BILINGUAL TEXT BOOK

Sem-IV

Second Year B.A.

HISTORY & CULTURE OF ANDHRA

(From 1512 - 1956 AD)

ANDHRA PRADESH STATE COUNCIL OF HIGHER EDUCATION

(A Statutory Body of the Government of A.P.)

BILINGUAL
TEXT BOOK

Sem-IV

Second Year B.A.

HISTORY & CULTURE OF ANDHRA

(From 1512 - 1956 AD)

AUTHORS

Dr. V. Raj Mahammadh
Govt. Degree College, Kadiri.

Dr. A.L. Rupa Vani
Dr. V.S.Krishna Govt. Degree College, Visakhapatnam.

Dr. G. Surendra
Govt. Degree College, Guduru.

Dr. B. Vani
Sri Vivekananda Degree College, Podili.

Dr. G. Tirumala Vasudeva Rao
Govt. Degree College, Puttur.

EDITOR

Dr.D. Venkateswara Reddy
Andhra Kesari University, Ongole.

ANDHRA PRADESH
STATE COUNCIL OF HIGHER EDUCATION
(A Statutory Body of the Government of A.P.)

B.A. (Second Year Semester IV) :
History & Culture of Andhra (From 1512 1956 AD)

Authors :
1. Dr. V. Raj Mahammadh
2. Dr. A.L. Rupa Vani
3. Dr. G. Surendra
4. Dr. B. Vani
5. Dr. G. Tirumala Vasudeva Rao

Editor :
Dr. D. Venkateswara Reddy

First Edition :
2023

No. of Pages : ix+304

All Copyrights @ APSCHE First Edition 2023

Published by APSCHE
Atmakur (V), Mangalagiri (M), Guntur
Andhra Pradesh, Pin - 522 503

All Rights whatsoever in this book are strictly reserved and no portion of it may be reproduced by any process for any purpose without the written permission of the copyright owners.

APSCHE TEXTBOOK COORDINATING COMMITTEE

Prof. K. Rama Mohana Rao, *Ph.D*
Vice-Chairman

Dr. B.S. Selina, *M.A., Ph.D*
Academic Officer

Sri. G. Srirangam Mathew, *M.Sc., (Ph.D)*
Academic Officer

Sri. M. Satya Ratnam, *M.B.A.,*
Nodal Officer

Foreword

The Andhra Pradesh State Council of Higher Education, in line with the directions of the Hon'ble Chief Minister of Andhra Pradesh, introduced English Medium in all Degree programmes from the academic year 2021-22. As part of empowering the students joining Degree programmes from vernacular medium, the AP State Council of Higher Education is bringing out ***podcasts, video casts*** and notably the ***bilingual text books***. These bilingual books are written in English, with the gist of the content in Telugu to enable the students to comprehend the content in their mother tongue. The bilingual text book is envisioned on the core concept of Outcome Based Education, highlighting the learning outcomes for every chapter. These are better called as bilingual resources rather than textbooks, as the APSCHE has developed a template for the bilingual textbooks designing them with concepts and frameworks going beyond the usual reading material.

Furthering the detailed description of the topics, as per the common syllabus of the Redesigned Curricular Framework for Choice Based Credit System, the bilingual text book contains **Glossary,** where certain important terms which the student might be unfamiliar with are identified and explained in one or two sentences, which is not a mere dictionary meaning. Links to online videos or audios which will be useful for further reading and understanding of the topics are given under the **Interactive links.** To foster further reading, information on online resources, articles or another text book pertaining to the content are provided. To make the text book more of a resourceful book, **Curricular Activities,** wherein suggested activities that could be taken up in realization of the outcomes are provided for the benefit of students. To help the students to assess understanding of the content, **Self Assessment** instruments are provided. For **Advanced Learners,** caters to the needs of advanced learners providing them with additional material about the topics. Finally, for every chapter **References** are provided.

I sincerely appreciate the Authors and the Editors for taking pains in bringing out this bilingual text book in a record time, replete with knowledge which fosters the academic progression of students. I earnestly thank my Academic Officers, Dr. B. S. Selina, Sri. Srirangam Mathew and Nodal Officer Sri. M. Satya Ratnam for their coordinating activities and Prof. K. Rama Mohana Rao, the Vice-Chairman of APSCHE under whose guidance the publication is brought out.

K. Hemachandra Reddy
Chairman, APSCHE

APSCHE
ANDHRA PRADESH STATE COUNCIL OF HIGHER EDUCATION

HISTORY & CULTURE OF ANDHRA
(FROM 1512 TO 1956 AD)

Learning Outcomes:

After successful completion of this course, the student will be able to:

- Interpret social and political and cultural transformation from medieval tomodern Andhra
- Relate key historical developments during medieval period occurring in coastal Andhra and Telangana regions and analyze socio - political andeconomic changes under Qutb Shahi rulers
- Understand gradual change, or change in certain aspects of society inAndhra, rather than rapid or fundamental changes
- Explain how the English East India Company became the most dominantpower and outline the impact of colonial policies on different aspects in Andhra
- Outline the issues related to caste, women, widow remarriage, child marriage, social reforms and the laws and policies of colonial administration towards these issues
- Take pride in the non-violence struggle for Indian Independence and relatethe importance of peace in everyday life
- Apply the knowledge of the regional history to understand the regional,linguistic and other cultural aspirations of the present day society
- Visualize where places are in relation to one another through map pointing

SYLLABUS

Unit - I Andhra through 16th & 19th Centuries AD: Evolution of CompositeCulture - The Qutb Shahis of Golkonda - Administration, Society & Economy - Literature & Architecture; Advent of European and settlements in Andhra-Occupation of Northern Circars and Ceeded Districts - Early revolts against the British

Unit - II Andhra under British rule : Administration – Land Revenue Settlements-Society-Education-Religion-Impact of Industrial Revolution on Economy-Peasantry & Famines-Contribution of Sir Thomas Munroe & C. P. Brown-Impact of 1857 Revolt in Andhra.

Unit - III Social Reform & New Literary Movements: Kandukuri Veeresalingam, Raghupathi Venkata Rathnam Naidu, Guruzada Apparao, Komarraju Venkata Laxmana Rao; New Literary Movements: Rayaprolu Subbarao, Viswanatha Sathyanarayana, Gurram Jashua, Boyi Bheemanna, Sri Sri.

Unit - IV Freedom Movement in Andhra (1885-1947): Vandemataram Movement-Home Rule Movement in Andhra-Non-Cooperation Movement -Alluri Seetarama Raju & Rampa Revolt (1922-24)-Civil Disobedience Movement -Quit India Movement.

Unit - V Movement for separate Andhra State (1953) and AP (1956): Causes-Andhra Maha Sabha-Conflict between Coastal Andhra & Rayalaseema-Sri Bagh Pact-work of various Committees-Martyrdom of Potti Sriramulu-Formation of separate Andhra State (1953); Movement for formation of Andhra Pradesh (1956): Visalandhra Mahasabha-Role of Communists-States Reorganization Committee- Gentlemen's Agreement-Formation of Andhra Pradesh.

References :

1 H.K.Sherwani, - History of the Kutub Shahi Dynasty

2 K. Sathyanarayana, - A Study of the History and Culture of Andhras

3 B. Kesava Narayana, - Political and Social Factors in Andhra

4 K.V.Narayana Rao, - The Emergence of Andhra Pradesh

5 M. Venkatarangaiya, - The Freedom Struggle in Andhra Pradesh

6 P.R.Rao, - History of Modern Andhra

7 Sarojini Regani, - Highlights of Freedom Movement in Andhra Pradesh

8 V. Ramakrishna, - Social Reform in Andhra (1848-1919)

9 K. Koti Reddy, History of Modern Andhra, Telugu Academy, Hyderabad

Mandatory Co-Curricular Activity :

Map pointing should be a compulsory activity as it helps student to understand vividly and clearly than the text and should be made part of Internal Examination by allotting marks for this skill-based activity.

Suggested Co-Curricular Activities

- Students may be asked to identify families/ institutions/ personalities related tofreedom struggle and prepare articles.
- Assign students to write a note on the historical sites or buildings in their respectiveareas – thus taking teaching out of the classroom and in to the field, and creating opportunities for students to socialize with their own surroundings.
- Student seminars
- Debates
- Viva voce interviews
- Quiz Programmes
- Photo Album
- Recording local history
- Role Play of freedom struggle events
- Organizing photo exhibition on freedom fighters
- Celebrations of important events / personalities
- Conducting Philately
- Examinations (Scheduled and surprise tests)
- Encourage students to write their autobiography or biography of their inspiringpersonalities.

CONTENTS

Unit No.	Name of the Unit	Page No.
I.	Andhra through 16th & 19th Centuries AD: Evolution of CompositeCulture - The Qutb Shahis of Golkonda -Administration, Society & Economy - Literature & Architecture; Advent of European and settlements in Andhra- Occupation of Northern Circars and Ceeded Districts - Early revolts against the British	1 to 54
II.	Andhra under British rule : Administration -Land Revenue Settlements-Society-Education-Religion-Impact of Industrial Revolution on Economy-Peasantry & Famines-Contribution of Sir Thomas Munroe & C. P. Brown-Impact of 1857 Revolt in Andhra.	55 to 102
III.	Social Reform & New Literary Movements: Kandukuri Veeresalingam, Raghupathi Venkata Rathnam Naidu, Guruzada Apparao, Komarraju Venkata Laxmana Rao; New Literary Movements: Rayaprolu Subbarao, Viswanatha Sathyanarayana, Gurram Jashua, Boyi Bheemanna, Sri Sri.	103 to 178
IV.	Freedom Movement in Andhra (1885-1947): Vandemataram Movement-Home Rule Movement in Andhra-Non-Cooperation Movement -Alluri Seetarama Raju & Rampa Revolt (1922-24)-Civil Disobedience Movement -Quit India Movement.	179 to 246
V.	Movement for separate Andhra State (1953) and AP (1956): Causes-Andhra Maha Sabha-Conflict between Coastal Andhra & Rayalaseema-Sri Bagh Pact-work of various Committees-Martyrdom of Potti Sriramulu-Formation of separate Andhra State (1953); Movement for formation of Andhra Pradesh (1956): Visalandhra Mahasabha-Role of Communists-States Reorganization Committee-Gentlemen's Agreement-Formation of Andhra Pradesh.	247 to 304

యూనిట్ - I

క్రీ. శ. 16 మరియు 19 వ శతాబ్దములలో ఆంధ్రులు

1.1: లక్ష్యాలు

1.2: పరిచయం

1.3: మిశ్రమ సంస్కృతి పరిణామం

1.4: గోల్కొండ కుతుబ్ షాహీలు

1.5: పరిపాలన

1.6: సాంఘిక మరియు ఆర్థిక పరిస్థితులు

1.7: సాహిత్యం మరియు వాస్తు శిల్ప కళలు

1.8: ఆంధ్ర దేశానికి ఐరోపావాసుల రాక మరియు వారి స్థావరాలు

1.9 : ఉత్తర సర్కార్ లను మరియు సీడెడ్ జిల్లాల ఆక్రమణ

1.10 : సారాంశము

1.11 : మాదిరి ప్రశ్నలు మరియు జవాబులు

1.12 : ఉపయుక్త గ్రంధాలు

1.1: లక్ష్యాలు

ఈ భాగం ను అధ్యయనం చేయడం వలన విద్యార్థులు క్రింది విషయాలను తెలుసుకొనగలరు.

- క్రీ. శ. 16 మరియు 19 వ శతాబ్దాలలో హిందూ, ముస్లింల మధ్య గల మిశ్రమ సంస్కృతి పరిణామం ను అవగాహన చేసుకోవాలి.
- గోల్కొండ రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన కుతుబ్ షాహీ రాజ వంశ రాజకీయ చరిత్ర, వారి పరిపాలనా విధానము, అలాగే ఆనాటి సామాజిక, ఆర్థిక, మత, సాహిత్య మరియు సాంస్కృతిక పరిస్థితులను గూర్చి వివరించడం.
- కుతుబ్ షాహీ సుల్తాన్ లు తెలుగు భాషాభివృద్ధికి, తెలుగు ప్రజలకు ఎలాంటి జీవన విధానాన్ని అందించారో తెలుసుకొనగలము.
- ఆంధ్ర దేశంలో వివిధ ఐరోపా దేశాల వారు వర్తక స్థావరాలు ఎలా

Unit-I

Andhra through 16th & 19th Centuries AD:

1.1 Learning Outcomes
1.2 Introduction
1.3 Evolution of Composite Culture
1.4 The Qutb Sahis of Golconda
1.5 Administration
1.6 Society & Economy
1.7 Literature & Architecture
1.8 Advent of European and Settlements in Andhra
1.9 Occupation of Northern Circars and Ceded Districts
1.10 Summary
1.11 Model Questions and Answers (MCQ)
1.12 References

1.1: Learning Outcomes :

After successful completion of this unit, the student will be able to

- Know the Qutb Shahis of Golkonda and their administration.
- Understand the socio-economic, political, and literary developments under Qutb Shahis of the Golconda kingdom.
- Learn about the evolution of composite culture in Andhra Pradesh.
- Elaborate on the art and architecture developments under Qutb Shahis.
- Know the history of the Europeans in Andhra and how they settled in Andhra.
- Visualise the occupation of the Northern Circars and how they occupied the ceded districts in Andhra Pradesh.
- Explain the early revolts against the British in Andhra Pradesh.

1.2: Introduction :

The disintegration and dismemberment of the Tugluq Empire saw the rise of many kingdoms, and the Bahmani Sultanate of Deccan was one of them. Allauddin Hasan Gangu, one of the nobles in the court of Muhammad-bin-Tugluq, founded the Bahmani kingdom in Deccan in 1347 C.E. The Bahmani sultans and the Vijayanagara kings fought wars for a couple of centuries to establish their hold over the Tungabhadra doab, the Krishna-Godavari delta, and the Marathwada country. Firoz Shah was the greatest sultan of the Bahmani dynasty. He ruled the Bahmani

నెలకొల్పుకున్నారో వివరించి వర్తక, వ్యాపార గుత్తాధిపత్యం కొరకు ఆంగ్లేయులకు, ఫ్రెంచి వారికి దక్కనులో జరిగిన కర్ణాటక యుద్ధాలు, ఈ యుద్ధాలలో ఫ్రెంచ్ వారు ఎలా పతనం చెందారో తెలియజేయడం ఈ భాగం యొక్క ఉద్దేశ్యము.

- ✦ ఉత్తర సర్కార్లను, సీడెడ్ జిల్లాలను ఇంగ్లీష్ వారు ఎలా పొందారో తెలుసుకొనడం.

1.2: పరిచయం :

ఆంధ్రదేశంలో క్రీ. శ. 1323 లో కాకతీయ సామ్రాజ్యం పతనమై ముస్లిం రాజుల పాలన వచ్చింది. రెడ్డి నాయకులు, ముసునూరి నాయకులు, పద్మ నాయకులు సాగించిన స్వాతంత్రోద్యమ ఫలితంగా క్రీ. శ. 1326 నాటికి ముస్లిం అధికారం ఆంధ్రదేశంలో అంతరించినది. క్రీ. శ. 1347 లో బహమనీ రాజ్య స్థాపనతో ఆంధ్రదేశం లోని తెలంగాణా ప్రాంతం క్రమంగా ముస్లిం పాలన క్రిందికి వచ్చింది. బహమనీ సామ్రాజ్యం ఛిన్నా భిన్నమైన సంధర్భంగా ఆవిర్భవించిన ఐదు స్వతంత్ర రాజ్యాలలో గోల్కొండ రాజ్యమొకటి.గోల్కొండ కుతుబ్షాహీలు తూర్పు దక్కన్ ప్రాంతాన్ని సుమారు రెండు శతాబ్దాల కాలం పరిపాలించారు. కాకతీయుల తర్వాత తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలు మరొక్కసారి గోల్కొండ పాలకుల క్రింద రాజకీయ ఏకతను సాధించాయి. వీరి పాలనలో రాజ్య భౌగోళిక సమైక్యతను, శాంతి భద్రతలను కాపాడారు. కుతుబ్షాహీలు ప్రాజ్ఞులైన పాలకులు. వీరు మహమ్మదీయులైనా, మత సహనానికి మరొక పేరుగా నిలిచి, హిందువులును ఆదరించి, ఉన్నత పదవులలో నియమించారు. వీరి కాలంలోనే తీరాంధ్ర ప్రాంతములలో పాశ్చాత్యులు తమ తమ వర్థక స్థావరాలను నెలకొల్పుకొని తదనంతర కాలంలో ఆంధ్రదేశ చరిత్రలో ప్రధాన పాత్ర నిర్వహించారు. ఐరోపా వారి రాకతో ఆంధ్రదేశం ఆధునిక యుగం లోకి ప్రవేశించింది. వర్తక వ్యాపారాల కోసం భారతదేశానికి వచ్చిన యూరోపియన్లు అనతి

kingdom from 1397 C.E. to 1446 C.E. The Bahmani kingdom gradually expanded and reached the height of its power and territorial limits during the prime ministership of Muhammad Gawan. He was the prime minister of Muhammad Shah III. Due to the jealousy of nobles, Muhammad Gawan was executed in 1482 C.E. This was the starting point for the downfall of the Bahmani kingdom. Soon the Bahmani kingdom was divided into five principalities, viz., Golconda, Bijapur, Berar, Bidar, and Ahmadnagar. The Bahmani kingdom acted as a cultural bridge between the North and south, but it was disappeared by the end of the fifteenth century. This paved the way for the rise of the Qutb Sahis of Golconda. The Qutb Shahi dynasty played a very important role in the mediaeval history of the Deccan. They not only maintained the balance of power in the Deccan but also checked for a long time, with the assistance of the other Deccan powers, the penetration of Mughuls in the Deccan and south India. The Qutb Shahis belonged to a Turkish tribe known as *Karakanelu.* They were the original inhabitants of Persia and Trans-Oxiana. They ruled their principalities with Tabries and Hamdam as their capitals. Kara, Yusuf, Sikander, and Jahan Shah were the remarkable personalities of this tribe. Akunelu was the other important Turkish tribe that was ruling some parts of Persia and Transoxiana. There was no love lost between these two Turkish tribes. Finally, the latter drove the former from Persia and Transoxiana. Thus, Quli Qutb, a member of the Karakanelu tribe, left West Asia and came to India in search of fortune. Fortunately, he came to Deccan, the land of fortune hunters, and got a job in the court of Muhammad Shah III (1482 C.E. to 1518 C.E.), the Bahmani sultan of Bidar.

Muhammad Shah III was an imbecile sultan. He spent much of his time in the company of buffoons and fiddlers. It may be stated here that 18 rulers ruled the Bahmani kingdom. Five of them were murdered; two of them died of intemperance; three of them were deposed; and two of them were blinded. Thus, there was neither peace nor solidarity in the Bahmani kingdom. Added to this, the tyrannical nature of their rule and their incompetency sounded the death knell of the Bahmani kingdom. The Qutb Shahi kingdom rose out of the ruins of the Bahmani kingdom. The incompetency of Muhammad Shah III, the cliques in the court, and the activities of the power-hungry *Amir Ali Barid*, 'the cunning fox of Deccan', set in motion the forces of disintegration, which were

కాలంలోనే దేశ రాజకీయ దుస్థితిని గమనించి దేశ రాజకీయాలతో బాటు ఆంధ్రదేశ వ్యవహారాలలో చురుకుగా జోక్యం చేసుకొన్నారు. తూర్పు తీరం వీరికి ప్రధాన వర్తక వ్యాపార కేంద్రం అయినది. వీరు స్థావరాలను ఏర్పర్చుకొనడం కొరకు అనేక యుద్ధాలను చేసి ఇక్కడి పాలకుల అసమర్థతను గ్రహించి దేశ సార్వభౌమాధికారాన్ని చేజిక్కించుకొన్నారు.

1.3: మిశ్రమ సంస్కృతి పరిణామం :

క్రీ. శ. 16 నుండి 18 వ శతాబ్దంలో ఆంధ్ర దేశ సంస్కృతి చాలా వరకు మిశ్రమ సంస్కృతిని పోలి వుంటుంది. కారణం భారతదేశంతో పాటూ ఆంధ్ర ప్రాంతం కూడా విదేశీ పాలన క్రిందికి వచ్చింది. ప్రభుత్వ పరిపాలన విధానం పరిశీలిస్తే పాలకులు గొప్పవారు, పాలితులు తక్కువ వారు అనే భావం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. ప్రజలు అందరూ సమానులే, ప్రజాస్వామ్యం అనే భావన ఎక్కడా కానరాదు. అన్ని రంగాలలో అనగా రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, మత, సాహిత్య రంగాలలో ఈ ఎక్కువ తక్కువ అనే భావాలు ప్రస్ఫుటంగా కనబడుతాయి. ఆచార వ్యవహారాలలో, సమాజ కట్టుబాట్లలలో పేద ధనిక మధ్య తరగతివర్గాల మధ్య వ్యత్యాసం కూడా గోచరిస్తుంది. ఆనాటి సమాజంలో ప్రధానంగా ముస్లిం, హిందూ వ్యవస్థలో అనేక వ్యత్యాసాలతో బాటు మిశ్రమ సంస్కృతి కూడా ఎలా పరిణామము చెందిందో గమనించవచ్చును. ఆనాటి సమాజంలో ప్రధానంగా వుండే బానిస వ్యవస్థ ముస్లిం, హిందూ సమాజంలో రెండింటిలో వున్నా బానిసల స్థితిలో మహమ్మదీయ బానిస స్థితి హిందూ బానిసకన్నా మెరుగైనదే అని చెప్పాలి. మధ్య యుగం నాటి స్త్రీల స్థితిని పోలిస్తే ఈ కాలం నాటి స్త్రీ హోదా కాస్త మెరుగుపడిందనే చెప్పాలి. ముస్లిం సంఘంలో స్త్రీ హోదా కాస్త తక్కువ గానే వుండేది. హిందూ, ముస్లిం రెండు వర్గాలలో ఆతిధ్యమివ్వడం అనేది సర్వ సాధారణమైన విషయం. ఇరానియన్ వంటకాలు, భారతదేశ వంటకాలను కలిపి వడ్డించడం శాకాహార, మాంసాహారం లో రుచికరమైన

systematically exploited by Quli Qutb Shah to assert independence and to carve out a kingdom of his own. During the reign of Muhammad Shah III, Quli Qutb Shah became the governor of the Telangana region. By sheer merit and hard work, he won the admiration of his overlord. In the meantime, the Bahmani kingdom was occupied by the Barid Shahis of Bidar, and accordingly, Quli Qutb Shah, like the rulers of Bijapur, Berar, and Ahmadnagar, declared him independent and started ruling his kingdom under the name of Quli Qutb Shah.

Andhradesa is available only in the European travellers' accounts, like those of Tavernier, Thevenot, Bernier, and Abbe Carre, all French; Thomas Bowry, English; and Niccolao Manucci, an Italian. All of them belonged to the second half of the seventeenth century, visited the Golconda kingdom, and have given us first-hand information, though scanty, of the conditions prevailing here, as well as of their own activities and those of other European settlers.

1.3: Evolution of Composite Culture:

During the 17th and 18th centuries, many people from Central Asia, Persia, and northern India migrated to Andhra Pradesh. The Qutb Shahi rulers were great admirers of Persian art and literature. They too welcomed the influx of Iranian scholars, poets, and architects from time to time and offered them high posts, both in military and civil administration. The composite culture of Andhra Pradesh has a captive nature. It has a magnetic property that attracts a lot of people, and the inquisitiveness increases the more the person tries to get into the knowledge of Andhra culture and traditions. Our Andhra Pradesh region has immense diversity in lifestyle, traditions, customs, outlook, religion, region, caste, and much more. People across the country are surprised to understand the unity in our thinking and affection for the motherland with such a vivid and varied lifestyle among the citizens. This is the beauty of the composite culture of India. From its historic evolution and development, the Andhra region has undergone several changes since its foundation as the capital of the mediaeval kingdom of Golconda within the sixteenth century to its present standing as the metropolis of a contemporary state. Not only Hinduism influenced Islam, but Islam too influenced Hinduism.

The Golconda, under the influence of Deccan, Persian, and Telugu cultures, synthesised and evolved its own Andhra culture. Despite this heterogeneity, the culture that bound society was based on religious

క్రొత్త వంటకాల సంఖ్య హెచ్చింది. సమాజంలో హిందువులు, ముస్లింలు కలసి జీవించడం వలన ఒకరి ప్రభావం మరొకరి మీద ఉండడం సహజం. హిందూ సమాజంలో కుల విషయాలు తొలి దశలో బలీయంగా వుండేవి. రాను రాను కుల పట్టింపులు, నియమ నిబంధనలు కాస్త సడలినట్లు అనిపిస్తుంది. విగ్రహారాధన, మూఢ నమ్మకాలు, మోక్ష సాధనాలు మెండుగా వుండేవి. సమాజంలోకి ముస్లిం మతం ప్రవేశించడంతో భక్తి ఉద్యమానికి ప్రాధాన్యత పెరిగింది. భక్తిఉద్యమ కారుల బోధనలు ప్రజలలో విశేష ప్రభావాన్ని కలిగించాయి. ముస్లింలు, హిందువులు కర్మ, తల వ్రాత, ఈశ్వర సిద్దాంతాల వల్ల ప్రభావితులైనారు. ముస్లిం కట్టడాలలో హిందూ శిల్పాన్ని, అలంకరణ లను జోడించేవారు. ఈకాలం నాటికట్టడాలలో దేవాలయాలు, మసీదులు, కోటలు, అధిక సంఖ్యలో వుండేవి. మతరంగంలో వచ్చిన మిశ్రమ సంస్కృతి వలన సాహిత్య రంగంలో పర్షియన్, అరబిక్, సంస్కృత భాషలలోనే గాకుండా ప్రాంతీయ భాషలైన తెలుగు, ఉర్దూ భాషలలో అనేక గ్రంధాలు వెలువడ్డాయి.

1.4: గోల్కొండ కుతుబ్‌షాహీలు :

కుతుబ్‌షాహి వంశం సుల్తాన్-కులీ-కుతుబ్-ఉల్-ముల్క్ (క్రీ. శ.1512-43) తోప్రారంభమైంది. అనంతరం సుల్తాన్‌కులీ భారతదేశం చేరుకొన్నాడు. బహమనీ పాలనాకాలంలో బీదర్‌ను పాలించే మహమ్మద్‌షా దగ్గర ఆశ్రయం పొంది, సుల్తాన్ అంగరక్ష దళంలో చేరెను. ఒకానొక వేట సందర్భంలో కులీకుతుబ్‌షా చూపిన తెగువకు మెచ్చిన మహమ్మద్‌షా వరంగల్ జాగీరును, 150 అరబ్ అశ్వదళాన్ని సుల్తాన్‌కులీకి బహుమానంగా ఇచ్చెను. దక్కనీ సేనా నాయకుల తిరుగుబాటు నుండి బీదర్ కోటను సుల్తాన్ మహమ్మద్‌ను రక్షించునందుకు ప్రతిఫలంగా కులీకుతుబ్‌కు క్రీ.శ. 1487 లోఖవాసాన్ బిరుదు లభించింది. కొంకణ్లో బహుదూర్ గిలానీ లేవదీసిన తిరుగుబాటును అణచి వేసినందుకు కుతుబ్‌ముల్క్ అనగారాజ్యానికి స్థంభం

tolerance, broad-mindedness, and a humane outlook. The Muslims and Hindus borrowed heavily from each other's cultural traditions. However, it was Ibrahim Quli Qutb Shah, who had a long stay at the Vijayanagara court during his exile, who picked up Indian socio-cultural norms and traditions. The rulers-more so, those of Bijapur and Golconda-encouraged this attitude, and the nobles and Sufis supported it. Thus, the literature, architecture, social and religious rituals and ceremonies of the period show a happy fusion of foreign and local traditions. In the age of Quli Qutb Shah's rule, Persian social norms and traditions became Indianized to a great extent. It was a period of soft blending of Persian cultural trends with Indian social norms and traditions to pave the way for the new composite culture, which attained its fullest fruition during the reigns of Abdullah Qutb Shah and Abul Hasan, the last ruler of the dynasty.

1.4: The Qutb Sahis of Golconda: Quli Qutb Shah (1518–1543 C.E.):

Sultan Quli Qutb Shah, the founder of the dynasty, was a royal family of Hamdan. He served the Bahmanis faithfully was appointed governor of Telangana in 1492 C.E., and received the title 'Qutb Shah' after the dynasty had attained independence. He declared independence after the death of his patron king, Muhammad Shah, in 1518 C.E. Sultan Quli controlled the province of Telangana for nearly 60 years, first as a general or governor and later as an independent king. During this period, he extended the territory up to the seaport of Masulipatnam, or Machilipatnam. He was contemporary to Sri Krishnadevaraya, Achuyutadevaraya of the Vijayanagara rulers, Babur, the founder of the Mughal dynasty, and Sher Shah Suri.

Achievements of Quli Qutb Shah :

1. Quli Qutb Shah fortified the fort of Golconda and named it Muhammadnagar in honour of his patron, Muhammad Shah III.
2. After consolidating his position in his kingdom, he set himself the task of expanding his position at the expense of his neighbours. In this connection, he came into conflict with the Vijayanagara emperor, Sri Krishnadevaraya, who unsettled the settled political setup of the Vijayanagara Empire. It was during this time that Quli Qutb Shah resolved to implement his policy of expansion. He first defeated the Velama chiefs and occupied the Rachakonda and Devarakonda areas. Shitab Khan, also known as Sitapathi, was the most powerful

అనుబిరుదు లభించింది. మహమ్మద్‌షా కులీకుతుబ్‌ను గోల్కొండ కోటలో తెలంగాణాకు తరఫ్దార్ అనగా గవర్నర్గా నియమించి అమీరుల్‌ఉమ్రా అనే మరొకబిరుదును ఇచ్చాడు. బహమనీ రాజ్య ప్రధాని అయిన మహమ్మద్ గవాన్ హత్యానంతరం బహమనీ రాజ్యం క్రమంగా క్షీణించెను. క్రీ. శ. 1489 నాటికే బీజాపూర్, అహమ్మద్ నగర్, బేరార్లు స్వతంత్ర రాజ్యాలుగా మారాయి. మెకంజీ అను చరిత్రకారుడు యొక్క రచనలను బట్టి కులీకుతుబ్ క్రమంగా బలం పెంపొందించుకొంటూ క్రీ. శ. 1512 లో గోల్కొండ రాజధానిగా స్వాతంత్ర్యము ప్రకటించుకొని బహమనీ రాజ్య వారసులకు ప్రతి సంవత్సరమూ బహుమతులు, ధనమును పంపుతుండే వాడు. అయితే బహమనీ సుల్తాన్ మహమ్మద్‌షా క్రీ. శ. 1518 లో మరణించిన తర్వాతే సుల్తాన్ కులీ పట్టాభిషేకం జరుపుకొన్నాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. కనుకనే గోల్కొండ రాజ్య పాలన కులీ కుతుబ్ షా తో క్రీ. శ. 1518 లో ప్రారంభం అయినదని భావించవచ్చును.

గోల్కొండ కోటకు దక్షిణాన విజయనగర సామ్రాజ్యము, తూర్పున గజపతులు పరిపాలించేవారు. దక్షిణాన వున్న విజయనగర సామ్రాజ్యంలో శ్రీ కృష్ణ దేవరాయల పాలనా కాలం అంతా సుల్తాన్ కులీ ఎటువంటి కలహాలు లేకుండా తన రాజ్యాన్ని పటిష్ట పరచుకొన్నాడు. సైన్యాన్ని పునర్నిర్మించు కొన్నాడు. స్థానిక తిరుగుబాట్లు ను అణచి వేసి గోల్కొండ కోటను దృఢ పరచుకొన్నాడు. ముందుగా గజపతుల సైన్యాధిపతి అయిన సీతాపతి (ఇతనినే షితాబ్ ఖాన్ అని కూడా వ్యవహరిస్తారు.) ని ఖమ్మం మెట్టు యుద్ధంలో ఓడించి బెల్లం కొండను, పానగల్ యుద్ధం లో విజయ నగరంను స్వాధీనపర్చుకొనెను. విజయనగర అచ్యుతారాయుల సేనల్ని ఓడించి కొండవీడు, కొండపల్లి ని, బీదర్ సుల్తాన్ నుంచి మెదక్ ను సుల్తాన్ కులీ స్వాధీనం చేసుకొన్నాడు. ఈ విధంగా తన 30 ఏళ్ల పరిపాలనా కాలం లో సుమారు 60–70 కోటలను గోల్కొండ రాజ్యంలో కలుపుకొన్నాడు. సుల్తాన్

ruler of the Warangal region. He was also a friend and ally of the Gajapatis of Orissa. Quli invaded Warangal, defeated Shitab Khan, and occupied that region.

3. Quli Qutb Shah then proceeded to the coastal Andhra, defeated the feudatories of the Gajapati king, and annexed Rajahmundry, Eluru, and the other regions.
4. Quli Qutb Shah also decided to wage war against the sultans of Bidar and Bijapur. In these wars, he faced success and occupied Kovilakonda and Medak. These conquests made Quli Qutb Shah the master of the entire state of Telangana and coastal Andhra Pradesh. The region located between Krishna and Godavari came directly under his control.

He was a contemporary of Babar (1526–1530 C.E.) and Humayun (1530–1556 C.E.). These two Mughal emperors had no opportunity to divert their attention towards the Deccan. He achieved the political unification of Andhra Pradesh to some extent. He fortified the fort of Golconda by raising massive walls and a moat around it. This became one of the strongest forts in the Deccan. Quli Qutb Shah ruled for thirty-one years and lived up to ninety years. He had four sons, viz., Hyder Quli, Qutubuddin, Jamshed Quli, and Ibrahim Quli. Hyder Quli predeceased, and hence Quli Qutb Shah proclaimed his second son, Qutubuddin, as his successor. But Jamshed Quli murdered his father and elder brother and usurped the throne.

Jamshid Quli (1543–1550 C.E.):

. Jamshid reigned for seven years until 1550 C.E. but remained maligned by all for his patricidal crime. He failed to gain the goodwill of his subjects on account of his despicable acts and rude behaviour, but he became unpopular among his subjects and people, for he had murdered his father and elder brother, although he was a good soldier and a man of learning. His youngest brother Ibrahim, with the help of Ali Barid, the sultan of Bidar, attacked Golconda. Jamshid, with the support of Sultan Burhan of the Nizam Shahi dynasty of Ahmadnagar, defeated Ibrahim and his allies. After this defeat, Ibrahim retired to Vijayanagara, where he was received with sympathy by Aliya Ramaraya, the Vijayanagara ruler. Ibrahim stayed there for seven years and learned the intricacies of statecraft.

కులీ సమర్థుడైన సైన్య నాయుకుడు, వ్యూహరచన చతురుడు మరియు దక్షుడైన ప్రభువు. కాందిశీకుడిగా భారత దేశమునకు వచ్చి మహమ్మద్ షా అంగరక్షకుడిగా జీవితమను ప్రారంభించి తెలంగాణా, కోస్తా, మరియు రాయలసీమ ను కలుపుకొని విశాలమైన రాజ్యానికి అధిపతి అయ్యాడు. కులీ కుతుబ్‌షా మూడవ కొడుకు జంషీద్ అధికార దాహంతో కన్న తండ్రినే క్రీ. శ. 1543 సెప్టంబర్ 4 న హత్య గావించి సింహాసనాన్ని ఆక్రమించుకొన్నాడు.

జంషీద్ కులీ (క్రీ. శ. 1543- 1550) :

సుల్తాన్ కులీ రెండవ కుమారుడు కుతుబుద్దీన్‌ను వారసుడుగా ఎంచుకొన్నాడు. అయితే మిగతా కుమారులు ఇతని కంటే రాజకీయ చతురులు మరియు వ్యవహార దక్షులు కావడం చేత ఇతని తమ్ముళ్ళు అయిన జంషీద్ కులీ, అబ్దుల్ కరీం, దౌలత్ కులీ ల మధ్య వారసత్వ పోరు ప్రారంభమైనది. అయితే సుల్తాన్ కులీ ఆరవ కొడుకు మరియు చివారివాడు అయిన ఇబ్రాహీం కులీ ఉన్నతమైన లక్షణాలు కలవాడు. తండ్రి మరణించే సమయములో దేవరకొండ కోటకు ప్రతినిధి గా వుండేవాడు. అంతరయుద్దం మొదలయ్యాక జంషీద్ కులీ క్రీ. శ. 1543 లో సింహాసనాన్ని అధిష్టించి సుల్తాన్ అయ్యాడు.

జంషీద్ చర్యను తీవ్రంగా నిరసించిన తమ్ముడు ఇబ్రహీం సోదరునికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేసి బీదర్ సుల్తాన్ అలీ బరీద్ సహాయాన్ని కోరాడు. దీనికి ప్రతిగా జంషీద్ అహమ్మద్ నగర సుల్తాన్ అయిన బుర్హాన్ నిజాం షా సహాయాన్ని కోరాడు. నిజాం షా సహాయాన్ని అంగీకరించి బీదర్ మీదకు దండెత్తెను. దీనితో బీదర్ సుల్తాన్ గోల్కొండ ను వదిలి బీదర్ ను కాపాడుకోవడానికి మరలి వెళ్ళెను. దీనితో ఇబ్రహీం విజయనగర రాజుల శరణు పొంది, విజయనగరంలో తలదాచుకొనేను. జంషీద్ అహమ్మద్ నగర్, బేరార్ సుల్తాన్ లతో కలసి బీజాపురం నవాబు ఇబ్రహీం ఆదిల్‌షా బీదర్ సుల్తాన్ అలీ బరీద్‌లతో యుద్దం చేశాడు. బహుమనీ రాజ్యాలు అంతః

The kingdom of Golconda was surrounded by four more Muslim kingdoms, i.e., Bidar, Berar, Bijapur, and Ahmadnagar. Jamshid's uncommon tact and diplomacy not only increased his power but also successfully maintained the balance of power in the Deccan. In the first instance, allying himself with the sultans of Ahmadnagar and Bidar, Jamshid defeated the sultan of Bijapur and occupied Medak. In the second place, he successfully checked the rise of Ahmadnagar and Bijapur by allying for some time with the sultan of Bidar and with the sultans of Bijapur and Bidar.

Jamshid, though he came to the throne after much bloodshed, reserved and promoted the prestige of the dynasty. He died in 1550 C.E. The nobles of the court were divided into two groups. One group supported the claims of Subhan Quli, the son of Jamshid, whereas the other group extended a welcome to Ibrahim, who was in the court of Ramaraya, to come to Golconda and to occupy the throne. Ibrahim, who got the support of the nobles and people, came to Golconda, captured the throne, and started his reign in 1550 C.E.

Ibrahim Qutb Shah (1550–1580 C.E.):

Ibrahim Qutb Shah was the last son of Quli Qutb Shah. He is popularly known to the poetic world as 'Malkibharam'. He was the real architect of the Golconda kingdom. He ruled the kingdom for thirty years, from 1550 to 1580 C.E., and consolidated it. Ibrahim stayed in the court of Sadasivaraya, the Vijayanagara emperor, for seven years. Ramaraya, the prime minister of Sadasivaraya, treated him with cordiality and decorum. Ibrahim maintained friendly relations with Ramaraya when he became the sultan of Golconda. Besides, Ibrahim and the sultan of Ahmadnagar supported Ramaraya against the sultan of Bijapur. Ibrahim married the daughter of Hussain Nizam Shah I of Ahmadnagar and took a leading part in forming an alliance of the Deccan Sultans against Vijayanagara. But Ibrahim changed his attitude towards Vijayanagara for the following reasons:

1. The changing alliances of Ramaraya with one Muslim ruler against the other annoyed Ibrahim Qutb Shah.
2. Ramaraya gave asylum to a certain Jagadekarao, who was the enemy of Ibrahim.
3. Ibrahim, who apprehended danger from the rising power of Bijapur, allied with the sultan of Ahmadnagar. Ramaraya, who disliked this

కలహాలలో వుండగా విజయనగర ప్రభువు రామరాయులు కూడా తలదూర్చాడు.

సుభాన్ కులీ (క్రీ. శ. 1550) :

జంషీద్ మరణానంతరం పిన్న వయస్కుడు అయిన కుమారుడు సుభాన్ కులీ గోల్కొండ సుల్తాన్ అయ్యాడు. అనంతరం గోల్కొండ అమీర్లు విజయనగరంలో తలదాచుకొంటున్న ఇబ్రహీంను గోల్కొండ రాజ్యానికి ఆహ్వానించి సింహాసనం ఎక్కించారు. ఇబ్రాహీం వెంటనే ముస్తఫా ఖాన్ ను గోల్కొండ రాజ్యానికి మీర్ జుమ్లా గా ప్రకటించాడు.

ఇబ్రహీం కుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1550-1580) :

ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షా సింహాసనంను అధిష్టించడంతో గోల్కొండ రాజ్యం కొత్త శకానికి నాంది పలికింది. ఇతనిని ప్రజలు 'మల్కిభ రాముడు' గా ఆదరంగా పిలుచుకొనే వారు. గోల్కొండ సుల్తాన్‌గా ఇబ్రహీం అనేక నూతన సంస్కరణలను చేపట్టాడు. బందిపోట్లును అణచి వర్తక వాణిజ్యాల అభివృద్ధికి కృషి చేశాడు. అయితే ముస్లీం సుల్తానుల అంతఃకలహాల వలన రామరాయులు దక్షిణ భారతంలో ఎదురులేని ప్రభువు అయ్యాడు. బీజాపూర్, గోల్కొండ, అహమ్మద్ నగర్ సుల్తాన్ లను రామరాయులు లొంగదీసు కొన్నాడు. ఈ సుల్తాన్‌ల మధ్య బంధుత్వం ఏర్పడి అందరూ కలసి విజయనగర సేనల్ని, రామరాయులను రాక్షసి-తంగడి యుద్ధంలో నాశనం చేశారు. సుల్తాన్ ల మధ్య సఖ్యతకు ఇబ్రహీం చాలా కృషి చేశాడు. క్రీ. శ. 1580 లో ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షా మరణించెను.

సుమారు ముప్ఫయి ఏండ్లు పాటు గోల్కొండ రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన ఇబ్రాహీం కుతుబ్ షా గోల్కొండ పాలకులలో ప్రముఖుడు. ఇతడు కుతుబ్ షాహీ స్వతంత్ర నాణేలను ముద్రించెను. తెలుగు సాహిత్యాన్ని పోషించిన కుతుబ్ షాహీ పాలకుల్లో మొదటివాడు. విజయనగర రాజ్యం లో ప్రవాసం లో దీర్ఘ కాలంగా వుండుట వలన దేశీయ భాషల పట్ల అనురాగాన్ని

alliance, invaded the kingdom of Golconda and occupied the fort of Panugal and other regions.

Due to these reasons, Ibrahim severed his relations with the Vijayanagara and turned every stone to create a grand alliance of the sultans of Deccan against the Vijayanagara. He accomplished this task, and the result of this alliance was the battle of Tallikota, fought in the year 1565 C.E. In this battle, the Vijayanagara forces were routed by the combined armies of the Deccan sultans. Hussain Nizam Shah of Ahmadnagar murdered Ramaraya on the battlefield. The Muslim forces occupied Kondavidu, Machilipatnam, and the coastal region. The territories came under the control of Ibrahim. The forces of Ibrahim not only destroyed the temples at Ahobilam but also looted the treasury of the temple and occupied the Udayagiri and Penugonda regions. Ibrahim thus dealt a mortal blow to the prosperous Vijayanagara Empire.

Other measures of Ibrahim :

1. Quli Qutb Shah and his successors were interested in the expansion and consolidation of the kingdom, and hence there was no time for them to introduce any sound administrative measures. Thus, Ibrahim took concerted measures to perfect the administration. He established central and provincial administrative systems and introduced perfect rapport between these administrative wings. Able, honest, and efficient people were appointed to look after the administration. He also introduced spies to supply the required information to the central and provincial administrators.
2. The kingdom of Golconda was infested with robberies. They proved to be a source of hindrance to the people and the trade and commerce of the country. He punished them very heavily and thereby restored law and order.
3. Ibrahim developed communication facilities. This, in turn, paved the way for the development of trade and commerce.
4. Ibrahim took a lot of interest in the welfare of the people. In this connection, he excavated many canals and constructed tanks and dams. The tanks at Ibrahimpatnam and Hussainsagar were excavated during his time. These activities paved the way for the development of agriculture.

   He also laid out many beautiful gardens. Ibrahim Bagh and Pool Bagh were laid by him. He built many towns, mosques, magnificent

పెంచుకొన్నాడు. తెలుగు కవుల రచయితల చర్చా గోష్టులలో పాల్గొనే వాడు. హైదరాబాద్ లో పురానా పూల్ అనే వంతెనను నిర్మించడం, హుస్సేన్ సాగర్ చెరువు ను తవ్వించడం వంటి ఆర్థిక కార్యకలాపాల వలన రాజ్య సౌభాగ్యం విరజల్లింది. గోల్కొండ రాజ్యం ఆనాడు టర్కీ, అరేబియా, పర్షియా మొదలైన రాజ్యాలతో వర్తక వ్యాపారాలు చేసి 'రెండో ఈజిప్టు' గా ఘనత కెక్కింది.

మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్‌షా (క్రీ. శ. 1580-1612) :

ఇబ్రహీం కుతుబ్ షా మరణానంతరం అతని మూడవ కుమారుడైన మహమ్మద్ కులీ (క్రీ. శ.1580-1612) గోల్కొండ సుల్తాన్ అయ్యేను. ఈ సుల్తాన్ కాలంలో గోల్కొండ రాజ్యం అన్ని కార్య రంగాలలో అద్భుతమైన ప్రగతిని, గొప్ప వికాసాన్ని సాధించడం జరిగినది. కొండవీడు, గండికోట, నంద్యాల, మొదలయిన చోట్ల వచ్చిన తిరుగుబాట్లు ను, విజయనగర సైన్యాల దాడులను అణచి వేశాడు. మహమ్మద్ కులీ అహమ్మద్ నగర్ పాలకురాలు చాంద్ బీబీ కి మద్దతుగా మొఘల్ సైన్యం కు వ్యతిరేకంగా దండును నడిపాడు. బీజాపూర్ తో ధీర్ఘకాలం గెరిల్లా యుద్దం నడిపాడు. విజయనగర రాజధాని పెనుగొండ పై ముట్టడి జరిపి ఓడిపోయి గండికోటను వెంకట రాయులుకు అప్పజెప్పాడు. మహమ్మద్ కులీ హైదరాబాద్ నగరాన్ని నిర్మించాడు. హైదరాబాద్ యందు అతి సుందరమైన నిర్మాణాలు అయిన చార్ మీనార్, జామా మసీద్, దారుల షిఫా, దాద్ మహల్ ఇంకా మరెన్నో నిర్మాణాలను నిర్మించాడు. మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్ షా స్వయంగా కవి, పండితుడు, రసికుడు. రాకుమారడుగా ఉన్నప్పుడు భాగ్యమతి అనే సుందరిని ప్రేమించి పరిణయమాడినాడు. ఇతను దక్కనీ ఉర్దూలో కవిత్వం రాశాడు. ఇతని విదేశీ విధానం ఆదర్శ ప్రాయమైనది. తన అనుచరుడు మీర్ మోమిన్ సలహా ప్రకారం పర్షియా తో సంబంధాలను నెరిపాడు. పర్షియా సుల్తాన్ రాకుమారుడు గోల్కొండ ఆస్థానంలో రాయబారి గా వుండేవాడు. ఈయన

palaces, and bridges. The present bridge lies across the river *Musi* in the city of Hyderabad and was constructed by him.

Muhammad Quli Qutb Shah (1580–1612 C.E.)

Ibrahim was succeeded by Muhammad Quli. He came to the throne at the very tender age of fifteen. He was a man of perseverance and assiduity. He mastered them within no time and started ruling the kingdom with political foresight and breadth of judgement. During his time, the kingdom of Golconda embraced the whole of Andhra Pradesh. His reign was peaceful and prosperous. Muhammad Quli was also a great poet, writer, and builder. The layout of the city of Hyderabad was a great achievement of his regime. The city was laid out in 1591 C.E. with fine taste and geometrical accuracy and was embellished with magnificent buildings, straight roads, and other civic amenities such as banking transactions. For this purpose, he invited several Persian families to settle down in Hyderabad as well as in Machilipatnam. Mohammad Quli was a scholar and a great poet. He composed numerous poems in Deccan Urdu on various topics of literary, political, and social character. Mir Mamin Astrabadi, a great scholar and philosopher, was in his court. Telaganarya dedicated his work, *Yayaticharitra*, to him. Muhammad Quli died in 1612 C.E. and was succeeded by his nephew and son-in-law, Sultan Muhammad Qutb.

Muhammad Qutb Shah (1612–1626 C.E.)

Muhammad Qutb was the son-in-law of Muhammad Quli. He was a great scholar and a patron of men of letters. He, like his predecessors, was a great builder. He was kind and humane and led a very pious life, fully devoted to religious practises. He followed his uncle in promoting various activities in the fields of learning and architecture. He was responsible for laying the foundation of the *Macca Masjid,* which was completed by his successors. His queen, Hayat Bakshi Begum, also did some service for the diffusion of education and learning in the Golconda kingdom.

The Mughals at this time slowly penetrated the Deccan. Akbar made attempts through diplomacy to establish his control over the Deccan. Except for Khandesh, no other Muslim state in the Deccan was prepared to accept the authority of the Mughals. Muhammad Quli received the Mughal envoy and sent presents to Akbar, but he refused to become a vassal of the Mughals. Muhammad Qutb was a contemporary of Jahangir.

కూడా పర్షియాకు రాయబారులను పంపాడు. ఈయన క్రీ. శ. 1612 లో మరణించాడు.

మహమ్మద్ కులీ కాలంలో మొఘల్ చక్రవర్తి అక్బర్ ఒక రాయబార సంఘాన్ని గోల్కొండకు పంపించాడు. మహమ్మద్ కులీ వారిని సత్కరించి అక్బర్‌కు కానుకలు ఇచ్చి పంపాడు. సుల్తాన్ అనుమతితో క్రీ.శ. 1611 లో ఇంగ్లీష్ తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘం మచిలీపట్నంలో ఒక వర్తక స్థావరం నెలకొల్పారు. ఇతను వర్తక వ్యాపారాలను ప్రోత్సహించాడు.

సుల్తాన్ మహమ్మద్ కుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1612-1626) :

మహమ్మద్ కులీ మరణానంతరం ఇతని తమ్ముడు కొడుకు అయిన మహమ్మద్ కుతుబ్‌షా (క్రీ.శ. 1612-1626) రాజ్యానికి వచ్చాడు. నిజాయితీ పరుడైన సుల్తాన్‌గా మంచి పేరు తెచ్చుకొన్నాడు. దైవ భక్తి కలవాడు. ఈయన తన పరిపాలనా కాలంలో ఒక్క బస్తర్ మీద తప్ప మరే ప్రాంతం పైనా యుద్ధం చేయలేదు. ఇతని ఫారసీ కవి, జిలుల్లా అన్న పేరుతో అతడు రచనలు చేసేవాడు. ఇతని పరిపాలనాకాలం లోనే ముస్లిం సమాజపు ఆధ్యాత్మిక అవసరాలను తీర్చడం కొరకు మక్కా మసీదు నిర్మాణానికి పునాది వేయడం జరిగింది. మొఘలాయుల ఆక్రమణల నుండి రాజ్యాన్ని రక్షించుకొనుటకు ప్రయత్నించి వారికి అమూల్యమైన కానుకలను ఇవ్వటమే కాకుండా ప్రతి సంవత్సరము 20 లక్షల పేష్కస్ చెల్లించేవాడు. సుల్తాన్ మహమ్మద్ తూర్పుకోస్తాతీర ప్రాంతంలో వర్తక కేంద్రాలను స్థాపించుకోవడానికి డచ్చి వారికి, ఇంగ్లీష్ వారికి అనుమతి ఇచ్చాడు. క్రీ.శ. 1626 లో ఇతను మరణించెను.

అబ్దుల్లా కుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1626-1672) :

సుల్తాన్ మహమ్మద్ మరణం తర్వాత ఇతని పెద్ద కొడుకు అబ్దుల్లా కుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1626-1672) గోల్కొండ రాజ్యానికి సుల్తాన్ అయ్యాడు. ఇతని సుదీర్ఘ పరిపాలనాకాలంలో గోల్కొండ రాజ్యం ఎన్నో దాడులను,

Jahangir also showed interest in the affairs of the Deccan. At this time, the kingdom of Ahmadnagar, under the able guidance of Malik Amber, not only recovered the lost possessions but also expelled the Mughals from that quarter. Muhammad Qutb extended his support to Ahmadnagar; Jahangir conducted two major campaigns against Ahmadnagar and faced success. Prince Kurram, who later became Shahjahan, defeated Malik Amber in the battle of Balaghat. Finally, Mughal authority was established over Berar, Ahmadnagar, and Balaghat. After this, Jahangir got the subordinate alliance of Bijapur and Golconda. In one of the *Farmans,* Jahangir addressed the Sultan of Golconda as his son. Muhammad Qutb ruled for fourteen years and died in 1626 C.E. He was succeeded by his son, Abdullah Qutb Shah.

Abdullah Qutb Shah (1626-1672 C.E.):

Abdullah Husain Qutb Shah came to the throne at a very tender age. During his boyhood, the administration became rotten, cliques in the court became frequent, and the people were very agitated. When he grew up and assumed control of the administration, he showed more interest in leading a life of ease and luxury than looking after the interests of the people and kingdom. Incompetent and selfish officials started exploiting their power for the promotion of their interests. Thus, the administration was paralytic and decadent. Added to this, the Mughals cast their eyes upon the Muslim kingdoms of the Deccan.

Shahjahan was the Mughal contemporary of Abdullah Qutb Shah of Golconda. The Mughal emperor realised, after taking into consideration the activities of Malik Amber, that there could be no peace for the Mughals in the Deccan as long as Ahmadnagar remained an independent state. This was a major departure from the policy followed by Akbar and Jahangir. Thus, the end of the Nijzam Shahi dynasty and the annexation of Ahmadnagar into the Mughal Empire were achieved by Shahjahan in 1635 C.E. Then Qutb Shahi, the ruler, acknowledged the supremacy of the Mughals and even struck coins in the name of Shahjahan. The ruler of Bijapur refused to submit to the authority of Shahjahan, and the result was that his territory was invaded by the Mughals. According to this, the sultan of Bijapur refused to submit to the authority of Shahjahan, and the result was that his territory was invaded by the Mughals. According to this, the sultan of Bijapur was forced to conclude a treaty with the Mughals. The Bijapur Sultan became a tributary of the Mughals. Then Aurangzeb

అంతర్గత తిరుగుబాట్లును ఎదుర్కొంది. ఇతను రాజ్యానికి వచ్చిన దాదాపు ఇదే సమయం లో డిల్లీ సింహాసనం ను షాజహాన్ అధిరోహించాడు. షాజహాన్ అబ్దుల్లా కుతుబ్ షా కు ఒక ఫర్మానా ను జారీ చేశాడు. ఆ ఫర్మానా ప్రకారం శుక్రవారం ప్రార్థనలలో ఇరాన్ షా పేరు ఉచ్చరించకూడదని, నాణెములు మీద చక్రవర్తి పేరు ను మాత్రమే ముద్రించాలని, గడువులోగా పేష్కస్ ను చెల్లించాలని, "చక్రవర్తి మిత్రులు తనకూ మిత్రులేనని , చక్రవర్తి శత్రువులు తనకూ శత్రువులేనని" ఒక ప్రకటన విడుదల చేయాలని అందులోని సారాంశం. దీనికి తగట్టుగానే తన అంగీకారాన్ని, పేష్కస్ ను డిల్లీ చక్రవర్తి షాజహాన్‌కు తెలియజేసి, తన విధేయతను చాటుకొన్నాడు. గోల్కొండ సుల్తాన్ ప్రధాన మంత్రి అయిన మహమ్మద్ సయ్యద్ గండికోట జాగీర్‌ను అనుభవిస్తూ, రాజ్యంలోని సంపదను అనుభవిస్తూ సుల్తాన్ మీదనే తిరుగుబాటు చేసి మొఘల్ లతో చేరి, దక్కన్ ప్రతినిధి గా వున్న ఔరంగజేబు ను గోల్కొండ మీదకు ఉసిగొల్పి, మొఘల్ సైన్యాలు గోల్కొండ ను ఆక్రమించే విధంగా పావులు కదిపాడు. దీనితో ఔరంగజేబు ఆధ్వర్యంలో మొఘల్ సైన్యం గోల్కొండ పై దాడి చేయగా, అబుల్లా కుతుబ్ షా తన పెద్ద కూతురుని ఔరంగజేబు కొడుకు మహమ్మద్ కు ఇచ్చి వివాహం చేయుటకు, కట్నంగా రామగిరి కోటను ఇవ్వడానికి, నష్టపరిహారం చెల్లించుటకు, అబ్దుల్లా మరణానంతరం ఔరంగజేబు కుమారుడైన మహమ్మద్ ను గోల్కొండ సుల్తాన్ గా చేయునట్లు అంగీకరించి సంధి కుదిరింది. అబ్దుల్లా కుతుబ్ షా విదేశీ వర్తకులకు సౌకర్యాలు కల్పించి తద్వారా ఆదాయాన్ని సమకూర్చుకొనడం ను ఒక విధానంగా పెట్టుకొన్నాడు. అబ్దుల్లా పాలనా చివరి 16 సంవత్సరాల కాలంలో మొఘల్ వారసత్వ అంతఃకలహాల వలన ఎటువంటి అంతరాయం లేకుండా తూర్పు తీర ప్రాంతం పై కుతుబ్ షాహీ ల ఆధిపత్యం కొనసాగింది. క్రీ.శ. 1672 లో అబ్దుల్లా చనిపోవడంతో, ఆయనకు కుమారులు లేకపోవడం, పెద్ద అల్లుడు మహమ్మద్ జైలులో వుండడం, రెండో, మూడో అల్లుడు

was appointed governor of Deccan, and he was in that post for a long time.

Aurangzeb, as the viceroy of Deccan, invaded Golconda in the year 1637 C.E. Abdullah Qutb did not pay the stipulated tribute as per the treaty of 1636 C.E. with the Mughals. Secondly, the Qutb Shahi sultan, without the permission of the Mughal emperor, conquered some parts of Karnataka. Aurangzeb demanded that Abdullah pay a heavy amount in the form of a fine for his act of defiance. Finally, the refractory activities of *Mirjumla* precipitated the matter. *Mirjumla,* at the instance of Abdullah, conquered the Karnataka region. During these campaigns, he amassed a lot of wealth, and with it, he bought the nobles and commanders of the army. Finally, he defied the authority of the sultan. This annoyed the sultan of Golconda, and he tried to chastise him. But *Mirjumla* sought the help of Aurangzeb against his patron, Abdullah Qutb.

Aurangzeb, who had been determined to chastise the *Shiya* Sultan, invaded Golconda. Abdullah could not withstand the onslaught of the Mughal forces. He at last sought the help of Shahjahan. When victory was in sight, Shahjahan ordered Aurangzeb to stop the seizure of the Golconda. Accordingly, a treaty was concluded between Aurangzeb and Abdulah Qutb. The provisions of the treaty are as follows:

1. The Sultan of Golconda agreed to pay 16 lakhs of rupees as war indemnity. He also agreed to pay tribute.
2. Abdullah Qutb agreed to offer his daughter in marriage to Prince Muhammad, the son of Aurangzeb.
3. The confiscated property of *Mirjuml*a by the sultan was restored to her. Thus Abdullah Qutb became the subordinate of the Mughal emperor Shahjahan.

Abul Hasan (1672-1687 C.E.):

Abdul Hasan was the last Qutb Shahi sultan. He was popularly known as *Tanishah* in the Deccan. He was the son-in-law of Abdullah Qutb. He was an Arabian who came to India and ultimately became the sultan of Golconda. He was an excellent administrator. He followed the policy of religious toleration. The appointment of Akkanna and Madanna as commander and prime minister and his policy of cooperation and friendship with the rising Maratha ruler, Shivaji, speak volumes of his enlightened rule. But Aurangzeb and the Mughal historians brand him as

మధ్య వారసత్వ పోరు ప్రారంభం అవ్వడంతో, సర్దార్‌లు రాజ కుటుంబానికి చెందిన అబుల్ హాసన్‌ను తీసుకొచ్చి, గోల్కొండ సింహాసనం మీద కూర్చోబెట్టారు. ఈయనే తానీషా ప్రభువు గా ప్రసిద్ధి కెక్కాడు.

అబుల్ హసన్ తానీషా (క్రీ. శ. 1672-1687) :

కుతుబ్ షాహీ వంశ సుల్తాన్ లలో అబుల్ హసన్ తానీషా చివరివాడు. మాదన్న ప్రధానమంత్రిగా, అక్కన్న సైనిక మంత్రిగా గోల్కొండ ఆస్థానంలో కొలువులు అధిరోహించారు. క్రీ.శ. 1677 లో మొఘల్ సైన్యం, బీజాపూర్ సైన్యాలు కలసి గోల్కొండ మీద దాడి చేశాయి. ఒక కోటి రూపాయలు, 10 వేల గుర్రాలు మొఘలాయి సైన్యం నకు ఇచ్చి అబుల్ హసన్ రాజీ కుదుర్చుకొన్నాడు. ఔరంగజేబు కుమారులలో వారసత్వ యుద్ధం మొదలైంది. ఔరంగజేబు ఆఖరి కొడుకు అక్బర్ తిరుగుబాటును మహారాష్ట్రులు బలపరిచారు. మౌజాం యువరాజు గోల్కొండ మీద దాడి చేశాడు. ఆజమ్ యువరాజు బీజాపూర్ పై దాడి చేశాడు. గోల్కొండ తానీషా ప్రభువు ఓడిపోయి హైదరాబాద్ నగరం విడిచి గోల్కొండ కోటలోకి పారిపోయి తలదాచుకొన్నాడు. మొఘల్ సైన్యం హైదరాబాద్ నగరాన్ని లూటీ చేయసాగాయి. అక్కన్న ను ప్రధానిగా నియమించడం, గోల్కొండ సైన్యం మహా రాష్ట్ర పాలకులతో కలవడం అబుల్ హసన్ అవరోధాలుగా ఔరంగజేబ్ పేర్కొన్నాడు. ముట్టడి సమయంలో గోల్కొండ సైన్యందే పై చేయిగా వున్నా అబ్దుల్లా ఖాన్ అనే సేనాధిపతి ద్రోహం వలన కోట తలుపులు తెరుచుకోవడంతో మొఘల్ సైన్యం కోటలోకి సులభంగా ప్రవేశించి అబుల్ హసన్ ను ఖైదు చేసి దౌలతాబాద్ కోటలో బంధించారు.

1.5: కుతుబ్ షాహీల పరిపాలనా వ్యవస్థ :

కుతుబ్ షాహీలు గోల్కొండ రాజ్యాన్ని శక్తిమంతమైన రాజ్యంగా మలిచారు. గోల్కొండను సందర్శించిన విదేశీ యాత్రికుల కథానాల్ని బట్టి, గోల్కొండ రాజ్యం చాలా సుసంపన్నదేశం అనీ తెలుస్తూవున్నది. మధ్య

a pleasure hunter and an incompetent ruler. One need not give much credence to these biassed opinions and writings.

Abul Hasan maintained cordial relations with Shivaji. He invited Shivaji to Hyderabad and accorded him a rousing reception. He supported Shivaji by sending troops and offering money for his southern campaigns. Through these acts, Abul Hasan got some important regions like Bellary and Gandikota. But very soon he was involved in a titanic struggle against the Mughals. Aurangzeb decided to see the end of the Muslim kingdoms of the Deccan. In the first instance, he invaded Bijapur. He not only defeated Adil Shahi, ruler of Bijapur, but also annexed the Bijapur kingdom into the Mughal Empire. Thus, Bijapur disappeared from the political map of the Deccan. Then he decided to see the end of Golconda. The following are some of the causes of the attack on the Golconda by Aurangzeb:

1. Abul Hasan of Golconda was a *Shiya,* whereas Aurangzeb was a
2. The Sultan of Golconda was a friend and ally of Shivaji, who was the arch-enemy of Aurangzeb.
3. The appointment of Akkanna and Madanna as commanders and prime ministers by Abul Hasan incurred the displeasure of Aurangzeb.
4. Finally, Abul Hasan supported the cause of Bijapur when Aurangzeb attacked it.

Aurangzeb dispatched a huge army under the command of his son, Muazam. The fort of Golconda became a target of attack. The siege of Golconda continued for some months. At last, the emperor Aurangzeb himself came to conduct the siege operations, but these operations failed. Then Aurangzeb had recourse to bribery and gained admittance through the treachery of one of the officers of the garrison who opened the gates of the fort. Abul Hasan was captured and made a prisoner. The kingdom of Golconda was annexed into the Mughal Empire in 1687 C.E. The Qutb Shahi rulers ruled the Golconda kingdom for two centuries. In 1687 C.E., their glory and grandeur sank into the sea of Mughals. But the cultural contribution of the Qutb Shahis was everlasting.

1.5: Administration:

The kingdom was divided into many administrative divisions. *Tarafs* (provinces), *Sarkars* (districts), *Paraganas* (talukas), and villages were the principal administrative divisions of the kingdom. *Tarafdar* was

యుగాల రాజ్యాలన్నింటిలో లాగా గోల్కొండ నవాబు కూడా సర్వాధికారి అయిన ప్రభువు. ప్రజాభిప్రాయం వ్యక్తం చేయుటకు గోల్కొండ రాజ్యంలో ప్రజాతంత్రయుతమైన మార్గం ఏది లేదు. అందువలన సుల్తాన్ నిరంకుశపాలకుడుగా రాజ్యమేలాడు. కుతుబ్ షాహీ సుల్తాన్ తాను దేవుని ప్రతినిధిని అని చెప్పుకొనేవాడు. రాజ్యాధిపతిగా ఆయనే శాసన కర్త, న్యాయాధికారి, మరియు సర్వ సైన్యాధికారి. సుల్తాన్ గొప్ప దర్జాగా జీవిస్తాడు. ఆయన దర్బారు చాలా సుందరంగా అలంకరించబడుతుంది. దర్బారు ప్రతిరోజూ ఉదయం సమావేశం అవుతుంది. ఈ సమావేశానికి రాజ్యం లోని ముఖ్యమైన ప్రభువులు, సామంతులు విధిగా హాజరు అయ్యేవారు. అప్పుడప్పుడు మంత్రివర్గ సమావేశాలు జరిగేవి. రాజ్యానికి సంభంధించిన అతి ముఖ్యమైన విషయాలు ఈ మంత్రి మండలి సమావేశాలు లలో చర్చించేవారు. సుల్తాన్ కు పరిపాలనలో సహకరించుటకు ఒక సలహా సంఘం వుండేది. దానిని మజ్లిస్-ఇ-కింగాస్ అని అనేవారు. దీనిలో సభ్యులుగా మంత్రులు, అమీర్ లు వుండేవారు. మంత్రులలో ముఖ్యుని అనగా ప్రధానమంత్రిని మీర్ జుమ్లా అనీ, తర్వాత పీష్వా ను ఇమల్ ముల్క్ అనగా సైన్యమంత్రి గా వ్యవహరించే వారు. కోశాధికారి ని ఖజాన్ దార్ అనీ, గణాంక శాఖ అధికారిని, మజుందార్ అనీ, పర్యవేక్షణాధికారిని నాజిర్ అని పిలిచేవారు. ప్రభుత్వ ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను చూసుకొనే వాడు దబీర్. ఈయన సుల్తాన్ కు అధికార వర్గానికి నడుమ కార్య సంధాతగా వుండేవాడు. ప్రభుత్వ పత్ర సంరక్షకుడిని షురూ నవీస్ అనీ, నగరంలో శాంతి భద్రతలను కాపాడే అధికారిని కొత్వాల్ అనీ, రాజ భాండాగారాన్ని, అశ్వశాలలను పర్యవేక్షించే అధికారిని హవల్దార్ అనీ వుండేవారు.

రాజ్యాన్ని తరఫ్ లుగా అనగా ఈనాటి రాష్ట్రాలుగా, తరఫ్ లను సర్కార్ లుగా అనగా ఈనాటి జిల్లాలుగా, వీనిని పరగణాలుగా అనగా ఈనాటి తాలూకా లుగా, విభజించేవారు. తరఫ్ (రాష్ట్రానికి) గవర్నర్ గా

the head of a *Taraf*. *Sarkar*s were kept under the control of *Fauzdars*. They were helped by *Havaldars*. The latter were also in charge of ports. But the principal poets were kept under the control of officers like *Shah Bandar*. The *Paraganas* were kept under the control of several officers like *Deshpande, Deshmukh, Thanadar, Majumdar, Kulkarni,* etc. The village administration was kept under the control of *Muqaddam, Karanam*, etc. Besides, the village elders association, in the form of *Panchyat,* was in charge of the general administration of the village.

Revenue Administration:

The main source of income for the state was land revenue. The tax farming system was the principal feature of the revenue administration. According to this system, the right to collect land revenue in a particular area was auctioned in public. Thus, the highest bidder was empowered to collect the land revenue of a particular area. He was expected to pay that fixed amount in the auction to the state. He was allowed to collect from peasants whatever he desired to collect. This ultimately paved the way for peasant exploitation. The oppressive policy followed by the tax farmers led to the mass migration of peasants to a place of safety on many occasions. Besides land revenue, customs dues also formed another important source of revenue for the state.

Defense Administration:

The Qutb Shahi rulers never maintained a standing army. They depended on the feudal levies supplied by the nobles and the *Jagirdars*. The main wings of the army were the infantry, cavalry, and artillery. The cavalry and artillery wings were managed by the Mughals, Persians, and English. But during the time of Abul Hasan, certain changes occurred in the army organisation. The sultan depended more on the standing army than the feudal levies supplied by the nobles and *Jagirdars.* The Qutb Shahis honoured and valued the skill and talent of many foreigners and rewarded them by elevating them to exalted positions and ranks, offering attractive service terms and conditions, including high salaries. The foreigners contributed immensely to the mighty strength of the Golconda army. It is also clear that the Qutb Shahi army was composed of multiracial, multilingual, and multiethnic elements and rulers and accorded importance to merit and capacity.

Judicial Administration:

The Qutb Shahis sharply deviated from the judicial administration introduced by the Bahmanis. The judicial administration of the Qutb Shahis

తరఫ్ దార్, సర్కార్ (జిల్లా), పరగణా కు అధికార్లుగా పౌజ్ దార్లు, వీరికి సహాయంగా హవాల్ దార్లు వుండేవారు. రేవు పట్నాలు అన్నీ సమర్థులైన హవాల్దార్ ల ఆధీనం లో వుండేవి. ప్రధాన రేవు అధికారిని షా బందర్ అని వ్యవహరించే వారు. ఇతని ముఖ్య మైన విధి రెవెన్యూ వసూలు. గోల్కొండ పరిపాలనలో చివరి విభాగం గ్రామము. గ్రామ అధికారి ని మగ్దూం, గ్రామ కరణం కులకర్ణి, పరగణాకు గణాంక అధికారి దేశ్ ముఖ్.

కుతుబ్ షాహీలు వ్యక్తులను ఉన్నత హోదాలలో, పదవులలో నియమించడం లో హిందూ–ముస్లిం భేధాన్ని చూడలేదు. కుతుబ్ షాహీల పరిపాలనలో హిందువుల ప్రభావం ఎక్కువగా వుండేది. పరిపాలనా వ్యవస్థ కు సంభందించిన విభాగాలే గాకుండా జాగీర్లు వుండేవి. వీటిని పరిపాలించుటకు జాగీరదార్లు అనే వ్యవస్థ వుండేది. సైనిక వ్యవస్థ లో మూడు ప్రధానాంగాలు వుండేవి. వీటిలో కాల్బలం, అశ్విక సైన్యం, శతఘ్ని దళం, ముఖ్యమైనవి. రాజ్యం లో సుమారు 66 కోటలు వుండేవి, ఇవి చాలా బలిష్టంగా, శత్రు దుర్భేద్యరంగా చుట్టూ ఫిరంగులు అమర్చ బడి వుండేవి. రాజ్యం లోని కోటలయందు దేశీ సైనికులే వుండేవారు. అబుల్ హసన్ కాలం లో సుమారు లక్ష మంది యూరోపియన్లు రక్షణ బాలగాలలో వుండేవారు. పర్షియన్ల లను అశ్వికులుగా, ఆఫ్రికా యువతులను అంగరక్షకులుగా నియమించుకొన్నట్లు బౌరే, గీర్దారీ లాల్ ఆఖర్ లు వ్రాసారు. జాగీర్దారులు, సామంత రాజులు, నిర్ధిష్ట సిద్ద సైన్యాన్ని పోషించాలి. వీరు గ్రామాల రక్షణను, దోపిడీ గాళ్లను ప్రతిఘటించాలి,ఆస్తి నష్టాలని భర్తీ చేయాలి. ఈ భాధ్యతలు నిర్వహించుకొన్నందుకు వారు పన్ను వసూలుకు హక్కుదారులవుతారు కానీ భూమికి హక్కుదారులు కారు. గ్రామాలలో మిరాశీ దారులకు ఇనాములు వుండేవి. మిరాశి అంటే వంశపారపర్యం హక్కు.

కుతుబ్ షాహీల ఫర్మాణాలు మిరాశీ హక్కులు గల పన్నెండు మంది ఆయగార్లను పేర్కొంటున్నాయి. వీరిని బలుతీయాన్ లు అని కూడా

was based on *Shariat* (Islamic law), royal *farmans,* and local traditions based on Hindu law. The decision of the Sultan was final. Next to the sultan, the judicial powers were enjoyed by the *Shariat Panch*. He was the chief justice. He must be one of the ministers. *Qwazi* was next to him. Every city was provided with a court and a judge. They were under the control of *Shariat Panchi*. In every *paragana*, *Qwazi, Havaldar,* and *Mazlis* were to act as judges. *Mazlis* was in charge of civil cases. Thanedar was on the lowest rung of the judicial ladder.

Main Officers of the Qutb Shahis Period and their Duties

S.No	Officers	Duties
1.	Tarafdar	The head of Taraf.
2.	Fauzdar	Sarkars were kept under the control of Fauzdars.
3.	Havaldar	In-charge of ports, also to known Shah Bandar
4.	Shariyat Punch	Chief Justice.
5.	Qwazi	Judge
6.	Mazlis	In-charge of Civil cases
7.	Mahasibs or Mustasibs	In-charge of public morals
8.	Tahsildar	He was head of Tahsil (Taluk)

Special officers called *Mahasibs* or *Mustasibs* were in charge of public morals. They discharged more or less the same functions as the *Mustasibs* introduced by Aurangzeb in the Mughal Empire. The punishments were very severe during the time of the Qutb Shahis. Traitors and revolters were punished with death sentences. For theft, amputation of limbs was the punishment. The Qutb Shahis were impartial in executing the judicial administration. Sultan Muhammad Quli established '*Aman Mahal'*, the Hall of Peace. This enabled the sultan to personally know the grievances of the people. This shows that the Qutb Shahis were in touch with public opinion. However, it is evident from the accounts left by Boswell that in most of the cases, the lower officials arbitrarily decided the cases and thereby did untold damage to the rights of the people.

One healthy policy that was followed by the Qutb Shahi rulers in the administrative organisation was the appointment of non-Muslims to posts of prominence. Quli Qutb, though he was the enemy of the rulers

అంటారు. సమర్థవంతమైన తపాలా వ్యవస్థ కూడా వుండేది.

బహుమనీ కాలపు న్యాయ విధానాన్నే కుతుబ్ షాహీలు పాటించేవారు. మూడు తరహాల న్యాయ విధానాలు, చట్టాల రూపంలో అమలులో వుండేవి. ఖురాన్, రాజ ఫర్మానా లు, స్థానిక ఆచారాలు, అలవాట్లు ప్రకారం ఏర్పడిన న్యాయసూత్రాలు. సుల్తాన్ తీర్పుకు అప్పీల్ వుండదు. ఈయన సర్వస్వతంత్రుడైన న్యాయాధికారి. ఆయన తర్వాత అధికారి షరియత్ పంచ్. ఈయన ముఖ్య న్యాయాధికారి మరియు న్యాయవ్యవస్థకు అధికారి. ప్రతి పరగణాలో ఖాజీ, హవాల్దార్, మజ్లిస్ ఉంటారు. రాజ్య జనాభాలో అత్యధిక జనాభా వుండే హిందువుల సివిల్ తగువులును మధ్యవర్తుల ద్వారా పరిష్కరించుకొనే వారు. ముసల్మాన్లు తమ తగువులు ను ఖాజీ నిర్ణయానికి వదిలేసే వారనీ ఏ.సి. బాస్వేల్ వ్రాశాడు.

1.6: కుతుబ్ షాహీ సమాజము మరియు ఆర్థిక నిర్మాణము :

కుతుబ్ షాహీలు షియా పాలకులు. కుతుబ్ షాహీలు తమ రాజ్యవిస్తరణ ప్రక్రియలో వివిధ ప్రదేశాలలో ముస్లిం ధర్మసంస్థలను స్థాపించారు. టావెర్నియర్ క్రీ. శ. 1638-39 లో హైదరాబాద్ ను సందర్శించాడు. గోల్కొండ రాజ్యం లోని మసీదులు ప్రయాణీకులకు సరాయిలుగా (సత్రాలుగా) కూడా ఉపయోగపడేవాని, యాత్రికులకు భోజన, వసతి సదుపాయాలు ఈ సరాయి లలో లభించేవని పేర్కొన్నాడు. మక్కా మసీదులో నిర్దిష్ట పర్వదినాలలో అన్నదానం జరిగేది. కుతుబ్ షాహీలు షియా మతస్థులైనా సూఫీ గురువుల బోధనలను ఆచరించి ప్రోత్సహించేవారు. కుతుబ్షాహీలు ముసల్మాన్లు అయినా పరమతసహనం ను పాటించారు అనేందుకు అనేక ఉదాహరణలు వున్నాయి. వీరు తమ అధికారాన్ని ధృఢ పర్చుకోవడం కొరకు హిందువులను, హిందూ మతాన్ని సహించి, ప్రోత్సహించారు. వీరు దేవాలయాలను అక్కడక్కడ కూల్చి మసీదులను నిర్మించినా, వీరు వీరి సామంతులు దేవాలయ నిర్మాణం కు ఇతోధికంగా సహాయ సహకారాలు

of Vijayanagara, allowed Ramaraju to occupy a position of prominence in the administration. Similarly, Jamshid patronised Jagdekarao and gave him a post of importance. During the time of Ibrahim Qutb Shah, Murahari Rao became a very popular personality. During the time of Abdullah Qutb, Brahmins occupied important positions in the administration. The prime minister of Abul Hasan was Madanna. Akkanna was made an officer in the army. Gopanna was made the revenue officer in charge of the Badrachalam region.

1.6: Society and Economy: Social Structure:

In the Qutb Shahi dynasty, Muslims, Hindus, and Christians lived together. The Qutb Shahi sultans belonged to the Shia sect of Muslims. *Shia* had taken high positions in the administration of Qutb Shahis. *Brahmanas* occupied a prominent position in society. They acted as ministers, commanders, and tax farmers. They were supposed to be the custodians of knowledge and learning. They were also experts in astrology and astronomy. *Vaisyas* monopolised trade and commerce. The European trading companies used to purchase goods through them. They were supposed to be experts in accounting and mathematics. *Sudras* were the agriculturists. Besides, they acted as servants to the nobles in the cities and also as soldiers. They formed the bulk of the population. The other important social class was the untouchables, who lived outside the villages. They were the tanners. They eat the flesh of dead animals. They were shoemakers, shoe polishers, and all sorts of manual labourers. Heavy punishments were inflicted on them. They were the most unclean lot.

Women position:

During the Qutb Shahi period, women's positions were not fine. She was only valued in domestic life. It is known from the testimony of foreigners that the women of this period, particularly Hindu women, enjoyed a considerable amount of social freedom. Muslim women followed the *paradha* system. Child marriages were in vogue. The position of widows was deplorable. The reason was the prevalence of the *Satis* system. They were not allowed to enjoy any socio-economic freedom. They were ill-treated in society in various ways. The contemporary Telugu author Ponnaganti Telaganarya, in his work *Yayathi Charitra,* informs us about the position of women.

ఇచ్చారు. శ్రీ కూర్మానాధ దేవాలయానికి శ్రీకూర్మం గ్రామాన్ని దానం చేశాడు. బ్రాహ్మణులకు అగ్రహారాలను ఇవ్వడం, హిందువులు ఆచరించే సాంప్రదాయాలను, షోడశ దానాలను, అన్ని రకాల పండుగల ఆచారాలను సుల్తాన్ లు, ప్రజలు పాటించేవారు. గోల్కొండ రాజ్యం లో మత సహనం ను పాటించేవారని, కుతుబ్ షాహీ లు ముసల్మాన్ లు అయినప్పటికీ తెలుగువారు గానే భావించి సంస్కారవంతంగా పాలన సాగించారని , నేలటూరు వెంకట రమణయ్య గారు వ్రాసారు. అబుల్ హసన్ ను హిందువులు రుషి గా గౌరవించారని సిద్ది కీ వ్రాశాడు. కుతుబ్ షాహీ పరిపాలన లో బ్రాహ్మణుల పలుకుబడి క్రమంగా పెరగడం గమనించవచ్చును. తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వరుని దర్శనానికి ముస్లిం లు కూడా వెళ్ళేవారని, అలివేలు మంగను బీబీ నాంచారమ్మ అని పిలిచే వారని సమకాలీన సాహిత్యం వలన తెలుస్తున్నది. హిందువులైన అక్కన్న, మాదన్నలను ఉన్నత పదవులలో నియమించడం గోల్కొండ పై మొఘులుల దండ యాత్ర కు ఒక ప్రధాన కారణం. ఈ కాలంలో శ్రీ పోతులూరి వీరబ్రహేంద్ర స్వామి తన కాలజ్ఞాన తత్వాల ద్వారా, గోవింద గేయాల ద్వారా మత సామరస్యానికి పునాది వేశాడు. కడప జిల్లాలోని కందిమల్లయ్య పల్లెలో ఉన్న బ్రహ్మం గారి మఠం లోని ఇతని సమాధి నేటికీ పలువురిని ఆకర్షిస్తున్నది. ప్రజా కవి యోగి వేమన కూడా ఈ కాలం నాటి వారే నని కూడా కొందరి అభిప్రాయము. గోల్కొండ సుల్తానుల కాలంలో సమాజంలో పితృ స్వామిక కుటుంబ వ్యవస్థ అమలులో వుండేది. కుతుబ్ షాహీ పాలనా కాలంలో సమాజ పరిస్థితులు మిశ్రమ సంస్కృతి ని పోలి వుంటుంది. సమాజంలో ముస్లిం లు, హిందువులు, యూరోపియన్ వర్తకులు వివిధ కోణాలలో వారి వారి పాత్రలు పోషించారు. బ్రహ్మణాధిపత్యం సమాజంలో ఎక్కువగా వుండేది. మత మౌడ్యం, మూఢాచారాలు ప్రజలలో ఎక్కువగానే వ్యాప్తిలో వుండేవి. సతీసహగమన ఆచారాన్ని అడ్డుకొనేందుకు పాలకులు సాహసించలేదు. బ్రాహ్మణులు ఈ

The courtesans enjoyed considerable importance and significance in society. According to Tavernier's works, there are nearly twenty thousand courtesans in the Golconda kingdom. They became a source of revenue for the state, for they paid taxes to the state. They were expected to dance in the court regularly. They maintained shops as adjuncts to their houses, where all kinds of intoxicating drinks and drugs were available in abundance. The state used to levy taxes on these shops. Thus, the courtesans became a potential source of income and a perpetual source of enjoyment for the people in the Golconda kingdom. The *Devadasis* also enjoyed a high social status.

Economic Prosperity:

It is evident from the accounts left by the European officers, travellers, and merchants that agriculture was flourishing in the Golconda kingdom. The sultans of this period took particular interest in improving irrigational works. There were places where one to three crops were cultivated. The coastal area was full of fertile lands, and their rice was grown in plenty. The agricultural surplus gave tremendous impetus to the development of trade, commerce, and industry. Muhammad Quli maintained friendly relations with the Shah of Persia. This enabled him to bring some people interested in doing trade from Persia and provide facilities for them to settle in cities like Hyderabad and Machilipatnam. He encouraged trade guilds. At this time, the English East India Company was trying to establish trade centres in Andhra Pradesh. Muhammad Quli permitted them to establish trade centres at Machilipatnam in 1611 C.E.

Many of the cities and towns located in the Golconda kingdom in general and the coastal cities in particular were famous for producing different products and articles. Machilipatnam was famous for producing different products and articles. Machilipatnam was famous for producing the finest quality of muslin. Paritala, Malapalli, and Golapalli were famous for diamond mines. It is evident from the account given by the French traveller Tavernier that, in the diamond mines of Kolluru, the famous Kohinoor diamond was discovered. Its weight was 500 carats. Banaganipali, Munimadugu, and Timmapuram, located in the present Kurnool district, were famous for producing diamonds. A French doctor by the name of Tavena states that, in possessing quality diamonds, the Qutb Shahis had neither rivals nor equals in the world.

ఆచారాన్ని ప్రోత్సహించేవారు. జ్యోతిష్యం మీద పాలకులకు నమ్మకం ఎక్కువ. ముహూర్త బలాలు, దుష్ట ఘడియలు, సూర్య చంద్రులని, నక్షత్రాల్ని దేవతలుగా భావించడం పరిపాటి. వర్ణ వ్యవస్థ వుండేదని బ్రహ్మణులు రాజ్యం లో ఉన్నత హోదాలలో, వైశ్యులు వర్తక వ్యాపార వాణిజ్యాలలో బాగా లాభాలుగడించేవారని, శూద్రులు వ్యవసాయదారులుగా, సేవకులుగా, కోటల లో సైనికులుగా వుండేవారని అస్పృశ్యులు గ్రామం వెలుపల వుంటూ చనిపోయిన జంతు కళేబరాల్ని తింటూ, జంతు చర్మాలతో చెప్పులు తయారు చేసేవారని మోర్ లాండ్, మెత్ వోల్డ్ అనే యూరోపియన్ యాత్రికులు వ్రాసారు. గోల్కొండ రాజ్యం లో యునానీ వైద్యం, ఆయుర్వేదం, విధానాలు అమలులో వుండేవి. ఈర్లపాటి పేరన (క్రీ. శ. 1555–1636) వైద్యసారం అనే గ్రంధాన్ని తెలుగులో రచించి భద్రాచల శ్రీరామ చంద్రునికి అంకితం చేశాడు. ఆనాడు ఆంధ్రదేశంలో వ్యాప్తిలో ఉన్న సాంప్రదాయిక ప్రక్రియలను, చికిత్సలను ఈ గ్రంధంలో పేర్కొన్నాడు. శరభరాజు రచించిన శరభరాజీయమనే తెలుగుగ్రంధం ఆనాటి వైద్యగ్రంధాలలో ముఖ్యమైనది. సుల్తానులు ప్రజారోగ్యాభివృద్ధికి చర్యలు తీసుకొన్నారు. వైద్యశాలలు నిర్మించి, వైద్యులకు భూదానాలు, గ్రామ దానాలు చేశారు.

కుతుబ్ షాహీ యుగం లో స్త్రీ ల పరిస్థితి మెరుగ్గానే వుండేదని, సంఘంలో, కుటుంబంలో స్త్రీలకు సముచిత స్థానం వుండేదని, హిందూ స్త్రీలు స్వేచ్ఛగా తిరుగుతారని, ముస్లిం స్త్రీలు ఇతరుల కంట కనబడకుండా పరదా పద్ధతిని పాటించేవారని, బాహుభార్యత్వం నిషిద్ధం అనీ, బాల్య వివాహాలు ఎక్కువగా జరిగేవనీ, వితంతువుల పరిస్థితి దారుణమని, వేశ్యలకు పాలకవర్గం ఆదరణ వుండేదని, దేవదాసి వ్యవస్థకు మంచి ఆదరణ వుండేదని టావెర్నియర్, బౌరే తమ రచనలలో వివరించారు. వస్త్రధారణలో కొంత ఉత్తరాది ప్రభావం కనిపిస్తున్నది.

గోల్కొండ రాజ్యం పటిష్టమైన ప్రదేశం లో వుండటం వలన, ఆంధ్ర–

The fine quality of muslin cloth, *kalamkaris,* and diamonds that were available like air and water in the Golconda kingdom became a temptation for the European merchants. Thus, the Portuguese, the Dutch, the English, and finally the French established their trading centres in the Golconda kingdom. The Qutb Shahi kings also permitted the European companies to establish their trading centres in their kingdom. Thus, the Qutb Shahis contributed their might to the development of trade and commerce. The artisans and handicraft industries of Andhra witnessed hectic commercial activity during this period.

Religious Policy:

The Qutb Shahis followed a policy of religious toleration. They knew pretty well that their strength lay in the willing cooperation of the natives, who were mostly Hindus. They gave Hindus a position of prominence in the administration and did not restrict their freedom of worship. Abul Hassn gave munificent grants for the maintenance of the Rama temple at Bhadrachalam. The Qutb Shahis even gave *agraharas* to the Brahmanas. This practise was followed by their subordinates. It is interesting to note that in some of the Muslim buildings, like the *Mazzids*, Hindu decorative motifs like the *purnakumbha* are found very often.

The Qutb Shahi rulers gave importance to Hindu customs and traditions. The Sultan Muhammad Quli composed many verses exposing the similarities that are noticed at the time of marriages performed by Muslims and Hindus. They also gave importance to some of the superstitious beliefs entertained by the Hindus. For example, the Qutb Shahi Sultans believed in astrology, the eclipses of the Sun and Moon, auspicious times, and the impact of planets on the lives of human beings. Sati was a social evil that prevailed in the Golconda kingdom. There are instances to prove that *sati* was not a voluntary act but one committed by force. The Qutb Shahis tried to stop this social evil. But they never made it law on account of the fear of revolt by the Hindus, who gave a lot of importance to that custom. There are some instances where a woman committed *sati* when even the local *subedar* refused permission for her to do *so*.

1.7: Literature and Architecture: Literary activities:

The Qutb Shahis were proficient in the Persian language. Muhammad Quli was an expert in Persian. But the Urdu language brought a lot of credit to the Qutb Shahis. It is an admixture of Persian, Sanskrit, and Marathi words and expressions. The Deccan became the cradle of

తెలంగాణ ప్రాంతాల సారవంతమైన మైదాన భూముల వ్యవసాయిక ఉత్పత్తులు, మచిలీపట్నం, నిజాం పట్నం, నర్సాపూర్ వంటి రేవులలోని వ్యాపార కార్యకలాపాలు, వజ్రపు గనులలోని నిధి నిక్షేపాలతో ఉన్నత స్థాయి ఆర్థిక పరిపుష్టిని పొందింది. మహమ్మదీయ పాలకుల కాలంలో భూమి శిస్తు పద్ధతి గురించి ఆనాటి గెజిటీర్లు, యూరోపియన్ వర్తకుల రచనలను బట్టి, సుల్తాన్ ల ఫర్మానాలను బట్టి అవగాహన చేసుకొనవచ్చును. నేల స్వభావాన్ని బట్టి భూమిని వర్గీకరించి, రైతు వద్ద నున్న సాధన, సంపత్తిని బట్టి, గ్రామ పెద్ద ద్వార శిస్తు వసూలు జరిగేది. భూములను వేలం పాట పాడి గుత్తేదార్లుకు ఇవ్వడం ఈ గుత్తేదార్లు ఇష్టానుసారం పన్ను విధించడం, బలవంతంగా పన్ను వసూలు చేయడం పరిపాటి. స్థానిక జమీందారులు వారి స్థానిక ఆచారం ప్రకారం పన్నును వస్తు రూపంలో కానీ, ధన రూపంలో కానీ వారి ఏజెంట్ల ద్వారా రైతులనుండి వసూలు చేసుకొనే వారు.

భూమి శిస్తు గాకుండా రాజ్యంలో నడిచే వ్యాపారం మీద పన్నులు వసూలు చేసేవారు. ధాన్యం, ఉప్పు, పశువుల రవాణా మీద సాయారీ అనే పన్నును విధించి వసూలు చేసేవారు. ఈ వసూలు చేసే వారు ప్రభుత్వానికి ఈ పన్నులు కట్టకుండా రాజ్య అభివృద్ధి నిరోధకులుగా నిలిచేవారు. సరుకుల ఎగుమతి దిగుమతి మీద, రేవుల నుండి కొన్ని పన్నులను విధించి ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల ద్వారా వసూలు చేసేవారు. కుతుబ్ షాహీ పాలకులు రాజ్యం లోని ఉత్పత్తి విధానాలాను పెంపొందించే కార్యక్రమాలు విరివిగా చేపట్టారు. రాజ్యం అంతటా చెరువులు, బావులు త్రవ్వి వ్యవసాయాభివృద్ధికి బాటలు వేశారు. ఇబ్రాహీం కుతుబ్ షా చెరువులకు, తూములు, మరియు ఇతర మరమత్తులు చేయించినట్లు శాశనం వేయించాడు.

మచిలీపట్నం వద్ద కలంకారి వస్త్రాలు, శ్రీకాకుళంలో ముస్లీన్‌లు, ఏలూరులో తివాసీలు, బరం పురంలో సిల్క్ వస్త్రాలు, విశాఖ పట్నంలో ఏనుగు దంతంతోనూ, కర్రతోనూ, చెక్కిన నగీషివస్తువులు, కోరంగి,

the Urdu language. Hence, it was called Deccan Urdu. As a protest against the north Indian Persian language and to maintain its linguistic identity, the Deccan Sultans developed Urdu poets. During the time of Abdullah, Urdu reached new heights. Further, he was himself a great poet in that language. The Sufi saints also helped spread Urdu in the Golconda kingdom. They spread their gospel in easily understandable Urdu. Urdu more or less became the language of the masses.

Ibrahim, it may be remembered, spent seven years in the court of the Vijayanagara kings. It gave a fertile opportunity for him to come into close contact with the men of letters and also witness personally the patronage extended by the Vijayanagara kings for the promotion of learning and education. The impact of these factors was that Ibrahim not only developed proficiency in Telugu literature but also praised and patronised many Telugu poets. Ponnaganti Telaganarya, the author of the *Yayaticharitra,* and Addanki Gangadhara Kavi, the author of *Tapathi Samharnopakhyanamu*, were patronised by him. '*Malkabhiram*," referred to by the Telugu poets, was none other than Ibrahim Qutb Shah.

The Qutb Shahis also patronised Telugu, Urdu, Sanskrit, and Persian. It is very interesting to note here that Muslims during this time acquired mastery over Telugu and Sanskrit. Shay Akbar was one of them. He translated *Sringaramanjari,* written by *Rangasai,* into Sanskrit. Calligraphy had assumed a special significance under the Deccan rulers. The buildings at Bijapur and Golconda still stand as a testimony to it.

నర్సాపూర్‌లో నౌకా నిర్మాణ పనులు ప్రసిద్ధి చెందినవి. మచిలీ పట్నం, నర్సాపూర్, పులికాట్ మొదలయిన రేవు పట్టణాలకు దగ్గరలో తుపాకీ మందు లో వాడే సూరేకారం తయారయ్యేది. కుతుబ్ షాహీ రాజ్యంలో వృత్తికళల వారు, నిపుణులైన పనివారు,యంత్ర శిల్పులు చాలామంది ఉన్నారని మొఘల్ చరిత్రకారుడు మహమ్మద్ సాకి వ్రాశాడు. రాజ్యం లో వజ్రపు గనులు ద్వారా ఆదాయం వస్తుందని, కృష్ణా జిల్లా, అనంతపురం ప్రాంతం, కొల్లూరు ప్రాంతం లో వజ్ర పరిశ్రమ వుండేదని వీటి వలన గోల్కొండ సుల్తాన్‌కు ఏటా 60 వేల పగోడాల ఆదాయం లబించేదని యూరోపియన్ వర్తకులు వ్రాసారు. వస్త్ర పరిశ్రమ రాజ్యం లో బాగా ప్రసిద్ధి చెందినది. స్థానిక అవసరాలకు ఒక గృహ పరిశ్రమగా ప్రారంభమైన నేత పరిశ్రమ లో రెండు రకాలైన వస్త్రాలు తయారు అయ్యేవి. అవి మస్లీను మరియు కాలికో వస్త్రాలు. మస్లీనువస్త్రాలు రాజ్యంలో వాడడానికి, కాలికో వస్త్రాలు విదేశాలలో అమ్మడానికి తయారయ్యేవి. అద్దక పరిశ్రమ కూడా బాగా ప్రసిద్ధి చెందినది. అద్దకపరిశ్రమ కు కావాల్సిన ముడి సరుకు అనగా నీలిమందు మొక్కలు, ఎర్ర చెర్రీ వేర్లు సమీప గ్రామాలలో పండించే వారు. ఈ అద్దాకాలను "చినౌజ్" అని అనేవారు. పింటడో లనే మరొక అద్దకం వస్త్రాలు వుండేవి. వీటి పైన రంగులతో బొమ్మలను చిత్రించేవారు. కలంకారీ పేరుతో పాలకొల్లు, నిజాం పట్నం,మచిలీపట్నం తదితర ప్రాంతాలలో రంగు వస్త్రాల వ్యాపారం బాగా జరిగేది. కుతుబ్ షాహీలు వ్యాపారమునకు అనుకూలంగా దేశంలోని ముఖ్య నగరాలను కలుపుతూ రహదార్లును నిర్మించిరి. ఆనాటి బంగారు నాణెం ను 'హెున్ను' అని వ్యవహరించేవారు.

1.7: కుతుబ్ షాహీ యుగ సాహిత్యం-వాస్తు శిల్పకళలు :

గోల్కొండ ప్రభువులు సాహిత్య కళా పోషకులు, తెలుగుభాష సాహిత్యాన్ని ఆదరించారు. ఇబ్రహీం కుతుబ్ షా తెలుగులో స్వయంగా కవి, కవిపండిత పోషకుడు.గోల్కొండ రాజ్యానికి, విజయనగరానికి మధ్య

Calligraphy was used by the calligraphers, who were mostly Persians. For example, the inscription on the detached gateway of Jami Masjid, according to Dr. Yazdani, presents perhaps the finest example of the '*Nastaliq*' in Deccan, while on the same mosque; the Quran verses around the prayer niche are a good specimen of the ornamental 'Naskh'. Hussein Sagar was constructed by Hussein Shah Wali, a famous Sufi saint and son-in-law of Ibrahim Quli Qutb Shah; in 1562 C.E. Muhammad Quli was a great builder. He was responsible for the planning and building of the modern city of Hyderabad. This was originally named Bhagyanagar after the name of the Sultans' dancer-concubine, Baghmati. The most important buildings of the city, viz., Charminar, Jami Masjid, Chandanamahal, and countless monuments that are scattered throughout the environs of the city of Hyderabad, were the works of this great sultan. He constructed a dam across the *Musi* River and thereby provided a water supply to the inmates of the city. He raised beautiful gardens and fruit-bearing trees around the city of Hyderabad. He was thus not only responsible for the construction of the city of Hyderabad but also for its beautification. The Qutb Shahi tombs of Sultans were very popular for their architectural beauty and were located in Banjara Darwaza near Golconda.

The patronage extended to men in letters received a check. The English East India Company got the required freedom to extend its commercial activities. As long as Abul Hasan and his Prime Minister Akkanna were at the helm of affairs, the company was kept in check. After 1687 C.E., the activities of the company increased, and their ambition grew by leaps and bounds. The administration was paralysed. The Mughul viceroys, particularly after the death of Aurangzeb, became selfish, power-hungry, and literally neglected maintaining law and order. The later Mughal emperors were not powerful enough to control them. Thus, one of the Mughal *subedars* by the name of Nizam-ul-Mulk defied the authority of the Mughals and established the independent state of Hyderabad in 1724 A.D. He was the founder of the Asaf Jah dynasty.

1.8: Advent of Europeans and Settlements in Andhra Pradesh

India's trade links with Europe can be traced back to the ancient days of the Greeks. This trade was carried out along several routes. One was by sea along the Persian Gulf, and from there overland through Iraq and Turkey, and then again by sea to Venice and Genoa. The second

చక్కటి సాంస్కృతిక సంబంధాలు వుండేవి. గంగాధర కవి ఇబ్రాహీం ఆస్థానకవి. ఇతడు రచించిన 'తపతి సంవర్ణము–ఉపాఖ్యానము' సమకాలీన పరిస్థితులను తెలియజేస్తుంది. పొన్నెగంటి తెలగనాచార్యుడు 'యయాతి చరిత్రను' రచించాడు. మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్ షా తన దక్కనీ ఉర్దూ గేయాల్లో అనేక తెలుగు పదాలను ప్రయోగించాడు. మహమ్మద్ కూలీని ఇంగ్లీష్ లో ఛాసర్ కంటే దక్కనీ ఉర్దూలో గొప్పవాడని పేర్కొనవచ్చును. కుతుబ్ షాహీ రాజ్యంలో ప్రజలే అనేక గేయాలను, పదాలను రాశారు. మొహర్రం పండుగపై తెలుగు జానపదుల పాట ఈనాటికీ బ్రతికి వుంది. గద్వాలకు చెందిన లక్ష్మీ నరసింహం 'నరసింహ విలాసం', నల్గొండ జిల్లా చేరేపల్లికి చెందిన కర్పూరం కృష్ణమాచార్యుడు భగవద్గీతను ద్విపద కావ్యంగానూ రచించారు. రాజా సురభి మాధవరాయులు 'చంద్రికా పరిణయము' ను రాశాడు. ఇదే కాలానికి చెందిన భక్త రామదాసు అనేక శతకాలను, గీతాలను రచించాడు.

కుతుబ్ షాహీల నిర్మాణ కౌశలం మెచ్చుకోదగినది. గోల్కొండ రాజ్యంలో కొండవీడు, కొండపల్లి, భువనగిరి, కోయిలకొండ, ఖమ్మంమెట్టు మొదలగు కోటలు ముఖ్యమైనవి. కుతుబ్ షాహీ వాస్తు శిల్పం ఇస్లామిక్ నిర్మాణ శిల్పపు పరిపక్వ దశను సూచిస్తుంది. హిందూ శైలి ప్రభావం వున్నా అది అలంకరణ వాస్తు రూపాలకే పరిమితమైనది. కుతుబ్ షాహీ లు గొప్ప భవన నిర్మాతలు. కుతుబ్ షాహీ వంశ స్థాపకుడు కుతుబ్ ఉల్ ముల్క్ నిర్మాణ కార్యక్రమాలు గోల్కొండ కోటను ధృఢ పరచడం తో మొదలయ్యాయి. జామా–ఏ–మసీద్, లంఘర్ ఖానా, కాలా చబుూత్రా మొదలైన నిర్మాణాలు అతను చేపట్టినవే. వీరి కాలంలో గోల్కొండ, హైదరాబాద్ లలో గొప్ప నిర్మాణ కార్యకలాపాలు జరిగాయి. మహమ్మద్ కులీ గొప్ప వాస్తు నిర్మాత. మూసీ నదికి దక్షిణంలో హైదరాబాద్ నగరాన్ని నిర్మించాడు. తన ప్రియురాలైన భాగ్యమతి పేరు మీదుగా భాగ్యనగరం అని పేరు పెట్టాడు. తర్వాత దీనిని

one was via the Red Sea and then overland to Alexandria, Egypt, and then by sea to Venice and Genoa. The third, less frequented, overland route lay through the passes of the north-west frontier of India, across Central Asia and Russia, and to the Baltic.

The most important feature of the overseas and overland trade was that the Asian part of the trade was carried on mostly by Arab merchants and sailors, while the European trade was monopolised by the Italians. The occupation of Constantinople by the Ottoman Turks in 1453 C.E. brought certain startling changes. The old trading routes between the East and the West came under Turkish control. However, the merchants of Venice and Genoa monopolised the trade between Europe and Asia and refused to let the new nation states of western Europe, particularly Spain and Portugal, have any share in the trade through the old routes. The West Europeans were determined to maintain trade links with the East. The demands for spices were pressing, and the profits to be made in their trade were inviting. The fabulous wealth of India was an additional attraction. Thus, the West European states and merchants began to search for a new and safer sea route to India and the Spice Islands (Indonesia). In this connection, the Europeans wanted to break the Arab and Venetian trade monopolies, bypass the Turkish hostility, and open direct trade relations with the East.

The initiative was taken by Portugal and Spain in their geographical exploration and discoveries. In 1494 C.E., Columbus of Spain set out to reach India but discovered America instead. In 1498 C.E., Vasco da Gama of Portugal discovered a new, all-sea route from Europe to India. This is called the Cape route. These two discoveries revolutionized the history of the world. Adam Smith wrote later that the discovery of America and the Cape route to India were "the two greatest and most important events recorded in the history of mankind".

The Portuguese first settled in Calicut. Zamorin, the ruler of Calicut, extended the required support to the Portuguese. Within a very short time, the Portuguese established their trading centres at Cochin, Goa, Diu, Daman, etc. In this connection, they were helped by the superiority of their armed ships. Besides, they could take advantage of the mutual rivalries of the Indian princes to strengthen their position. Slowly, they gained control over the Malabar Coast. Then they destroyed the trade monopoly enjoyed by the Arabs on the Malabar Coast. They

సుల్తాన్ కుమారుని పేరు మీదుగా హైదరాబాద్ అని వ్యవహరించారు.హైదరాబాద్ నిర్మాణం 'డబుల్ క్రాస్' రూపంలో చేశారు. నగర నిర్మాణం క్రీ. శ. 1591 లో ప్రారంభించారు. మహమ్మద్ కులీ హైదరాబాద్ నగరాన్ని ఎన్నో అందమైన నిర్మాణాలతో, భవనాలతో, ఉద్యాన వనాలతో, అలంకరించాడు. వీటిలో చార్ మీనార్ ప్రసిద్ధి వహించినది. పాలకులు తమ కోసం మందిరాలు, సమాధులు నిర్మించుకొన్నారు. అలాగే ప్రజల కోసం లంగర్ ఖానాలు, ఆషూర్ ఖానాలు, మదరసా లు నిర్మించారు. ఈ నిర్మాణాలన్నీ ఇండో– ఇరానియన్ సంస్కృతికి ప్రతీకగా వున్నాయి. అబుల్ హసన్ కాలంలో ఉన్నత పదవులు అలంకరించిన అక్కన్న, మాదన్నలు కొన్ని జీర్ణ దేవాలయాలను పునర్నిర్మించారు. భద్రాచలం దేవాలయాన్ని అక్కన్న, మాదన్నల మేనల్లుడు కంచర్ల గోపన్న పునర్నిర్మించాడు. ఇతనే భక్త రామదాసుగా ప్రసిద్ధికెక్కెను.

గోల్కొండ కుతుబ్ షాహీ రాజ్యంలో రచించిన యోగినీ చిత్రాలు భావనలోనూ, చిత్రణలోనూ చిత్రకారుల ప్రభావాన్ని వ్యక్తం చేశాయి. మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్ షా కాలంలో సూక్ష్మ చిత్రాల లేఖనం ఉన్నతస్థితిలో వున్నట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ చిత్రకళ పై పర్షియన్ ప్రభావం స్పష్టంగా వుండేది. గోల్కొండ చిత్రలేఖనం ఉన్నతస్థాయిలో అభివృద్ధి చెందిన కాలం అబ్దుల్లా కుతుబ్ షా పరిపాలనాకాలం. ఇతని కాలం నాటి అనేక చిత్రాలు, సచిత్ర లిఖిత గ్రంధాప్రతులు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా వివిధ మ్యూజియంలలోనూ, సేకరణలలోనూ లభిస్తున్నాయి. గోల్కొండ సుల్తానుల కాలంలో సంగీత, నృత్య కళలకు గొప్ప ఆదరణ లభించింది. సుల్తానుల దర్బార్ లలోనూ, సామంతుల ఆస్థానాలలోనూ తరచూ సంగీత కచేరీలు, నృత్య ప్రదర్శనలు జరుగుచూ వుండేవి. దండలాస్యం, పేరిణి నృత్యం, కుండలీ నృత్యము, భాండికము, చర్చరీ మొదలగు నాట్య విశేషములు ఆనాడు ప్రయోగంలో వుండేవి. సుల్తాన్ అబుల్ హసన్ తానీషా కొన్ని బ్రాహ్మణ కుటుంబాల

also succeeded in seducing many trade concessions from the Mughal emperors. Francisco de Almeida was the first governor of the Portuguese possessions in India. He believed that the Portuguese should maintain supremacy at sea and concentrate their attention more on trade and commerce. They should not think of establishing a territorial empire in India. This policy enunciated by Almeida is called the "blue water policy'. But this policy was reversed by Alfonsco de Albuquerque, the successor of Almeida. It was during his time that Goa was conquered by the sultan of Bijapur. Further, the Portuguese established their dominance over the entire Arabian coast, from Ormuz in the Persian Gulf to Malacca in Malaya and the Spice Islands in Indonesia. But very soon they had lost not only their trade monopoly but also disappeared from Asia. The following are some of the factors that were responsible for the failure of the Portuguese in India:

1. The Portuguese, from the beginning, combined the use of force with trade.
2. The Portuguese, with the fond hope of creating a territorial empire in India, neglected trade. Besides, they intervened in the internal politics of the native states. This ultimately weakened their economic strength.
3. Philip II, the king of Spain, conquered Portugal and annexed it into Spain. He was interested in Brazil but not in India.
4. The Portuguese were intolerant and fanatical in religious matters. They indulged in forceful conversions, offering people the alternative of sword and Christianity. Their approach in this respect was particularly hateful to the people of India, where religious tolerance was the rule. They also indulged in inhuman cruelties and lawlessness. All these acts alienated the people.
5. The last straw in the air was the advent of the Dutch as rivals and competitors to the Portuguese in the Eastern trade.

Arrival of the Dutch :

In 1594 C.E., Philip II, the ruler of Spain and Portugal, issued an edict preventing the entry of Dutch ships to Lisbon and other ports of his empire. This action of Philip II denied the Dutch access to spices, so they decided to seek out the eastern products for themselves. By that time, the Dutch were in a position to venture into the eastern trade. A Dutch traveler named Van Linschoten spent nine years in Southeast Asia

నృత్య ప్రదర్శనలను మెచ్చుకొని వారికి కూచిపూడి అగ్రహారాన్ని దానం చేశాడు. ఈయన కాలంలోనే క్షేత్రయ్య 'ముప్ప గోపాల పదాలను' రచించాడు.

1.8: ఆంధ్రదేశానికి యూరోపియన్ల రాక మరియు వారి స్థావరాలు :

చాలా ప్రాచీన కాలం నుండి భారతదేశం, పాశ్చాత్య దేశాల మధ్య వాణిజ్య సంబంధాలువుండేవి. ఈ వాణిజ్యం కాన్ స్టాంట్ నోపుల్ నగరం గుండా భూమార్గాల మీదుగా జరిగేది. కానీ క్రీ. శ. 1453 లో కాన్ స్టాంట్ నోపుల్ నగరం టర్క్ ల వశం అయ్యింది. ఈ కారణంగా భూ మార్గాలు ప్రమాదకరంగా మారాయి. అందువలన యూరోపియన్లు సముద్ర మార్గాలను అన్వేషించవలసి వచ్చింది. వీరిలో పోర్చుగీసువారు ముందంజ వేశారు. తర్వాత డచ్ వారు, ఆంగ్లేయులు, ఫ్రెంచ్ వారు, భారత ఉపఖండానికి వచ్చారు.

ఆంధ్ర దేశంలో అడుగుపెట్టిన తొలి యూరోపియన్లు పోర్చుగీసు వారు. క్రీ. శ. 1606 లో వారు వ్యాపార కేంద్రాన్ని మచిలీపట్నం లో స్థాపించారు. కులీ కుతుబ్ షా తో డచ్ వారు ఒప్పందం కుదుర్చుకొని క్రీ. శ. 1608 లో మచిలీపట్నం లోనూ, క్రీ. శ. 1610 లో పులికాట్ లోనూ వర్తక స్థావరాలను ఏర్పరుచుకొన్నారు. కానీ వారు ఇంగ్లీష్ వారి పోటీని తట్టుకోలేక పోయారు. ఆంధ్ర దేశం లో వారు తమ సర్వస్వాన్ని కోల్పోయారు. పోర్చుగీసు వారికి విజయనగర ప్రభువులకు మంచి స్నేహం వుండేది. విజయనగర సామ్రాజ్య పతనం తర్వాత ఆంధ్ర దేశంలో పోర్చుగీసు వారికి సాయం నిలిచిపోయింది.

భారత దేశం లోనూ, తూర్పు ఇండియా దీవులలోనూ పోర్చుగీస్ వారి ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేసిన వారు డచ్చి వారు. ఆంధ్ర లో ప్రపథమంగా వర్తక స్థావరం నెలకొల్పిన ఘనత డచ్ వారికే చెందుతుంది. డచ్ వారి ప్రథమ వర్తక స్థావరం క్రీ. శ. 1605 లో మచిలీపట్నం లో ఏర్పాటుచేయడం జరిగింది. తర్వాత వీరి స్థావరాలు నిజాం పట్నం, నర్సాపురం, భీముని

and returned home in 1592 C.E. The northern Circars region of the Andhra coast was referred to as the Gingelly coast by the Dutch. It has been pointed out that "the Dutch, who replaced the Portuguese, whose trade was very irregular in Andhra, at first entered into the hinterland of Andhra and established factories at the weaving centers. The hinterland of Andhra was converted into a great commercial zone, which helped them continue for a long time until the end of the eighteenth century. The Dutch East India Company (VOC) had established seven trading centers on the Andhra coast and entered into trade agreements with local rulers, i.e., Qutb Shahis, in the first decade of the 17th century. Their factories were quite prosperous since they were involved in the trade of interior coastal Andhra. The Dutch wanted to monopolise the spice trade, so they concentrated their attention on the East Indies rather than India. In India, it established factories at Surat, Machilipatnam, and Petaploli. The other Dutch settlements were at Nagapattanam, Narasapuram, Bheemunipatnam, Chinsurah, etc.

1.9: Occupation of Northern Circulars and Ceded Districts:

The rivalry between Anglo and French companies led to three wars called the Anglo-Carnatic wars. The Anglo-French war in Europe, which was known as the War of Austrian Succession, was the precipitating cause of the First Anglo-Carnatic War in India.

Anglo-Carnatic War I (1744-1746 C.E.)

The Carnatic was the southeast coastal region where Madras was located and was bounded by the Mysore Kingdom on the west. It was ruled by a Nawab who had come from Hyderabad State, but it was almost independent. Arcot was its capital. Dost Ali, the Nawab of Arcot, died in a war with the Marathas, and his son-in-law Chandasaheb was captured. Safdar Ali, who was the son of Dost Ali, became the Nawab of the Carnatic. However, the Nizam intended to claim superiority over the Carnatic. However, the Nizam, who intended to claim superiority over the Carnatic, dethroned Safdar Ali and installed his follower Anwaruddin on the throne. The British attacked the French fleet at Pondicherry. Dupleix, who was then the French Governor, occupied Madras, where the British had built Fort St. George. The British took the help of Anwaruddin, the Nawab of Arcot, and fought against the French. However, they were defeated in the battle at Santhome in 1746 C.E. The battle of Santhome was significant because it was the first time

పట్నం, యానాం లలో నెలకొల్పారు. క్రీ. శ. 1610 లో మద్రాస్ సమీపాన గల పులికాట్ వద్ద ఒక స్థావరం నిర్మించుకొని ఒక కోటను నిర్మించుకొన్నారు. పులికాట్ ను వీరి ప్రధాన వర్తక కేంద్రంగా చేసుకొన్నారు. పన్ను చెల్లింపు లోనే గాకుండా వీరు తమ స్వంత నాణేలను ముద్రించుకోవడానికి అనుమతి పొంది రాయితీలు పొందారు. వీరి వర్తకం ప్రముఖంగా ముతక వస్త్రాలు, పట్టు, పింగాణి, సీసం మొదలైన వస్తువులకు పరిమితమైనది. గోల్కొండ సుల్తాన్ మహమ్మద్ కుతుబ్ షా రాజ్యాధికారం స్వీకరించే వరకు రత్నాల గనులు కూడా దచ్చి వారి అధీనంలో వుండేవి. వీరు తర్వాత ఇంగ్లాండ్ వారితో, ఫ్రెంచి వారితో పోటీ పడలేక వీరి స్థావరాల్ని వదిలి ఇండోనేషియా లో స్థిరపడ్డారు.

ఆంగ్లేయ వర్తకులు తూర్పు దేశాలతో వర్తక వ్యాపారాలు జరపడానికి ఒక సంఘంగా ఏర్పడగా, ఇంగ్లాండ్ రాణి వారికి అధికార అనుమతిని మంజూరు చేసింది. క్రీ. శ. 1611 లో ఇంగ్లీష్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వారు కెప్టన్ హిప్పన్ నాయకత్వం లో 'గ్లోబ్' అనే నౌకలో మచిలీపట్నం చేరి, ఇంగ్లీష్ వారి తొలి వర్తక స్థావరం క్రీ. శ. 1611 లో మచిలీపట్నం లో ఏర్పడింది. తర్వాత సుల్తాన్ అనుమతి తోనే తమ ఫ్యాక్టరీ చుట్టూ ఒక కోటను నిర్మించుకొన్నారు. మచిలీ పట్నం చక్కటి నౌకాశ్రయమే గాక నేత పరిశ్రమకు కలంకారీ వస్త్రాలకు, వజ్రాలకు, కెంపులకు మంచి వ్యాపార వర్తక కేంద్రం. గోల్కొండ సుల్తాన్ అనుమతితో క్రీ. శ. 1621 లో పులికాట్ లో మరొక స్థావరాన్ని వారు స్థాపించుకొన్నారు. పత్తి, నీలిమందు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, పట్టు, వజ్రాల వ్యాపారాన్ని ఇంగ్లీష్ వారు చురుగ్గా సాగించారు. క్రీ. శ. 1626 లో పులికాట్ కు అరవై కిలో మీటర్ల దూరంలో నెల్లూరు ప్రాంతం లోని దుగరాజ పట్నం కు సమీపంలోని ఆర్మగాన్ వద్ద ఒక ఫ్యాక్టరీని నిర్మించుకొన్నారు. అయితే ఇక్కడ వ్యాపారం అంత లాభ సాటిగా జరగలేదు. క్రీ. శ. 1632 లో గోల్కొండ సుల్తాన్ అబ్దుల్లా హుస్సేన్ వీరకి బంగారు

that the European war between France and Britain came to an end. So, as part of a peace treaty, Madras was returned to the British by the French.

Anglo-Carnatic War II (1748-1756 C.E.):

In this war, both the French and the British involved the local rulers to maintain their supremacy. Chanda Saheb, who was the son-in-law of the previous Nawab of Arcot, i.e., Dost Ali, was released. At this time, the first Nizam of Hyderabad, Asaf Jah I, died in 1748 C.E. So, Nasir Jung, son of Asaf Jah, and Muzaffar Jung, grandson of Asaf Jah, were the competitors for the throne of Hyderabad. The British made Nasir Jung the Nizam. The French were then on friendly terms with Chanda Saheb and Muzaffar Jang. Together, they killed Anwaruddin, the Nawab of Arcot, and then made Chanda Saheb the Nawab of Arcot. The French then killed Nasir Jung as well and made Muzaffar Jung the Nizam of Hyderabad. Muzaffar Jung then gave the French some territories, including Machilipatnam, and a large amount of money. The French stayed in Hyderabad to protect Muzaffar Jang. However, Muzaffar Jang was killed by his own people in 1751 C.E. by Marquis de Bussy; the French Governor installed Salabat Jang, brother of Nasir Jung, on the throne. The prestige of the French in India increased to a great extent because of these actions. Not able to digest the growing popularity of the French, the British East India Company wanted to put an end to it. So, they attacked Arcot, killed Chanda Saheb, and made Mohammad Ali, son of Anwaruddin, the Nawab of Carnatic. Robert Clive, who fought a heroic battle at Arcot, was called 'The Hero of Arcot'. The defeat at Arcot was the beginning of the downfall of the French in India.

Anglo-Carnatic War III (1756–1763 C.E.):

In 1756 C.E., the "Seven Years War' in Europe between the French and the British had its impact on India. The French government sent Count de Lally to India as the military general. He first captured the area between Pondicherry and Madras. Later, he determined to attack Madras as well. So he asked Bussy to come from Hyderabad to assist him in Madras. Though Bussy knew that his departure from Hyderabad would help the British, he was ordered by Lally to leave Hyderabad would help the British, he was ordered by Lally to leave Hyderabad. So, having no option, Bussy left Hyderabad for Madras. Taking advantage of this, Robert Clive, who was the Major-General of the British Army,

ఫర్మానా ను జారీ చేశాడు. దీని ప్రకారం మచిలీపట్నం, నిజాంపట్నం, భీముని పట్నంలలో యదేచ్ఛగా వ్యాపారం చేయడానికి హక్కు లభించింది. క్రీ. శ. 1639 లో ఫ్రాన్సిస్ డే అను ఇంగ్లాండ్ వర్తకుడు చంద్రగిరి రాజు చెన్నప్ప నాయుడు నుండి ప్రస్తుతమ చెన్నై ప్రాంతాన్నిసంపాదించాడు. క్రీ.శ.1682 లో విశాఖపట్నం లో ఇంగ్లీష్ వారు ఒక ఫాక్టరీని నెలకొల్పారు. ఇది క్రమంగా వృద్ధి చెందుతూ తూర్పు సముద్ర తీరప్రాంతంలో ఒక ప్రముఖ వ్యాపార వర్తక కేంద్రం గా రూపొందింది.

భారత దేశానికి వర్తకం కోసం వచ్చిన ఐరోపా వారిలో ఫ్రెంచ్ వారు కడపటి వారు. తూర్పు కొస్తాలోని మచిలీపట్నం లో ఫ్రెంచ్ వారి ఫ్యాక్టరీని నిర్మించుకోవడానికి గోల్కొండ సుల్తాన్ నుండి ఒక ఫర్మానాను పొందారు. క్రీ.శ. 1609 లో మచిలీపట్నం లో క్రీ.శ. 1708 లో యానాం లోనూ ఫ్యాక్టరీలు స్థాపించుకొన్న ఫ్రెంచి వారు కూడా లాభసాటి వ్యాపారాన్ని కొనసాగించారు. ఐరోపా వారికి వర్తకం విషయంలో తీవ్రమైన పోటీ వుండేది. సారవంతమైన కోస్తా తీర ప్రాంతాలపై ఆధిపత్యానికి ఇంగ్లీష్, ఫ్రెంచ్ వారు ప్రయత్నాలు చేసేవారు.

1.9 ఇంగ్లీష్ వారు ఉత్తర సర్కారులు, దత్తమండలాలను పొందడం :

క్రీ.శ. 1713 లో మొఘల్ పాదుషా అయిన ఫరూక్ షియార్, కమరుద్దీన్ అసఫ్ జా అను విశ్వాసపాత్రుడైన ముసల్మాన్ సర్దార్ నకు 'నిజాం-ఉల్-ముల్క్' అను బిరుదును ఇచ్చి దక్కన్ ప్రాంతానికి సుబేదారుగా నియమించెను. మహారాష్ట్రులకు తన సుభా లో చౌత్, సర్దేశ్ ముఖీ అను పన్నులను వసూలు చేసుకొను అధికారంను ఇచ్చి వారితో స్నేహ సంబంధాలు నెరపెను. దక్కన్ లో కర్ణాటక నవాబు అయిన దోస్త్ ఆలీ ఆర్కాట్ ను రాజధానిగా చేసుకొని తిరుచినాపల్లి, మధురలను జయించి తన పాలనను సుస్థిరం చేసుకొనేను. పాలనలో కుమారుడు అయిన సఫదర్ అలీ, అల్లుడు చందా సాహెబ్ లు ఇతనికి సహాయ పడేవారు. పుదుచ్చేరిలో వున్న ఫ్రెంచి

bought Salabat Jung, the Nizam of Hyderabad, under his control. Salabat Jang then gave all the northern coastal districts of Andhra Pradesh up to the Krishna District to the British. Lally's attempt to capture Madras ended in failure. The British army defeated the French in the battle at Wand Wash in 1760 C.E. Pondicherry was occupied by the British. Lally and Bussy surrendered to the British. Thus, French power in India diminished considerably. They stayed in India until 1815 C.E. Count de Lally was kept as a prisoner in England for two years. He was then sent back to France, where he was executed for losing to the British. However, he was honoured posthumously by the French.

All the lands in northern Cairns were divided into two categories: Zamindari and Haveli, or government. The land assessment was 1/5th of the produce. The Zamindars were notorious for their oppression of the peasantry. They also collected land customs on all articles of commerce like food, cattle, salt, etc. These taxes, known as "sunkams," were collected at short intervals. They hampered the growth of industry and commerce. Besides, there were other imposters under various names. A loom tax, or moturpha, was also levied. The Circar region produced rice in abundance. Its forests produced a fine variety of teak, which was used in shipbuilding. The shipbuilding industry at Corinka was able to withstand the competition from outside. The fishing industry was also highly developed. The inland commerce and maritime exports of the Circar region were to the tune of 75 lakhs a year.

1.10: Summary:

In conclusion, we may state that the rule of the Qutb Shahis of Golconda may be considered a memorable epoch in the history of Andhra Pradesh. After 1687 C.E., the Deccan in general and that of Andhra Pradesh in particular came under the control of the Mughals. The Mughals ruled the Deccan and Andhra through their viceroys. The end of Qutb Shahi's rule had yielded certain important results. The Qutb Shahi dynasty has been considered a "composite culture" of Hindu-Muslim socio-religious and cultural conditions during the sixteenth and seventeenth centuries. The Qutb Shahi rulers were particularly liberal in patronising the Telugu poets. His court represented a true picture of what was reserved for matters of state and administration alone, but it was extended to religious institutions as well. Thus, the socio-cultural life of the people during the rule of the Qutb Shahis was marked by a spirit of broad-

వారితో వీరికి మంచి స్నేహ సంబంధాలు వుండేవి. కానీ మహారాష్ట్రులు రఘూజీ భాంస్లే నాయకత్వం క్రింద దోస్త్ అలీ ని చంపి చందాసాహెబ్ ను అదుపులోకి తీసుకొన్నారు. మహారాష్ట్ర పాలకుల నిష్క్రమణ తర్వాత సఫదర్ అలీ కర్ణాటక లో శాంతి భద్రతలను కాపాడటానికి ప్రయత్నించగా వేలూరు పాలకుడు మూర్థయాజ్ అలీ అతడిని వధించాడు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో నిజాం-ఉల్-ముల్క్ కర్ణాటక కు వచ్చి మహారాష్ట్ర సైనికులను తరిమివేసి, అన్వరుద్దీన్ ను కర్ణాటక నవాబు గా నియమించెను. అయితే అన్వరుద్దీన్ ను ప్రజలు తిరస్కరించి దోస్త్ అలీ వారసులనే తమ పాలకులుగా గుర్తించారు.

మొదటి కర్ణాటక యుద్ధం :

క్రీ.శ. 1741 లో ఐరోపాలో ఆస్ట్రియా వారసత్వ యుద్ధం వలన ఆంగ్లేయులకు, ఫ్రెంచ్ వారికి మధ్య తీవ్ర మనస్పర్ధలు ఏర్పడ్డాయి. పుదుచ్చేరిలో ఫ్రెంచ్ గవర్నర్ గా వున్న డూప్లె మంచి రాజనీతజ్ఞుడు, గొప్ప ఆలోచనా పరుడు. మద్రాసు లోని ఇంగ్లీష్ గవర్నర్ కు డూప్లె ముందుగానే శాంతి ని పరిరక్షించాలని ప్రతిపాదించాడు. అప్పటికే కమొడొర్ బార్ నెట్ నాయకత్వం క్రింద పెద్ద ఇంగ్లీష్ సైన్యం మద్రాసులో దిగింది. దీనితో ఇంగ్లీష్ వారు ఫ్రెంచ్ వారి మీద దాడి చేయకుండా పుదుచ్చేరి ని కాపాడాలని డూప్లె కర్ణాటక నవాబు అన్వరుద్దీన్‌ను వేడుకొంటాడు. అన్వరుద్దీన్ ఆజ్ఞ మేరకు ఇంగ్లీష్ సైన్యం పుదుచ్చేరి మీద దాడి చేయలేకపోతుంది. ఈ సమయంలో ఇంగ్లీష్ వారిని ఎలాగైనా దెబ్బ తీయాలని భావించిన డూప్లె మారిసస్‌లో వుండే ఫ్రెంచ్ గవర్నర్ లాబార్ నీస్ సహాయం తో మద్రాసును ఆక్రమించాడు. ఫ్రెంచ్ వారి ఈ సైనిక చర్య మీద ఇంగ్లీష్ వారు అన్వరుద్దీన్‌కు ఫిర్యాదు చేశారు. దీనితో ఇంగ్లీష్ వారికి మద్దతుగా ఫ్రెంచ్ సైన్యాలపై అన్వరుద్దీన్ సైన్యం శాన్ థోమ్ వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో దాడి చేసి పరాజయం పాలయ్యాయి. ఇంతలో యూరప్ లో ఆక్స్ -లా- షపల్ సంధి తో క్రీ.శ. 1748లో యుద్ధం ముగుస్తుంది. ఇక్కడ కూడా ఫ్రెంచ్, ఇంగ్లీష్ వారు

mindedness and catholicity based on the sharing and adoption of mutual traditions and customs. The Deccan architecture, especially during the period of the Qutb Shahis, borrowed heavily from the Hindu style of architecture. Hindu symbols like the pot, lotus, and elephant trunk were used in purely religious buildings like mosques.

1.11: Model Questions and Answers (MCQ)

I. Multiple Choice - Choose the correct answer.

1) Who was the founder of the Qutb Shahi dynasty?
   1) Quli Qutub- ul-Mulk
   2) Quli Qutub Shah
   3) Muhammad Quli
   4) Ibrahim Qutub

   Ans : Quli Qutub Shah

2) Golconda was the capital of the Qutb Shahi kingdom in the?
   1) 15th century
   2) 16th century
   3) 17th century
   4) 18th century

   Ans : 16th century

3) When did Aurangzeb laid siege to this Golconda fort which went in vain?
   1) 1687 C.E.
   2) 1677 C.E.
   3) 1667 C.E.
   4) 1697 C.E.

   Ans : 1687 C.E.

4) Who was the last Qutb Shah Sultan?
   1) Abdullah
   2) Ibrahim
   3) Muhammad Quli
   4) Abul Hassan Tanashah

Ans : Abul Hassan Tanishah

5) Who laid the foundation of Portuguese power in India?
   1) Vasco-da-Gama
   2) Bartholomew Dias
   3) Alfonso denies Albuquerque
   4) None of these

   Ans: Alfonso denies Albuquerque

యుద్ధానికి ముందున్న స్థితి నే కోరుకొని ఎవరి స్థావరాలను వారు పొందగలిగారు. ఈ మొదటి కర్ణాటక యుద్ధం వలన భారత సైన్యం క్రమశిక్షణ కలిగిన ఐరోపా సైన్యానికి సాటిరాదని నిరూపితమైనది.

రెండవ కర్ణాటక యుద్ధం :

ఆక్స్–లా–చాపెల్ సంధి వలన తమకు అన్యాయం జరిగినట్లు ఫ్రెంచ్ వారు భావించారు. ఈ పరిస్థితుల్లో నిజాం ఉల్ ముల్క్ మరణించడంతో నిజాం వారాసుల విషయంలో తీవ్ర పోటీ నెలకొంది. నిజాం కుమారుడు నాజర్ జంగ్, మనుమడు ముజఫర్ జంగ్ మధ్య వారసత్వ యుద్ధం మొదలైనది. ఇదే సమయములో కర్ణాటకము (ఆర్కాట్) నందు చందా సాహెబ్, అన్వరుద్దీన్ ల మధ్య కూడా వారసత్వ యుద్ధం మొదలైనది. ఫ్రెంచి వారు నిజాం మనుమడు అయిన ముజఫర్ జంగ్‌ను, ఆర్కాట్ లో చందా సాహెబ్ ను బలపరుస్తూ మద్దతు ఇచ్చారు. ఫ్రెంచ్ గవర్నర్ అయిన డూప్లే మరియు ముజఫర్ జంగ్ క్రీ.శ. 1749 ఆగష్టు 3న అంబూరు వద్ద జరిగిన యుద్ధంలో అన్వరుద్దీన్‌ను హతమార్చారు. అన్వరుద్దీన్ కుమారుడు మహమ్మద్‌అలీ పారిపోయి తిరుచరాపల్లికోటలో తలదాచుకొనెను. యుద్ధం లో గెలిచిన ముజఫర్ జంగ్ దక్కన్ సుబేదార్ గానూ, చందాసాహెబ్ ఆర్కాట్ నవాబుగానూ ప్రకటించుకొన్నారు. అయితే ఆంగ్లేయులు ఆర్కాటలో మహమ్మద్ ఆలీని, హైదరాబాద్ లో నాజర్ జంగ్ ను బలపరిచారు. ఫ్రెంచి సైన్యాధిపతి అయిన బుస్సీ ని సాయంగా ఇచ్చి ముజఫర్ జంగ్‌ను హైదరాబాద్ లో పట్టాభిషేక్తుణ్ణి చేయడానికి పంపారు. కానీ కుట్రల వలన మార్గ మధ్యం లోనే ముజఫర్ జంగ్ హత్య గావింపబడ్డాడు. వెంటనే బుస్సీ నిజాం మరో కుమారుడైన సలాబత్ జంగ్‌ను సుల్తాన్‌గా ప్రకటించి హైదరాబాద్ లో సింహాసనాన్ని అధిష్టింపజేశాడు. ఆంగ్లేయులు ఫ్రెంచి వారి ప్రభావాన్ని తగ్గించుటకు ఆర్కాట్ ను ఆక్రమించవలెనని, మహమ్మద్ అలిని పాలకునిగా

6) Which was the main Dutch trade centre?
   1) Surat
   2) Machilipatnam
   3) Calicut
   4) Pulicut
   Ans : Pulicut
7) The chief Dutch export from Coromandel ports was?
   1) Textiles
   2) Indigo
   3) Spices
   4) Salt petre
   Ans : Textiles
8) The first trade centre of the English established at?
   1) Pune
   2) West Bengal
   3) Masulipatnam
   4) Karaikal

Ans : Masulipatnam

9) Who was known as "Mulkibhirama" Among the Qutb Shahi Sultans?
   1) Jamshid
   2) Ibrahim
   3) Muhammad Quli
   4) Abul Hasan Tanisha
   Ans : Ibrahim
10) In 1636 C.E. which Sultan issued the Golden **Farmana** to Europeans?
   1) Jamshid
   2) Ibrahim
   3) Abdulla
   4) Abul Hasan
   Ans : Abdulla

II. Fill in the blanks

1. The famous Charminar was built by _____ in _____
   Ans: Mohammad Quli Qutub Shah, Hyderabad.
2. Qutb Shahi dynasty ruled from _____ to _____.
   Ans: 1518 C.E., 1687 C.E.
3. Hyderabad has located on the bank _____ River.
   Ans: Musi

నియమించవలెనని భావించి సైనిక చర్యల భాద్యతను రాబర్ట్ క్లైవ్ కు అప్పగించారు. అరణి, కావేరీ పాక్ వద్ద ఫ్రెంచ్ వారిని లారెన్స్ సహాయంతో రాబర్ట్ క్లైవ్ ఓడించి, చందాసాహెబ్ ను వధించారు. ఇంగ్లీష్ వారి సహకారం తో మహమ్మద్ అలీ కర్ణాటక నవాబు అయ్యాడు. భారత్ లో ఫ్రెంచ్ వారి పరాజయం కు అనేక కారణాలను పేర్కొంటారు. ఫ్రెంచ్ గవర్నర్ గా డూప్లె ను తొలగించి క్రీ.శ. 1754 లో గాడెహ్యూ భారతదేశంనకు వచ్చి, ఇంగ్లీష్ వారితో పుదుచ్చేరి సంధి ని కుదుర్చుకొన్నారు. కర్ణాటకలో మహమ్మద్ అలీ ని ఇంగ్లీష్ వారు నవాబ్ గా చేయగలిగారు. హైదరాబాద్ లో ఫ్రెంచ్ వారు శక్తివంతులుగా నిలిచి సలాబత్ జంగ్ ద్వారా అనేక రాయితీలు, బాహుమానాలు పొందగలిగారు.

మూడవ కర్ణాటక యుద్ధం :

ఐరోపాలో ప్రారంభమైన సప్తవర్ష సంగ్రామము వలన భారతదేశంలో ఫ్రెంచి వారు ఆధిపత్య దోరణిని వహించాలని, ఇంగ్లీష్ వారికి వ్యతిరేకంగా సైనిక చర్యలు చేపట్టుటకు కౌంట్-డి-లాలి ని ఫ్రెంచ్ ప్రభుత్వం ఇక్కడకు పంపింది. అప్పటికే ఇంగ్లీష్ వారు రాబర్ట్ క్లైవ్ ద్వారా ప్లాసీ యుద్ధం ద్వారా బెంగాల్ లో అధికారాన్ని స్థాపించారు. కౌంట్-డి-లాలి ఫోర్ట్ సెంట్ డేవిడ్ కోటపై దాడికి ఉపక్రమించి కొన్ని కారణాల వలన తంజావూరుపై దాడి జరిపగా ఆ దాడి విఫలమై లాలి ప్రతిష్ట దిగజారెను. అయినా హైదరాబాద్‌లో వుండే బుస్సీని మద్రాసుకు తరలి రమ్మని మద్రాస్ పై దాడికి ఉపక్రమించెను. బుస్సీ హైదరాబాద్ నుండి రాగానే అక్కడ ఫ్రెంచ్ వారి ప్రాబల్యం తగ్గిపోయెను. ఉత్తర సర్కార్ లను రాబర్ట్ క్లైవ్ ఆక్రమించెను. సలాబత్ జంగ్ ఫ్రెంచ్ వారితో కాక ఇంగ్లీష్ వారితో చేతులు కలిపెను. కౌంట్-డి-లాలీ మరియు బుస్సీల కోరిక అయిన మద్రాస్ పై దాడి కూడా విఫలం అయ్యెను. క్రీ.శ. 1760 లో జరిగిన వాందీ వాష్ యుద్ధంలో సర్ ఐర్ క్యూట్ అనే ఇంగ్లీష్ సేనాని ఫ్రెంచ్ వారిని ఓడించెను. బుస్సీ యుద్ధ ఖైదీగా

4. Jamshid Quli died with cancer in _____year
Ans: 1550 C.E.
5. During the Qutb Shahi period Gold coin was called_____
Ans: Honnu
6. Which Sultan rule was Golden period in the Golconda History_____
Ans: Muhammad Quli Qutb Shah
7. What were the States of Golconda kingdom called_____
Ans: Taraf
8. What was the main Portuguese settlement in Andhra_____
Ans: Machilipatnam
9. Who was the Carnatic nawab supported the French_____
Ans: Chanda Saheb
10. Who reversed the 'blue water policy'_____
Ans: Francisco de Almeida

III. Match the columns A with column B :

A)

S.No	**List-A ✓**	**List-B**
1	Ahmad Nagar	a) Nizam Shahi
2	Golconda	b) Qutb Shahi
3	Bijapur	c) Aadil Shahi
4	Bidar	d) Barid Shahi

Ans: 1-a, 2-b, 3-c, 4-d.

B)

S.No.	**List- A ✓**	**List-B**
1.	Muhammad Qutb Shah	a) Muhammad Nagar near Golconda
2.	Ibrahim Qutb Shah	b) Hussian Sagar,
3.	Muhammmad Quli Qutb Sha	c) Masab Tank and Khairatabad
4.	Quli Qutb shahh	d) Charminar

Ans: 1-c, 2-b, 3-d, 4-a.

IV. Short answers Questions :

1) Bahamani kingdom
2) Mirjumla
3) Cultural Developments of Golconda kingdom
4) Comment on the currency system of Qutb Shahi Sultans?
5) Textile and Diamond production

పట్టుబడగా, కౌంట్-డి-లాలీ ఇంగ్లీష్ వారికి లొంగిపోయెను. ఐరోపాలో కూడా యుద్దం ముగిసి పారిస్ శాంతి సంధి జరుగగా, ఆ సంధి ప్రకారం పుదుచ్చేరి ని తిరిగి ఫ్రెంచ్ వారికి ఇంగ్లీష్ వారు తిరిగి ఇవ్వడం జరిగింది. దీనితో భారతదేశం లో ఫ్రెంచ్ వారి శక్తి పూర్తిగా తగ్గిపోయింది.

ఈ నాటి శ్రీకాకుళం, గుంటూరు ప్రాంతాల మధ్య గలభూభాగాన్ని అప్పట్లో ఉత్తర సర్కారులని వ్యవహరించేవారు. మూడో కర్ణాటక యుద్దంలో ఫ్రెంచి వారు పరాజితులు అవ్వడంతో, సలాబత్ జంగ్ ఫ్రెంచ్ వారికి ధారాదత్తం చేసిన ఉత్తర సర్కార్ ప్రాంతాన్ని ఇంగ్లీష్ వారికి స్వాధీనం చేశాడు. క్రీ.శ. 1788 లో గుంటూరు ప్రాంతం కూడా ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఆధీనంలోకి వచ్చింది. అలాగే లార్డ్ వెల్లస్లీ కాలంలో నైజాం నవాబు ఈస్ట్ ఇండియా వారితో క్రీ.శ. 1798 లో సైన్య సహకార సంధికి అంగీకరించెను. ఇంగ్లీష్ సైన్యానికి అయ్యే ఖర్చు నిమిత్తం ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వారికి సీడెడ్ ప్రాంతాలు అనగా కడప, కర్నూల్, అనంతపూర్, బళ్ళారి ప్రాంతాలను దత్తత ఇచ్చెను. అందువలన వీటికి దత్త మండలాలు అని పేరు కూడా వున్నది. ఈ సైన్య సహకార సంధి వలన నైజాం ప్రభువుకు రక్షణ ఏర్పడింది. నాలుగో మైసూరు యుద్ద ఫలితంగా ఇంగ్లీష్ కంపెనీ వారు నెల్లూరు, చిత్తూరు ప్రాంతాలను కూడా ఆక్రమించిరి. ఈ విధంగా ఆంధ్రా కోస్తా ప్రాంతాలను ఇంగ్లీష్ వారు తమ ఆధీనలోకి తెచ్చుకొన్నారు.

V. Essay Answers Questions:

1) Discuss the main features of the Qutb Shahi Administration.
2) Trace the evolution of the composite culture during the medieval period?
3) Describe the important trade centers in Andhradesa during the late Qutb Shahi Sultan of Golconda?
4) Give a note on developed Telugu language during the Qutb Shahi period?
5) Discuss the Foreign trade and Inland trade during the Qutb Shahi period?
6) Briefly explain the Carnatic Wars or Anglo-French wars in the Deccan?

1.12: References:

1) Telugu vignana Sarvasvamu, Vol. III, Madras, 1959.
2) Satyanarayana, K. A., *Study of the History and Culture of the Andhras*, Vol.II.
3) Moreland, W.H. *Relations of Golconda in the Early Seventeenth Century*, London, 1931
4) Sherwani, H.K., *History of the Qutb Shahi Dynasty*, New Delhi, 1974.
   - (1967) '*Muhammad Quli Qutub Shah: Founder of Hyderabad*, London.
5) Venkataramanyya, N., *Early Muslim Expansion in South India*, Madras, 1942.
6) Siddiqi, Abdul Majeed, *History of Golconda*, Hyderabad, 1956.
7) Tavernier, *Travels in India*, Calcutta, 1905.
8) Satish Chanda, *Medieval India*, part I, & II,

యూనిట్ 2
బ్రిటిష్ పాలనలో ఆంధ్ర ప్రాంతం

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వారి పాలనతో ఆధునిక చరిత్ర ప్రారంభమైనది. రాజకీయ, సామాజిక ఆర్థిక రంగాలలో మౌలిక మార్పులు సంభవించి ఆధునీకరణకు పునాదులు ఏర్పడ్డాయి. తీవ్రమైన ఆర్థిక, సామాజిక మార్పులకు గురైన ఆంధ్ర సమాజము సహజంగానే అందుకు ప్రతిస్పందిస్తూ అనేక ఒడిదుడుకులకు గురి అయింది. పాశ్చాత్య భావజాలం, సంస్కృతి, విద్య ల తో ఆంధ్ర ప్రాంతం కు పరిచయం ఏర్పడి నూతన సాంస్కృతిక వికాసానికి, సంఘ సంస్కరణలకు అవకాశాలు ఏర్పడ్డాయి. వ్యవస్థాపరమైన నిర్వహణ లోపాలు, పకృతి వైపరీత్యాలు కలగలిసి ఈ సంధి యుగంలో వరుసగా కరువులు ఏర్పడ్డాయి. పారిశ్రామిక విప్లవ ప్రభావానికి గురైన ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని కుటీర పరిశ్రమలు బలహీనపడి, ప్రాబల్యాన్ని కోల్పోయాయి. కొంతమంది ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ అధికారులు విధి నిర్వహణలో సమర్థత చూపడమే కాక ఈ ప్రాంత అభివృద్ధికి నిబద్ధతతో కృషి చేశారు. పౌర సమాజం ఏర్పడి, ప్రభుత్వం నిర్ణయాలపై స్పందించడం ప్రారంభించింది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో బ్రిటిష్ వారి పరిపాలనా కాలాన్ని రెండుగా మనం విభజించవచ్చును. అవి (a) ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పరిపాలన (b) విక్టోరియా మహారాణి పరిపాలన.

కంపెనీ అధికారులు వ్యాపార విషయాలలో నిష్ణాతులే గాని పరిపాలన విషయంలో అనుభవము, స్థానిక పరిస్థితులు పట్ల పెద్దగా అవగాహన లేని వాళ్ళు కావడం వలన అనేక సమస్యలు తలెత్తాయి. విజయనగర సామ్రాజ్య పతనం తరువాత ఈ ప్రాంతంలో రాజకీయ స్థిరత్వం లోపించడంతో స్థానిక భూస్వాములు రాయలసీమ ప్రాంతంలో పాలెగారులుగా, సర్కారు జిల్లాల్లో జమీందారులుగా బలపడి సొంత సైన్యాలను నిర్వహిస్తూ స్వతంత్రంగా

Unit-II

Andhra Under British Rule

2.1. Objectives and Learning Outcomes

2.2. Andhra under British rule

2.3. Administration

2.4. Land Revenue Settlements

2.5. Society

2.6. Education

2.7. Religion

2.8. Impact of Industrial Revolution on Economy

2.9. Peasantry

2.10. Famines

2.11. Contribution of Sir Thomas Munro

2.12. Contribution C. P. Brown

2.13. Impact of 1857 Revolt in Andhra

2.14. Model Questions

2.15. Objective Questions

2.16. Additional Information

2.17. Reference Books

After Studying this unit, the student should be able to

- ❖ Understand the land revenue settlements under British rule
- ❖ Learn the impact of the Industrial Revolution on the Andhra economy.
- ❖ Understand the Structural Futures of British Administration in Colonial Andhra
- ❖ Know the future of Andhra society
- ❖ Know the contributions of Sir Thomas Monroe to Andhra Society.

వ్యవహరించే వాళ్లు. వీళ్లకు ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వాళ్ళ నియంత్రణ, క్రమశిక్షణ విధానాలు నచ్చలేదు. వాస్తవాధికారం కొరకు ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఒకవైపు, స్థానిక ప్రభువులు మరొకవైపు ప్రయత్నించడంతో ఘర్షణ వాతావరణం ఏర్పడింది.

ఉత్తర సర్కారులు, రాయలసీమ ప్రాంతాలను వశం చేసుకున్న ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఆ ప్రాంతాల్లో తన అధికారాన్ని చెల్లుబాటు చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు అనేక అడ్డంకులు వచ్చాయి. కొన్నిసార్లు స్థానిక భూస్వాముల నిరసనలు తిరుగుబాట్ల వరకు వెళ్లాయి. గిరిజన తిరుగుబాట్లను "పితూరి" అని పిలిచేవారు. ఇవిగాక రంపా, రేఖపల్లి తిరుగుబాట్లు జరిగాయి.

2.3 పరిపాలన వ్యవస్థ :

తమ నియంత్రణలో ఉన్న ప్రాంతాల లో క్రమబద్ధమైన పరిపాలన వ్యవస్థ ను ఏర్పరచడానికి బ్రిటిష్ వాళ్ళు నిరంతరం ప్రయత్నించారు. ఈ ప్రయత్నంలో భాగంగా పరిపాలనలో నిరంతరం అనేక మార్పులు చేర్పులు చేస్తూ వచ్చారు.

ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఉత్తర సర్కారు జిల్లాలలో రాజ్యాధికారం పొందకముందే మచిలీపట్నం, విశాఖపట్నం లలో ఫ్యాక్టరీలు, గోదాములు నిర్మించి వాటిని పర్యవేక్షించడానికి బోర్డ్ ఆఫ్ రెవెన్యూ ను ఏర్పాటు చేసుకున్నది. ఈ బోర్డ్ ఆఫ్ రెవెన్యూ 1794లో రద్దయింది. ఈ ప్రాంతంలో కంపెనీ అధికారం స్థిరపడిన తర్వాత తమ ఆధీనంలో ఉన్న ప్రాంతాలను కొన్ని జిల్లాలుగా విభజించి, జిల్లా కలెక్టర్లకు వీటి పరిపాలన బాధ్యతలు అప్పగించడం జరిగింది. 1794 నుండి ఈ జిల్లా కలెక్టర్ల పరిపాలన విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. కలెక్టర్, పోలీసు సూపరింటెండెంట్ మరియు జిల్లా జడ్జి అనే ముగ్గురూ కంపెనీ ప్రభుత్వంలో జిల్లా పరిపాలనకు మూడు స్తంభాలుగా ఏర్పడ్డారు.

- ❖ Visualize the famines and peasantry
- ❖ Understand the contributions of Charles Philips Brown.
- ❖ Know the impact of the 1857 Revolt in Andhra

2.2. Andhra Region During British Rule

The Andhra region of India was under the control of the Madras Presidency during the British colonial era. The British gained control of the region in the mid-18th century after defeating the Nawab of Arcot. They introduced various administrative and legal systems that brought about significant transformations, including the establishment of English education, railways, and telegraph systems. This period marked the beginning of modern history in the Andhra region, and it brought about fundamental changes in the socio-economic and political fields, paving the way for modernization. However, the introduction of these changes also led to social and economic upheavals and resistance from the people of the Andhra region. Despite this, the British also introduced western ideology, culture, and education, which provided opportunities for new cultural development and social reforms. The colonial period in the Andhra region had a profound impact on the region's development and set the stage for its integration into modern India.

Overall, the British period in Andhra was characterised by economic growth and political upheaval as the region struggled to balance the benefits of British development with the social and economic costs of colonial rule. Due to the combination of systematic management errors and natural calamities, consecutive droughts occurred in this age of peace. The cottage industries of the Andhra region, which were affected by the industrial revolution, weakened and lost their influence. Some officers of the East India Company were not only efficient in their duties but also committed to the development of the region. Fortunately, civil society has emerged, and the government has started to respond to the challenges faced by the region.

After the fall of the Vijayanagara Empire, due to a lack of political stability, local landlords in the Rayalaseema region, as poligars and as zamindars in *Sarkar* areas, became strengthened, independent, and managed their own armies. They did not like the control and discipline policies of the East India Company. A clash had occurred to express real

సర్కారు ప్రాంతాలు 1766 నుండి బ్రిటిష్ నియంత్రణలోకి వచ్చాయి. 1839 న రూపొందిన చట్టం ప్రకారం గంజాం కలెక్టర్, గవర్నర్ ఏజెంటుగా ఏజెన్సీ ప్రాంతాలపై అధికారాన్ని చూపుతూ పాలన వ్యవహారాలను నిర్వహించాడు. ఈ ప్రాంతంలో రైత్వారీ, జమిందారి, ఇనామ్ దారి అనె మూడు రకాల విధానాల ద్వారా ప్రభుత్వం పన్నులు విధించి ఆర్థిక వనరులు పొందేది.

మొదటలో సర్కారు ప్రాంతాలను ఐదు జిల్లాలుగా విభజించారు. అవి గంజాం, విశాఖపట్నం, గోదావరి, కృష్ణ, నెల్లూరు. అదేవిధంగా దత్త మండలాల ప్రాంతాలన్నిటిని ఒకే జిల్లాగా, అనంతపురం జిల్లా కేంద్రంగా వ్యవస్థీకరించారు. 1808 లో దత్త మండలాలను బళ్లారి, కడప జిల్లాలుగా పునర్ విభజించారు. ఆపై కొంత కాలానికి కర్నూలు జిల్లా(1858), అనంతపురం జిల్లా(1882)లు ఏర్పడ్డాయి. 1911 లో చిత్తూరు జిల్లా ఏర్పడింది.

ఏజెన్సీ ప్రాంతాలు విశాఖపట్నం గోదావరి జిల్లాలలో కూడా విస్తరించి ఉన్నాయి.1766 లో గోదావరి జిల్లా ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వాళ్ళ ఆధీనంలోకి వచ్చింది. ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ నుండి రాజ్యాధికారం రాణి చేతికి వెళ్లినప్పుడు రాజమండ్రి, మచిలీపట్నం మరియు కృష్ణా జిల్లాలను గోదావరి, కృష్ణా జిల్లాలుగా పునర్వ్యవస్థీకరించారు. సెంట్రల్ ప్రొవిన్స్ నుండి భద్రాచలం తాలూకాను తొలగించి 1874లో గోదావరి జిల్లాకు చేర్చారు.

న్యాయ పాలన :

జిల్లాకు సంబంధించిన న్యాయపాలనాధికారిని జిల్లా జడ్జి అని వ్యవహరించేవారు. స్వల్ప వివాదాలను పరిష్కరించడానికి జిల్లా జడ్జి ఆధీనంలో సదర్ అమీన్ అనే కోర్టులు ఉండేవి. జిల్లా కోర్టులు పైన రాష్ట్రస్థాయి కోర్టులు ఉండేవి. రాష్ట్రస్థాయిలో సివిల్ న్యాయస్థానాన్ని "సదర్ అదాలత్" అని, క్రిమినల్ న్యాయస్థానాన్ని "సదర్ పౌజు దారి అదాలత్" అని పిలిచేవారు.

power between the East India Company and the local lords, which created a conflicting environment.

After the East India Company had conquered the areas of Uttara Sarkar (Northern) and Rayalaseema, they faced many obstacles when trying to validate their authority in those areas. Sometimes the protests of local landlords escalated into revolts. The tribal revolts were called "*Pithuri*". There were several factors that led to the revolts in the Andhra region during the British colonial period. One of the primary reasons was the exorbitant increase in land tax (pesh kush) imposed by the government on the zamindars, which often led to financial strain and discontent among the local rulers. Furthermore, the exact collection of the fixed '*Peshkush'* and frequent interference in inheritance matters also caused resentment and contributed to revolts. In addition to this, the imposition of restrictions on the use of forest resources and the formulation of licensing policies on the manufacture and consumption of alcohol became significant triggers for tribal revolts. These policies interfered with the traditional way of life of the tribes and impacted their livelihoods, leading to widespread discontent and resistance. Overall, these factors contributed to the social and economic upheavals in the Andhra region during the British colonial era, and they became the driving force behind many of the revolts and movements that sought to challenge colonial rule.

2.3. Administrative System

The British administration in Andhra was divided into two period's i.e (a) the East India Company administration and (b) the Queen Victoria administration. The fact that the officers of the East India Company were skilled in business matters but lacked experience in local conditions. The British made persistent efforts to establish an orderly system of administration in the areas under their control. This involved constant changes and additions to the administration as part of their efforts to achieve this goal. Before the East India Company acquired the power of statehood in the ***northern sarkar*** districts, it built factories and warehouses in Machilipatnam and Visakhapatnam and set up a Board of Revenue to supervise them. This Board of Revenue was abolished in 1794. After the company's authority was established in this area, the areas under their control were divided into districts, and the district collectors were entrusted with the administration of these districts. Since

2.4 భూమిశిస్తు విధానాలు :

ప్రభుత్వ నిర్వహణకు భూమి శిస్తును ప్రధాన ఆదాయ వనరుగా ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ గుర్తించింది. ఈ భూమి శిస్తును విధానాలను మూడు పద్ధతులుగా విభజించవచ్చును. అవి (a)శాశ్వత పరిష్కారం(జమీందారీ) (b) రైత్వారీ సెటిల్మెంట్ (c) మహల్ వారి లేదా గ్రామ వారి సెటిల్మెంట్. జమీందారీ విధానాన్ని ఉత్తరసర్కారు జిల్లాలలోనూ, రైతు వారి విధానాన్ని దత్త మండలాలలోనూ, గ్రామ వారి విధానాన్ని నెల్లూరు జిల్లాలోనూ ప్రయోగాత్మకంగా ప్రవేశ పెట్టడం జరిగింది.

శాశ్వత శిస్తు విధానం :

1793 లో గవర్నర్ జనరల్ కారన్ వాలిస్ ఈ విధానాన్ని శాశ్వతం చేశాడు. దీనితో ఇది శాశ్వత జమీందారీ పద్ధతిగా మారింది. ఈ విధానం వలన వచ్చిన ప్రధాన మార్పు ఏమిటంటే శిస్తు వసూలు దారులుగా ఉన్న జమిందార్లను భూమికి యజమానులుగా చేశారు. అంతేకాక ఇది వారసత్వ హక్కుగా మారింది. దీని ద్వారా కంపెనీ ప్రభుత్వం శిస్తు వసూళ్లను ముందుగా అంచనా వేయగలిగేది. దీని ద్వారా ప్రభుత్వ ఆదాయం గురించి ముందే తెలుసుకొని అందుకు అనుగుణంగా ఖర్చులు నిర్ణయించుకునేది. అంతేకాక, కంపెనీ ప్రభుత్వం మీద ఆధారపడి, వారిని సమర్థిస్తూ జీవించే ఒక భారతీయ శిష్ట వర్గం సృష్టించబడింది.

ఈ శాశ్వత జమీందారీ విధానం బెంగాల్, బీహార్, ఒరిస్సా రాష్ట్రాలతో పాటుగా గంజాం నుండి నెల్లూరు వరకు విస్తరించి ఉన్న కోస్తా ఆంధ్ర జిల్లాల్లో కూడా ప్రవేశపెట్టబడింది. జమీందార్ల ప్రభుత్వానికి చెల్లించే పన్నును పేస్ కుష్ (భూమి పన్ను) అని పిలుస్తారు. ఈ శాశ్వత జమీందారీ విధానం కారణంగా భూమి సాగుదారుల జీవితాలు జమీందారుల దయాదాక్షిన్యాలు మీద ఆధారపడ్డాయి.

1794, district collectors have been introduced into the system of administration. The district collector, superintendent of police, and district judge formed the three pillars of district administration under company government. The post of collector is preferred as the main pillar of the district administration. However, the main responsibility of collectors is to collect land tax, to protect law and order, and to act as the Chief Magistrate of the district. In 1816, the East India Company's government abolished judicial powers from collectors, and special officers were appointed to administer justice.

The *Sarkar* areas came under British control in 1766. Chikakol was part of Ganjam district. Non-tribals have resided in the plains, and tribal people live in the hilly areas of this district. These hilly areas are called agency areas. Administratively, these two areas are seen as separate. According to the Act enacted in 1839, the Collector of Ganjam should act as the agent of the Governor, exercise authority over the agency areas, and manage administrative affairs. The government used to levy taxes and get financial resources through three types of systems in the region: Ryotwari, Zamindari, and Inamdari. Initially, the government areas were divided into five districts. They are Ganjam, Visakhapatnam, Godavari, Krishna, and Nellore. Similarly, all the areas of ceded districts were organised into a single district, with Anantapur as the district headquarters. In 1808, the ceded districts were re-divided into Bellary and Kadapa districts. Then Kurnool District (1858) and Anantapur District (1882) were formed for some time. Chittoor district was formed in 1911.

Agency areas are also spread over Visakhapatnam and Godavari districts. In 1766, Godavari district came under the control of the East India Company. Rajahmundry and two collectorates in Kakinada under its jurisdiction were merged into Rajahmundry district. Rajahmundry, Machilipatnam, and Krishna districts were reorganised into Godavari and Krishna districts when the rulership passed from the East India Company to the Queen. Bhadrachalam Taluk from the Central Provinces was removed and then added to Godavari district in 1874. Judiciary: The District Judge was responsible for handling legal matters within the district. Minor disputes were resolved in the *Sadar Amin* courts, which were under the jurisdiction of the District Judge. Above the district courts were the state-level courts, including the civil court known as the "*Sadar*

(b) రైత్వారీ విధానం:

శాశ్వత జమీందారీ విధానంలోని అనేక లోపాలు బయటపడటంతో ఈ విధానానికి ప్రత్యామ్నాయంగా రైత్వారీ విధానాన్ని రూపొందించారు. ఈ రైత్వారీ విధానంలో భూమిని సాగు చేయు వ్యవసాయదారుడు నుండి ప్రభుత్వం నేరుగా శిస్తును వసూలు చేస్తుంది. అంటే ఈ విధానంలో మధ్యవర్తులకు స్థానం లేదు. తమిళనాడు ప్రాంతంలోని సేలం జిల్లాలోని బారామహల్ ప్రాంతంలో ఈ విధానాన్ని మొదట ప్రవేశపెట్టారు. కెప్టెన్ రీడ్ సూత్రప్రాయంగా ఈ విధానాన్ని రూపొందించగా, థామస్ మన్రో ఈ రైత్వారీ విధానాన్ని మరింతగా మెరుగుపరిచి శాశ్వత కీర్తిని సంపాదించుకున్నాడు. ప్రభుత్వం నేరుగా రైతుతో వ్యవహరిస్తున్నందున ఈ విధానాన్ని రైత్వారీ విధానం అని పిలిచారు.

ఈ విధానంలో గ్రామంలోని పంట భూములను జాగ్రత్తగా లెక్కించి, దిగుబడిని అంచనా వేస్తారు. ఈ విధానంలో మధ్యవర్తులు లేకపోవడం వలన ప్రభుత్వానికి లభించే ఆదాయం పెరగడంతో పాటు, రైతు చెల్లించే భూమి శిస్తు నేరుగా ప్రభుత్వానికి చెల్లిస్తున్నందువలన కొంతవరకు వృధా తగ్గింది.

రైతుకు తాను సాగు చేస్తున్న భూమిపై యాజమాన్యపు హక్కులు ఇవ్వడం వలన భూమిపై మమకారం ఏర్పడుతుందని, దీని ద్వారా వ్యవసాయం అభివృద్ధి చెందుతుందని థామస్ మన్రో భావించాడు. పైగా వ్యవసాయ భూమికి సొంతదారుడవడం వలన సాంఘిక హోదా మెరుగుపడింది. ఈ రైత్వారీ విధానం బాగా ప్రజాదరణ పొందడంతో థామస్ మన్రో దత్త మండలాలకు కలెక్టర్ గా ఉన్నప్పుడు ఆ ప్రాంతంలోనూ, ఆపై మద్రాసు రాష్ట్రం అంతటా అమలు జరపబడి, ఆపై బొంబాయి, సింధు రాష్ట్రాల వరకు విస్తరించబడింది.

Adalat" and the criminal court known as the "*Sadar Paujudari Adalat*". The practise of transferring scandalous officials who were deemed incompetent in the revenue department to the judicial department was generally frowned upon. However, corruption and inefficiency were rampant in the judiciary system during this time.

2.4. Land Revenue Settlements

The East India Company identified the land system as a major source of revenue for the administration of the government. Scientific procedures have been devised for the effective collection of land tax. As part of this, which area tax system was implemented in the area where it gives more income, those tax systems were implemented. Companies divided their land tax management systems into three methods. They are: (a) permanent settlement (zamindari). (b) Ryotwari Settlement; (c) Mahal Wari or Village-Wide Settlement Zamindari system in Uttara Sarkaru districts; Ryotwari system in Datta mandals; and village-wise systems a village-wise system has been introduced experimentally in Nellore district as well. Lands in government areas were classified as Haveli (government) Lands and Lands of Zamindars. During the period of Mughal emperors, some land was given to farmers for agriculture by the rulers for their own expenses. These are government lands. The rulers use the income from them for their personal needs. In Zamindari lands, there were intermediaries called zamindars. They collect taxes from land cultivators, take some commission, and pay the rest to the government. There was a written contract between the zamindars and the government. The written contract is known as "*Kaulu*", in which there will be a fixed amount of tax.

a) Permanent Settlement :

In the beginning of the East India Company's rule in Bengal, land was collected and sold by auction for a period of five years. Those who paid a fixed amount of money to the government and got the right to collect tax were called *Zamindars.* These zamindars used to collect as much tax from cultivators as possible. Due to this, the condition of the farmers has become miserable. The company's government reduced the five-year term to one year. But the flaws in this approach have not been eliminated.

In 1793, Governor General Cornwallis made this policy a permanent settlement. With this, who had the right to collect tax become a

సి) మహల్వారి లేదా గ్రామ వారీ పద్ధతి :

మహల్ వారి విధానము : ఈ విధానాన్ని గ్రామ వారి విధానం అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ విధానంలో గ్రామాన్ని యూనిట్ గా తీసుకుని గ్రామంలోని వ్యవసాయ భూములపై శిస్తు నిర్ణయించి, ఈ శిస్తులు వసూలు చేయు బాధ్యత గ్రామస్తులపై ఉంచుతారు. శిస్తు వసూలు చేయు గ్రామ పెద్దలకు శిస్తు నుండి మినహాయింపు లభిస్తుంది. విధానాన్ని ప్రధానంగా ఉత్తర భారత దేశము మరియు పంజాబ్ ప్రాంతాల్లో ఎక్కువగా అమలు చేశారు.ఈ గ్రామ వారి విధానం ను 1804 నుండి 15 ఏళ్ల పాటు ఉత్తర సర్కారులు నెల్లూరు రాయలసీమ జిల్లాల్లో అమలు చేయడం జరిగింది. పేస్ కుష్ చెల్లించని జమీందారుల నుండి భూములను ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొని అక్కడ గ్రామ వారి విధానంను ప్రవేశపెట్టింది. ఈ పద్ధతిలో గ్రామం మొత్తానికి కలిపి రెవిన్యూ శిస్తు నిర్ణయం అవుతుంది. గ్రామాధికారి గ్రామంలోని వ్యవసాయదారులు ఎవరెవరు ఎంత చెల్లించవలసింది నిర్ణయిస్తాడు. గ్రామాధికారులు వసూలు చేస్తారు. ఈ పద్ధతి సక్రమంగా పనిచేయలేదు. కొంతకాలం తరువాత ఈ విధానానికి ముగింపు చెప్పి శాశ్వత శిస్తు పద్ధతి లేదా రైత్వారీ విధానం ప్రవేశ పెట్టడం జరిగింది.

2.5 సమాజము :

దీర్ఘకాలం పాటు సరైన పరిపాలన వ్యవస్థ లోపించడంతో పురోగతి ఆగిపోయిన సమాజంలో అనేక అవలక్షణాలు బలపడ్డాయి. క్రింది కులాల పట్ల, మహిళల పట్ల తీవ్ర వివక్షతో కూడుకున్న విధానాలు ప్రబలి ఉండేవి. ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వారి పాలనలో ఆంధ్ర ప్రాంతపు సమాజంలో మార్పులు ప్రారంభమైనాయి. అందులో భాగంగా ఆంధ్ర సమాజం ఆంధ్ర ప్రాంతపు సమాజం తీవ్రమైన ఒడిదురుకులకు, మార్పులకు గురి అయ్యింది. ఆంగ్ల ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన నూతన విద్యా విధానం, నూతన సాంఘిక విలువలతో కూడిన చైతన్య పూరితమైన సామాజిక వాతావరణాన్ని

permanent zamindari system. The main change brought about by this system was that the zamindars, who were tax collectors, were made the owners of the land. Moreover, it has become a right of inheritance. By doing so, the company government can predict fiscal collections in advance. Through this, the government gets to know the revenue in advance and decides the expenditure accordingly. An elite Indian class has been created that supports and depends on the company's government. This permanent zamindari system was introduced in the states of Bengal, Bihar, and Orissa, as well as in coastal Andhra districts extending from Ganjam to Nellore. The tax paid to the government by the zamindars is known as pesh kush (land tax). Because of this permanent zamindari system, the lives of the cultivators depended on the benevolence of the landlords.

b) **Ryotwari Settlement:**

The Ryotwari system was devised as an alternative to this system, as many defects of the permanent Zamindari system were exposed. In this system, the government collects taxes directly from the farmer who cultivates the land. That means there is no place for middlemen in this system. This system was first introduced in the Bharamahal area of Salem district in Tamil Nadu. While Captain Reid formulated this system in principle, Thomas Munro further refined it and gained long-lasting fame. As the government was dealing directly with the farmer, this system was called the "Ryotwari system.

In this system, the croplands in the village were carefully calculated, and the yield was estimated. The names of the farmers and their cultivating land boundaries were recorded. The farmer has rights over the land as long as he pays the prescribed tax. A farmer can pass his land on to his offspring or sell his land. In addition to the increase in revenue for the government due to the absence of middlemen in this system, the land tax paid by the farmer is paid directly to the government, so to some extent the wastage was decreased. By giving the farmer ownership rights over the land he cultivates, it creates equity in the land, thereby improving agriculture. Thomas Munro thought ownership of agricultural land would improve the social status of the farmer. This peasant system became so popular that Thomas Munro, when he was Collector of Ceded

ఏర్పరిచాయని చెప్పవచ్చు. ఉద్యోగ, విద్యా అవకాశాల కొరకు మరియు స్థానిక సంస్థలలో ప్రాతినిధ్యం కొరకు బ్రాహ్మణ వర్గాలతో రెడ్డి, వైశ్య, కాపు, కమ్మ, వెలమ లాంటి వ్యవసాయ కులాల వాళ్ళు పోటీపడ్డారు. ఆ రోజులలో ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పరిపాలనలో ఉన్నత ఉద్యోగాల నుండి చిన్న ఉద్యోగాల వరకు అన్నింటిలోనూ బ్రాహ్మణ కుల ఆధిపత్యమే నిండి ఉండేది.

ఆంగ్ల విద్యాభివృద్ధి వలన సీమాంధ్రలో అక్షరాస్యతా శాతం పెరిగి విద్యావంతులైన నూతన మధ్యతరగతి వర్గం ఆవిర్భవించింది. ఈ విద్యావంతులలో అధికశాతం న్యాయవాద వృత్తిని, అధ్యాపక వృత్తిని, పాత్రికేయ వృత్తిని ఎన్నుకునే వారు. స్థిరమైన పరిపాలన వ్యవస్థ, శాంతి భద్రతలు మరియు అక్షరాస్యత ఆంధ్ర ప్రాంతంలో పౌర సమాజ చేతన ఏర్పడడానికి బాటలు వేశాయి.

కమ్యూనికేషన్లు, రోడ్లు, రవాణా :

దేశ భద్రతను పటిష్టపరిచే కార్యక్రమంలో భాగంగా కమ్యూనికేషన్ వ్యవస్థను, రోడ్లను, వంతెనలను, రైలు మార్గాలను అభివృద్ధి పరచాలని బ్రిటిష్ పాలకులు విధానపరమైన నిర్ణయాన్ని తీసుకున్నారు. అయితే 1857 తిరుగుబాటు కాలంలో ఉత్తర భారత దేశంలోని పరిస్థితులకు భయపడిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఆ ప్రాంతం పైనే ఎక్కువ దృష్టి పెట్టి, దక్షిణ భారతదేశంలో రవాణా సౌకర్యాలను నిర్లక్ష్యం చేసింది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో తొలి రైల్వే మార్గ నిర్మాణం పుత్తూరు- రేణిగుంట ల మధ్య1862 సెప్టెంబర్ నాటికి ప్రారంభించబడింది. 1864-69 ల మధ్యకాలంలో గుత్తి ని రేణిగుంట తో కలుపుతూ రైలు మార్గం నిర్మించబడింది.

మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో ప్రభుత్వ ఆదాయంలో నూటికి ఐదు రూపాయలు భూ మార్గాల, జల మార్గాల అభివృద్ధికి కేటాయించబడింది. దీనితో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో రహదారుల వ్యవస్థ ఏర్పడింది.

Districts, implemented it in that region, then throughout the Madras state, and then extended it to Bombay and the Indus states.

c) Mahalwari System:

This method is also known as the Gramvari (Village) Method. In this system, the village is taken as a unit, the tax is decided on the agricultural lands in the village, and the responsibility of collecting this tax is placed on the villagers. Village heads that collect tax are exempt from it. The system is mainly implemented in the northern parts of India and Punjab. This type of village-wise tax collection system was implemented in 1804 for 15 years in North Sarkar, Nellore, and Rayalaseema districts. It is the policy to seize the lands from the zamindars who do not pay pesh kush and introduce a village-wise tax system. In this way, the total revenue of the village is calculated. The village headman decides who and how much the farmers in the village should pay. Village officials will collect tax using this method, but it is not working properly. After some time, this system was ended and the permanent method, or Ryotwari system, was introduced.

2.5. Society :

The society in the Andhra region had stagnated and developed negative traits due to a lack of proper administration over an extended period. This led to the implementation of policies that discriminated against lower castes and women proper administration over an extended period. However, during the rule of the East India Company, changes began to take place in the region. These changes caused significant upheavals in Andhra society, including the introduction of a new education system by the English government that created a more dynamic social environment with new values. Agricultural castes such as Reddy, Vaishya, Kapu, Kamma, and Velama began to compete with the Brahmin community for employment, education, and representation in local institutions. Previously, only Brahmins held most of the jobs, from the highest to the lowest, in the administration of the company's government. English education in the Andhra region contributed to an increase in the literacy rate, leading to the emergence of a new educated middle class. As a result, many individuals pursued careers in fields such as law, teaching, and journalism.

2.6 విద్య :

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పరిపాలన ప్రారంభించక ముందు సంప్రదాయ విద్యా విధానం అమలులో ఉండేది. బ్రాహ్మణ బాలురకు మాత్రమే ఉన్నత విద్య అవకాశం లభించేది. కుల ప్రాతిపదికన ఏర్పడిన వృత్తి సంఘాలు వృత్తులలో శిక్షణ ఇస్తుండేవి. ఈ సంప్రదాయ విద్య విధానంలో క్రింది కులాల వాళ్లకు, మహిళలకు విద్య నిరాకరించబడింది. మరొకవైపున మహమ్మదీయులు దేవునిపై నమ్మకం ప్రాతిపదికన విద్యార్థులకు మదరసాలలో అరబ్బీ భాషలో విద్యాబోధన సాగించేవాళ్లు.

థామస్ మన్రో మద్రాస్ గవర్నర్‌గా ఉన్నప్పుడు మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో 300 తాసిల్దారి పాఠశాలలు,40 కలెక్టరేట్ పాఠశాలలు ఏర్పాటు చేసి కోర్ట్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ నుండి నిధులు సమకూర్చాడు. అయితే ప్రభుత్వం 1839 లో ఈ పాఠశాలలపై ఒక నివేదిక విడుదల చేస్తూ ఇవి అనుకున్న లక్ష్యాలను సాధించడంలో విఫలం అయ్యాయని ప్రకటించింది.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో విద్యాభివృద్ధి ప్రధానంగా క్రైస్తవ మిషనరీ పాఠశాలలు, ప్రభుత్వ పాఠశాలలు, దాతల దాతృత్వంతో ఏర్పడిన పాఠశాలలు కారణంగా జరిగింది. 1806 సంవత్సరంలో లండన్ మిషనరీ సొసైటీ విశాఖపట్నంలో ఒక పాఠశాలను మరో రెండు సంవత్సరాలు అనంతరం బళ్లారి జిల్లాలో ఒక పాఠశాలలను ప్రారంభించింది. అదే విధంగా విశాఖపట్నంలో బాలికల కోసమే ఒక పాఠశాలను ఈ సొసైటీ ప్రారంభించింది.

1813లో రాబర్ట్ నోబుల్ చర్చి మిషనరీ సొసైటీ పాఠశాల – మచిలీపట్నం, 1845 లో నేటివ్ స్కూల్ –మచిలీపట్నం, జార్జ్ నోబెల్ టైలర్ స్కూల్ – నర్సాపురం, 1857 లో విజయనగరంలో – మహారాజ స్కూల్, 1853 లో రాజమండ్రి – జిల్లా పాఠశాల, 1853 లో మిడిల్ స్కూల్ – కాకినాడ, పి ఆర్ కళాశాల 1856 లో మచిలీపట్నంలో – హిందూ ఆంగ్లో వెర్నాక్యులర్ పాఠశాల, 1842లో లూథరన్ మల్టీపర్పస్ (ఎల్. ఎం. పి)

The Andhra region's stable governance system, law and order, and increased literacy rates laid the foundation for a conscious civil society. In 1812, the Madras Literary Society was formed in Madras, with seven members hailing from the Telugu region of Machilipatnam. Since as early as 1821, people have been submitting petitions to the Governor of Madras to address their grievances. These petitions focused mainly on government-related issues, highlighting flaws in governance and suggesting changes necessary for societal development. Progressives such as Gazulu Lakshminarasu Chetty established the Madras Native Association in 1852 and became pioneers of the region. In 1851, a public discussion forum was established in Machilipatnam, while the Kakinada Literary Association was formed in Kakinada town in 1877. Additionally, reading clubs, libraries, and widely established magazines played a significant role in shaping the social dynamics of the Andhra region.

2.5. (a) Communications, Roads, and Transport :

The British government decided to develop the communication system, roads, bridges, and railways as part of the programme to strengthen the country's security. But due to the 1857 revolt in North India, the British government focused more on that region and neglected the transport facilities in South India. In the region of Andhra, the first railway line was constructed between Puttur and Renigunta, which was completed and started by September 1862. Between 1864 and 1869, another railway line was built connecting Gutthi to Renigunta. In the Madras Presidency, five percent of the government's revenue is earmarked for the development of land and waterways. With this, the transport system was formed in the Andhra region.

2.6. Education :

The traditional education system was in force in the Andhra region before the administration of the East India Company. Only Brahmin boys were given the opportunity for higher education. In this traditional system of education, professional communities, which are formed on the basis of caste, are trained by their elders for that profession. In this system, lower-caste men and women were denied education. On the other hand,

పాఠశాల, ది పెన్సిల్వేనియా సిట్ ఆన్ సొసైటీ 1841 సంవత్సరంలో గుంటూరు పత్తిపాడు నల్లపాడు లో విద్యాలయాలను నిర్మించింది. 1841 లో మద్రాస్ కాలేజీ ఎట్ ఇన్స్టిట్యూషన్ స్థాపించబడింది. క్రైస్తవ మిషనరీలు ప్రభుత్వ గ్రాండ్ ఇన్ ఎయిడ్ పొందుతూ అనేక విద్యాసంస్థలను నెలకొల్పాయి. ఇవి ప్రధానంగా క్రైస్తవ మత ప్రచారం దృష్టితో ఏర్పడ్డాయి. 1857లో మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనతో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఉన్నత విద్యారంగం అభివృద్ధి ప్రారంభమైనది. 1864 నుండి మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం బోధన ప్రారంభించింది. రాణి పరిపాలన కాలంలో 1864లో బందరు లో నోబెల్ కళాశాల, 1866 లో గుంటూరులో ఆంధ్ర క్రైస్తవ కళాశాల, రాజమండ్రిలో1873 లోజూనియర్ కళాశాల ప్రారంభమై ఆపై 1877లో ప్రభుత్వ ఆర్ట్స్ కళాశాల (డిగ్రీ కళాశాల) గా మారింది. అదేవిధంగా 1878లో విశాఖపట్నంలో హిందూ కళాశాల, 1879లో కల్లికోట కళాశాల స్థాపించబడింది.వరుసగా పర్లాకిమిడి, కాకినాడ, విజయనగరాల్లో కొత్త కళాశాలలు నెలకొల్పబడ్డాయి. ఈ కళాశాలల వ్యాప్తి వలన యువకులకు అనేక నూతన పాశ్చాత్య భావాలతో పరిచయం ఏర్పడింది. పాత ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు నిశిత పరిశీలనకు గురి అయ్యాయి. నూతన భావాల చేత ప్రేరేపించబడిన యువతరం సామాజిక, రాజకీయ సంస్కరణలకు మార్గదర్శకులు అయ్యారు. నూతన విద్యా విధానం వలన ఏర్పడిన ఉద్యోగ అవకాశాలు సంప్రదాయ విద్యలను, వృత్తులను దూరం చేశాయి. ఉద్యోగ అవకాశాలు వస్తాయన్న అంశంతో ఆంగ్ల విద్య బహుళ ప్రాచుర్యం పొందింది. సామాజిక గతిశీలతకు విద్యను ముఖ్య సాధనంగా ఆంధ్ర ప్రజలు గుర్తించడం ప్రారంభించారు.

2.7. క్రైస్తవ మతం :

రెండవ వెంకటపతి రాయల కొలువులో జైసూట్స్ క్రైస్తవ మిషనరీ వాళ్ళు ఉన్నట్లు తెలుస్తున్నది. రాబర్ట్ డి నోబిలి క్రైస్తవ ప్రచారకుడు 1626

the Mohammedans used to teach the students in madrasas Arabic based on their belief in God.

In 1813, the East India Company took over the responsibilities of the administration of India, realized that they should also take care of the management of education in this country and allocated some money. In 1822, when Thomas Munro was the Governor of Madras State, he sought an official report from the District Collectors to find out the actual information about the indigenous education system in Madras State. Bellary Collector Camp Bell, while submitting his report, stated that the education system in this area was damaged due to poverty and that there are only seven students out of every 1000 who are studying; even these students can read verses without mistakes but cannot interpret the verses. When Thomas Munro was the Governor of Madras, he established 300 Tahsildari Schools and 40 Collectorate Schools in the Madras Presidency and provided funds from the Court of Directors. However, the government issued a report on these schools in 1839, declaring that they had failed to achieve their intended goals.

The development of education in the Andhra region was mainly due to Christian missionary schools, government schools, and schools established with the generosity of donors. In the year 1806, the London Missionary Society established a school in Visakhapatnam, followed by another two years later by a school in Bellary district. In the same way, this society started a school for girls in Visakhapatnam. In 1813, Robert Noble started the Church Missionary Society School at Machilipatnam, the Native School at Machilipatnam in 1845, the George Noble Tyler School at Narsapuram, the Maharaja School at Vizianagaram in 1857, the District School at Rajahmundry in 1853, the Middle School at Kakinada in 1853, the PR College at Machilipatnam in 1856, the Hindu Anglo- Vernacular School in 1842, the Lutheran Multipurpose (L.M.P.) School, and the Pennsylvania Synod Society built vidyalayas in Guntur, Pattipadu, and Nallapadu in the year 1841. Madras Collegiate Institution was established in 1841. Christian missionaries established several educational institutions, receiving government grants. These were mainly aimed at promoting Christianity.

Higher education was started in 1857 in the Andhra region with the establishment of Madras University, which started teaching in 1864.

ప్రాంతం లో దక్షిణ భారతదేశంలో తత్వ భోదానంద స్వామి అనే పేరుతో క్రైస్తవ మత ప్రచారం చేశాడు. క్రైస్తవ మతంలోని ప్రొటెస్టెంట్ శాఖ చిత్తూరు జిల్లాలోని పుంగనూరు, గుంటూరు జిల్లాలోని ఫిరంగిపురం లను ప్రధాన కేంద్రాలుగా చేసుకుని కార్యకలాపాలను నిర్వహించాయి. బెంజ్ మన్ షూల్జ్ అనే జర్మనీ క్రైస్తవ మత మిషనరీ 1719లో తెలుగు భాషా వ్యాకరణమును రాశాడు. 1727 లో క్రైస్తవ మత గ్రంథం బైబిల్ ను తెలుగు భాష లోకి అనువదించాడు.

1800 ప్రాంతం నుండి క్రైస్తవ మిషనరీలు ఆంధ్రాలో తమ కార్యకలాపాలను ప్రారంభించాయి. లండన్ క్రైస్తవ మిషన్ విశాఖపట్నంలో తన కార్యకలాపాలను1805 నుండి ప్రారంభించింది. కడప ప్రాంతంలో 1822 నుండి ఈ సంస్థ తన కార్యకలాపాలను విస్తరించింది. చర్చి మిషనరీ సొసైటీ అన్న సంస్థ రెవరెండ్ నోబెల్ నాయకత్వంలో తన పనిని మచిలీపట్నంలో ప్రారంభించింది. మరొకవైపున గుంటూరులోని అమెరికన్ మిషన్ తన కార్యకలాపాలను ఈ సమయంలోనే విస్తృత పరిచింది.

1813 చార్టర్ చట్టం ద్వారా భారతదేశంలో క్రైస్తవ మత ప్రచారం పై ఉన్న నిషేధం తొలగడంతో మిషనరీ కార్యకలాపాలు ఉధృతమైనాయి. లూథరన్ మిషన్ గుంటూరు ప్రధాన కేంద్రంగా, కెనేడియన్ బాప్టిస్ట్ మిషన్ ఒంగోలు ప్రధాన కేంద్రంగా, చర్చ్ మిషన్ సొసైటీ హైదరాబాదు ప్రధాన కేంద్రంగా కార్యకలాపాలు కొనసాగించాయి. అమెరికన్ బాప్టిస్ట్ మిషనరీ గుంటూరు జిల్లాలో తన కార్యకలాపాలు ప్రారంభించి గుంటూరు విస్తరించింది. ఫ్రీ చర్చి మిషన్ నెల్లూరు జిల్లాలో తన కార్యకలాపాలు ప్రారంభించింది. నార్త్ జర్మన్ మిషనరీ సొసైటీ 1840 నాటికి రాజమండ్రి ప్రధాన కేంద్రంగా గోదావరి తీర ప్రాంతంలో తన కార్యకలాపాలను విస్తరించింది. హిందూమతంలో వివక్షకు, వెలివేతకు గురైన క్రింది కులాల వాళ్లు, ముఖ్యంగా అంటరాని కులాల వాళ్ళు క్రైస్తవ మిషనరీల ఆహ్వానంతో

During the Queen's administration, Nobel College was started in Bandar in 1864, Andhra Christian College in Guntur in 1866, and a junior college was started in Rajahmundry in 1873, which then became Government Arts College (Degree College) in 1877. Similarly, in 1878, Hindu College was established in Visakhapatnam, and Kallikota College was established in 1879. New colleges were established in Parlakimidi, Kakinada, and Vijayanagara, respectively. The establishment of colleges in the region brought exposure to new ideas and perspectives from Western culture among the youth, leading to a critical examination of traditional customs and beliefs. As a result, many young people became inspired by these new views and emerged as leaders of social and political reform movements.

The job opportunities created by the new education system have displaced traditional education and professions. English education is very popular because of the job opportunities. The people of Andhra Pradesh have started recognizing education as an important tool for social mobility.

While only primary education institutions are established in villages, higher education institutions are established in towns. The spread of education was mainly among the upper and middle classes. Although there is not much difference in the percentage of lower caste and upper caste students at the primary education level, Brahmins were dominant in higher education.

George Noble Taylor, who was the sub-collector of Rajahmundry Division, experimentally collected donations from the locals in 1852 and organised this rate school with them. The English schools (rate schools) established in Narsapur, Palakollu, etc. were functioning effectively and attracted the people of the surrounding villages. Due to the success of this experiment, the people of the surrounding villages also tried to establish this kind of educational institution. Godavari district rate schools are also known as the tailor system of education. A great change has been seen in the Godavari region through these rated schools in the field of school education. People started donating themselves and became the factor behind the new trend in school rates in the Godavari region. Non-Brahmin castes like Reddy, Naidu, etc., agricultural castes, volunteered to help this school. In this way, they expressed their aspiration that the boys and girls of their caste should develop academically and socially.

సంబరంగా క్రైస్తవ మతంలోకి మారి తమ సాంఘిక హోదా మెరుగుపరుచుకోవాలని ప్రయత్నించారు. తెలుగు ప్రాంతాలలో విద్యావ్యాప్తికి క్రైస్తవ మిషనరీ సొసైటీల కృషిని తప్పక మనం గుర్తించవలసి ఉంటుంది.

2.8 ఆర్థిక వ్యవస్థ పై పారిశ్రామిక విప్లవ ప్రభావం :

వస్తువుల ఉత్పత్తిలోనూ పంపిణీలోనూ సంపూర్ణమైన మార్పులు సంభవించిన క్రమాన్ని తెలిపే పదమే పారిశ్రామిక విప్లవము. "ఏదైనా ఒక వ్యవస్థలో నిర్దిష్టమైన కాల పరిమితిలో స్పష్టమైన, సంపూర్ణమైన మార్పులు సంభవిస్తే దానిని విప్లవం అని పిలుస్తారు". వస్తువుల ఉత్పత్తిలో మానవుల, జంతువుల శ్రమ బదులు యాంత్రిక శక్తిని ఉపయోగించడమే పారిశ్రామిక విప్లవము. 18 వ శతాబ్దం ద్వితీయార్థంలో ఇంగ్లాండ్‌లో వస్త్ర పరిశ్రమలో పారిశ్రామిక విప్లవం ప్రారంభమైనది. ఇది క్రమంగా ప్రపంచమంతా అన్ని రంగాలలో వ్యాపించింది.ఇనుము-బొగ్గు ప్రధానాంశాలుగా ప్రపంచంలో నూతన నాగరికత ప్రారంభమైనది.

భారతదేశం బ్రిటీష్ వలస పాలన కారణంగా ప్రపంచ మార్కెట్‌తో అనుసంధానం కాబడి ఉన్నందువలన పారిశ్రామిక విప్లవ ప్రభావం మన దేశంపై కూడా పడింది. ఇంగ్లాండ్ లోని వస్త్రాల మిల్లులకు భారతదేశము నుండి ముడి పత్తి ఎగుమతులు ప్రోత్సహించబడ్డాయి. మరొకవైపున ఇంగ్లాండ్ లో యాంత్రిక మిల్లులలో తయారైన వస్త్రాలు మంచి నాణ్యతతో, చౌక ధరలతో భారతదేశ మార్కెట్లలో విస్తృతంగా లభించి, ప్రజలలో మంచి ఆదరణను పొందడంతో వీటితో పోటీ పడలేక భారతీయ వస్త్ర పరిశ్రమ ఉత్పత్తులు తమ మార్కెట్లను కోల్పోయాయి. అదే విధంగా ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని కాగితపు పరిశ్రమ, గాజు పరిశ్రమ లు కూడా విదేశీ పోటీ వలన బలహీనపడి నశించాయి. ఈ పరిశ్రమల మీద ఆధారపడి జీవిస్తున్న శ్రామికులు ఉపాధి లేనివారై వ్యవసాయ రంగంలో ఉపాంత కార్మికులుగా మారవలసి వచ్చింది. మరికొందరు విదేశాలకు బ్రతుకుతెరువు కోసం వలస

2.7. Religion :

During the reign of the second Venkatapati Raya, Jesuit Christian missionaries were known to be present in his court. One such Christian preacher, Robert de Nobili, preached Christianity in South India around 1626 under the name Tattva Bhodananda Swami. Protestant sects of Christianity were established in Punganur in Chittoor district and Firangipuram in Guntur district as centres. In 1719, a German Christian missionary named Benjamin Schultze wrote a Telugu grammar, and in 1727, he translated the Christian Bible into the Telugu language. Christian missionaries began their work in Andhra Pradesh in the 1800s, with the London Christian Mission commencing its activities in Visakhapatnam in 1805. In 1822, the mission extended its operations to the Kadapa region. The Church Missionary Society also started working in Machilipatnam under the leadership of Rev. Noble. At the same time, the American Mission in Guntur expanded its activities.

After the Charter Act of 1813 lifted the ban on the propagation of Christianity in India, missionary activity intensified. The Lutheran Mission became the main centre in Guntur, while the Canadian Baptist Mission operated as the main centre in Ongole, and the Church Mission Society worked as the main centre in Hyderabad. The American Baptist Missionary Society initiated its operations in the district of Guntur and later expanded to cover the entire Guntur region. The Free Church Mission extended its activities to the district of Nellore. By the year 1840, the North German Missionary Society had also extended its work along the Godavari coastline, with Rajahmundry as its main hub. Christian missionaries extended invitations to the lower castes, particularly the untouchables, who were subject to discrimination within the Hindu religion, and through conversion to Christianity, they aimed to uplift their social standing. It is important to recognise and appreciate the role of Christian missionary societies in promoting education in the Telugu regions. These institutions provided opportunities for education to lower castes, which were historically discriminated against in Hinduism. As a result of this education, many individuals from these castes were able to secure jobs and positions of respect in society.

వెళ్లవలసి వచ్చింది. మరొకవైపున నెల్లూరు నుండి అభ్రకం, విజయనగర ప్రాంతంలోని మాంగనీసు విదేశాలకు తరలి వెళ్లాయి. నిరుద్యోగిత పెరిగి, ఉపాధి కొరకు వ్యవసాయం రంగం మీద ఒత్తిడి పెరిగి భూమి చిన్నచిన్న కమతాలుగా విభజించబడి వ్యవసాయ లాభదాయకత తగ్గిపోయింది.

ఇంగ్లాండ్ లోని యంత్రాల ద్వారా ఉత్పత్తి కాబడిన వస్త్రాలు తక్కువ ధరలో లభించి భారతీయ చేనేత వస్త్రాలను చావు దెబ్బ తీసాయి. 1820 దశకంలో మచిలీపట్నం నుండి సంవత్సరం సగటు ఎగుమతులు 10 లక్షల రూపాయలు ఉంటే అవి 1843-1844 సంవత్సరంలో మూడు వేల కిందికి పడిపోయాయి. విశాఖపట్నం ఓడ రేవు నుండి సంవత్సరానికి 7 లక్షల ఎగుమతులు ఒక లక్షకు పడిపోయాయి. ఈ విదేశీ పోటీతో పాటుగా మగ్గాలపై "మొతూర్పా" లాంటి పన్నులు వస్త్ర పరిశ్రమను కోలుకోలేని విధంగా దెబ్బ కొట్టాయి. చాలామంది నేత కార్మికులు బర్మా, మారిషస్, శ్రీలంక మొదలైన దేశాలకు కూలీలుగా వలస వెళ్లారు.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని హస్తకళ వస్తువులకు పోటీగా యంత్రాలతో తయారైన వస్తువులు రావడంతో ఈ హస్తకళా పరిశ్రమలలో పనిచేసే కార్మికులకు ఉపాధి లేకుండా పోయింది. వీరిని సర్దుబాటు చేసుకోగల ఏ ఇతర పరిశ్రమ ఈ ప్రాంతంలో ఏర్పడలేదు.

2.9. వ్యవసాయము :

ఆంధ్ర ప్రాంత ప్రజల ప్రధాన వృత్తి వ్యవసాయం అయినా కంపెనీ ప్రభుత్వం ఈ ప్రాంతంలో సాగునీటి పారుదల గురించి పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పాలన ప్రారంభంలో వ్యవసాయ చెరువుల నిర్వహణ గురించి పెద్దగా శ్రద్ధ కనపరచలేదు. 1819 లో మద్రాసు రాష్ట్రంలో నీటిపారుదల కొరకు ప్రత్యేక శాఖ ఏర్పడింది. చెరువుల మరమ్మత్తులపై సూపరిండెంట్ ఇంజనీర్ నియమితుడయ్యాడు. 1855 నుండి పబ్లిక్ వర్క్ శాఖ ఈ పనులను పర్యవేక్షించడం ప్రారంభించింది.

2.8. Impact of the Industrial Revolution on the Economy:

In the second half of the 18th century, the Industrial Revolution began in the textile industry in England. It gradually spread all over the world in all sectors. A new civilization was born in the world with iron and coal as its main sources. The "industrial revolution" is the term used to describe the sequence of complete revolutionary changes in the production and distribution of goods. The industrial revolution saw the use of mechanical energy instead of human and animal labour in the production of goods. India's connection to the world market during British colonial rule had an impact on the country's industrial revolution. Raw cotton exports from India were promoted to textile mills in England, while machine-made textiles from England flooded Indian markets with high quality and low prices, leading to a decline in demand for Indian textile products. As a result, the Indian textile industry lost market share and struggled to compete with the imported goods.

In addition to the traditional cottage industries, the paper and glass industries in the Andhra region also suffered due to foreign competition, leading to their decline and eventual demise. This had a ripple effect on the labourers who relied on these industries for their livelihood, as they became unemployed and were forced to seek employment as marginal labourers in the agricultural sector or migrate abroad for work. On the other hand, manganese deposits in the Nellore and Vijayanagara were exported abroad. The rising unemployment in the region put pressure on the agricultural sector to provide employment, leading to the division of land into small plots, which resulted in decreased profits in agriculture.

Impact on Andhra Economy :

Although the industrial revolution had negative effects on the traditional cottage industries in the Andhra region, it also brought about some positive changes. These changes were mostly observed during the reign of the Queen, after the East India Company's rule, when there was significant investment in infrastructure such as the construction of roads and railways and the availability of investment capital was wide. As a result, the region underwent modernization, and some industrialization began to take place. Modern industries like jute, textiles, cement, and sugar were established in the Andhra region.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో వ్యవసాయ రంగ సమస్యల గురించి పరిశీలించడానికి హెన్రీ మౌంట్ గోమేరీ అని అధికారి నియమించబడ్డాడు. 1844లో గోమేరీ తన నివేదికను సమర్పిస్తూ అతివృష్టి, అనావృష్టి కారణంగా వ్యవసాయ రంగం దెబ్బతింటున్నదని పేర్కొన్నాడు. హెన్రీ మౌంట్ గోమేరీ నివేదికపై స్పందించిన కంపెనీ అధికారులు గోదావరి కృష్ణా నదులపై ఆనకట్టలు నిర్మించడం వల్ల ప్రజలకు రాగల ప్రయోజనాలను పరిశీలించమని కాటన్ ను కోరారు.

దీనికి స్పందిస్తూ కాటన్ 1844 లో మొదటి నివేదికను,1845 లో రెండవది వేదికను ప్రభుత్వానికి పంపాడు. ఆనకట్టల నిర్మాణ వ్యయాన్ని రెండు సంవత్సరాల లో తిరిగి రాబట్ట వచ్చునని, సముద్రంలో కలిసే వృధా నీటిని వ్యవసాయ భూములకు మళ్లించడం ద్వారా కరువు కారణంగా సంభవించే లక్షల మరణాలను నివారించవచ్చునని వాదించాడు. సర్ ఆర్థర్ కాటన్ నిరంతర కృషి ఫలితంగా కృష్ణ, గోదావరి లపై ఆనకట్టలు నిర్మించబడ్డాయి.

గోదావరిపై ధవలేశ్వరం వద్ద ప్రాజెక్టు పనులు 1847లో ప్రారంభించబడి, 1852లో పూర్తి కాపడ్డాయి. ఈ గోదావరి ఆనకట్టలో ఈస్టర్న్ డెల్టాకెనాల్, సెంట్రల్ డెల్టాకెనాల్, వెస్ట్రన్ డెల్టాకెనాల్ అనే మూడు ప్రధాన నీటిపారుదల వ్యవస్థలు ఉన్నాయి. అదేవిధంగా కృష్ణ నదిపై బెజవాడ వద్ద 1852లో ప్రారంభమైన ఆనకట్ట 1855 లో పూర్తయి ప్రాంతాన్ని సంపన్న ప్రాంతంగా మార్చివేసింది. కెప్టెన్ సి. ఏ. ఓర్ నేతృత్వంలో కృష్ణా నది ఆనకట్ట పనులు జరిగాయి. ఆనకట్టలో రెండు ప్రధాన కాలువలు ఉన్నాయి అవి తూర్పు డెల్టా కెనాల్ మరియు పశ్చిమ డెల్టా కెనాల్.

సర్ ఆథర్ కాటన్ కృషిని గుర్తించి, 1861 లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కాటన్ కు "సర్" అన్న బిరుదులు ఇచ్చి గౌరవించింది. అదేవిధంగా కాటన్ ధవలేశ్వరం బ్రిడ్జి నిర్మాణంలో తన వద్ద పనిచేసిన భారతీయ ఉద్యోగి వీనం

The introduction of machine-made textiles in England led to a decline in demand for Indian handloom products, as the machine-made cloths were available at lower prices. This had a devastating impact on the Indian textile industry, as can be seen in the decline in exports from ports like Machilipatnam and Visakhapatnam. For instance, the average annual exports from Machilipatnam in the 1820s were around ten lakh rupees, but by 1843-1844, they had fallen to below three thousand. Similarly, the annual export from Visakhapatnam, which was around seven lakh, also fell drastically to just one lakh. The situation was made worse by the imposition of taxes on weavers, such as *"Mutoorpa"* on looms, which further weakened the already struggling industry. Many weavers were forced to migrate to other countries like Burma, Mauritius, Sri Lanka, etc., in search of employment as labourers.

The industrial revolution led to the introduction of machine-made goods, which competed with the handicrafts in Andhra Pradesh, causing workers in these industries to lose their jobs. Unfortunately, no other industry emerged in the region that could accommodate these workers.

The European trading establishments in the Andhra region, which were known as factories, had a significant role in the textile industry. For instance, the Dutch factory in Machilipatnam employed around 5,000 weavers.

2.9.A. Agriculture :

The directors of the East India Company in London aimed to generate more revenue from their newly acquired territories in the Andhra Pradesh region. As a result, the company government increased the tax burden on agriculture in the region. The coastal lands were mainly owned by zamindars, and the company collected taxes from them under the name Pesh Kush. The high rates of pesh kush became a significant burden for the zamindars, who were accustomed to a luxurious lifestyle. Consequently, these zamindars faced financial losses in districts such as Godavari, Krishna, and Ganjam.

The British government implemented the Ryotwari system in the Rayalaseema region, which involved collecting taxes directly from farmers. However, this system led to problems for farmers as tax rates were set too high. In addition, starting in 1834, farmers were required to pay their

వీరన్న కృషిని ప్రత్యేకంగా ప్రశంసించి ప్రభుత్వానికి సిఫార్సు చేసి అసిస్టెంట్ ఇంజనీర్ గా పదోన్నతి కల్పించడమే కాక, రావు బహుదూర్ బిరుదు కూడా ఇప్పించాడు. కాటన్ గారిని అపర భగీరథుడు అని కీర్తిస్తారు.

బ్రిటిష్ రాణి పరిపాలన కాలంలో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో నిర్మించబడిన ప్రధాన నీటిపారుదల పని కర్నూలు –కడప కాలువ నిర్మాణం. కర్నూలు కడప కాలువను సర్ ఆథర్ కాటన్ తుంగభద్ర ప్రాజెక్టుగా ప్రారంభించాడు. కర్నూలు సమీపంలోని సుంకేసుల వద్ద తుంగభద్రా నది పై నిర్మించిన ఈ ఆనకట్ట 1863 ప్రారంభమై1870 లో పూర్తయినది.

మరొకవైపున రాణి పరిపాలన కాలంలో రైతుల పరిస్థితి మరింత దిగజారింది. పెద్ద మొత్తంలో ఉన్న భూమిశిస్తూ, లోపాలతో కూడిన వ్యవసాయ భూముల అద్దె చట్టాలు రైతుల పరిస్థితిని జమిందార్ల దయ దక్షిణాలకు వదిలి వేసే పరిస్థితి తెచ్చింది. వ్యవసాయ భూముల ధరలు, శిస్తులు విపరీతంగా పెరిగిపోవడం వలన వ్యవసాయం ఖరీదైన వ్యవహారంగా మారిపోయింది. చిన్న రైతులు వ్యవసాయ రంగం నుండి తొలగించబడ్డారు. వాణిజ్య పంటలైన చెరుకు పొగాకు పత్తి లాంటి పంటల విస్తీర్ణం పెరిగింది.

2.9. b పరిశ్రమలు :

వ్యవసాయం తరువాత ఎక్కువ సంఖ్యలో ప్రజలకు ఉపాధి కల్పిస్తున్న రంగం వస్త్ర పరిశ్రమ. ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వాళ్ళు ఎగుమతుల కోసం శ్రీకాకుళంలోని ముస్లిన్ వస్త్రాలు, మచిలీపట్నంలోని మెరుపు అద్దకపు వస్త్రాలు, నెల్లూరులోని రోమల్స్ యూరప్ లో స్థిరమైన మార్కెట్నుకలిగి ఉండేవి.

పెద్దాపురం, ధర్మవరం మరియు బెర్హంపూర్ మొదలగు ప్రాంతాలలో పట్టు వస్త్రాలను రూపొందించేవారు. పోర్చ్గ్రీస్ వారు మరియు ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వారు కొన్ని రకాల భారతీయ పట్టు వస్త్రాలను యూరప్ లో ప్రాచుర్యం కల్పించారు . క్రమంగా యూరప్ మార్కెట్లలోకి చైనా,జపాన్ పట్టు వస్త్రాలు భారతీయ పట్టు వస్త్రాలతో పోటీపడి పై చేయి సాధించాయి.

taxes in cash, which further exacerbated their difficulties. It was only after the British came under the rule of the Queen that land survey records of the area became fully available and the tax collection process became more transparent. As a result, tax collection increased. Despite agriculture being the primary occupation in the Andhra region, the British government did not prioritise irrigation management. In the early days of British rule, little attention was given to the maintenance of agricultural ponds. It wasn't until 1819 that a separate department for irrigation was established in Madras State with the appointment of a superintendent engineer for pond irrigation and repairs. From 1855 on, the Public Works Department took over the supervision of these tasks. In 1844, Henry Mount Gomery was appointed to investigate agricultural issues in the Andhra region, and his report highlighted the negative impact of both heavy rainfall and drought on the agricultural sector. In response to Gomery's report, the British officials asked Sir Arthur Cotton to assess the benefits of constructing dams on the Godavari and Krishna rivers for the welfare of the people. In response, Cotton sent the first report in 1844 and the second report in 1845 to the government. He argued that the cost of building dams could be recouped in two years and that millions of deaths due to drought could be avoided by diverting waste water from the sea to agricultural land. As a result of Sir Arthur Cotton's continuous efforts, the dams were built on Krishna and Godavari.

The construction of the Dhavaleswaram project on the Godavari River began in 1847 and was completed in 1852. The project comprises three primary irrigation systems, namely the Eastern Delta Canal, the Central Delta Canal, and the Western Delta Canal. Sir Arthur Cotton constructed cotton barrage to control the floods. The construction of a dam on the Krishna River at Bejawada began in 1852 and was completed in 1855, resulting in increased prosperity in the area. Captain C.A. Orr led the work on the dam, there are two main canals: the East Delta Canal and the West Delta Canal. In recognition of Sir Arthur Cotton's efforts, the British government awarded him the title of "Sir" in 1861. Similarly, Indian employee Veenam Veeran, who worked with him in the construction of Cotton Dhawaleswaram Bridge, was specially praised and recommended to the government and promoted as Assistant Engineer, which also gave him the title of Rao Bahudoor. Cotton was glorified as

పట్టు పరిశ్రమ సాధారణంగా పట్టణ ప్రాంతాలకు పరిమితమై ఉండేది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో నేత పని వారిగా పద్మశాలులు, దేవాంగలు, సాతాని, మాల కులాల వాళ్లు మరియు ముస్లింలు ఉండేవారు.

అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో ఏలూరు తివాచీలు, కర్నూలు రంగురంగులు దుప్పట్లు మంచి పేరు పొందాయి. గంజాం నుండి నెల్లూరు వరకు సముద్రతీర ప్రాంతాలలో వెలిసిన పట్టణాలలో నౌక నిర్మాణ పరిశ్రమ వెలసి ఉండేది. కొరింకా వద్ద నిర్మించిన ఓడలు నాణ్యమైనవిగా పరిగణించబడుతున్నాయని గమనించడం ఆసక్తికరం. అనేక విదేశీ నౌకలు సర్వీసింగ్ మరియు మరమ్మత్తు కోసం కొరింకా వద్ద లంగరు వేసేవి.

2.10 కరువులు

బ్రిటిష్ వారి పరిపాలన కాలంలో ఆంధ్రదేశంలో కరువులు తరచుగా ఏర్పడ్డాయి. క్రీ.శ 1791లో మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో ఉత్తర జిల్లాలో కరువు పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి. ఋతుపవనాలు దెబ్బ తినడం వలన వర్షాభావం ఏర్పడి ఆహారం లభించక జంతువులు మానవులు పెద్ద సంఖ్యలో మరణించారు. శాంతి భద్రతల పరిస్థితి అదుపుతప్పి దోపిడీలు జరిగాయి. కరువు ప్రాంతాల్లో సాధారణ పరిస్థితులు ఏర్పడడానికి చాలా కాలం పట్టింది. 1805 నుండి1807 మధ్యకాలంలో ఆంధ్ర ప్రాంతం మొత్తం తీవ్రమైన కరువుకు గురి అయినది. ఫలితంగా గ్రామాలకు గ్రామాలే తుడిచిపెట్టుకుపోయాయి. నెల్లూరు జిల్లాలో 1811 లో తీవ్రమైన కరువు ఏర్పడింది.

మచిలీపట్నం ప్రాంతంలో 1823-24 సంవత్సరాలలో కరువు ఏర్పడింది. స్థానిక కంపెనీ అధికారులు ముందుచూపుతో బెంగాల్ నుండి ధాన్యాలను దిగుమతి చేసుకున్న, అది చాలక ఎంతోమంది మరణించవలసి వచ్చింది. వర్షపాతం తక్కువగా ఉండే దత్త మండలాలలో తరచుగా కరువు పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి.1805లో 3225 మంది, 1806 లో 4902

"*Apara Bhagiradhu*". During the Godavari Pushkaras, homage was offered to the Cotton along with their ancestors.

The Kurnool-Kadapa Canal, also known as the Tungabhadra Project, was a significant irrigation project initiated during the British Queen's reign in the Andhra region. It was commenced by Sir Arthur Cotton and constructed on the Tungabhadra River at Sunkesula, near Kurnool. The dam

Oldest Cotton Dam constructed by Sir Arthur Cotton on Godavari River

work began in 1863 and was finished by 1870. During the reign of the Queen, the condition of the farmers in the south worsened due to large tracts of land and flawed agricultural land tenancy laws, which left the farmers at the mercy of the zamindars. Due to the soaring costs of agricultural land and taxes, farming has become a costly endeavour, which has resulted in the exclusion of small farmers from the agricultural sector. In addition, there has been a significant increase in the cultivation of commercial crops like sugarcane, tobacco, and cotton. The farmers were subjected to constant exploitation and neglect. If they had retaliated by throwing stones one by one, we would have had to leave India at some point. We owe it to the farmers for their peaceful nature, in return for what we did to them, as pointed out by John Bruce Norton, Secretary of the Board of Control.

మంది, 1807 లో 17,207 మంది కరువు కారణంగా మరణించారు. 1833లో అతి పెద్ద కరువు గుంటూరు జిల్లాలో సంభవించింది. ఈ కరువు జనజీవనాన్ని తీవ్రంగా దెబ్బతీసింది. దీనిని డొక్కల కరువుని కూడా పిలుస్తారు. పెద్ద మొత్తంలో పశు సంపద నశించడంతోపాటుగా, అంటూ వ్యాధులు వ్యాపించాయి. ఈ ప్రాంతంలో 50 లక్షల మంది కరువు కోరల్లో చిక్కుకున్నారు. సుమారుగా 2 లక్షల మంది మరణించినట్లు అంచనా వేయబడింది. తిరిగి 1839 లో ఈ ప్రాంతంలో తీవ్రమైన వర్షాభావ పరిస్థితులు ఏర్పడి పంటలు దెబ్బతిన్నాయి.

ఆంధ్ర ప్రాంతం 19వ శతాబ్దం పొడుగునా తీవ్రమైన కరువుతొ బాధపడింది. గంజాం కరువు అని పిలవబడే అత్యంత తీవ్రమైన కరువు 1865–1866 సంవత్సరాలలో సంభవించింది.

సాగునీటి సౌకర్యాలు లోపించి, వర్షాధారం పైనే వ్యవసాయం చేసే రాయలసీమ ప్రాంతాలు శాశ్వత కరువు పీడిత ప్రాంతాలుగా మారాయి. 1890 దశకంలో సంభవించిన కరువులకు కడప కర్నూలు జిల్లాలలో మంది ప్రజలు ఆహారం లేక రోడ్లపై మరణించారు. తరచుగా సంభవించిన ఈ కరువుల వలన రాయలసీమ, గుంటూరు, గంజాం ప్రాంతాలలో జనాభా తగ్గింది.

2.11 సర్ థామస్ మన్రో – ప్రారంభ జీవితం

సర్ థామస్ మన్రో 1761 మే 27వ తేదీన ఇంగ్లాండ్ దేశంలోని గ్లాస్గో నగరంలో జన్మించాడు. వీరి తండ్రి అలెగ్జాండర్ మన్రో. విద్యార్థి జీవితంలో ప్రతిభావంతుడిగా, క్రీడాకారుడిగా థామస్ మన్రో పేరు తెచ్చుకున్నాడు. 1779 లో భారతదేశానికి వచ్చిన మన్రో, ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ సైన్యంలో మద్రాస్ పదాతి దళంలో ప్రవేశించాడు. సైన్యాధికారిగా పనిచేసి మైసూరు యుద్ధాలలో పాల్గొన్నారు. మైసూరు యుద్ధాలలో చురుకుగా వ్యవహరించిన థామస్ మన్రో, టిప్పు సుల్తాన్ నుండి స్వాధీనం చేసుకున్న భూభాగాలను నిర్వహించడానికి నలుగురు సైన్యాధికారులలో ఒకటిగా

2.9. B. Industries:

The textile industry provides employment to the second-largest number of people after agriculture. Historically, it was a thriving cottage industry in this region, with women predominantly responsible for weaving and animal rearing. Entire families of weavers were involved in textile production, yet their economic conditions have not improved significantly. The East India Company favoured muslin cloths from Srikakulam, glitter-dyed cloths from Machilipatnam, and romals from Nellore for export to Europe, which had a steady demand for these products. Silk cloths were produced in regions such as Peddapuram, Dharmavaram, and Berhampur. The popularity of certain types of Indian silk in Europe was largely due to the efforts of the Portuguese, Greeks, and East India Company. However, the emergence of Chinese and Japanese silks in the European markets led to fierce competition, and ultimately, these foreign silks gained dominance over Indian silk.

Generally, the silk industry was concentrated in urban areas, and weavers in the Andhra region were primarily from castes such as Padmashalas, Devangas, Satanis, Malas, and Muslims. Eluru carpets and Kurnool colourful blankets have gained recognition in international markets. The carpet industry in this region was developed by Persian immigrants who settled here. The wool from locally bred sheep in the Krishna Godavari districts is used to produce these carpets and rugs. While this industry has also developed in areas like Adoni and Bellary, it primarily serves local needs. Over time, this industry has lost its former glory due to declining popularity among consumers. On the other hand, the shipbuilding industry flourished in the coastal towns from Ganjam to Nellore. It is interesting to note that the ships built at Korinka were considered to be of high quality. Many foreign ships anchor at *Korinka* for servicing and repairs.

2.10. Famines :

Colonial Andhra experienced frequent droughts and famines during British rule. In 1791 AD, the northern district of Madras Presidency was hit by drought conditions due to insufficient rainfall. This led to a shortage of food, causing numerous human and animal deaths. Law and

ఎన్నికయ్యారు. బ్రిగేడియర్ జనరల్ గా నియమించబడి తక్కువ సంఖ్య సైన్యంతో స్థిరమైన గొప్ప విజయాలు సాధించాడు. సైనిక నైపుణ్యాలకు పేరుగాంచారు.

సేలం జిల్లాలోని బారామహల్ ప్రాంతానికి రెవెన్యూ అధికారిగా పనిచేశాడు. కెప్టెన్ రీడ్ కు సహాయకుడిగా నియమించబడ్డాడు. పరిపాలనలో సమర్ధుడైన కెప్టెన్ రీడ్ పర్యవేక్షణలో మంచి పాలన అనుభవం సంపాదించి, పాలనా దక్షుడిగా, భూమిశిస్తూ నిపుణుడిగా పేరుపొందాడు. 1793లో కెప్టెన్ రీడ్ గవర్నర్ జనరల్ లార్డ్ కారన్‌వాలిస్ కు అయిదవ రెవెన్యూ నివేదికను సమర్పించాడు. ఈ నివేదికపై థామస్ మన్రో విడిగా తన అభిప్రాయాలను తెలియపరిచాడు. భూమిశిస్తూ రైతు ఎంత చెల్లించగలడనె అంశం మీద కాక, పాలన అవసరాలకు ఎంత ఖర్చు అవుతుంది అన్న అంశాన్ని ప్రాతిపదికగా శిస్తు వసూలు చేయాలని, మిగులు ధనం ప్రభుత్వం ఖజానా వద్ద కన్నా రైతు వద్ద ఉంటేనే దేశం అభివృద్ధి చెందగలదని తన అభిప్రాయాన్ని వెల్లడించాడు

సైన్య సహకార వడంబడిక ప్రకారం నిజం నవాబు నుండి ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీకి లభించిన సిడెడ్ (దత్త మండలాలు) ప్రాంతాలకు కలెక్టర్‌గా 1800 నుండి 1807 వరకు రాయలసీమ ప్రాంత పాలన వ్యవహారాలను పర్యవేక్షించాడు. ఈ ప్రాంతాలలో భూమిశిస్తూ వసూలులో రైత్వారి పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టి శిస్తుల వ్యవస్థను మెరుగుపరిచారు.

1800 లో మన్రో దత్త మండలాల పాలనా బాధ్యతలు స్వీకరించే సమయానికి ఈ ప్రాంతం శాంతి భద్రతల నిర్వహణ లోపించి పూర్తి అరాచక స్థితిలో ఉంది. 80 మందికి పైగా పాలిగాళ్లు అని పిలవబడే స్థానిక సాయుధ నాయకులు 30 వేలకు పైగా సాయుధ అనుచరులతో ఈ ప్రాంతంలో శాంతిభద్రతలకు ప్రమాదకరంగా తయారయ్యారు. ఈ ప్రాంతంలో పాలిగాళ్లను అణిచివేసి శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పితే తప్ప ప్రభుత్వ నిర్వహణ

order deteriorated, and looting became rampant. It took a considerable amount of time for the affected areas to return to normal. Another severe drought hit the entire Andhra Pradesh region between 1805 and 1807, resulting in the devastation of several villages. In 1811, Nellore district was also hit by a severe drought. During 1823-24, a famine struck the Machilipatnam region. Local officials of the East India Company had imported grains from Bengal as a precautionary measure, but the quantity was insufficient, resulting in many deaths. The ceded districts, where rainfall is scarce, are prone to drought conditions. In 1805, 3,225 people died due to famine, followed by 4,902 in 1806, and a staggering 17,207 in 1807. The year 1833 witnessed the most severe drought in Guntur district, which greatly impacted the lives of the people. This drought is also referred to as the "*Dokkala*" famine. A significant number of livestock perished, and diseases spread, affecting around 50 lakh people in the region. It is estimated that around two lakh people lost their lives. In 1839, the region was hit by severe monsoon conditions, leading to crop damage.

The Andhra region continued to suffer from severe droughts throughout the 19th century. The most devastating famine, known as the Ganjam Famine, occurred between 1865 and 1866. During the American Civil War, the demand for cotton increased, leading to high prices and prompting farmers in the Ganjam region to switch to cotton cultivation. After the American Civil War, the supply of cotton increased, and as a result, prices fell. This caused significant damage to the economic conditions of farmers in this area. Moreover, the lands that were previously used for rice crops were now allocated to cotton cultivation, resulting in a shortage of food grains and leading to thousands of deaths due to hunger. Similarly, many people migrated to distant countries like South Africa and Mauritius as labourers to escape the dire circumstances. The lack of proper irrigation facilities in Rayalaseema has made it a permanent drought-prone area where agriculture is dependent on rain fed land. The region has suffered from frequent droughts, and in the 1890s, many people in Kadapa and Kurnool districts died due to a lack of food and while migrating. As a result of these recurring droughts, the population in Rayalaseema, Guntur, and Ganjam areas decreased significantly.

సాధ్యం కాదని మద్రాసులోని ప్రభుత్వ పెద్దలను ఒప్పించి జనరల్ క్యాంప్ బెల్ నాయకత్వంలో సైన్యాన్ని రప్పించి పాలిగాళ్లను విజయవంతంగా అణిచివేశాడు. ఈ ప్రాంతంలో రాజ్య పరిపాలనను పునరుద్ధరించాడు.

రెవెన్యూ సెటిల్మెంట్ :

మన్రో దత్త మండలాలలో1802 లో సాగు భూమి సర్వే ప్రారంభించి 1807 నాటికి పూర్తి చేశాడు. సాగు భూమి విస్తీర్ణతతో పాటు సాగుదారుడి పేరు ప్రత్యేక గుర్తింపు సంఖ్య కేటాయించబడి. భూమి యొక్క సారం, నీటిపారుదల సౌకర్యాల లభ్యత మొదలైన అంశాలను పరిగణించి భూమి శిస్తు నిర్ణయించబడింది. సర్వే జరిగి 200 సంవత్సరాలు కావస్తున్న రెవెన్యూ వివాదాల పరిష్కారానికి ఈ సర్వే రికార్డులనే ప్రామాణికంగా పరిగణిస్తుంటారు.

మన్రో మొదట బార మహల్ ప్రాంతంలో 1792-99 మధ్య కాలంలో ఈ రైతు వారి విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. ఈ విధానంలో మధ్యవర్తులకు అవకాశం లేకుండా భూమి సాగుదారుడు నుండి ప్రభుత్వం నేరుగా శిస్తు వసూలు చేస్తుంది. ఇద్దరు ముగ్గురు పెద్ద సాగుదారులకు బదులు 40, 50 మంది చిన్న భూ యజమానులు ఉంటే వ్యవసాయ రంగం అభివృద్ధి చెందుతుందని భావించాడు మన్రో.

రైతులు వ్యవసాయం చేయడానికి రుణాన్ని ఇప్పించాడు. చెరువులు, నీటిపారుదల కాలువల కావలసిన మరమ్మత్తులను చేపించి ఈ ప్రాంత సౌభాగ్యానికి పునాదులు వేశాడు.

థామస్ మన్రో గారి విశిష్ట సేవలను గుర్తించిన ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ అధికారులు 1820లో వీరిని మద్రాసు గవర్నరు గా నియమించారు. ఈ ప్రాంతంలో సమర్థవంతమైన పరిపాలన వ్యవస్థకు పునాదులు వేసిన మన్రో తన పదవీ విరమణ రోజున తానెంతో అభిమానించే దత్త మండలాల ప్రజల మధ్య కలరా వ్యాధికి గురై 1827 జూలై 6 వ తేదీన పత్తికొండలో

2.11 Contribution of Sir Thomas Munro:

Early life :

Sir Thomas Monro was born on May 27, 1761, in Glasgow, England. Their father was Alexander Munro. In student life, Thomas Munro was known as a talented sportsman. Arriving in India in 1779, Monro joined the East India Company's army in the Madras Infantry. Served as an army officer and participated in the Mysore wars. Thomas Monro, who was active in the Mysore wars, was selected as one of the four generals to administer the territories captured from Tipu Sultan. Commissioned as a Brigadier General, he achieved great success with a small army. He had military skills. He held the position of revenue officer for the Baramahal area in Salem district. He was appointed as an assistant to Captain Reed. Under the supervision of Captain Reed, who was known for his competence in administration, Munro gained valuable experience in governance, eventually becoming a skilled administrator and an expert in land tax management.

In 1793, Captain Reed presented the Fifth Revenue Report to the Governor General, Lord Caron Wallis.

Thamas Munro

Source: http://www.navrangindia.in/2016/08/inspiring-sir-thomas-munro-governor-of.html

Thomas Munro gave his views separately on this report. Emphasising that the system should be collected not on the basis of how

మరణించాడు. థామస్ మన్రో బ్రిటిష్ వారైనా భారతదేశం అంటే ప్రత్యేకమైన అభిమానం, గౌరవం కలవారు. ప్రజారంజకమైన ప్రభుత్వ అధికారిగా, పాలనా దక్షుడిగా ఆంధ్రుల చరిత్రలో నిలిచిపోయాడు.

2.12 చార్లెస్ ఫిలిప్స్ బ్రౌన్ – ప్రారంభ జీవితం :

చార్లెస్ ఫిలిప్స్ బ్రౌన్ కలకత్తా నగరంలో 1798 నవంబర్ 10వ తేదీన జన్మించాడు. ఇతడి తండ్రి డేవిడ్ బ్రౌన్ అనాధాశ్రమానికి నిర్వాహకుడు మరియు అనేక భారతీయ భాషలలో నిపుణుడు. తండ్రి మరణానంతరం ఇండియన్ సివిల్ సర్వీస్ అధికారిగా 1817 ఆగస్టు లో మద్రాస్ రాష్ట్రంలో కడప జిల్లా కలెక్టర్ జాన్ హన్ బరీ కి డిప్యూటీగా నియమించబడ్డాడు.

అప్పుడు మద్రాస్‌కు గవర్నర్‌గా పనిచేస్తున్నసర్ థామస్ మన్రో స్థానిక భాషలను నేర్చుకుని పరిపాలన సామర్థ్యాలనుపెంచుకోవాలని నిర్దేశించాడు. ఈ ఆదేశాలను ప్రేరణగా తీసుకుని స్థానిక ప్రజల సమస్యలు తెలుసుకునేందుకు తెలుగు భాషలో మంచి విజ్ఞానాన్ని సంపాదించుకున్నాడు. బ్రౌన్ తెలుగు భాషలో నిష్ణాతుడు కావడమే కాక ప్రత్యేక అభిమానాన్ని పెంచుకొని తెలుగు భాష పునరుజ్జీవమునకు కారకుడయ్యాడు.

కడప జిల్లాలో డిప్యూటీ కలెక్టర్ గా నియమించబడిన చార్లెస్ ఫిలిప్స్ బ్రౌన్ ఆపై మచిలీపట్నం, రాజమండ్రి, గుంటూరు మొదలైన ప్రాంతాలలో విధులు నిర్వహించినా కడప పై ప్రత్యేక అభిమానం పెంచుకుని, తన తెలుగు భాషోదరణ కార్యక్రమానికి కడపను కార్య క్షేత్రంగా మార్చుకున్నాడు. 1834లో ఉద్యోగ విరమణ అనంతరం లండన్ కు వెళ్లిన బ్రౌన్ తిరిగి 1834లో ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పర్షియన్ భాష అనువాదకుడిగా మద్రాసు కాలేజీ బోర్డులో సభ్యుడిగా నియమించబడ్డాడు. 1854లో లండన్ కు తిరిగి వెళ్లి లండన్ యూనివర్సిటీలో తెలుగు ప్రొఫెసర్ గా కొంత కాలం పని చేశారు.

తెలుగు భాష పై అభిమానాన్ని పెంచుకున్న సి. పి బ్రౌన్ పాత తెలుగు

much the farmer can pay but on the basis of how much is to be spent on the government's needs, he expressed his opinion that the country can develop only if the surplus money is with the farmer rather than with the government treasury. He acted as collector for the ceded (Datta Mandals) districts granted to the East India Company from the Najam of Hyderabad under the subsidiary alliance, and from 1800 to 1807 he oversaw the administration of the Rayalaseema region. In these areas, the Ryotwari system was introduced for land tax collection and improved tax management. In 1800, when Munro took over the administration of ceded districts, those areas were in a state of complete anarchy due to a lack of law and order. Over 80 local armed leaders known as Poligars," with over 30,000 armed followers, pose a threat to law and order in the region. He convinced the government leaders in Madras that the administration of government is impossible without the suppression of the Poligars in that region. He brought in an army under the leadership of General Camp Bill and successfully suppressed the Poligars, restoring peace and security to the region. He restored the administration in that region.

Revenue Settlement :

In 1802, Munro initiated a comprehensive survey of cultivated land in the ceded districts, which was completed by 1807. During this survey, each cultivator was given a unique identification number, and the area of their cultivated land was recorded along with their name. The land survey system was designed based on factors such as soil fertility and the availability of irrigation facilities. These survey records are still considered authentic documents, even after more than 200 years since the survey was conducted. Before the introduction of Munro's Ryotwari system, a village-wise system was in place where all cultivators of a village were collectively responsible for assessing and paying taxes. As this village's policy was not working properly, a replacement policy was implemented. Munro had first introduced the Ryotwari system in the BaraMahal area of Salem district between 1792 and 1799. In this system, the government collects taxes directly from the cultivator of the land without any middlemen. Munro felt that if there were 40 or 50 small landowners instead of two or three large cultivators, the agricultural sector would develop.

కావ్యాలను సేకరించి శుద్ధప్రతులను రూపొందించాడు. ఈ బృహత్కార్యం కొరకు అనేకమంది తెలుగు పండితులకు తన సొంత డబ్బులతొ వేతనాలు చెల్లించి కడపలోని తన స్వగృహంలో వసతి ఏర్పాట్లు కల్పించాడు.

చార్లెస్ ఫిలిప్స్ బ్రౌన్ గారు తెలుగు భాషను సంస్కరించి ఆధునిక తెలుగు భాషగా రూపొందించి పునరుద్ధరించాడు. తెలుగు భాషలో ఉన్న అక్షరాలను సంస్కరించి ఇప్పుడు మనం ఉపయోగిస్తున్న ఆధునిక అక్షరమాలను రూపొందించిన గొప్పతనం బ్రౌన్ గారికే లభిస్తుంది. దీని ద్వారా తెలుగు సంరక్షకుడిగా కీర్తించబడి తెలుగు మాట్లాడే ప్రజల హృదయాలలో సజీవంగా నిలిచిపోయాడు. సి.పి బ్రౌన్ గారు రాయల్ ఏసియాటిక్ సొసైటీ లో చురుకైన సభ్యుడిగా పని చేశారు.

చార్లెస్ ఫిలిప్స్ బ్రౌన్ గారు అత్యంత ప్రామాణికమైన తెలుగు–ఇంగ్లీషు డిక్షనరీ ని రూపొందించాడు. ఇది బ్రౌన్ నిఘంటువుగా పేరు పొంది నేటికీ గ్రంథాలయాల్లో దర్శనమిస్తుంటుంది.

అనేక తాళపత్ర గ్రంథాలకు శుద్ధప్రతులు సిద్ధం చేయించి ప్రచురించాడు. లేదా ప్రచురణకు ముందుకు వచ్చే వారికి ఇచ్చి వేశారు. వేమన పద్యాలు, ఆంధ్ర మహాభారతం మొదలగు తెలుగు రచనలను ఎన్నో వ్యయ ప్రయాసలను ఎదుర్కొని ప్రచురించాడు. బ్రౌన్ గారు కడప జిల్లా కలెక్టర్ గా ఉన్నప్పుడు నిర్మించిన విశాలమైన భవనంలో నూరుకు పైగా తెలుగు పండితులకు ఉద్యోగాలు కల్పించి ఒక గొప్పకార్యంగా ఈ తెలుగు బాషోద్ధరణను కొనసాగించాడు. సిపి బ్రౌన్ గారు మన దేశస్థులు కానప్పటికీ తెలుగు భాష పునరుద్ధరణ అనే గొప్ప కార్యాన్ని విజయవంతంగా పూర్తి చేశారు.

2.13 ఆంధ్ర ప్రాంతంపై 1857 తిరుగుబాటు ప్రభావం :

1857 తిరుగుబాటు ప్రధానంగా ఉత్తర మరియు మధ్య భారత దేశాల్లో జరిగింది. దక్షిణ భారతదేశంలో ఈ తిరుగుబాటు ప్రభావం తక్కువ.

Munro provided loans for various agricultural purposes, such as purchasing seeds, bullocks, and ploughs, building and repairing wells, and improving irrigation canals. He took initiative and carried out the repairs of ponds and irrigation canals without waiting for official orders from the government. His proactive approach laid the foundation for the prosperity of the region. In 1807, during his journey to England, Munro submitted a report to the government known as the Munro Report. In this report, he recommended reducing survey rates by 1/4th, advocating for government management of irrigation ponds, granting disciplinary exemptions when the yield decreased, and highlighting that land rights should remain with the farmer to encourage their development of the land. The Munro Report reflects his deep admiration for farmers and their crucial role in the region's prosperity.

In 1814, the Court of Directors of the East India Company dispatched a Judicial Commission, led by Thomas Munro, to India to examine the police and judicial systems in Madras and Bengal and to offer recommendations for enhancing their efficiency. The commission submitted its report in April 1816, suggesting that the district police be brought under the supervision of the collector instead of the judge and that a village-level officer be authorised to handle minor theft cases. In 1820, Thomas Munro was appointed Governor of Madras by the officials of the East India Company in recognition of his distinguished services. Munro had laid the foundations of an efficient system of administration in the region, but unfortunately, he passed away on his retirement day on July 6, 1827, due to a cholera infection while he was in Pattikonda among his favourite people of the ceded districts.

Despite being a British administrator, Thomas Munro had a deep admiration and affection for India and its people. He is remembered in the history of Andhra Pradesh as a beloved and charismatic administrator. Despite being a Christian, Munro showed great respect for Hindu religious traditions and provided significant financial support to many temples. He oversaw the renovation and restoration of several temples in the Datta mandals, repaired the Agusteshwara and Chennakeshwara temples in Kadapa district, and even reconstructed the Rameshwara temple in Jammalamadugu. Munro also gifted a large vessel known as Gangalam to the Tirumala Devasthanam. In a speech given in the British Parliament, Munro spoke highly of the hardworking and intelligent nature of the Indian

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కొన్ని చెదురు మధుర సంఘటనలు మాత్రమే జరిగాయి. ముస్లింల జనాభా గుర్తించదగిన స్థాయిలో ఉన్న కడప, మచిలీపట్నం, విశాఖపట్నం లాంటి పట్టణాల్లో కొన్ని తిరుగుబాటు సంఘటనలు జరిగాయి. షేక్ పీర్ సాహెబ్ అనే ముస్లింల మతపెద్ద ,కడప పట్టణంలో ఆంగ్లేయులకు వ్యతిరేకంగా మతయుద్ధం జిహాద్ చేయాలని మసీదుల లోని ప్రార్థనలో పిలుపు ఇచ్చాడు. మొగల్ చక్రవర్తి విజయం కోసం కొన్ని పట్టణాలలో ముస్లింలు మసీదులలో ప్రార్థనలు చేశారు. మొహరం పండుగ సందర్భంగా విశాఖపట్నంలో ముస్లింలు విశాఖపట్నం పేరును, మహమ్మద్ పట్నం అని పేరు మార్చాలని ప్రదర్శనలు నిర్వహించారు.

గంజాం జిల్లాలోని పర్లాకిమిడి ప్రాంతానికి చెందిన సవర తెగ గిరిజనులు దండుసేనుడి నాయకత్వంలో కంపెనీ పాలనపై తిరుగుబాటు చేశారు. కంపెనీ ప్రభుత్వం దండు సేనుడిని పట్టుకొని ఉరితీసి, తిరుగుబాటును సులభంగా అనిచివేసింది. మరొక గిరిజనుల తిరుగుబాటుకు కోరుకొండ సుబ్బారెడ్డి నాయకత్వం వహించాడు. సుబ్బారెడ్డిని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిర్బంధించి విచారించగా నానాసాహెబ్ బ్రిటిష్ వారిపై తిరుగుబాటు చేసి విజయాలు సాధిస్తున్నాడని, తాను బ్రిటిష్ వారిపై తిరుగుబాటు చేస్తే అందుకు తగిన బహుమతి లభిస్తుందని భావించి తాను తిరుగుబాటు చేసినట్లు కోర్టు విచారణలో చెప్పాడు. కోరుకొండ సుబ్బారెడ్డిని కంపెనీ ప్రభుత్వం ఉరితీసింది.

మరొక పక్క ఆంధ్ర ప్రాంతం వాళ్లు బ్రిటిష్ వారికి విధేయత చూపించారు. వివిధ పట్టణాల్లోని విద్యావంతులు సమావేశాలు నిర్వహించి బ్రిటిష్ వారికి మద్దతు ప్రకటించడానికి పోటీపడ్డారు. విశాఖపట్నం, రాజమండ్రి, విజయవాడ, గుంటూరు, నెల్లూరు మరియు చిత్తూరు వంటి ముఖ్యమైన నగరాలలో బహిరంగ సభ లు నిర్వహించబడ్డాయి. ఈ ప్రాంతంలో శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పి, సుస్థిర ప్రభుత్వాన్ని అందించిన

people. Munro had a particular fondness for rural farmers and was fluent in Telugu, allowing him to connect with them. He formed a special bond with the Telugu people in the Rayalaseema region and was greatly admired in the ceded districts, where he was respectfully referred to as Mandava Rishi. The farmers even named their sons after him, such as Mandolappa, as a sign of their affection. Thomas Munro is remembered in the modern history of the Andhra Pradesh region as a friend and benefactor of the Telugu people.

2.12. Contribution of C. P. Brown :

Early life :

Charles Phillips Brown was born on November 10, 1798, in the city of Calcutta. His father, David Brown, was the administrator of an orphanage and an expert in several Indian languages. After his father's death, he went to England for civil service. Brown was selected for the Indian Civil Service, trained at Haileybury College, and appointed as an Indian Civil Service officer in August 1817 as a deputy to John Hanbury, Collector of Kadapa District in Madras State. Then, when Sir Thomas Munro was working as the Governor of Madras, he directed Brown to learn local languages and improve administrative skills. Taking these orders as inspiration, he acquired a good knowledge of the Telugu language to understand the problems of the local people. Brown not only became proficient in Telugu but also developed a special admiration for it and became a factor in the revival of Telugu.

Charles Phillips Brown, who was appointed as Deputy Collector in Kadapa district and then held duties in Machilipatnam, Rajahmundry, Guntur, etc., developed a special fondness for Kadapa and made Kadapa the field of action for his Telugu language programme. After retiring in 1834, Brown went to London, and in 1834 he was appointed as a member of the board of the Madras College as a Persian translator for the East India Company. He returned to London in 1854 and worked as a Telugu professor at London University for some time. C. P. Brown, who grew fond of the Telugu language, has collected old Telugu poems and made copies of them. For this great work, he paid the salaries of many Telugu scholars from his own money and arranged accommodation in his home in Kadapa.

బ్రిటిష్ వాళ్లకు ఈ ప్రాంతం ప్రజలు ఈ విధంగా కృతజ్ఞతలు చెప్పుకున్నారు. నిజం పరిపాలిస్తున్న హైదరాబాదులో తీవ్ర ఉద్రిక్త పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి. సికింద్రాబాద్ లోని బ్రిటిష్ వాళ్ళ నివాస ప్రాంతమైన రెసిడెన్సి పై తురాబుజ్ ఖాన్ నాయకత్వంలో 5,000 మంది దాడి చేశారు. కర్నూల్ డేవిడ్సన్ నాయకత్వంలో రెసిడెన్సి లోని సైన్యాలు ఈ దాడిని ఎదుర్కొని, విజయవంతంగా తిప్పికొట్టాయి. నిజం సుల్తాన్ ప్రధానమంత్రి సాలార్ జంగ్ బ్రిటిష్ వాళ్లకు పూర్తి సహకారం అందించి శాంతిభద్రతలను కాపాడాడు. దీనివలన 1857 తిరుగుబాటు తెలుగు ప్రాంతాలలో పెద్దగా ప్రభావం చూపలేదు.

C.P. Brown

Source: https://madrascourier.com/biography/charles-philip-brown-the-englishman-who-revived-telugu-literature/

Charles Phillips Brown reformed the Telugu language and made it modern Telugu. Brown is credited with creating the modern alphabet that we use today by reforming the letters of the Telugu language. By doing so, he was glorified as the protector of Telugu and remained alive in the hearts of the Telugu-speaking people. C.P. Brown was an active member of the Royal Asiatic Society. Charles Phillips Brown is known for writing the first comprehensive and authoritative Telugu-English dictionary called "*Brownyanigantu*". This dictionary is widely recognised as the most significant contribution to the Telugu language and is still popular and available in libraries even today.

He prepared and published revised copies of many Talapatra texts. He had given it to those who came forward for publication. He published Telugu works like Vemana Padyalu, Andhra Mahabharata, and many others at great expense. When Mr. Brown was the Kadapa District Collector, he provided jobs to more than a hundred Telugu scholars in a spacious building and carried out this Telugu bashodharana as a great work. Although C.P. Brown was not our countryman yet, he successfully completed the great task of the revival of the Telugu language.

2.13. Impact of the 1857 Revolt in the Andhra Region :

In 1757, the British gained sovereignty over the entire Indian subcontinent through wars and negotiations within a period of a hundred years. The Revolt of 1857 was the Indian response to this British occupation. While the colonial rulers tried to play down the importance of this mutiny by calling it a sepoy mutiny, national historians hailed it as

the first freedom struggle. Indians serving in the army of the East India Company were called sepoys. Along with them, the indigenous rulers, who were dissatisfied with the government of the East India Company, actively participated in this rebellion. They rebelled against the British government and declared the Mughal emperor Bahadur Shah Jafar as the Indian emperor. The British suppressed the rebellion and restored the British government in India. The British believed that this revolt was due to the mismanagement of India by the East India Company. The East India Company was exempt from the administration of India. The administration of India was entrusted to the British Queen. A Cabinet-level minister in the British Parliament oversees the affairs of India's administration on behalf of the Queen. She has promised to run the administration without discrimination. But in reality, these promises were not fulfilled.

The 1857 revolt was mainly done in North and Central India. The impact of this rebellion in South India was less. Only a few sporadic Madura incidents occurred in the Andhra region. A few riots occurred in towns like Kadapa, Machilipatnam, and Visakhapatnam, which have a significant Muslim population. Sheikh Peer Saheb, a Muslim religious leader, called for a religious war of Jihad against the British in the city of Kadapa during prayers in the mosques. Muslims in some towns offered prayers in mosques for the victory of the Mughal Emperor. On the occasion of Moharram, Muslims held demonstrations in Visakhapatnam to change the name of the city to Mohammed Patnam. Savara tribesmen of Parlakimidi area of Ganjam district rebelled against the company rule under the leadership of Dandusena. The company government captured and executed the garrison and easily put down the rebellion. Another tribal revolt was led by Korukonda Subbareddy. When Subbareddy was detained and interrogated by the British government, he said Nanasaheb had rebelled against the British and was achieving success. He said in the court hearing that he rebelled because he thought that he would get a suitable reward if he rebelled against the British. Korukonda Subbareddy was hanged by the company government.

The educated people of different towns organised meetings and competed to declare their support for the British. Public meetings were organised in important cities like Visakhapatnam, Rajahmundry,

Vijayawada, Guntur, Nellore, and Chittoor. In this way, the people of this region thanked the British for establishing peace and security in the region and providing a stable government. In Hyderabad, there is a severe, tense situation where Nizam is ruling. Five thousand men, led by Turabuz Khan, attacked the British Residency in Secunderabad. The Residency's troops, under the command of Kurnool Davidson, met the attack and successfully repulsed it. Najam Sultan's Prime Minister, Salar Jung, gave full cooperation to the British and maintained law and order. Due to this, the rebellion of 1857 did not have much impact in the telugu regions.

2.14. Essay Questions :

1. Discuss the East India Company administration in Colonial Andhra?
2. Explain the land revenue settlements under East India Company in Andhra?
3. Examine the developments in the education sector under British rule in Andhra and Ceded districts?
4. Explain the contributions of Thomas Munro to Andhra?
5. Describe the 1857 revolt and its impact on Andhra?
6. Discuss the impact of the Industrial Revolution in the Andhra economy?

2.14 a) Short Questions :

7. C.P. Brown
8. What were the cottage industries before the industrial revolution in Andhra Pradesh?
9. Sir Arthur Cotton
10. Write about a note on the spreading of Christianity.
11. Famines in Andhra during British rule
12. Education under British Andhra?

2.15. Objective Type Questions :

1. Who was the English officer suppressed the Poligars in Ceded Districts? ( )

   (a) Charles Phillips Brown (b) Sir Thomas Munro

   (c) Lord Caron Wallis (d) Sir Arthur Cotton

2. Who was the English official translated Vemana's poems into English? ( )

   (a) Charles Phillips Brown (b) Sir Thomas Munro

   (c) Lord Caron Wallis (d) Sir Arthur Cotton

3. The native who was praised by Sir. Arthur Cotton for his special efforts in the construction of the dam at Dhavaleshwaram on the Godavari river.? ( )

   (a) Kavali Ganganna (b) Veenam Veeranna

   (c) Chintala Bhimanna (d) Lakshmanna of hours

4. Where is C.P. Brown Memorial Trust Library located in Andhra Pradesh? ( )

   (a) Kurnool (b) Guntur

   (c) Kadapa (d) Rajahmundry

5. Who led the rebellion in Godavari district during the 1857 revolt?

   (a) Sambai (b) Narasimha Reddy ( )

   (c) Dandu Senudu (d) Korukonda Subbareddy

6. Who was the British officer established rate schools in Godavari district.? ( )

   (a) Charles Phillips Brown (b) Sir Thomas Munro

   (c) Sir Arthur Cotton (d) George Noble Taylor

7. The battle of Padmanabham took place between? ( )

   (a) Nizam of Hyderabad - French

   (b) Pindaris - Maratas

   (c) Vijayaramarajuu - East India Company (d) Dutch- British

8. Sir Thomas Munroe designed Land revenue System? ( )

   (a) Ryotwari (b) Zamindari

   (c) Inam Dari (d) Mahal Wari

9. Another name for the 1833 Guntur District Famine. ( )

   (a) Famine of the year (b) Famine of cattle

   (c) Dokkala famine (d) Famine of the poor

10. Who translated the Bible into Telugu language. ( )

    (a) Benzmann Schulz (b) Robert de Nobili

    (c) George Noble Taylor (d) Henry Mount Gomery

2.16. Reference Books:

1. P.Ragunandha Rao., History of Modern Andhra, Sterling Publishers Pvt Ltd, New Delhi
2. Y. Vittal Rao., Education and Learning in Andhra under the East India company, N.Vidyaranya Swamy Publisher, 2006.
3. P.Yanadi Raju., Rayalasema under Colonial Times: A Study in Indian Nationalism, Northern Black Centre, 2003.
4. K.E.VijayaLakshmi., Educational Development in South India, Mittal Publications, 1993.
5. M.Krishna Kumari., History of Mdieval Andhradesa, Glan Publishing House, 1989.

యూనిట్ - 3

ఆంధ్రాలో సాంఘిక, మత సంస్కరణోద్యమాలు

భారతదేశ చరిత్ర గతిని మార్చిన ఉద్యమాలలో సాంఘిక, మత సంస్కరణాద్యమాలు ముఖ్యమైనవి. 19 వ శతాబ్దం నాటికి భారతీయ సమాజంలో మరియు మతంలో సంస్కరణలు ప్రారంభమయ్యాయి. 18 వ శతాబ్ది చివరి నాటికి భారతదేశ సమాజంలో మూఢ విశ్వాసాలు అధికంగా ఉండేవి. సతీసహగమనం, బాల్యవివాహాలు విగ్రహారాధన, కర్మకాండలు, బహుదేవతారాధన, వంశపారంపరిక పౌరోహిత్యం, జంతు బలులు, అనైతిక అసమ్మతి ఆచారాలు, మంత్ర తంత్రాలు, కట్టుబాట్లు, మూఢ సాంప్రదాయాలుండేవి. కులవ్యవస్థ జఠిలంగా ఉండేది. సమాజంలో ఆర్థిక అసమానతలు, ఆహారనియమాలు ఉండేవి. సమాజంలో స్త్రీల స్థితిగతులు దయనీయంగా ఉండేవి. ఉదాహరణకు 1815-17 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో కలకత్తా పరిసరాల్లో పదులకొద్ది సతీ సహగమన దురాచారాలు కొనసాగాయి. వరకట్న దురాచారం, భానిసవ్యవస్థ, పేదరికం స్త్రీలకు విద్య లేకపోవడం, వివక్షతో కూడిన వివిధ వర్గాలు ఉండేవి. ఆంధ్రదేశంలో కూడ ఈరకమైన సాంఘిక పరిస్థితులు ఉండేవి. ఈ విశ్వాసాలకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటమే సాంఘిక, మత సంస్కరణోద్యమాలు.

19 వ శతాబ్ది నాటికి కొందరు మహానుభావులు ఉద్భవించి సామాజిక, మత సంస్కరణలకు పూనుకొన్నారు. దీనినే "భారతీయ పునరుజ్జీవనం" అని అంటారు. 19 వ శతాబ్ది ఆరంభ కాలంలో ఆంధ్రాలో ఎన్నో దూరాచారాలు ఉండేవి. రాయలసీమ, నెల్లూరు జిల్లాలో, సతీస గమన ఆచారాలు ఉండేవి. స్త్రీల పరిస్థితి అత్యంత ఆధ్వానంగా ఉండేది. విజయనగర సంస్థాన పరిధిలో కన్యాశుల్కం దురాచారం ప్రముఖంగా ఉండేది. ఉన్నత కుటుంబాలలోని వితంతువుల పరిస్థితి ఆధ్వానంగా ఉండేది, వీరు తమ కుటుంబాల్లో అవమానాలకు లొనయ్యేవారు. దేవదాసీ వ్యవస్థ

Unit-III
Social Reforms and New Literary Movements in Andhra

3.1. Learning outcomes
3.2. Introduction
3.3. Causes for Social Reform Movement
3.4. Social Reform Movement in Andhra
3.5. Kandukuri Veeresa Lingam
3.5.1. Early Life
3.5.2. Social Reform Programmes
3.5.3. Writings of Veeresa Lingam
3.5.4. Kandukuri Plays
3.5.5. Kandukuri Novels
3.5.6. Kandukuri Stories and Articles
3.5.7. Magazines run by Kandukuri
3.6. Raghupati Venkata Ratnam Naidu
3.6.1. Early Life and Education
3.6.2. Venkataratnam Naidu and Social Reforms
3.7. Gurajada Appa Rao
3.7.1. Gurajada Life and Education
3.7.2. Literature and Social Service
3.7.3. Literary works of Gurajada Appa Rao
3.8. Komarraju Venkata Lakshmana Rao
3.8.1. Early life of Komarraju
3.8.2. Sri Krishna Devaraya Andhra Basha Nilayam
3.8.3. Vignana Chandrika Mandali
3.8.4. Andhra Council of Research
3.8.5. Andhra Saraswathi Parishad
3.8.6. Andra Vignana Sarvaswam
3.8.7. Social Reforms
3.9. New Literary Movements
3.10. Rayaprolu Subba Rao
3.10.1. Style of poetry and Literature
3.10.2. Writings of Rayaprolu Subba Rao
3.11. Viswanatha Satya Narayana

ఆచరణలో ఉంది, వీరు ప్రత్యేక సామాజికవర్గంగా గుర్తింపు పొందేవారు. మధ్యపానం సామాజిక వ్యసనంగా ఉండేది. సమాజంలో ఎన్నో మూడవిశ్వాషాలు ఉండేవి, వీటిని ప్రశ్నించేవారు కరువయ్యారు. ప్రజలు దయ్యాల ఉనికినీ, భూతవైద్యుల క్రియల్ని నమ్ముకునేవారు. పిల్లలకు జబ్బులు చేస్తే వైద్యుడికి చూపించక భూతవైద్యుల్ని సంప్రదించేవారు. కలరా, ప్లేగు, మశూచి వ్యాధులు వచ్చినప్పుడు సాంప్రదాయ వైద్యాన్ని వాడేవారు. వర్షంరావడం, రాకపోవడం వెనుక అతీతశక్తుల ప్రభావం ఉంటుందని ప్రజలు విశ్వసించేవారు. ఇటువంటి పరిస్థితులలో సామాజిక జాగృతికోసం ప్రయత్నాలు ఆరంభ మయ్యాయి. ఏనుగుల వీరస్వామి, గాజుల లక్ష్మీసరను శెట్టి, సామినేని ముద్దునరసింహం, పరవస్తు వెంకటరంగాచార్యుడు కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు, దేశిరాజు పెద బాపయ్య, గురజాడ అప్పారావు మొదలగు వారు ఆంధ్రదేశ సమాజంలో పేరుకుపోయిన సాంఘిక మూడవిశ్వాషాలను ప్రారద్రోలదానికి ఉద్యమాలు తీసుకొచ్చారు. ప్రపంచంలో మొట్ట మొదటిసారిగా ఇటలీలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం' వచ్చింది. తర్వాత దేశ, విదేశాలకు ఈ ఉద్యమం వ్యాపించింది. 19 వ శతాబ్దం నాటికి భారతీయ సమాజంలో కూడా సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం ఆరంభమైంది. ఈ సంస్కరణలు సర్వతోముఖ సమాజ వికాసానికి దారితీసింది.

భారతదేశంలో మొట్టమొదటిసారిగా బెంగాల్' రాష్ట్రంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం ప్రారంభింకాగా, ఆంధ్రదేశంలో రాజమండ్రి (తూర్పుగోదావరి) లో తెలుగునాట సంస్కరణోద్యమం ఆరంభమైంది. భారతదేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన పితామహుడు 'రాజారామ్మోహన్ రాయ్' కాగా, ఆంధ్రదేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి పితామహుడుగా 'కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు' గారిని పేర్కొంటారు.

పాశ్చాత్య విద్యావిధానం:

19 మరియు 20 వ శతాబ్ద ప్రథమార్ధంలో పాశ్చాత్య విద్యావిధానం

3.11.1. Early Life
3.11.2. Literary Works of Viswanatha Satyanarayana
3.11.3. Awards
3.12. Gurram Jashuva
3, 12.1. Early Life
3.12.2. Literary works of Jashuva
3.12.3. Titles and Awards
3.12.4. Jashuava Memorial Awards
3.13. Boyi Bhimanna
3.13.1. Early Life
3.13.2. Literary Service
3.14. Sri Sri
3.14.1. Sri Sri Early Life and Career
3.14.2. Literary Works of Sri Sri
3.15. Short Questions
3.16. Essay Questions
3.17. Bit Bank (MCQ)
3.18. Reference Books

3.1. Learning outcomes :

- ❖ After successful completion of the unit, the student will be able to :
- ❖ Know the causes for social and religious reform movements in Andhra
- ❖ Learn the Contribution of Andhra social reformers i.e Kandukuri, Raghupati Venkataratnam Naidu and others and how they changed the society.
- ❖ Understand the social issues related to caste, women, widow remarriages, child marriages and their relation to social reform movement
- ❖ Explain the Literary Movements in Andhra
- ❖ Evaluate the causes for the growth of Literary movements and the role of poets in colonial Andhra
- ❖ Know the great Andhra Poets and their writings
- ❖ Understand how the telugu literature influenced on the society.

3.2 . Introduction :

The last decades of the 19th century were the days when the country was under the political servitude of the government on the one hand and social evils on the other, and society was in darkness, waiting for a beacon of hope, a guide. In the beginning of the nineteenth century,

భారతదేశ సంఘ సంస్కరణోధ్యమాలపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపించింది. సమాజంలో ఆంగ్లవిద్యను ప్రవేశపెట్టడం పునరుజ్జీవనానికి దారితీసింది. సర్ విలియం బెంటింక్ గవర్నర్ జనరల్ గా ఉన్న కాలంలో భారతదేశంలో పాశ్చాత్య విద్యను, ఆంగ్లభాషను ప్రవేశపెట్టాలనే నిర్ణయం జరిగింది. అంతకుముందే 1817 Jan 20 న కలకత్తాలో హిందూకాలేజ్ ఆంగ్లవిద్యాబోధనలో ఘనమైన కృషి చేసింది. 1813 చార్టర్ చట్టంలో ఒక లక్ష రూపాయలు కేటాయించగా అది ఆంగ్లవిద్యకే హెచ్చించాలని నిర్ణయించారు. 1835 – 38 నాటికి బెంగాల్లో కంపెనీ ప్రభుత్వ నిర్వహణలో విద్యాలయాల సంఖ్య 40 కాగా, విద్యార్థుల సంఖ్య 6000 పైగా ఉండేది. 1854లో చారెస్ల్ ఉడ్స్ నివేదిక విద్యావ్యవస్థలో అనేక మార్పులు తెచ్చింది. 1857 నాటికి కలకత్తా (జనవరి), బొంబాయి (జులై) మరియు మద్రాసు (September) విశ్వవిద్యాలయాలు ప్రారంబమయ్యాయి. 1843లో మచిలీపట్నంలో ఇంగ్లీషు పాఠశాలను, నొబుల్ కాలేజిని ఏర్పాటు చేశారు. 1885 నాటికి ఆంధ్రా క్రిష్టియన్ కళశాలను గుంటూరులో స్థాపించారు. ఇంకా ఎన్నో పాఠశాలలు, కళాశాలలు స్థాపితమయ్యాయి. వీటి స్థాపనలో క్రైస్తవ మిషనరీలు కీలకపాత్ర పోషించాయి. ఈ విద్యా సంస్థలలో అనేక రకాల శాస్త్రాలను భోధించేవారు. భారతీయ విద్యార్థులు పాశ్చాత్య భావనలను ఆకళింపు చేసుకొన్నారు. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, మానవతావాదం, వ్యక్తిత్వవాదం, హేతువాదం మొదలైన ఆలోచనలను తెలుసుకొన్నారు. వీరు పాశ్చాత్య, స్వదేశీ సంస్కృతులలోని కొన్ని భావాలను సమన్వయం చేసి ఒక నూతన జాతిని రూపొందించాలని భావించారు. నిద్రాణమైన భారత జాతిని ఈ పాశ్చాత్య సంపర్కం తిరిగి మేల్కొలిపింది. 19 వ శతాబ్దినాటికి చాలామంది భారతీయులు ఆంగ్లవిద్యను అభ్యషించారు. ఈ విద్యావిధానం భారతీయులలో పాశ్చాత్య భావనలను ప్రవేశపెట్టి భారతీయ సమాజంలోని సనాతన, ఛాందస సాంప్రదాయలను, సిద్ధాంతాలను, భావాలను

Indian society suffered from fanaticism and superstition. Idolatry and polytheism helped to strengthen the Brahmins position. Caste system, Untouchability, Parda system, Sati, Child marriages, Social inequalities, Devadasi System, Illiteracy, etc. exist in the society. Priests were controlled the society. People practiced idolatry, animal sacrifice, and physical punishments. Socialising was also there in society. Female infanticide and social boycotts of widows were all frequent practices. Polygamy and Kulinism were common in society. The rigid caste system has produced societal divides, making it impossible to maintain a united mass movement. These conditions were also pervasive in Andhra society during the Nineteenth century.

Social and religious reform movements arose among all sections of the Indian people. Consequently, many individuals and movements sought to bring about changes in social and religious practices in order to reform and revitalise society. These efforts are collectively called the Indian Renaissance." Enlightened Indians like Raja Ram Mohan Roy, Ishwar Chandra Vidyasagar, Radha Kanta Dev, Dayanand Saraswati, and many others fought to face the challenges of the West and tried to bring reforms in the society. The Renaissance was first started in 'Italy' and spread in different countries. Bengal was the first state in India started the Renaissance and East Godavari in Andhra was first Telugu speaking region started social reform movement. Raja Ramohan Roy was the father of Renaissance in India and Kandukuri Veresa Lingam was Father of Andhra Renaissance Movement. It was precisely at that moment that three luminaries illuminated the fields of moral education in the community in Andhra, i.e., Sri Kandukuri Veereshalingam Pantulu, Raghupathi Venkataratnam Naidu, and Gurajada Appa Rao, who sanctified and revived Andhra with their vision and consciousness. They laid the foundations for all-round social reform, spiritual renewal, and family spirit throughout their lives.

3.1 Causes for the Social Reform Movement :

- There were many causes for the social and cultural awakening in the 19th century.
- The establishment of British rule and its deep influence on the political, economic, social, and cultural life of the country created conditions favourable to intellectual growth.
- Bhrahma Samaj criticised social evils. The Andhra Brahma Samaj

వ్యతిరేకించేలా చేసింది. భారతీయ సమాజంలోని సాంఘిక దురాచారాల పట్ల వారికి విముకత కలిగింది. ఈ పాశ్చాత్య సంస్కృతి ప్రభావం సాంఘిక, రాజకీయ చైతన్యానికి దోహదంచేసింది. దక్షిణ భారతదేశంలో ముఖ్యంగా మద్రాష్ ప్రెసిడెన్సీలో ధామస్మన్రో C.P. బ్రౌన్, కల్నల్ మెకంజీ వంటివారు పాశ్చాత్యవిద్యను ప్రోత్సహించారు.

క్రైస్తవ మిషనరీల పాత్ర:

19 వ శతాబ్దంలో ఆంధ్రదేశంలో పాశ్చాత్య విద్యావ్యాప్తికి క్రైస్తవ మిషనరీలు ప్రముఖ పాత్ర వహించాయి. చార్లస్ గ్రాంట్ అభిప్రాయంలో 'ప్రజల్లో నైతిక విలువలు దిగజారిపోయి అజ్ఞానం, అంధ విశ్వాషాలు పెరుగుతున్నాయి. వినికి విరుగుడు క్రైస్తవమత ప్రచారమే సాధనమని' తెలిపారు. 1670 లో పొర్చుగీస్ వారు మచిలీపట్నంలో చర్చి నిర్మించి, వాటికి అనుభంధ పాఠశాలలు నిర్మించారు. మిషనరీ పాఠశాలల ద్వారా విద్యావిధానంలో కొత్త పద్ధతులు ప్రవేశించాయి. మత వ్యాప్తిలో భాగంగా ఎన్నో విద్యాలయాలను, సేవా సంస్థలను నెలకొల్పారు. ఆంధ్రాలో క్రీ.శ 1805లో లండన్ 'మిషనరీ సొసైటి' వారు జమ్మలమడుగు (కడప జిల్లా కేంద్రంగా, 1835లో అమెరికా బాప్టిస్ట్ సంఘు, రాయలసీమలో, 1841లో 'చర్చిమిషన్ సొసైటి' క్రిష్ణా, గోదావరి ప్రాంతాలలో విశేషమైన కృషి చేసింది. తరువాత 'గొస్పెల్ మిషన్' కడప, కర్నూలు జిల్లాలో కేంద్రాలను స్థాపించింది. ఈ క్రైస్తవ మిషనరీలు గ్రామాలలో విద్యాసంస్థలను నెలకొల్పి వెనుకబడిన, మధ్యతరగతి వర్గాల్లో విద్య, క్రమశిక్షణ, దైవప్రార్థన, సాంఘిక సేవను నేర్పించాయి.ఈ విద్యాలయాలలో శిక్షణ పొందిన రఘుపతివెంకటరత్నం నాయుడు, కొండావెంకటప్పయ్య, ముట్నూరి కృష్ణారావు మొదలైనవారు, ఇంకా ఎందరో ప్రముఖలు ఆంధ్రదేశంలో సంస్కరణోధ్యమానికి పూనుకొన్నారు.

Societies are established in Rajahmundry, Kakinada, Guntur, Bapatla, Vijayawada, Narsaraopeta, Nellore, Chirala, Visakapatnam, and Vijayanagaram. They encourage widow remarriages, women's education, and criticise social evils.

- ❖ The rise of socio-political associations is established in Andhra Pradesh, like Vignana Chandrika Mandali of Madras, Andhra Bhashabivardini Samajam of Musulipatnam, Saraswati Gantha Mandali of Rajamundry, Andhra Sahitya Parishad of Kakinada, etc.; these associations have awakened the Andhra people.
- ❖ There are several political organisations like the Madras Native Associations (1852), the Madras Mahajana Sabha (1884), and the Krishna District Association (1892) that also started a new social and religious reform movement in Andhra.
- ❖ The contributing factor was the efforts of the orient lists; they brought India's past. The great works of Sir William Jones, James Prinsep, Charles Wilkin, Max Muller, and others were influenced by the Indians. Indian scholars like Raja Ramohan Roy, Radhakanta Dev, M.G. Ranade, R.G. Bhattacharya, etc. also contributed towards discovering and reinterpreting India's past.
- ❖ The literary works of Andhra poets, for instance, enlightened the people.
- ❖ The growth of western education changed the mindset and attitude of the people. There are several English schools and colleges established in India; for instance, Kolkotta, Mumbai, and Madras Universities were established in 1857. In 1843, an English school and Noble College were established at Machilipatnam in Andhra Pradesh, and in 1845, Andhra Christian College in Guntur was started. Many other schools and colleges were established in several districts of Andhra Pradesh. The Britishers like Sir Thomas Munro, C.P. Brown, and Colonel Mackenzie encouraged western education in Colonial Andhra. The educated middle- and upper-class people raised awareness about social and religious evils. The Indians learned critical thinking, problem solving, and how to generate new ideas. These ideas of freedom, social and economic equality, fraternity, democracy, and justice have had a tremendous impact on Indian society.
- ❖ The influence of modern Western culture and the sense of defeat at

3.బ్రహ్మసమాజ్ ప్రభావం :

నవయుగ వైతాళికుడుగా పేరుపొందిన 'రాజారామమోహన్ రాయ్ 'బ్రహ్మసమాజాన్ని స్థాపించాడు. ఏకేశ్వరోపాసన ముఖ్యలక్ష్యంగా, ఒక్కటే జాతి – మానవ జాతి, ఒక్కడే సృష్టికర్త అతడే దేవుడు అని బ్రహ్మసమాజం చెబుతుంది. కుల పద్ధతిని వ్యతిరేకించి, వితంతు వివాహాలను సమర్థించింది. వేశ్యా వృత్తి, మధ్యపానం, అంటరానితనం మొదలైన సాంఘిక దురాచారాలను తీవ్రంగా ఖండించింది. ఆంధ్రదేశంలో రాజమండ్రి, కాకినాడ, గుంటూరు, బాపట్ల, విజయవాడ, నరసరావుపేట, నెల్లూరు, చీరాల, విశాఖపట్నం, విజయనగరాలలో బ్రహ్మసమాజ సంస్థలు స్థాపితమయ్యాయి. సత్యసంవర్ధిని, థీయిస్ట్, హిందూరీ పార్మర్, జనానా వంటి పత్రికలు ఈ సమాజ నిద్ధాంతాల వ్యాప్తికి కృషి చేశాయి. అనతికాలంలోనే రాజమండ్రి బ్రహ్మసమాజ కార్యకలాపాలకు, బాపట్ల బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలకు, మచిలీపట్నం బ్రహ్మసమాజ ఆలోచనలకు కేంద్రమయ్యాయి. ఆంధ్రాలో బాపయ్యపంతులు, కందుకూరి వీరేశలింగం, రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు ఈ సమాజ సిద్ధాంతాలతో ప్రభావితులు కాగా, మన్నవ బూచ్చయ్యవంతులు, రాయసం వేంకటశీవుడు, కంభంపాటి రామశ్రాస్తి, రావు వేంకట కుమార మహీపతి, సుర్యారావు మొదలైన వారు బ్రహ్మ సమాజంలో చేరి సాంఘిక సంస్కరణకు కృషి చేస్తారు. బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలు విద్యార్థులను, యువకులను ఆకర్షించాయి. ఆర్యసమాజం, దివ్వజ్ఞాన సమాజం, థియోసోఫికల్ సంఘం కూడా ఆంధ్రదేశంలో సామాజిక సంస్కరణకు మరియు రాజకీయ చైతన్యానికి దోహదం చేశాయి.

4. పత్రికలు నిర్వహించిన పాత్ర :-

ఆంధ్రదేశంలోని కొన్ని సమకాలీన పత్రికలు సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి కృషి చేశాయి. ఆంధ్రదేశపు మొదటి తెలుగు పత్రిక అచ్చయిన సత్యదూత (1835), ఆంధ్రాలో అచ్చయిన మొదటి తెలుగు

the hands of a foreign power gave birth to a new awakening.

- The rise and growth of journalism in Andhra Pradesh were also causes for social awakening. The first Telugu journals like Satyadoota (1835) and other journals like Yakshini, Hitavadi (1841), Crescent (1844), Varthaman, Tarangini, Purushartha Pradayini (1872), Sasi Rekha (1974), Desabi Mani (1886), Chintamani, Jayanthi, Udayani, Veena, Jwala, Theist, Satya Samvardhini, Manovillasini, Amrutha Bhodini, etc.
- The Andhra Prakasika (1885), Andhra Patrika, Krishna Patrika, and Telugu Janana also played a major role in enlightening the social, political, and cultural conscience of the Andhra people.
- In the last decades of the nineteenth century, the tides of nationalism and democracy were expressed in movements to reform and democratise the social institutions and religious outlook of the Indian people.
- The socio-religious upheavals of the nineteenth century provided fertile ground for the formation of Indian nationalism. As a result of the social and religious injustices faced by various sectors of the population, many leaders and reformers emerged in Indian society.
- Christian missionaries played a major role in propagating Christianity and British trade. A church was constructed by the Portuguese at Masilipatnam in 1670. They started English missionary schools and established social service organisations. In the same way, the London Missionary Society established missionaries at Jammalamadugu (1805), Kadapa District, the American Baptist Organisation (1835), and the Church Mission Society (1841), which established Christian missionaries for education and social service. They uplift the poor and inculcate discipline. In these schools, people like Raghupati Venkataratnam Naidu, Konda Venkatappayya, and Mutnuri Krishna Rao trained, and they denounced the worship, rituals, and beliefs of the Hindus, the caste system, discrimination against women, etc. In this context, Indian intellectuals felt the need for reforms in society.
- Factors such as the rise of nationalistic sentiments, the emergence of new economic powers, the spread of education, the influence of modern Western ideas and culture, and the growing awareness of the world strengthened the will to reform.

పత్రిక హితవాది (1841), సామాన్య ప్రజలలో నూతన సిద్ధాంతాల వ్యాప్తికి దోహదం చేశాయి. గాజుల లక్ష్మీ నరసుశెట్టి సాపించిన 'క్రిసెంట్' (1844), కందుకూరి వీరేశలింగం 'వివేకవర్ధిని' (1874), A. పార్థసారధి నాయుడు 'ఆంధ్రా ప్రకాశిక' (1885), మున్నవ బుచ్చయ్యవంతులు స్థాపించిన 'హిందూరిపార్మర్', రాయసం వెనట శివుడు స్నాపించిన 'జననా' సామాన్య ప్రజలలో విద్యావ్యాప్తికి, సాంఘిక సంస్కరణను కృషి చేశాయి. ఉమారంగ నాయకులు బందరులో పురుషార్ధ ప్రదాయిని (1872), గట్టుపల్లి శేషాచార్యులు శశిరేఖ(1874), దేవగుప్తం శేషాచలపతి 'దేశాభిమాని' (1886) (గుంటూరు), నర్సాపురం నుండి ఘజాయిట్ ఆలీఖాన్ – విదావన్ మనోహరిణి, న్యాపతి సుబ్బారావు 'చింతామణి' (తొలి తెలుగు రాజకీయ పత్రిక), విశ్వనాధ సత్యనారాయణ 'జయంతి'. కొంపెల్లి జనార్ధనరావు 'ఉదయని', పాటిబండ్ల మాధవశర్మ 'వీణ, ముద్దుకృష్ణ 'జ్వాలా' మద్రాస్ నుండి వెలువద్ద 'థీయిస్ట్', ఆంగ్లం, తెలుగులో వెలువడ్డ 'సత్యసంవర్ధిని' వారపత్రిక మనోవిల్లాసిని, అమృతబోధిని మొదలైన పత్రికలు నూతన, రాజకీయ, సాంఘిక సిద్ధాంతాలను ప్రచారం చేశాయి.

5. సాంస్కృతిక – సాహిత్య వికాసం :-

ఆంధ్రాలో ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం సాంస్కృతి వికాసానికి దోహదం చేసి ప్రజలను ఆలోచింపజేశాయి. 1816లో ఇంగ్లీషులో రాసిన తెలుగు వ్యాకరణం అచ్చుకాగా, 1819లో రావిపాటి గురుమూర్తి శాస్త్రి విక్రమార్కుని కథలు ప్రచురణ పొందాయి. 1820లో మద్రాస్ స్కుల్ బుక్ సోసైటి స్థాపించి 1836 నాటి చెన్నపట్నంలో 20 ప్రైవేటు ప్రెస్సులు ఉండేవి. ఇవి తెలుగు వాజ్మయాన్ని ప్రచురించాయి. పత్రికారంగం అభివృద్ధి చెందడంతో పలు రచనలకు ప్రోత్సాహం లభించింది. కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు రాజశేఖరచరిత్ర, సత్యరాజాపూర్వదేశ యాత్రలు (1891), ఖండవల్లి రామచంద్రుడు – ధర్మవతీ విలాసం (1893) తల్లాప్రగడ

3.4 Social Reform Movement in Andhra :

The Nineteenth Century becomes a significant period for the social and cultural history of the Indian subcontinent, particularly in Andhra. The period witnessed a series of social movements that brought many changes to society. The social reformers changed the mindset and attitude of the people; they also changed conservative beliefs in Andhra Pradesh. Kandukuri Veeresa Lingam Panthulu was one of the prominent social reformers in nineteenth-century Andhra.

3.5. Kandukuri Veeresalingam:

Kandukuri Veeresalingam Pantulu (16 April 1848–27 May 1919) was a social reformer, writer, first Telugu novelist, activist, translator, Telugu teacher, and a multifaceted scholar. He was a pioneer of the new Telugu literature, and he wrote the first autobiography in Telugu. D.Anjaneyulu wrote a book on '*Kandukuri Veeresalinganm'* in 1976; Vakulabharanam Ramakrishna's work "*Social Reform in Andhra*", (1983); and *The Autobiography of Veeresalingam'* (1915) are the main sources for the understanding of Kandukuri social reforms and social reforms in Andhra Pradesh. Veeresalingam was the first to write a history of Telugu poets, and he was the first Telugu writer to translate scientific books. He was not only agitating for and promoting women's education but also started a school for girls and coeducational schools. He was considered the '*Father of the Renaissance Movement in Colonial Andhra'.* He was a pioneer in the social reform activities in Andhra Pradesh; hence, he was considered the '*Raja Ram Mohan Roy of Andhra Pradesh.*

He criticised the caste and untouchable systems. He used to include children belonging to untouchable castes and make them sit together with other children. Besides giving them free education, he used to buy books for poor people. During the nineteenth century, the girls were married at an early age in the society. Once the husbands die, the married women become widows and face many hardships. In order to change this, he not only propagated widow remarriage but also instituted many difficult practices.

3.5.1 Early Life:

Veeresalingam Pantulu was born on April 16th, 1848, in Rajahmundry to Punnamma (mother) and Subbarayadu (father). They belonged to Niyogi's middle-class Brahmin family. He was described as

సూర్య నారాయణ - సంజీవ రాయచరిత్ర (1893), గోటేటి కనకరాజు – వివేక విజయం (1894) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం కర్పూరమంజరి, సౌందర్య తిలక, అహల్యాబాయి (1894–99) వంటి నవలలు వెలువడ్డాయి. తొలి వ్యాస రచయిత సామినేని ముద్దునరసింహం నాయుడు 'హిత సూచిని' రచించాడు, ఇది ఒక సంఘ సంస్కరణవ్యాస సంకలనం. పరవస్తు వెంకట రామానుజాచార్యులు, జియ్యరు సూరి అనేక వ్యాసాలను ప్రచురించారు. కొమర్రాజు వెంకటలక్ష్మణరావు, తొలి వ్యాస రచయిత్రి పోతం జానకమ్మ, తొలి వైజ్ఞానిక వ్యాసరచయిత ఆచంట వెంకట రాయ సాంఖ్యయనశర్మ రచనలు ప్రజలను చైతన్యం చేశాయి.

తెలుగు కథాసంకలనాల్లో తెనాలి రామకృష్ణ కథలు, గురజాడ శ్రీరామమూర్తి, వెంకటరావు పంతులు, మధనకామరాజు కథ, మర్యాద రామన్న కథ – కొమాండూరు అనంతాచార్యులు, విక్రమార్కుని కథలు – రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రి, కాశీమజిలీ కథలు– మధిర సుబ్బన్న దీక్షితులు, గులేబకావళి కథ – ఇమాంసాహెబ్ రచనలు ముఖ్యమైనవి. మన భాషకు, సాహిత్యానికి బ్రిటిష్ అధికారులు కొంతమంది కృషిచేశారు. ముఖ్యంగా కంపెనీలో సర్వేయర్గా పనిచేసిన కల్నల్ మెకంజీ, తనవద్ద సహాయకులుగా ఉన్న కావలిసోదరులతో 'దక్కను కవుల' చరిత్రను వెలువరించారు. ఇతను కొన్ని వేల కైఫీయత్తులను సేకరించారు. Dr. జాన్ లీకెన్ (1803–1811) ఎన్నో పుస్తకాలను సేకరించగా, C.P. బ్రౌన్ తెలుగు భాషకు ఎంతో సేవ చేశారు. వీరు తెలుగు ప్రజలను ఎంతో ప్రభావితం చేశారు.

19 వ శతాబ్దంలో ఆంధ్రాలో ధార్వార సమాజం, గుంటూరులో హిందునాటక సమాజం (1880), 1895లో విబుధరంజనీ శృంగార నాటక సమాజం, 1895లో విశాఖపట్నం కేంద్రంగా 'కళాభిలాష నాటక సమాజాలు' అనేక నాటకాలు ప్రదర్శించారు. ఈ కారణాల వల్ల ఆంధ్ర దేశంలో సాంఘిక సంస్కరణోద్యమాలు ప్రారంభమయ్యాయి. పై కారణాల వల్ల ఆంధ్రదేశంలో

an '*Ekasanthagrahi'* (Quick on the uptake or a man of high I.Q). Their ancestors migrated to Rajahmundry from Kandukuru village in present-day Prakasam district, and hence this family name got established. Veeresalingam's father died when he was four years old. He grew up under the care of his grandparents. He joined school at the age of five and learned Balaramayanam, Andhra Nama Sangraham, Amaram, Rukmini Kalyanam, Sumati Shatakam, and Krishna Shatakam, etc. At the age of 12, he joined the Rajahmundry government school to study English. From childhood, he was very active and got his first classes.
At the age of thirteen, he was married off to an eight-year-old girl named *'Bapamma'* (Kandukuri Rajyalakshmamma). Growing up, Veeresalingam worked hard to eradicate such evils. During his school days, he was influenced by reading a book written by Keshab Chandra Sen. He not only lost faith in idol worship, etc., but also came to the conclusion that there were no ghosts. He used to go to the graveyard at midnight to prove it to the people. After his uncle's death in 1867, he tried to join the government service, but knowing that he would not get anything without bribery, he decided not to join. Although he wrote the bar exam and thought of taking up the legal profession, he realised that corruption was rampant in it and lying was a must, so he refrained from doing so. Finally, he took up the teaching profession. Veeresalingam started his career as a teacher in 1871 at the Government District School, Rajahmundry. He later shifted to an Anglo-Vernacular school at Dhavaleshwaram in 1874, where he worked as Headmaster.

3.5.2 Social Reform Programmes of Kandukuri:

As a teacher, Kandukuri taught children the concepts of social reform along with lessons. He started a magazine called *'Vivekavardhini'* in October 1874 to spread his views on the evils of society. In the first issue, he informed that the objectives of *Vivekavardhini* were to "point out the irregularities in the society, eradicate the evils, highlight the prevalent corruption in the government system, and bring the corrupt people before the society". *Vivekavardhini* has become a lion's dream under the rule of corrupt people.

Kandukuri had a rivalry with Kokkonda Venkataratnam Panthlu (1842-1915), a contemporary celebrity. After founding Kandukuri *Vivekavardhini,* Kokkonda started a magazine called *'Kandukuri Vardhani'.* To compete with that magazine, Kandukuri started a comedy

సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమయ్యింది.

ఆంధ్రదేశపు సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనంను మూడు దశలుగా విభజించవచ్చు.

1. కందుకూరి వీరేశలింగం గారి కంటే ముందుగల యుగం
2. కందుకూరి వీరేశలింగం గారి యుగం
3. విరేశలింగం గారి అనంతర యుగం

ఆధునిక ఆంధ్రదేశంలో 19 వ శతాబ్దంలో వచ్చిన ముఖ్యమైన పరిణామం 'ఆంధ్రాలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనం. 19 వ శతాబ్దినాటికి సమాజంలో అనేక ముఢాచారాలు, సామాజిక కట్టుబాట్లు ఉండేవి. ఈ రుగ్మతల నుండి బయటపడడానికి 19 వశతాబ్దం సంఘసంస్కర్తలు సామాజిక చైతన్యం కోసం నడుంబిగించారు. పాశ్చాత్య విద్యావిధానం, క్రైస్తవ మిషనరీలు, బ్రహ్మసమాజం, ఆర్య, ప్రార్ధనా, దివ్యజ్ఞాన సమాజాల ప్రభావం, సంఘ సంస్కర్తల కృషి, పత్రికలు, సాహిత్య సాంస్కృతిక వికాసం, పాశాత్య జీవన విధానం తెలిసి రావడంలో భారతీయుల ఆలోచనా విధానంలో మౌళిక మార్పులు వచ్చాయి.మొదట బెంగాల్లో, తరువాత పశ్చిమ భారతదేశంలో సాంఘిక, మత సంస్కరణోద్యమాలు దేశ వ్యాప్తంగ ప్రభావాన్నిచూపడండతో, కొంత మంది ఆంధ్రా ప్రాంతానికి చెందినవారు సాంఘిక, మత సంస్కరణకు పూనుకొన్నారు. 19వ శతాబ్దంలో అప్పటి రాజధాని మద్రాస్, రాజమహేంద్రవరం, కాకినాడ, విశాఖపట్నం సాంఘిక, సంస్కరణ ద్యమాలు కేంద్రాలయ్యాయి. వీటి వల్ల ఆంధ్రుల ఆలోచనల్లో క్రొత్త భావాలు పొడచూపాయి. సంఘసంస్కర్తలు సనాతన సాంప్రదాయాలతో కూడి ఉన్నా హిందూ సమాజాన్ని, అసంబద్ధమైన మతాచారాల్ని విమర్శించడంతో ఆంధ్రదేశంలో ఒక నూతన శకం ఆరంభమైంది.

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు గారి ముందు యుగం :

కందుకూరి వీరేశలింగంగారి కంటే ముందే ఆంధ్రదేశంలో ఏనుగుల వీరస్వామి, వెన్నెలకంటి సుబ్బారావు, అనతరామశాస్త్రి, సామినేని

magazine called *'Hasya Sanjeevini'*. Kandukuri published the first Farhasana in Telugu in this magazine. He published many farces and satires in this magazine. Kandukuri and Kokkonda both addressed many social issues at *Dhavaleswaram.* Veeresalingam gave two public lectures at the Girls School in Rajahmundry on August 3rd and October 17th, 1879. In these lectures, he addressed women's issues.

Veeresalingam established '*Sangha Samskara Samajam'* (Social Reform Association) on September 8th, 1878, at Rajahmundry. The main aim of this association was to carry on propaganda work by arranging lecturers and conducting weekly meetings on various social issues, particularly the emancipation of women. His students actively participated in social reform activities, and they used to perform dramas in front of the public. For community service, he founded a charitable institution called *'Hitakarini'* (Hitakarini Samaj in 1905) and gave his wealth to it. He worked as a Telugu scholar in Rajahmundry for 25 years and at Madras Presidency College for five years. He was a person who enlightened the truth and principles he believed in and obeyed them. He founded the *Brahma Samaj* in Andhra.

In 1875, the Provincial Social Club was started at Rajahmundry with Basavaraju Gavarraju as its secretary. Veeresalingam regularly attended club meetings. He compiled Matru Puja and Pitru Puja. He also composed a collection of one hundred verses, "*Stree Neeti Deepika'* (Lamp of Morals for Women), in 1884. Veeresalingam is a rationalist. His life was intertwined with social reform and literary works. He was a man who gave up his legal profession because of the corruption in the government. He proved his desire for reforms against atrocities. Vivekavardhani published the corrupt article in the magazine. He used the magazine as a weapon to make people aware of other evils in society. He girded his loins for social reform and jumped into action. In those days, women were not considered to need education.

Veeresalingam not only agitated for and promoted women's education but also started a school for girls. He is self-educated and introduced the system of co-education, where boys and girls study together. He used to include children belonging to untouchable castes and make them sit together with other children. Apart from educating them for free, he used to buy books for them. He worked tirelessly against child marriage and caste eradication. Vivekavardhani wrote essays against it in those days when the system of prostitution was rooted.

ముద్దునరసింహ నాయుడు, జి. వేదాంతాచారి, గాజుల లక్ష్మీనరసు శెట్టి, పరవస్తు వెంకట రంగాచార్యడు, మామిడి వెంకయ్య, ఆత్మూరి లక్ష్మీనరసింహం వంటివారు ఆంధ్రాలో సంఘసంస్కరణకు పూనుకొన్న ముఖ్య సంస్కర్తలుగా పేర్కొనవచ్చు. వీరి తర్వాత కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు ఆంధ్రదేశంలో సంఘ సంస్కరణోద్యమానికి నడుం బిగించారు. అందుకే సంఘసంస్కరణోద్యమాన్ని కందుకూరి వీరేశలింగం ముందు, తర్వాత యుంగంగా చరిత్రకారులు అభివర్ణించారు. కందుకూరి వీరేశలింగం యుగము 19 వ శతాబ్ది అర్ధభాగంలో ప్రారంభమైంది. ఈయన నివశించిన కాలాన్ని (1848-1919) ఒక యుగంగ అభివర్ణించారు. ఈ యుగంలో కవులు, పండితులు, కళాకారులు కావ్యాలు రాసి సమాజంలోని లోపాలను ఎత్తి చూపారు. రాజారామోహనరాయ్, కేశవచంద్రసేన్, దేవీంద్రనాథ ఠాగూర్ వంటి బ్రహ్మసమాజ నాయకులు భోధనలచే అనేక మంది ప్రభావితమై, వారి భోధనలు ఆంధ్రదేశంలో కూడా ప్రవేశించి సంఘసంస్కరణలకు దారితీశాయి. ఇలాంటి సంస్కరణ యుగం ప్రాంభదశలో కందుకూరి విరేశలింగం జన్మించి ఆంధ్రదేశంలో సాంఘిక సంస్కరణోద్యమానికి 'యుగపురుషుడు' అయ్యాడు. ఆంధ్రా నవయుగ వైతాళుడుగా పేరుపొందాడు.

కందుకూరి వీరేశలింగం :- (1848-1919)

1848 ఏప్రియల్ 16న రాజమండ్రిలో కె. సుబ్బారాయుడు(తండ్రి), పూర్ణమ్మ(తల్లి) దంపతులకు కందుకూరి వీరేశలింగం జన్మించాడు. వీరి పూర్వీకులది ఇప్పటి ప్రకాశం జిల్లాలోని కందుకూరు గ్రామం, అక్కడ నుండి రాజమండ్రికి వలసవెళ్ళి స్థిరపడడం వల్ల వారికి ' కందుకూరు' అనే పేరు ఉండిపోయింది.

చిన్నప్పటి నుంచి కేనవచంద్రసేన్ రాసిన పుస్తకాలు, పాశ్చాత్య నాగరికతకు చెందిన పుస్తకాలు చదివి ప్రభావితుడయ్యాడు. రాజమండ్రి

Another major reform was Veeresalingam promoted widow remarriage. The girls were married at an early age in their society. If their husbands die, they become widows and face many hardships. To overcome this social custom, the Widow Remarriage Association was started in 1871 at Madras to promote widow remarriages, but it was short-lived. This was revived in the 1880s by Dewan Bahadur Raghunath Rao. He delivered his first speech on widow remarriage on August 3rd, 1879, at Rajahmundry; this was a milestone and had a tremendous impact on widow remarriages in Andhra. Veeresalingam and his friends formed the Widow Remarriage Association in 1879. This was the first time the association addressed widow remarriages in Andhra. He also started the *Sree Punarvivaha Samajam* (Association for the Remarriage of Women) in 1880.

[* File contains invalid data | In-line.JPG *]
Kandukuri Vereesalingam
Source:http://www.telugubidda.in/node/1033

On December 11th, 1881, the first widow marriage took place in Kandukuri Vereesalingam Panthulus house. Nine-year-old child widow *Gauramma* hails from Repudi, Tiruvuru taluk. The groom is *Gogulapathi Sriramulu.* This marriage gave rise to great agitation. All those who went to the wedding were ostracised from society. The second widow remarriage was taken place on 1881 December 15th. A widow named Ratnamma married Racharla Ramachandra Rao. After this, almost ten marriages occurred before 1884. Despite much resistance from the community, he persevered and conducted about 40 widow marriages. His friends and students like Paida Ramakrishnaiah, Atmuri Lakshmi

ప్రభుత్వ కళాశాలలోనూ, మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సి కళాశాలలో తెలుగు అధ్యాపకునిగా పనిచేశాడు. చివరి వరకు ఆ వృత్తిలోనే ఉండి పోయారు.

సంస్కర్తగా కందుకూరి వీరేశలింగం :-

కందుకూరి విద్యార్థి దశ నుంచే హేతువాదాన్ని అలవరచుకొని, బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలతో ప్రభావితుడయ్యాడు. సమాజంలో వంచకులు, కపటులు, బలవంతులు, స్వార్థపరులుండేవారు. వీరు అమాయకులను మరియు అబలలను వాంఛించి దోచుకొనేవారు. సమాజం అజ్ఞాన అంధకారంలో ఉండేది. మూడనమ్మకాలు ఎక్కువ, వితంతువులకు పునర్వివాహాలు లేవు, బాల్యవివాహాలు ఉండేవి, స్త్రీలకు విద్య లేదు అందుకే ఈ యుగాన్ని ఆంధ్రదేశంలో 'చీకటియుగం'గ వర్ణిస్తారు. వీటి నుండి బయటపడడానికి సమాజంలో విప్లవాత్మకమైన మార్పు అవసరం అని గ్రహించారు. ప్రజల ఆలోచనా విధానంలో మార్పురావడానికి సాహిత్యం, పత్రికలు దోహదపడతాయని గ్రహించి అనేక రచనలు చేశాడు. మూడనమ్మకాల పై యుద్ధం ప్రకటించి నూతన సంస్కరణలకు నాంది పలికాడు. విగ్రహారాధన, శకునాలు, మూడ నమ్మకాలు, మంత్ర తంత్రాలను తీవ్రంగా ఖండించాడు. జ్యోతిష్యం, భూతవైద్యం, దేవుని అవతారాలుకు నమ్మలేదు. వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు, విగ్రహారాధనను అంగీకరించలేదు. వేదాలు, బైబిల్, ఖురాన్లలో రానిన మహిమలన్ని నమ్మశక్యాలు కావని తెలిపాడు. పెరటిలోని అరటిచెట్టు మధ్యనుంచి గెలవేస్తే అదిష్టమనగా, దానిని పెరగనిచ్చి అరటిపండ్లు తిన్నాడు, అలాగే ఇంట్లో దూలానికి తేనెపట్టు పెడితే అశుభమని చెప్పినా తీయలేదు. ఇవన్ని అతని హెతువాద దృక్పదాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి. స్త్రీవిద్యకై ఉద్యమించి వారి కోసం బాలికా పాఠశాలను స్థాపించి స్త్రీ, పురుష లింగభేదంలేకుండా సహావిద్యావిధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. అంటరాని కులాల పిల్లలను బడిలో చేర్చుకొని వారికి సమాన అవకాశాలు కల్పించి, వారికి చదువుకు కావలసిన సామాగ్రిని కొనిచ్చాడు. ఉద్యోగుల

Narasimham, and Basavaraju Gavarraju stood by Veeresalingam. His wife, Kandukuri Rajyalakshmamma, was supportive of her husband.

3.5.3 A Revolutionary Changes in Society:

Veeresalingam started a girl's school in 1881 in Innispet and a lower secondary school for girls at Rajahmundry. He further started schools at Shimavaram in the west Godavari district in 1889 and the Victoria Girls School at Rajahmundry in 1905 for women's education. He founded the Brahma Samaj in Andhra Pradesh. The establishment of youth associations also started with Veeresalingam. For community service, he founded a charitable institution called Hitakarini (Hitakarini Samaj in 1905) and gave his wealth to it. Since childhood, he has been accustomed to the qualities of action, adventure, and knowledge. The teachings and writings of Raja Ramamohana Roy, Devendranath Tagore, Kesava Chandra Sen, and Iswarachandra Vidyasagar brought a revolutionary change to his spiritual thought. In 1887, he founded the Sangha Reform Samaj and started a revolution against the evils of the declining Hindu society. He fought against superstitions and traditional customs. He also criticised the expensive rituals in marriage ceremonies. He said that society avoids the large expenditure on marriages and the abolition of taboos on sea voyages, and he campaigned against corruption in public.

3.5.3 Writings of Veeresalingam:

He is widely considered the man who first brought about a renaissance in Telugu literature. He was known as *Yugakarta*; he has the title *'Gadya Tikkana'*. Veeresalingam spends the whole day working on reforms and writes books at night. He was influenced by Kesab Chandra Sen and the Brahmo Samaj. He wrote more than 100 books between 1869 and 1919. He introduced the essay, biography, autobiography, and novel into Telugu literature. His *Satyavati Charitam* was the first social novel in Telugu. He wrote *Rajashekhara Charitamu,* inspired by Oliver Goldsmith's *The Vicar of Wakefield*. He used literature as an instrument to fight social evils.

As much as Veeresalingam worked in community service, he also worked in literature. Veeresalingam was a scholar of three languages, namely Telugu, Sanskrit, and English. He wrote the first novel in the Telugu language. He is also credited with introducing the autobiography and the essay into Telugu literature. He also authored the first Telugu

అవినీతిని, లంచగొండి తనాన్ని విమర్శించి వారి ఆగ్రవానికి గురైయ్యాడు. పోలీసులు, న్యాయవాదుల దౌర్జన్యాలను రచనల ద్వారా ప్రజలకు తెలిపి వారిని విమర్శించాడు.మండల న్యాయాధిపతి ' వాలేస్ ' దొరగారి ప్లీడరు పట్టాల సత్రం గురించి, జిల్లా కోర్టులో మున్సిప్ ఎవరు డబ్బు ఇస్తే వారి తరపున న్యాయం చేయడాన్ని తీవ్రంగా 'వివేకవర్ధిని' లో విమర్శించాడు, అందుకోసం ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, స్వాములు, భోగంస్త్రీలు, ప్లీడర్లు ఆయన పై బలప్రయోగానికి సిద్ధమయ్యారు.

స్త్రీల పట్ల సానుభూతి :-

1887లో సంఘసంస్కరణ సమాజాన్ని రాజమండ్రిలో స్థాపించాడు. ఈ సమాజం ద్వారా స్త్రీల స్థితిగతులను మెరుగుపరచడానికి, వారి దుస్థితిని మెరుగుపరచడానికి నిర్విరామంగ కృషిచేశారు. బాల్యవిహం, కన్యాకుల్కం, వరకట్నం, భోగం వారికి కట్నాలు ఇవ్వడం మొదలైన దురాచారాలను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించి విమర్శించాడు. సాంఘిక సంస్కరణను ఆచరణలో పెట్టాలని తన మిత్రులతో చర్చించేవాడు.

వితంతు పునర్వివాహం :-

బాల్యవివాహాలకు వ్యతిరేకంగా, కులనిర్మూలనకు ఎంతగానో కృషి చేశారు. వేశ్యావస్థకు వ్యతిరేకంగా 'వివేకవర్ధిని'లో అనేక వ్యాసాలు ప్రచురించాడు. అయన కార్యక్రమాలలో వితంతుపునర్వివాహం చేయడం ఆరోజుల్లో సంచలనం. బాల్యంలోనే వివాహాలు జరగడం వల్ల కొన్ని కారణాల వల్ల భర్తలు చనిపోతే ఆ స్త్రీ వితంతువుగా ఉండేది. ఈ దురాచారాన్ని రూపుమాపడానికి 1881 డిశంబర్ 11 న తన ఇంట్లోనే మొట్టమొదటి వితంతు వివాహం చేశాడు. తిరువూరు తాలుకా రేవూరికి చెందిన 9 ఎళ్ల బాలవితంతువు గౌరమ్మకు, గోగుల పాటి శ్రీరాములకు జరిపించారు. ఇదిఆందోళనలకు దారితీసి పెళ్ళిలో పాల్గొన్నవారి నందరిని సమాజం నుండి వెలివేశారు. దీని తర్వాత సుమారు 40 వితంతువివాహలు జరిపించాడు.

book on modern science. Apart from these, he composed many ballads and plays in Telugu. He also translated famous English works into Telugu. He wrote two satakas during his studies. He used to write articles for magazines. Vivekavardhani used to write in a simple style. He was one of the first writers to write in colloquial language. He wrote more than 130 texts. The novels Rajasekhara Charitra and Sathyaraja Purva Desa Yatra are prominent among his works. He translated many English and Sanskrit texts into Telugu. He wrote texts for children and autobiographies. He also published a history of Andhra poets. He wrote with concise grammar. Chinnayasuri left the Sandhi and Vigraha parts of Nitichandrika (Telugu Panchatantram) and completed the Veereshalingam.

3.5.4 Kandukuri Plays:

Vyavahara Dharmabodhini, Chamatkara Ratnavali, and Shakespeare's Comedy of Errors were written in Telugu and performed by students. Abhignana Sakuntalam, Ratnavali-Sanskrit metaphor Dhakshina Gograhanam, Satya Harishchandra, Malavikagni Mitramu, and he have written 12 plays.

3.5.5 Kandukuri Novels:

Veeresalingam Pantulu wrote ***Rajasekara Charitra,*** the first Telugu novel. In this novel, the author criticises social evils and superstitions. He used the best Telugu proverbs and stood as a guide for the previous generation of novels. ***Satya Raja Purva Desa Yatralu*** (The eastern travels of the king of truth) is based on "Gulliver's Travels," written by "Jonathan Swift" in English. He ridiculed the perverted happenings of the society. It was an influential satire that dealt with the conventional practises that existed in the society that dominates women. ***Satyavati Charitra,*** (The History of Satyavati) (1883), a novel that preaches the importance of women's education, received good publicity in those days. ***Chandramati Charitra,*** or The History of Chandramati (1884), is a novel promoting religious themes, dharma, and women's progress. Veeresalingam pioneered such an experiment in entertaining and conversational criticism of social evils. He published many farces in ***"Viveka Vardhini"*** magazine. Rayasam Venkata Shiva" praised Veeresalingam Prahasanam (farces). Ex: Pelli vellina Tarvata Pedda Pelli (the big wedding after marriage). Chndragrahanam, Telu Mandu, Bahu Baryatvam, Hindu Maha Sabha, Muncipal Natakam, etc are written by Veerersalingam. . About 10 of the more than 50 plays written are based

వీటికి పైడా రామకృష్ణయ్య ధనసహాయం చేశారు. యుగకర్తగా పేరుపొంది 'గద్య తిక్కన' అనే బిరుదు పొందాడు.

కందుకూరి వీరేశలింగం - సాహిత్య సేవ :-

సంఘసేవకే గాకు సాహిత్యానికి ఎనలేని సేవచేశాడు. చదువుకొనే రోజుల నుండి వ్యాసాలు రాయడం, శులభ శైలిలో రచించడం, వ్యవహారిక భాషలో రచనలు చేయడం అలవర్చుకొన్నాడు తెలుగు, ఇంగ్లీషు, సంస్కృతం భాషల్లో ప్రతిభ ఉండేది. 130కే పైగా గ్రంథాలు రచించాడు. వ్యవహారిక భాషలో రచనలు చేసిన ప్రథమ రచయితల్లో ఒకడు.ఇంగ్లీషు, సంస్కృత గ్రంధాలను తెలుగులోకి అనువదించాడు. నీతిచంద్రిక (తెలుగు పంచతంత్రం) లోని సంధి, విగ్రహం భాగాలను పరవస్తు చిన్నయసూరి వదలివేయగా వీరేశలింగం పూర్తిచేశాడు.

స్త్రీవిద్యను ప్రోత్సహించడానికి విరేశలింగం నడిపిన పత్రికలు :-

వివేకవర్ధని (1874), సతిహితబోధిని (1883) స్త్రీజ నోదరణకొసం, సత్యసంవర్ధని, సత్యదూత, చింతామణి, తెలుగుజనానా (1904) మొదలగునవి. 1905 సత్యవాదిని మొదలగు పత్రికలు నడిపారు. తెలుగు సాహిత్యంలో స్వీయచరిత్రలు, గద్యరచనలు, నవలా రచనలు, ప్రకృతశాస్త్ర రచనలు, ప్రహసన రచనలుకు నాంది పలికారు.

పంతులుగారి నాటకాలు :-

ఇవి సంస్కతం నుంచి తెలుగులోకి అనువదించినవి. అబిజ్ఞాన శాకుంతలం, మాళవికాగ్నిమిత్రం, రత్నావళి, హరిశ్చంద్ర, ప్రభోద చంద్రోదయం.

పౌరణిక గ్రంథాలు :- సత్యవతీచరిత్ర, చంద్రమతి, దశకుమారచరిత్ర.

చారిత్రీక గ్రంథాలు :- ఏసుక్రీస్తు చరిత్ర, విక్టోరియారాణి చరిత్ర, ఆంధ్ర కవుల చరిత్ర.

నవలలు : అలివర్ గొల్డ్ స్మిత్ రాసిన - వికార్ ఆఫ్ వేకెపీల్డ్ అనే గ్రంధం

on English sources. Independent works and Farhasanas (farces) were published in three parts titled "Hasya Sanjeevani".

3.5.6 Stories and Articles:

Most of Kandukuri's stories promoted the advancement of women. Some are adapted from English sources, but most are independent works. He published mostly in the journal ***"Sati Hita Bodhini".*** He also brought out a collection of 158 short stories called **"*Neeti Katha Manjari".***

Articles: Veeresalingam wrote up to 190 essays or lectures on various topics. These were published in magazines like ***Satya Vadini, Viveka Vardhini, Satihitabodhini, Chintamani, Satya Samvardhini,*** **and** ***Telugu Janana.*** Ex: Domestic Congress and its Missions, Constitutional Reform and Cultural Reforms, Profits due to the English Government, etc.

Histories:

The writing of the History of Andhra Poets text is an important milestone in the history of Andhra poetry. It is a first attempt at a comprehensively researched and planned history of poets. The text was published after examining many tablets, inscriptions, and printed and unprinted texts. It was expanded from 1886 to 1917. It came out in three parts. The autobiography was written in 1903-1915. This was written in an unbiased and textual style. It was published by Vignana Chandrika Granthamala, run by Komarraju Venkatalakshmana Rao. It is a work that reflects the social condition of that time. This is the beginning of textual autobiography in Telugu. He also wrote a history of the country, a history of leaders, biographies of the best women, etc. The other writings are '*Sangraha Vyakaranam, Kavya Sangraham,* etc.

3.5.7 Magazines run by Veeresalingam:

Kandukuri Veeresalingam Pantulu runs several magazines like ***Viveka Vardi*****n (1874),** ***Satihita Bodhini*** (first periodical) (1883), ***Satya Samvardhini***, (Messenger of Truth), ***Chintamani*****,** and *Telugu Janana,* etc. As a person, a social reformer, and a writer, Veeresalingam has many characteristics. In many respects, he is the leader and idol of the Andhras. Kandukuri is a person who is famous as the father of modern Andhra society. He started the first co-educational school and wrote the first autobiography in Telugu. He wrote the first novel in Telugu. He wrote the first farce in Telugu. The birthday of Kandukuri, the first dramatist,

ఆధారంగా పంతులుగారు 'రాజశేఖరచరిత్ర' అనే నవల రచించాడు. ఇది '(Fortune of wheels)' అనే పేరుతో ఇంగ్లీషులోకి అనువదించారు. తెలుగు నుండి ఆంగ్లంలోకి అనువదించిన తొతి తెలుగు నవల. లంకాద్వీపం, అదుమళయాలం అనే రెండు భాగాలతో సత్యరాజా పూర్వదేశ యాత్రలు అనే పేరుతో హాస్యనవలను రచించాడు. ఇది Swift రాసిన 'గల్లివర్ ట్రావెల్స్' గ్రంధం ఆధారంగ రచించాడు.

ఆంగ్లం నుండి తెలుగులోకి అనువదించిన పంతులుగారి గ్రంధాలు :

1. Comedy of Errors – చమత్కార రత్నావళి
2. Sheridens Duese – రాగమంజరి
3. Dorivals – కణ్యణ కల్పవల్లి
4. Cowpes Jungism – దుర్మార్గపు చరిత్ర

ఇవేగాక ఇంకా ఎన్నో ప్రహసనాలు (చమత్కారాలు), అలంకారచందో గ్రంధాలు, మత, సాహిత్య గ్రంథాలు రచించారు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఇతనికి 'రావు బహద్దూర్' అనే బిరుదినిచ్చింది. 1919 మే 23న కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు నివాస గృహంలో పంతులు (వేదనివాసం) మరణించాడు. ఇతని సమాది రాజమండ్రిలోని తన సొంత గృహంలో ఉంది. ఆంధ్ర సంస్కరణ ఉద్యమ పితామహడిగా, ఆంధ్ర పునర్వికాస పితామహుడిగా, ఆంధ్యవైతాళికుడిగా, గద్యతిక్కనగా, యుగకర్తగా, గద్యవాజ్మయ బ్రహ్మగా పంతులుగారు బిరుదులు పొందారు. M.G. రనడే పంతులుగారిని 'దక్షిణభారతదేశ విద్యాసాగరుడు 'అనే బిరుదునిచ్చారు. ఈ విధంగ కుందూకూరి వీరేశలింగం ఆంధ్ర సమాజంలో నూతన ఒరవడిని సృష్టించాడు. ఇతని జన్మదినాన్ని 'తెలుగు నాటకరంగ దినోత్సం' గా జరుపు కొంటారు. ఇతని తరువాత రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు సంఘ సంస్కరణోద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లారు.

first director, and first performer in modern Telugu drama, has been declared Telugu Drama Day. Arudra praised that ***"to Abhinavandhra-he is the primordial Brahma".*** Akkiraju Rama Pati Raju said that ***"Veeresalingam Panthulugaru is like a multi-branched vine".***

3. 6 Raghupathi Venkataratnam Naidu (1862-1939)

Raghupathi Venkataratnam Naidu was an educator, social reformer, epitome of chastity, and celibate known in the Telugu regions of India. Raghupati Venkataratnam Naidu, along with Kandukuri Veereshalingam Panthu, is the name that comes to mind for Social Reforms and for the development of Brahmo Samaj in Andhra.

3.6.1 Early Life and Education:

Raghupathi Venkataratnam Naidu was born on 1st October 1862, in Machilipatnam to a family of Telaga Naidu. Mother Seshamma was a devotee of Vishnu. Naidu's education began in the city of Chandrapur, where his father, Appaiah Naidu, was working as a subedar in North India. Therefore, he stayed in North India for a long time. Being in that area since his childhood, Naidu was well versed in Hindi, Urdu, and Persian. Due to the transfer of his father, Appiah Naidu, to Hyderabad, Venkataratnam studied at Nizam High School in Chadarghat. In that school, Sarojini Naidu was apprenticed to Naidu's father, Aghornath Chattopadhyay.

In 1884, he got married to Seshamamba while still a first-year B.A. student. In 1889, she gave birth to a baby girl and died. After the death of his wife, he never remarried and wore white for the rest of his life. He was called '*Shwetambara Rishi'*. He used to educate poor students and orphans. He kept a small part of his monthly income and used the rest for poor students. He graduated from Madras Christian College. He worked as a teacher in Eluru C.Y.M.S. and worked as a principal in high schools in Rajahmundry and Bandar. In 1891, he has completed M.A. in English Literature and worked for a while as Professor of Anthropology and English at Pachiyappa College, Madras. He founded the Social Purity Association in 1891 to train people to be honest citizens. He worked as the principal of the Mehboob College, Secunderabad, from 1889-1904, and then of the Pitapuram Raja College, Kakinada, between 1905 and 1919. Venkataratnam Naidu rendered great service as the principal of the college. The Queen donated lakhs for the buildings needed for the college and donated 35 acres of land for sports. Talking

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు :-(1862-1939)

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు తరువాత ఆంధ్ర సమాజాన్ని జాగృతం వైపు నడిపించిన సంఘసంస్కర్త రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు. ఇతన్ని 'దివాన్ బహదూరఘుపతివెకటరత్నం నాయుడిగా పిలిచేవారు.మంచి విద్యావేత్తగా, సంఘసంస్కర్తగా, బ్రహ్మసమాజ ప్రచారకుడిగా ఆంధ్రదేశంలోనే గాక భారతదేశ చరిత్రలో తన కంటు ఒక ప్రత్యేక గుర్తింపు పొందాడు.రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు 1862 October 1న మచిలీపట్నం (కృష్ణాజిల్లా) లో 'తెలగ' నాయుళ్ళ కుటుంబంలో జన్మించారు.

సంఘ సంస్కరణ - సేవ :-

19 వ శతాబ్దం ఆంధ్రదేశ సమాజంలో సాంఘిక దురాచారాలు, ఆచార, సాంప్రదాయాల ముసుగులో సమాజంలో అంధకారం ఆవరించి ఉన్న తరుణంలో ఆంధ్రాసమాజాన్ని చైతన్యవంతం చేసి, సమాజిక పునరుజ్జీవనానికి వీరేశలింగంపంతులు, రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు ఎనలేని కృషి చేశారు. సమాజం, మతంలోని లోపాలను విమర్శించుతూ సాంఘిక సంస్కరణకు పూనుకొన్నారు. రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు 'కాకినాడ'లో సంఘసంస్కరణోద్యమాన్ని ప్రచారం చేయడంతో ఆంధ్రలోనే గాక, భారతదేశంలో కూడా రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారు గుర్తింపు పొందారు. వేశ్యవృత్తిని రూపు మాపడానికి ఎంతో కృషి చేశాడు. 'బోగం' కులం స్త్రీలను దేవదాసీలుగా మార్చి వేశ్యవృత్తిలోకి దింపెవారు, దీనిని పూర్తిగా రూపుమాపాడు. కాకినాడలో 'కరుణాలయం' అనే శరణాలయాన్ని స్థాపించాడు. దీనికి పిఠాపురం మహారాజుగారు ఆర్థికసాయం అందించారు. పిల్లల కోసం ఈ సంస్థ స్థాపించారు. దేవదాసి, మధ్యానికి వ్యతిరేకంగ ఉద్యమం నిర్వహించారు. ఇది మద్రాస్‌లో ప్రారంబమై ఆంధ్రదేశం అంతటా వ్యాపించింది. వివాహల్లో దేవదాసీలు నాట్యం చేయడాన్ని నిషేదించారు. శుభకార్యాలలో భోగం, మేళాల సాంప్రదాయాన్ని వ్యతిరేకించి విమర్శించాడు.

about their closeness in college, he said, "Take a look at my heart, there you will find Pitapuram Raja College." In 1911, women were admitted to the college for the first time, making it co-educational. The college provided free education to women and Dalit students.

Raghupati Venkatratnam Naidu

Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Raghupathi_Venkataratnam_Naidu#/media/File:Raghupathi_Venkataratnam_Naidu.jpg

In 1925, he was appointed as a Vice-Chancellor of Madras University, holding that position until 1928. He established a fund of ten thousand rupees in Madras University in the name of his teacher, Dr. Miller, for the development of science. He was conferred a knighthood by the British government in 1924. The Andhra Vishwakala Parishad Bill was drafted and passed in the Legislative Assembly. In 1927, the Vishwakala Parishad honoured Naidu with an honorary doctorate at its first convocation. Raghupathi Venkataratnam Naidu died on 26th May 1939.

3.6.2 Raghupati Venkatratnam Naidu and his Social Reforms:

Kandukuri Veeresalingam Pantulu encouraged widow marriages in Andhra society. Due to his concern for the Brahmo Samaj doctrines, Venkataratnam became involved in global evangelism and humanitarianism. He is merciful. Many orphaned boys and girls were enrolled and educated. He strived for the abolition of the "Devadasi system". Naidu worked for the spread of women's education. Apart from admitting women to Pitapuram Raja College, he also arranged accommodation and food facilities for the underprivileged and poor students. Venkatratnam Joined the Brahmo Samaj and built an upasana centre at Kakinada.

వెనుకబడిన, బలహీన, పేద మహిళలకు వసతి, భోజన సౌకర్యం కల్పించి మహిళా విద్యకు కృషిచేశారు. 1894-95 లో విజయవాడ, గుంటూరు, రాజమండ్రి, కాకినాడ, ఎలూరు పట్టణాలలో బ్రహ్మ సమాజ సిద్ధాంతాల పై అనేక ఉపన్యాసాలు ఇచ్చాడు.

బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాల వ్యాప్తికి కృషిచేశారు. ఇతడు బ్రహ్మోపాసన మందిరం, ధర్మప్రచారకనిది, మరియ ఆంధ్రబ్రహ్మ అనే సంస్థలు స్థాపించి వాటి ద్వారా సంఘ సంస్కరణకు పూనుకొన్నాడు. దేవేంద్రనాథ్ ఠాగూర్, కేశవ్ ద్రసేన్ల బ్రహ్మసమాజ సాహిత్యం ఇతన్ని బాగా ఆకర్షించింది.పిఠాపురం (తూర్పుగోదావరి జిల్లా) బ్రహ్మమందిరాన్ని పిఠాపురం రాజా సహాకారంతో కాకినాడలో నిర్మించారు. బెంగాల్ భాషలోని బ్రహ్మసమాజ గ్రంథాలను తెలుగులోకి అనువాదం చేయడానికి బ్రహ్మచారులకు ఒక నిధిని పిఠాపురం రాజావారు ఏర్పాటుచేశారు. దీనికి లక్ష రూపాయిల మూలధనం కెటాయించారు. వీటికి ప్రధాన కారకుడు రఘుపతివెంకటరత్నం నాయుడు.

1885లో బ్రహ్మసమాజంలో చేరి మున్నవబుచ్చయ్య పంతులు నిర్వహించిన కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నాడు. 1891 లో ' సాంఘిక శుద్ది' అనే సమాజాన్ని స్థాపించాడు. దీని లక్ష్యం నిజాయితీ గల పేరులను తయారు చేయడం. కాకినాడలో అనాధ శరణాలయం, మరియు బాలికల వసతిగృహంను హరిజన పిల్లలకోసం స్థాపించాడు. ఆదాయంలో ఎక్కువభాగం బీదవిద్యార్థుల కోసం ఖర్చు చేసేవాడు.వితంతు పునర్వివాహాలను ప్రోత్సహించి, మహిళా విద్యకు పాటుపడ్డాడు. బ్రహ్మసమాజం ఇతనికి 1932లో ' బ్రహ్మర్షి ' అనే బిరుదునిచ్చి సత్కరించింది.

కందుకూరి వీరేశలింగం, రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు మరియు దేశిరాజు పెద బాపయ్య, ఈ ముగ్గిరిని బ్రహ్మసమాజ త్రయంగా' పిలుస్తారు. ఇతడు బ్రహ్మప్రకాశిక, ఫెల్లోవర్కర్, పీపుల్స్ ప్రేండ్ అనే పత్రికలు సాపించాడు. ఇవి సాంఘిక సంస్కరణకు మరియు దేవదాసి వ్యవస్థ నిర్మూలణకు

He worked for the abolition of the caste system, which is important in Brahmo Samaj doctrine. He worked hard for his alcoholism. In 1923, while a member of the Madras Legislative Council, he pressed the government for the Prohibition Bill. He worked to eradicate prostitution. He opposed the tradition of Bhogam Melas in auspicious works. He edited the magazines ***'People's Friend and Fellow Workers'***. In 1936, poor students were given 1500 rupees for their education in a single month. A movement was organised for the prevention of untouchability. Prominent in Brahmo Samaj doctrines, they worked to eradicate the caste system and performed inter-caste marriages. Venkatratnam said that "in today's way of life, teachers are urged to be more conscious than other people in society, and teachers are urged to act as a 'liberation army'. They worked to eradicate the caste system and performed inter-caste marriages.

A social chastity society was established, and the following rules were imposed on the members of that society: Prostitutes should not go to meetings. Don't encourage them. Singing and listening to obscene songs should not be done. Efforts should be made to develop physical and mental purity. His thoughts and writings were published in 1924, authored by him and V. Ramkrishna Rao. Raghupathi Venkataratnam Naidu received many awards and titles in recognition of his efforts in various fields. Some of them **are *'Brahmarshi, Swetambara Rushi, Apara Socrates, Kulapati, Diwan Bahadur, and Kaiser-e-Hind, Sir***. Raghupati Venkata Ratnam Naidugaru, the beloved of the people of Andhra, passed away on 26th May 1939, after leading a full life. He was described as the second great social reformer of Andhra.

3.7 Gurajada Apparao:

Gurjada Apparao (1862-1915) was a prominent Telugu writer and a great poet who tried to bring about social change through his writings. He enriched in Telugu literature and he was a rationalist. His works from the 19th century and the first decade of the 20th century are still appreciated by the people. He wrote in a vernacular language that could be understood by all. Gurajada Apparao got the title ***'Father of Advanced Poetry'.*** He was one of the main contributors to the development of the common language in Telugu literature. He also has the title ***'Kavi Shekhara'.***

కృషిచేశాయి. వెంకటరత్నం నాయుడికి 22 సంవత్సరాల యుక్తవయసులో వివాహం 1884 లో జరగగా, 1889 భార్య మరణించడంతో పునర్వివాహం చేసుకోకుండా తెల్లటి దుస్తులు ధరించేవారు, అందుకే ఆయనను 'శ్వేతాంబర ఋషి' అని పిలిచేవారు.

విద్యకోసం కృషి-సంస్కరణలు :

వెంకటరత్నం గారి మాధ్యమిక విద్య నిజాం ఉన్నత పాఠశాలలో అఘోరనాథ్ ఛటోపాధ్యాయుని వద్ద జరిగింది. William Words Worth, Mincobert వంటి ఆంగ్లకవుల ప్రభావం ఇతనిపై ఉండేది. మద్రాస్లోని పుచ్చయప్ప కళాశాలలో ఇంగ్లీషు ఆచార్యునిగా వృత్తిని ప్రారంబించారు. 1894లో మచిలీపట్నం నొబుల్ కళాశాలలో ఆచార్యునిగా చేరిన తరువాత నిజమైన సాంఘికసేవ, సంస్కరణ కార్యక్రమాలు ప్రారంబమయ్యాయి. 1904లో కాకినాడలోని పీఠాపురం (సూర్యారావు) కళాశాలకు పిన్సిపాల్ గా పనిచేశాడు. 1899 – 1904 వరకు సికింద్రాబాద్, ముంబాయి కాలెజిల్లో పనిచేశాడు. 1911లో కళాశాలలో మొదటిసారిగా మహిళలను చేర్చుకొని సహవిద్యను ప్రోత్సహించారు. 1925– 28 సంవత్సరాలలో మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయ ఉపకులపతిగా పనిచేశాడు.

మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయ ఉపకులపతిగా పనిచేసిన మొదటి ఆంధ్రునిగా వెంకటరత్నం నాయుడు ప్రసిద్ధిపొందాడు. ఆంధ్రా విశ్వవిద్యాలయ సాధన బిల్లు (ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్) ను రూపొందించి. శాసనసభలో ఆమోదింపజేశాడు. 1924లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంచే 'నైట్ హుడ్' (విద్య మరియు సంఘ సంస్కరణ కృషికి) పురస్కారాన్ని పొందాడు. ఒక అనధికారి విద్యావేత్తకు ఈ బిరుదు ఇవ్వడం ఇదే ప్రథమం. 1927లో ఆంధ్రావిశ్వకళాపరిషత్ మొదటి స్నాతకోత్సవంలో నాయుడుగారు గౌరవ డాక్టరేట్ పొందారు.

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడికి "బ్రహ్మర్షి, శ్వేతాంబరఋషి,

3.7.1Early Life and Education:

Gurajada Apparao was born on 21st September, 1862, to Venkata Ramadasu and Kausalyamma in his maternal uncle's house in Y. Rayavaram, Visakhapatnam district, Andhra. He has a younger brother named Shyama Rao. Gurjada Apparao's family migrated to Visakha mandal from Gurjada village in Krishna district during their grandfathers' time. Apparao's father worked as a Peshkar, Revenue Supervisor, and Khiledaru in Vizianagaram. Apparao studied in Chipurupalli until he was ten years old. Later, as their father passed away, they came to Vijayanagaram. Here, he spent few weeks in extreme poverty and continued his studies. At this time, M. R. College Principal C. Chandrasekhara Sastry gave him a place to stay.

Gurajada completed his matriculation in 1882 and his F.A. in 1884. He joined the high school as a teacher. Gidugu Ramamurthy, the leader of the vernacular language movement, helped him while he was studying BA in Vizianagaram. Both of them are best friends. Every year, the people of Y. Rayavaram celebrate Gurjada's birthday. In 1884, he joined Maharaja's College as a teacher in their school. In 1885, Apparao married Appala Narasamma. They have three children, two daughters and one son. Daughter name was Oleti Lakshmi Narasamma, son Venkata Ramadasu, and second daughter Puligadda Kondaiyamma. In 1886, he held the post of Head Clerk in the Deputy Collector's office, and in 1887, he held the post of lecturer in the college. In 1886, the Raja joined their court. In 1897, when Maharaja Ananda Gajapati succumbed to a minor illness, Apparao was appointed as the personal secretary to Maharani Appala Kondamamba of Rewa. In 1911, he became a member of the Madras University Board of Studies.

3.7. 2 Literature and Social Service:

Apparao lived in Vijayanagaram, which was then known as the Kalinga kingdom. He had good relations with the Gajapati kings of Vijayanagara. He first addressed the Vizianagaram Congress Party meeting in 1887. At the same time, he joined Visakha Volunteer Service for social service. In 1889, Ananda Gajapati was elected as the Vice President of the Debating Club. At the same time, he wrote poems in English with his younger brother, Shyamala Rao. '***Sarangdhara'***, an English poem written by them, was appreciated by everyone when it was read in the Indian leisure hour. It was then that Mr. Sambhuchandra

అపర సోక్రటీసు, కులపతి, దివాన్ బహదూర్, కైజర్ఇ-హింద్, సర్" అనే బిరుదులు కలవు. ఇవి వివిధరంగాల్లో ఆయన చేసిన కృషికి గుర్తింపుగా లభించాయి. ఉర్దూ, పర్షియన్, హిందీ భాషలలో కూడా మంచి ప్రావీణ్యం పొందాడు. ' సాంఘిక సంస్కరణ' అనే గ్రంథ రచించాడు. 1939 మే 26న 76 సంవత్సరాల వయస్సులో మరణించాడు.

గురజాడ అప్పారావు :

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి యుగం తరువాత 19, 20 శతాబ్దాలలో ఆంధ్రదేశంలోని సామాజిక రుగ్మతలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడిన వారిలో గురజాడ అప్పారావు ఒకరు. (1862-1915) 1862 సెప్టెంబర్ 2వ తేదీన S. రాయవరం గ్రామం, ఎలమంచిలి తాలుకా, విశాఖపట్నం వెంకట రామదాసు మరియు కౌసల్యమ్మకు జన్మించారు. ఆంధ్రదేశంలో ప్రముఖ రచయితగా, మహాకవిగా, సాహితీవేత్తగా, సంఘసంస్కర్తగా, హేతువాదిగా మరియు అభ్యుదయాభావాలు గల కవిగా గుర్తింపు పొందాడు. గురజాడ అప్పారావు తన రచనల ద్వారా సమాజంలో మార్పుతీసుకురావడానికి ప్రయత్నించి ప్రజల అభిమానం చూరగొన్నాడు. తెలుగు రచనా వ్యాసాంగాన్ని సాంప్రదాయ శైలి నుండి ఆధునిక శైలికి మార్చడంలో సఫలమయ్యాడు. ఇతని కుటుంబం వారి తాతల కాలంలో కృష్ణాజిల్లా గూరజాడ గ్రామం, అందుకే ఇంటిపేరు గురజాడగ స్థిరపడింది.

గురజాడ అప్పారావు రచనలు :- కన్యాశుల్కము :-

ఆనాటి ఆంధ్రదేశములో ముఖ్యంగా విజయనగర సంస్థానంలో 'కన్యాశుల్కం' అనే సాంఘిక దురాచారం ఉండేది. ఈ దురాచారాన్ని రూపుమాపుటకు 'కన్యాశుల్కం' అనే నాటకాన్ని రచించాడు. ఆంధ్రదేశంలో మొదటి వచన నాటకం.దీనిని విజయనగరం రాజు ఆనందగజపతికి అంకితం చేయబడింది. దీనిని తెలుగులో వాడుకభాషలో రచించాడు. ఆనాటి సమాజంలోని కన్యాశుల్కము, దౌఖ్యావృత్తి, బాల్యవివాహాలు, ఆచార

Mukherjee, a publisher of Reis and Rayyet in Calcutta, heard and encouraged Apparao to write in Telugu.

He said that no matter how well they write in English, they can write even better in their mother tongue. Indian Leisure Hour editor Gundukurthi Venkata Ramanaiah also encouraged him in the same pursuit. In 1891, Gurajada was appointed as the Institutional Legislative Researcher at the Vijayanagara Institution. In the early days of the 20th century, Gurajada Apparao fought with his colleague Gidugu Ramamurthy Panthulu. Both of them tirelessly confronted the classical linguists in the press, in meetings, and at the University of Madras. Gidugu was used for argumentative power, and Gurajada's writing power was used for practical rhetoric.

3.7.3 Literary Works of Gurajada:

The world-famous Novel play Kanyashulakamu was written in vernacular around 1890 (the exact year is not known). The story of this play is a criticism of the evils of virginity and prostitution prevalent in those days. His famous work Kanyashulkam play has a unique place in the world of literature. The roles he created in this drama, like Girisham, Madhuravani, Ramappa Pantulu, etc., became famous. In 1892, Gurajada's play Kanyashulkamu was performed for the first time took place in 1892. The very first show got a lot of fame. With this, it can be said that the use of language in literature has begun as a kind of experiment. The play proved that vernacular could be used for social use as well as for the pleasure of connoisseurs.

In 1897, Kanyashulkamu's first composition was dedicated to Maharaja Anandagajapati. Even Kasibhatta Brahmaya Shastriy, who was against the use of vernacular, praised the literary values of this play, which made Apparao famous. Prakasika magazine was started in 1896. In 1897, Kanyashulkam was published by Vavilla Ramaswamy Sastrulu and Sons, Madras. Kanyashulkam (the play) is the foremost among Gurajada's works. This drama by Gurjada is one of the best written in Indian languages, criticising the abuse of virginity. He made many changes to the first composition published in 1892 and published the second composition in 1909. Written in vernacular, the dialect of the Vijayanagara region, this play continues to entertain readers even after 100 years. The play has been translated into Kannada, French, Russian, English (2 times),

సాంప్రదాయాలు, కట్టుబాట్లు వంటి అనేక సామాజిక రుగ్మతలు ఈ నాటకంలోని ప్రధాన కథావస్తువుగా తీసుకోబడ్డాయి.కన్యాశుల్కం నాటకం మొదటి కూర్పు 1897 సం॥లో జరగగా 5 అంకాలు, 132 రంగాలు, 109 పేజీలులో పూర్తిచేశారు. ఈ రచనకు శూద్రుకుని మృచ్ఛకటికం అనే సంస్కృత నాటకం యొక్క స్ఫూర్తితో రచించాడు. మృచ్ఛకటికంలోని శకారునిలో గిరిషం పాత్రను, వసంతసేనతో మధురవాణి పాత్రను సృష్టించాడు. ఈ నాటకంలో శ్రీకాకుళం మాండలికం మొదటిసారిగా ఉపయోగించబడింది.రెండవ కూర్పు 1909 లో ఉదకమండలంల్లో జరిగింది. ఇందులో 7 అంకాలు, 133 రంగాలు, 199 పేజీలు ఉన్నాయి. ఈ నాటకాన్ని 1892లో 'జగన్నాధ విలాసిని సంస్థ మొదట ప్రదరించారు. ఈ నాటకాన్ని 1890 ప్రాంతాల్లో పూర్తివాడుక భాషలో రచించారు.మొదటి ప్రదర్శనకు ఎంతో పేరు వచ్చింది. దీనితో సాహిత్యంలో వాడుక భాష ప్రయోగానికి నాంది పలికారు గురజాడ అప్పారావు.ఈ నాటకంలో సత్యకాలపు వితంతువుగా బూచ్చెమ్మ, సంస్కారం గల వేశ్యగా మధురవాణి, చదువుకొన్న వంచకుడిగా గిరిషం, ఛందస్సు పండితునిగా అగ్ని హోత్రా వధానులు, సంస్కర్తగా సౌజన్యారావు, డాంబికునిగా రామప్ప పంతులు, మొదలగు పాత్రలతో రచించాడు. 1897లో కన్యాశుల్క నాటకాన్ని వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు మరియు మద్రాస్ వారు ప్రచురించారు. 1896లో 'ప్రకాశిక' అనే పత్రికను ప్రారంభించారు.

1910లో " దేశమును ప్రేమించమన్నా
మంచి అన్నది పెంచుతున్నా " అనే ప్రముఖ గేయాన్ని రచించాడు.

కన్యాశుల్కం నాటకం కన్నడ, తమిళం ప్రాంతీయ భాషల్లోకి, జాతీయభాష హిందీలోకి, ఇతర భాషలైన ఫ్రెంచ్, రష్యన్, ఇంగ్లీష్ (2సార్లు) భాషల్లోకి అనువదించబడింది.100 ప్రదర్శనలు పూర్తిచేసుకొన్న మొదటి సాంఘీక తెలుగు నాటకం కన్యాశుల్కం. 'గురజాడ ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు'

Tamil, and Hindi (2 times). This is the first Telugu social drama to complete 100 shows.

Kanyashulkamu, the second composition we have today, was written in 1909. In 1909, Kanyashulkam was written while resting in the Nilgiri Hills due to poor health. A patriotic song written in 1910, called ***'Deshamunu Premicnhumanna'*** (Do you Love the country), became very popular. In 1911, he was appointed to the Board of Studies at Madras University. In the same year, he started the Andhra Sahitya Parishad with friends. Another of his compositions is the well-known song '***Puttadi Bomma Poornamma'.*** Its theme is also virginity. This is the last verse of this lyrical poem of compassion.

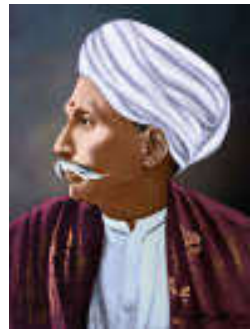

Gurajada Apparao

3.7.4 Other Works of Gurajada Apparao:

Sarangadhara (English poetry, published in Indian Leisure Hour (Vijayanagar) and Rees and Rayyat (Bengal), Purnamma, Kondubhattiam, Nilgiri songs, String of pearls (Muthyala Saralu), Kanyaka, Satyavrati Shatakam, Bilhaniyam (imperfect), Subhadra, Langarethu, Dinchulangaru, Lavanaraj's dream (Lavanaraju Kala), Kasulu, Soudamini (a prototype of a novel), Stories, (Devudu Chesina Manusulu), Correction (Diddubatu), Matilda, A Reformer's Heart (Samskartha Hrudayam), Matamu Vimathamu, Pushapala Vikalu, etc. Gurajada's detractors were mainly some on his sentiments, others on his literary language. While he advocated reforms, those who opposed his views on social matters opposed them on sentiments, while the advocates of literary language opposed him on the language of usage. Some of the Telugu poets were praised about Gurajada.

ప్రారంభించారు. 20 వ శతాబ్ది తోలి నాళ్ళలో గిడుగురామమూర్తి పంతులతో కలసి వ్యవహారిక భాషోధ్యమంలో పాల్గొన్నారు. 1913లో అప్పారావు పదవీ విరమణ చేసిన తరువాత అనారోగ్యంతో 53 సంవత్సరాల వయస్సులో 1915 నవంబర్ 30 న మరణించారు. దీంతో దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి అతను చనిపోలేదు, అతను జీవించడం ప్రారంబించాడు అని పేర్కొన్నారు. మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయం వారు 'పెలో' తో గౌరవించారు. గురజాడ అప్పారావు రాసిన కన్యాశుల్క నాటకంకు సాటిరాగల రచన భారతీయ సాంహిత్యంలో మృచ్ఛకటికం తప్ప మరోటి లేదు' అని శ్రీ శ్రీ వ్యాక్యనించారు. కన్యాశు ల్కనాటకం బీభత్సరస ప్రధానమైన విషాదాంత నాటకం అని శ్రీ శ్రీ తెలిపారు.

కొమర్రాజు వెంకట లక్ష్మణరావు :-

ఇతడు 1877 మే 18 వ తేదిన పెనుగంచిప్రోలు, కష్ణా జిల్లాలో జన్మించారు. తండ్రి వెంకటసుబ్బయ్య, తల్లి గంగమ్మ.ఇతడు భువనగిరిలో ప్రాధమిక విద్య, నాగపూర్ (మహారాష్ట్ర)లో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించాడు. తెలుగు, మరాఠి, ఇంగ్లీషు, సంస్కృతం, బెంగాలీ, ఉర్దూ, హిందీ భాషలో మంచి ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు.మునగాల రాజా నాయని వెంకట రంగారావు సంస్థానంలో ఉద్యోగం చేస్తూ సాహితీ వ్యాసాంగాన్ని కొనసాగించాడు. మునగాల రాజా అభ్యుదయ భావాలు మరియు తెలుగు అభిమాని. ఇతడు తెలుగుభాషాభివృద్ధికి సహాయం చేశాడు. తెలుగులో మొట్టమొదటి 'విజ్ఞానసర్వస్వంను' రచించారు. ఉత్తమ విజ్ఞానవేత్తగా, రచియితగా, చరిత్రకారునిగా, సాహితీ కృషివలుడుగా, సంఘసంస్కర్తగా, బహుభాషా కోవిదుడుగా పేరుపొందాడు. 1901లో శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్రభాషా నిలయం, 1906 లో విజ్ఞానచంద్రిక మాడలిని స్థాపించడంలో కీలకపాత్ర పోషించారు. మహారాష్ట్రలో ''సమాచార్, విజ్ఞానవిస్తార్'' అనే పత్రికలకు సంపాదకత్వం వహించారు. మహారాష్ట్రకవి పేరాపంత్' రచించిన భారతాన్ని సరిదిద్ది ' కర్ణపర్వానికి' శుద్ధిప్రతిని

"There is no other work in Indian literature that can compare to Kanyashulkamu drama except Mricchakatikam" — Sri Sri
"Kanyashulkamu Bibhatsa Rasa is the main tragic drama." -Sri Sri
"Poetry is Tikkana, Vemana, and Gurajada. Sri Sri Gurjada didn't die in 1915; he just started living." —Devulapalli Krishna Sastri

3.8 Komarraju Venkata Lakshmana Rao:

The twentieth century was a great era of Telugu literary and social development. Around the same period, four great men (Kandukuri veeresalingam, Gurajada Apparao, Gidugu Rammurthy Panthulu, and Kommarraju) led the Telugu language and the Telugu race towards the modern era. They are the pioneers of the new age who have given the Telugu people enough progress for ten generations in one generation. Lakshmana Rao is one of the great men who awakened the Telugu nation. Komarraju Venkata Lakshmana Rao (1877-1923) was a great literary figure, multi talented personality, historian, social scientist, poet, inspirer, scientist, the first creator of '***Vigyan Sarvasvam'*** (Encyclopedia) in Telugu and the founder of '***Vignana Chandrika Mandali'.*** He is the best scientist who introduced history research to Telugu people and took the initiative to provide high standards of history and science works in Telugu. Sahitya Krishiwala (Worker of Literature), who died at the age of 46, accomplished enough work for an institution in his short lifetime. Moreover, he was a companion, encourager, and inspiration to many literary figures.

3.8.1 Early Life of Komarraju Venkata Lakshmana Rao:

Lakshmana Rao was born on 18th May1877, at Penuganchiprolu in Krishna district. The famous writer Bandaru Acchamamba is his elder sister. Lakshmana Rao's father died when he was at the age of three years. Lakshmana Rao completed his primary education in Bhuvangiri under the patronage of his stepbrother Shankara Rao. Lakshmana Rao's uncle Bandaru Madhavrao, was a government employee in Nagpur. His second wife is Achamamba. So Lakshmana Rao stayed in Nagpur and learned Marathi. He graduated with a BA in 1900, then studied privately and passed an MA in 1902. He wrote essays and poems in Marathi. Apart from Telugu, Marathi, and English, he also acquired proficiency in Sanskrit, Bengali, Urdu, and Hindi. After his education in Maharashtra, he got a job at the institution of Munagala Raja Nayani Venkata Ranga Rao. Raja is progressive and Telugu language lover. Lakshmana Rao provided adequate leisure and financial support to continue his literary

తయారుచేసి సంపాదకత్వం వహించారు.రాయసం వెంకటశివుడు నడిపిన 'తెలుగు జనానా' పత్రికలో, తన అక్క బండారు అచ్చమాంబతో కలిసి స్త్రీవిద్యవ్యాప్తి, సంఘసంస్కరణ, సాహిత్యాభివృద్ధి పై అనేక వ్యాసాలు రచించారు. లక్ష్మణరావు రచించిన మొదటి తెలుగు గ్రంధం–శివాజీ చరిత్రము, ఈన హిందూ మహాయుగము, ముస్లిమ్మహాయుగము వంటి వ్యాసాలు 'లక్ష్మణ రాయ వ్యాసావళి' పేరుతో ప్రచురితమయ్యాయి.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్రభాషా నిలయం :–

తెలంగాణా ప్రాంతంలో తెలుగును అభివృద్ధిపరచడానికి 1901 సెప్టెంబర్ 1న కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు, నాయని వెంకటరంగారావు, రావిచెట్టురంగారావు, ఆదివుడి సోమనాధరావు, మైలవరపు నరసింహాశాస్త్రిలు, హైదరాబాదులో అప్పటి రెసిడెన్సీ బజారులో రావిచెట్టు రంగారావు స్వగృహంలో ఈ గ్రంథాలయ సంస్థను స్థాపించారు. తెలుగుభాషాభివృద్ధికి అధునాతన పద్ధతుల్లో ప్రారంభమైన మొదటి గ్రంధాలయం ఇదే. దీనికి ఆదిరాజు వీరభద్రరావు వంటి వారు కార్యదర్శులుగా పనిచేశారు.

విజ్ఞాన చంద్రికా మండలి :–

తెలుగులో అందరికి ఆధునిక విజ్ఞానం మరియు పరిశోధన పుస్తకాల ప్రచురణ, ప్రకృతిశాస్త్ర, చారిత్రక, రాజకీయ, ఆర్థిక విజ్ఞానమును పంచడమే లక్ష్యంగా 1906లో హైద్రాబాద్లో ''విజ్ఞనచంద్రికా మాండలిని'' స్థాపించారు.స్థాపకులు కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు, నాయని వెంకటరంగారావు, అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, రావిచెట్టురంగారావు మొదలగువారు. విజ్ఞానచంద్రికా మండలి ప్రచురించిన మొదటి పుస్తకం 'అబ్రహంలింకను చరిత్ర', దీనిని గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు రచించగా తొలిపలుకు లక్ష్మణరావు రాశాడు. లక్ష్మణరావు మహాపురుషుల జీవితచరిత్రలు, రావిచెట్టు రంగారావు జీవిత చరిత్రను రచించాడు. వీటిని ఈ మండలే ప్రచురించింది.

work while working. Due to his association, Komarraju got good encouragement for the development of Telugu. Lakshmana Rao came in contact with many scholars while he was in Maharashtra.

In 1899, Lakshmana Rao rejected the claim that ***'Parnashala'*** was located at Nasika Triambakam in Maharashtra, as mentioned in Balagangadhara Tilak's "Ramayana". Sources prove that Parnashala is near the Godavari. He was a follower of Tilak. At that time, Lakshmana Rao was 22 years old. In 1901, Komarraju Lakshmana Rao played a leading role in establishing 'Shrikrishna Devarayandhrabhasha Nilayam' and, in 1906, 'Vignana Chandrika Mandali'. He started the great task of preparing a complete scientific corpus in Telugu.

3.8.2 Writings of Lakhsmana Rao:

He edited ***'Samachar'*** and various ***'Vigyan Vistar'*** magazines in Maharashtra. He used to write articles for magazines like *Kesari* and *Marati.* The ancient Maharashtrian poet Moropant wrote *Mahabharatha. Lakhsmana Rao* corrected it, prepared a *Suddhaprati(Xerox),* and announced Karnaparva. This is the first book edited by him. However, he did not lose touch with the Andhra language or the affairs of Andhra. He used to write articles in Telugu magazines while staying in Nagpur. At that time, Acchamamba and Lakshmana Rao used to write articles in *"Telugu Janana",* a magazine run by Rayasam Venkatashivudu, a teacher at Bejawada Christian School, for the spread of women's education. *"History of Shivaji"* was his first Telugu book. His essays like "Hindu Maha Yugam" and "Muslim Maha Yuga" were later published under the title "Lakshmanaraya Vyasavali". Biographies of Great Men and Biography of Ravichettu Ranga Rao are books written by Komarraju Venkatalakshmana Rao.

Komarraju Venkata Lakshmana Rao

గ్రంధ పఠనాభిరుచిని పెంపొందించడం, సాహిత్యం, చరిత్ర, ప్రకృతిశాస్త్రం వంటి రంగాలలో అభివృద్ధిని సాధించడమే లక్ష్యంగా పనిచేసింది.

ఆంధ్ర పరిశోధక మండలి :-

1922 డిశెంబర్ 27న హైద్రాబాద్లో, లక్ష్మణరావు, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు కలసి దీనిని స్థాపించారు. దీని ప్రధాన లక్ష్యం చరిత్ర పరిశోధన, శాసనగ్రంధాలను, అముద్రిత గ్రంధాలను ప్రచురించడం. ఈ సంస్థ పేరును 'లక్ష్మణరాయ పరిశోధక మండలి' గా మార్చారు.

ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వం :-

కొమర్రాజు వెంకట లక్ష్మణరావు దీనికి ఆధ్యుడు. 1912-13 సం॥రాలో ఈ గ్రంధరచనకు పూనుకొని రచయితగా, ప్రధాన సంపాదకునిగా పని చేశాడు. అనేక ప్రతులు, పుస్తకాలు చదివి అ' కారంతో మూడు సంపుటాలు ప్రచురించాడు. ఇందులో 100 వ్యాసాలు ఉండగా, 40 వ్యాసాలు లక్ష్మణరావు రచించాడు. గ్రంధాల పరిశోధనలో ఉండగా అయనకు ఉబ్బసం వ్యాధి వచ్చి 1923 జులై 12 న మరణించాడు.

సంఘసంస్కరణ -స్వాతంత్రోద్యమం :-

లక్ష్మణరావు భారత స్వాతంత్రోద్యమానికి సంఘీభావ ప్రకటించి 1906 లో కలకత్తా కాంగ్రేస్ సభలో పాల్గొన్నారు. 1907లో కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెస్ మహాసభ ఆహ్వానకార్యదర్శిగా పనిచేశారు. బాల్యవివాహాలను వ్యతిరేకించాడు, వితంతు వివాహాలను ప్రోత్సహించారు. స్త్రీలకు వయస్సు వచ్చిన తర్వాతే వివాహం చేయాలన్నాడు. భోగం, మేళాల నిషేదం, అసృశ్యతా నివారణ, సముద్రయాణం వంటి వాటిని ప్రోత్సహించాడు. హరిజనులకు విద్యఅవసరం అని వయోజన విద్యను భోదించాడు. స్త్రీ విద్యావ్యాప్తికి సోదరి అచ్చమాంబతో కలిసి అనేక వ్యాసాలు, ప్రసంగాలు చేశాడు.బాలబాలికలకు ప్రాధమికవిద్యను మాతృభాషలోనే బోధించాలని తెలిపాడు. 'దేశ భాషలలో శాస్త్రపఠనం' అనే వ్యాసాన్ని ప్రచురించి వ్యవహారిక భాషకు ప్రాధాన్యత

3.8.2 Srikrishna Devaraya Andhra Bhasha Nilayam:

Komarraju Lakshmana Rao, Nayani Venkataranga Rao, Ravichettu Ranga Rao, Adipudi Somanatha Rao, Mylavarapu Narasimha Shastri, and others established Sri Krishna Devaraya Andhrabhasha Nilayam on 1st September 1901, at Ravichettu Ranga Rao's residence at the then Residency Bazar in Hyderabad. The main objective of establishing this library is to improve the status of Telugu in the Telangana region. This is the first library started using advanced methods of Telugu speaking region. The Telugu language has been served well by this institution. Dignitaries like Adiraju Veerabhadra Rao served as its secretaries.

3.8.3 Vignan Chandrika Granthamandali:

Recognising that development in science is essential for society to move forward, Lakshmana Rao, Nayani Venkatarangarao, Gadicharla Harisarvothamrao, Ayyadevara Kaleswara Rao, and Ravichettu Ranga Rao established Vignana Chandrika Granthamandali in Hyderabad in 1906. Until then, work in Telugu was mostly limited to literature. Their aim is to publish books on subjects like science and history in Telugu to provide modern knowledge to all. *"Abraham Lincoln"* by Gadicharla Hari Sarvottam Rao was the first book presented by Vignana Chandrika Grantha Mandali to Telugu Desam. Lakshmana Rao handled much of the burden for its publication, from proofreading to writing the first few sentence. Between 1906 and 1910, the council published more than 30 books. It is said that Lakshmana Rao's hand as an editor in all the books is not infected. In 1908, this institution was shifted to Madras.

3.8.4 Andhra Council of Research:

On 27th December 1922, Lakshmana Rao, Adiraju Veerabhadra Rao, etc. established the Andhra Research Council in Hyderabad. The objectives of this organisation are historical research, publication of legislative texts, and publication of unpublished texts. This institution published books like Telangana inscriptions, Shitabukhan Charitra, etc. Later, it was changed to Lakshmanaraya Research Council. The organisation is now nominally located in the Hyderabad office of the Andhra Saraswati Parishad.

3.8.5 Andhra Saraswati Parishad:

Lakshmana Rao was one of the founders of the Andhra Saraswati Parishad in Kovvur in 1916. Apart from being a life member from the beginning, he was also its secretary for some time.

ఇవ్వాలని నొక్కి చెప్పాడు, కాని రచనలో గ్రాంధికభాషకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు.లక్ష్మణరావు కృషి వల్ల తెలుగుభాషా వికాసానికి తెలంగాణా ప్రాంతంలో వునాదులు పడ్డాయి. ఎన్నో కొత్త పరిభాషా పదాలకు తెలుగులో వాడాడు. భారత భాషలలో విజ్ఞానసర్వస్వం తెలుగులోనే ప్రారంబం కాగా, తరువాత అనేక భాషలలో విజ్ఞానసర్వశ్వం ప్రారంబమైంది. కందూకూరి విరేశలింగం మరణించిన ఇంటిలోనే లక్ష్మణరావు మరణించాడు. (1923 జూలై 12) తెలుగుబాషకు ఎనలేని సేవచేసి, రచియితగా, సాహిత్యసృష్టికర్తగా, పేరుపొందారు.

నవ్య సాహిత్య ఉద్యమాలు :

భారతదేశంలోని పురాతన భాషలలో తెలుగు భాష ఒకటి. ఇది దక్షిణ భారతదేశంలో గొప్ప సాంస్కృతిక మరియు సాంప్రదాయ చరిత్రను కలిగి ఉంది. తెలుగు సాహిత్యం కథలు, నాటకాలు, ఇతిహాసాలు, నవలలు, పాటల సాహిత్యం మరియు పద్యాలతో కూడిన గొప్ప సంపదను కలిగి ఉ ంది. తెలుగు భాషలో రచించిన రచనల సమాహారమే తెలుగు సాహిత్యం. తెలుగు సాహిత్యం కనీసం మొదటి సహస్రాబ్ది మధ్యకాలం నాటిదని కొన్ని సూచనలు ఉన్నాయి, నన్నయ సంస్కృతాన్ని తెలుగులోకి అనువదించిన 11వ శతాబ్దం నుండి మొదటి రచనలు ఉన్నాయి.

విజయనగర రాజు-కవి కృష్ణదేవరాయల పాలనలో తెలుగు భాష స్వర్ణయుగాన్ని అనుభవించింది. తొలి తెలుగు సాహిత్యం ప్రధానంగా మతపరమైన అంశంగా ఉంది. నన్నయ కాలంలో (క్రీ.శ.1020కి ముందు) తెలుగు సాహిత్యం శాసనాల రూపంలో ఉండేది. 1020–1400 CE మధ్య పురాణాల కాలం, కవిత్రయం అని ప్రసిద్ధి చెందిన త్రిమూర్తులు కవులు అంటే నన్నయ్య, తిక్కన, ఎర్రన తమ రచనల రూపంలో సాహిత్యాన్ని అభివృద్ధి చేశారు. 1400–1600 CE మధ్య ప్రభంద (పద్య రూపంలో

3.8.6 Andhra Vignana Sarvaswam: (Andhra science is everything):

Lakshmana is the Omniscient. He researches everything thoroughly and writes it as a comprehensive, independent essay. Everything else in Lakshmana Rao's literary life is one, and everything in science is one. He wanted to spread world knowledge to all Telugus. His ardent desire was to bring out the whole of Andhra science along the lines of a British encyclopaedia. During 1912-13, he undertook this great work. He was not only the chief editor but also the chief writer. Gadicharla Harisarvottam Rao, Achanta Lakshmipathy, Mallampalli Somesekhara Sharma, Raiprolu Subbarao, and others stood with him. Lakshmana Rao and Harisarvottama Rao used to go to the Kannemera Library in Madras without missing a single day, stay till it closed, and collect information from the files of books.

At first, it was published as 'A' at the rate of one hundred pages per month. The day and night worked hard and published three volumes. In this, he himself composed 40 articles out of 100 on various subjects like science, language, astronomy, history, and art. He wrote essays on various subjects like *"Atharvaveda, Advaita, Abhignana Shakuntalam, Alankaras, Ashtadasa Mahapuranas, Atta Baindu, and Ashtadhyayi".* Lakshmana Rao died on 12th July 1923, while considering the inscriptions for writing the Andhra volume. Lakshmana Rao spent his days and nights researching inscriptions and other texts. At that time, he developed asthma. He rested for some time in Madanapalle and came back to Madras.

Thus Andhra Vigyan Sarvasvam "A" word stopped with three volumes. Later, Kashinadhuni Nageswara Rao published it in two volumes with the collaboration of more scholars. Later, the Telugu Language Committee, formed under the chairmanship of Dr. Bejawada Gopalareddy, published fourteen volumes in order of subject matter. In 1986, this institution merged with Potti Sriramulu Telugu University. After that, Urlam Zamindar (Narasannapeta, Srikakulam) published "Andhra Vignanam" in five volumes during 1938-1941. Among Lakshmana Rao's writings, the essay "Science Reading in Vernaculars" should be specially mentioned. Lakshmana Rao encouraged patriotism in his writings. He was participated in the Calcutta Congress Mahasabha in 1906. The 1907, Krishna District Congress Mahasabha Secretary invited prominent people to the meeting. In 1908, his associate Gadicharla Harisarvottam Rao was arrested, and Lakshmana Rao supported their family.

కథలు) కాలం, శ్రీనాథ, వేమన, పోతన, అన్నమయ్య, తిమ్మన, ధూర్జటి, మరియు తెనాలి రామకృష్ణ మొదలైన వారి రచనలలో ప్రబంధ శైలిని అభివృద్ధి చేశారు. ప్రబంధ అనంతర కాలం నాటి కవులు (1600–1850 నాటి కవులు) తెలుగులో వంద కవితా చరణాలతో కూడిన సాహిత్య రచనలను రూపొందించారు, వీటిని శతకాలు అని పిలుస్తారు. వారు చంపుకావ్యం, కవిత్వం, కథలు, పాటలు, సాహిత్యం, చాటు (మనోహరమైన ఉచ్చారణ), పదం, (లిరిక్ పద్యాలు), ద్విపద (నిర్దిష్ట ప్రాస పథకంతో కూడిన జంట), మరియు కవితా రచనలు మొదలైనవి కూడా రాశారు. ఆధునిక కాలంలో, రచన తెలుగు సాహిత్యం శైలులు మారాయి. తన ముత్యాల రసాలతో తెలుగు కవిత్వపు రూపురేఖలను మార్చి, రాయప్రోలు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిలతో సహా రొమాంటిసిజం యుగంలో తరువాతి రచయితలచే పరిపూర్ణత పొందిన గురజాడ అప్పారావుతో ఆధునిక తెలుగు కవిత్వ కాలం ప్రారంభమైంది. కందుకూరి, మరియు గురజాడ పాత నియమాలు మరియు శైలులను తొలగించి తెలుగు కవిత్వాన్ని సంస్కరించే ప్రయత్నం శ్రీశ్రీతో పతాక స్థాయికి చేరుకుంది. అతని ప్రసిద్ధ రచన "మహాప్రస్థానం" చాలా మంది రచయితలు వారి శైలిని వారు అనుసరించారు. సాహిత్య శైలిని సుసంపన్నం చేయడం కొనసాగించారు. రాయప్రోలు సుబ్బారావు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, గుర్రం జాషువ, బోయిభీమన్న వంటి కవులతో పాటు ఎందరో కవులు ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య రంగంలో కొత్తసాహిత్య ఉ ద్యమానికి నాంది పలికారు.

రాయప్రోలు సుబ్బారావు :

నవ్వకవితా పితామహుడు, భావ కవిత్వానికి మార్గదర్శకులు రాయప్రోలు సుబ్బారావు. తెలుగు భావకవిత్వానికి ఆధ్యుడుగా పేరు పొందాడు. గురజాడ అప్పారావుకు వారసుడిగా శ్రీశ్రీ వచ్చేవరకు రాయప్రోలు సుబ్బారావు ఆయన సమకాలీన కవులు తమ రచనల ద్వారా కవిత్వంలో

3.8.7 Social Reformer:

Lakshmana Rao strongly opposed child marriages. He encouraged widow marriage, post-menstrual marriage, and prohibition of Bhogam Melas, prevention of obscurity, seafaring, and intermarriage. He, along with his sister Atchamamba, tried to promote education among women. He used to participate in the programme of teaching Harijans at night. Kuruganti Sitaramaiah said in his article that Lakshmana Rao Pantulu is not a person but an organisation. Famous historians and various scientists of Andhra Pradesh were attracted by him and became known to the country through 'Vignanachandrika Granthamandali'. Adi Raju Veerabhadra Rao, who carried out historical research in Telangana as the secretary of the Laxmana Raya Research Council, was trained by Laxman Rao. Lakshmana Rao used many new terms in Telugu, for instance, university, Rastiya etc. Lakshmana Rao died at the age of 46, in the same room where Kandukuri Veeresalingam died, while examining inscriptions to write the Andhra volume. There are many other social reformers contributed their services to Andhra society.

3.9 New Literary Movements

Telugu Language is one of the oldest languages in India; it has rich cultural and traditional history of South India. The Telugu Literature is consists of a rich preserve of stories, dramas, epics, novels, song lyrics and poems. The Telugu literature is a vast store house of literary products by eminent telugu poets. Telugu literature is the collection of works written in the Telugu language. There are some indications that Telugu literature dates back to at least the middle of the first millennium, with the first works dating from the 11th century when Nannaya translated Sanskrit into Telugu.

The language enjoyed a golden age under Vijayanagara king-poet Krishnadevaraya. Early Telugu literature is predominantly religious in subject matter. In pre-Nannaya period (Before 1020 AD), Telugu literature existed in the form of inscriptions. The Age of Puranas period between 1020-1400 CE, trinity of poets, popularly known as Kavi trayam i.e '***Nannnayya, Tikkana, Errana'*** developed literature in the form of their writings. The Prabhanda (Stories in verse form with a tight metrical structure) period between 1400-1600 CE, Srinatha, Vemana, Potana, Annamayya, Thimmana, Dhurjati, and Tenali Ramakrishna etc developed Prabhanda style of composition in their writings. The poets of post

నూతన ఒరవడిని సృష్టించారు. రాయప్రోలు రాసిన 'తృణకంకణం' (1913) తో తెలుగు కవిత్వములో నూతన శకము ఆరంభమైందనిచెప్పవచ్చు. ఇందులో ఆయన అమలిన శృంగార తత్వాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఇతని రచనల్లో భావుకత కనపడుతుంది. 18 వ శతాబ్దంలో జర్మనీ మరియు ఫ్రాన్స్ దేశాలలో ఈ భావుకతా కళా ప్రక్రియ అనేక మందిని ప్రభావితం చేసింది. ముఖ్యంగా చరిత్రకారులు, రచయితలు, శిల్పులు, కవులను ప్రభావితం చేయగా, తెలుగులో ఈ నవ్వకవితా కళను తన రచనల ద్వారా పరిచయం చేశాడు. పాశ్చాత్య దేశాల్లో పరిమళించిన ఈ భావుకత తెలుగుకవిత్వంలోకి ఆహ్వానించారు. సంస్కృత రచనలకు దీటుగా తెలుగుకవిత్వం కొనసాగింది. 'భావుకత' అనగా "ఒక కళాకారుని ఊహలు, భావాలు, సృజనాత్మకతకు ప్రాధాన్యమిచ్చే కళారూపమే భావుకత" అంటారు. మన సమాజానికి అనుగుణంగా భావుకతను తెలుగు కవితలో ప్రారంభించి తెలుగు కవిత్వానికి కొత్త సొగసులు అద్దిన ఘనత రాయప్రోలుదే. రాయప్రోలు సుబ్బారావు బాపట్ల తాలూకా గార్లపాడులో 13-3-1892న జన్మించారు. చదువు కోసం రాజమండ్రి వెళ్లినపుడు చిలుకూరి వీరభద్రరావు, అత్తిలి సూర్యనారయణ వంటివారి సహకారం లభించింది. గుంటూరు, కాకినాడ, హైదరాబాదులలో విద్యనభ్యసించి, శాంతినికేతనంలో గురుకుల వాసం చేశారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఆంధ్ర శాఖకి ఆచార్యులై, కళాశాలాధ్యక్షులై, ఆంధ్రసాహిత్య అకాడమీ కార్యవర్గ సభ్యులై తమ కవితా పరిమళాలను గుబాళింపజేసినవారు రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

దేశభక్తి కవిత్వం :

"ఏ దేశమేగినా ఎందుకాలిడిన
ఏ పీఠమెక్కినా ఎవ్వరేమనిన
పొగడరా నీతల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా నీ జాతి నిండు గౌరవము"

Prabhanda Period form 1600-1850 composing literary works in telugu consisting of one hundred poetic stanzas, popularly known as Satakas. They also wrote Champu, Kavyam, poetry, stories, songs, lyrics, Chatu (Charming utterance), Padam, (Lyric poems), Dwipada (couplet with a specific rhyme scheme), and poetic works etc. In the Modern period, the writing styles of telugu literature is changed. The period of modern Telugu poetry began with Gurajada Apparao, who changed the contours of Telugu poetry with his pearl extracts and was perfected by later writers in the era of Romanticism, including Raiprolu and Devulapalli Krishnasastry. Kandukuri, and Gurujada's attempt to reform Telugu poetry by removing the old rules and styles reached its pinnacle with Sri Sri. His famous work ***"Maha Prasthanam"*** is the role model style of many writers. They followed and continue to enrich literature style. The poets like Rayaprolu Subba Rao, Viswanatha Satyanarayana, Gurram Jhashuva, Boyi Bheemanna and many other poets started new literary movement in the field of Modern Telugu Literature.

3.10 Rayaprolu Subba Rao:

Rayaprolu Subba Rao (1892-1984) was among the pioneers of modern Telugu literature. He was inspired by the Western literary movement and brought romanticism into Telugu literature by breaking away from the traditional translations of Sanskrit literature. Raiprolu was a great nationalist. His patriotic songs are very inspiring. Personally, Raiprolu was the person who was accused of acting against the fact that patriotism is written in poetry.

He is known as ***'Abhinava Nannaya'***. He was born in Garlapadu village, Kakumandu mandal, on 13th March 1892 in Baptla, Guntur District, Andhra Pradesh. He was a poet, lyricist, translator, and author of several books and novels. He was a role model of New Literary movements. His maternal uncle, Avvari Subramanya Sastry, initially taught him Sanskrit and Telugu. He attended the Board High School in Bapatla and was later educated in Kakinada, Rajahmundry, and Hyderabad. Chilukuri Veerabhadra Rao and Attili Satya Narayana cooperated with Rayaprolu. He was became a Professor and Head at Osmania University, Hyderabad. He was nominated as an executive member of Andhra Sahitya Academy. He was died in 30th June, 1984. He was the recipient of the ***Sahitya Akademi Award*** for Telugu Writers for his poetic work, ***'Misra Manjari'*** in 1965. He introduced the concept of ***'Amalina Shringara Tatvamu'*** into Telugu literature.

రాయప్రోలు వారి పేరు చెప్పగానే గుర్తుకు వచ్చే "జన్మభూమి" గేయం ఇది. రాయప్రోలు సుబ్బారావు గొప్ప జాతీయవాదిగా పేరుపొందాడు. తెలుగు మరియు సంస్కృత భాషా పటిమను ఆయన విడవలేదు. ఆయన రచించిన దేశభక్తి గీతాలు, రచనలు ప్రజలను ఎంతగానో ఉత్తేజవంతం చేశాయి. సాంఘిక దురాచారాల పట్ల, పాశ్చాత్య వ్యామోహం పట్ల రాయప్రోలు వారు కలత చెందారు. వరకట్నానికి నిరసనగా 1914 లో 'స్నేహలత' కావ్యం రచించారు. ఇది ఒక అభ్యుదయ కావ్వం, సీసపద్యాలలో ఆంధ్రాభిమానాన్ని, ప్రాంతీయ భావజాలాన్ని, జాతీయవాదాన్ని కలిగించారు. 1984 జూన్ 30వ తేదీన మరణించారు.

విశ్వనాధ సత్యనారాయణ :

కవి సామ్రాట్ బిరుదాంకితుడు. తెలుగు సాహిత్యంలో తొలిజ్ఞానపీఠ అవార్డును అందుకొన్న తెలుగు కవి, రచయిత విశ్వనాధ సత్యనారాయణ. 20 వ శతాబ్దపు ఆంధ్రాసాహిత్యానికి, ముఖ్యంగా సాంప్రదాయ సాహిత్యానికి ఎనలేని కృషిచేసి, ఎన్నో కావ్యాలు రచించి భారత ప్రభుత్వంచే పద్మభూషణ్ పురస్కారం పొందిన ఆంధ్రకవి విశ్వనాధ సత్యనారాయణ. ఇతను కవిగా, రచయితగా, విమర్శకుడిగా జ్ఞానిగా సాహిత్య పక్రియలో ఎన్నో పరిశోధనలు చేసి కావ్యాలు, పద్యాలు, కవితలు, నవలలు, నాటకాలు, ప్రయోగాలు, విమర్శలు, వ్యాసాలు, కథలు, చరిత్రలు రచించడం వల్ల అతని పాండిత్యం, ప్రతిభ తెలుగుప్రజలకి బాగా సుపరిచితం. ఆధునిక శాస్త్రీయ శైలిలో, సంక్లిష్ట రీతిలో ఎన్నో రచనలు చేశాడు. అతని రచనల్లో కవిత్వంతో పాటు చిన్న కథలు, ప్రసంగాలు, నాటకీయత ఉన్నాయి. వీటితో పాటు ఇతని రచనల్లో చరిత్ర, తత్వశాస్త్రం, సామాజిక, రాజకీయ, బాషా, మనస్తత్వ శాస్త్రాల సృహా ఉన్నాయి. సౌందర్యం, ఆధ్యాత్మికత, సామాజిక దృక్కోణం ఇతని రచనల్లో కనిపిస్తాయి. విశ్వనాధ తిరుపతి వెంకటకవుల ద్వయానికి చెందిన ప్రముఖ కవి చెళ్ళపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి విద్యార్థి. విశ్వనాధ రాసిన వచన కవిత్వం,

3.10.1 Style of Poetry and Literature:

Rayprolu Subbarao impresses the viewers at first glance. Rayaprolu Subbarao, known as the Father of Modern Poetry, he was the pioneer of Telugu poetry. According to him, there is no poetry without feeling. Where there is poetry, there is emotion. Subbarao's literature is a mixture of Telugu Indian culture and Western ideas. He brought Western romanticism, especially English lyric style, to Telugu literature. He followed classical Sanskrit and Telugu in his writings. His literary themes include sensual material, love of nature, patriotism, spirituality, humanitarianism, and social reform. Rayaprolu preferred separation in his writings. Rayaprolu was a great patriot and Telugu nationalist. He praised the (past) greatness of Telugu warriors to awaken the sleeping Telugu pride. Rayaprolu Subbarao defined Telugu romanticism and began a new era in Telugu literature. His romantic literature is considered the watershed in Telugu literature for its modernity.

It is said that a new era in Telugu poetry started with '*Trikankana'*, which he wrote in 1913. In this way, he invented the philosophy of romance. Emotionalism is an art form that gives priority to the artist's imagination, feelings, and creativity. This art form, which flourished in Germany and France in the 18th century, deeply influenced painters, writers, sculptors, and poets. Rayaprolu unleashed this sentiment in the western countries in Telugu. He diverted Telugu poetry, which was heavily dependent on Sanskrit works, towards independent works. From 1921, he worked as a lecturer, reader, and professor in the Telugu Department of Osmania University, Hyderabad and Venkateswara University, Tirupati and continued as Principal of Warangal College for some time. Arudra explains that the poets of that time undoubtedly felt that modern poetry, especially sentimental poetry, was encouraged by the introduction of English literature. He initiated the *Khandakavya* process with the theme that young couples whose love did not lead to marriage decided to remain friends. He was fluent in Telugu and Sanskrit with the theme that young couples whose love did not lead to marriage decided to remain friends. He has added new charms to Telugu poetry by interweaving sentimentality according to our society.

3.10.2 Writings of Rayaprolu Subba Rao:

He assisted Komarraju Venkata Lakshmana Rao in the preparation of ***'Andhra Vignana Sarvasvamu'***. He was the chief editor

గేయం, పద్యం, ముక్తం, మహాకావ్యం ఇలా ఏది రాసినా అతని వ్యక్తిత్వం తన రచనలో ప్రతిబింబిస్తుంది. అతని భావంలో, వాక్యంలో శబ్దంలో, సమాసంలో ఒక ప్రత్యేక లక్షణం కనిపిస్తుంది.

విశ్వనాధ సత్యనారాయణ అనేక రచనలు చేశాడు, అతని మాటల్లో "నేను వ్రాసిన పద్యాల సంఖ్య, ప్రకటింపబడిన సంఖ్య సుమారు 20 వేలుఉ ండవచ్చను, నేను చింపివేసినవి 50 వేలు ఉండవచ్చును" అని తెలిపాడు.

బాల్యం –విద్యాభ్యాసం :

విశ్వనాథ 1895, సెప్టెంబరు 10న కృష్ణాజిల్లా నందమూరు (ఉంగుటూరు మండలం) లో జన్మించాడు.

ఆయన ప్రసిద్ధ రచనలలో శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షం (రామాయణం కోరికలు తీర్చే దివ్య వృక్షం), కిన్నెరసాని పాటలు (మత్స్యకన్య పాటలు), నవల వేయిపడగలు (ది థౌజండ్ హుడ్స్) ఉన్నాయి. వచన కవిత్వం విన్నా అతను గేయం వ్రాసినా, పద్యం రచించినా, ముక్తం వ్రాసినా మహా కావ్యాన్ని రచించినా విశ్వనాథ వ్యక్తిత్వం ప్రతిబింబిస్తుంది. వాక్కులో, వాక్యంలో, శబ్దంలో, సమాసంలో, భావంలో, భావనలో,దర్శనంలో, విమర్శనంలో, భాషణంలో, ఒక వైలక్షణ్యం వెల్లివిరుస్తుంది. మహాకవిగా మనుగడ సాగించడానికి ఉండవలసిన మొదటి లక్షణం – ఈ వ్యక్తిత్వం.

1916 లో "విశ్వేశ్వరశతకము" తో విశ్వనాథ రచనా ప్రస్థానము ప్రారంభమైనది. అప్పటి జాతీయోద్యమ ప్రభావంతో ఆసమయంలోనే "ఆంధ్రపౌరుషము" రచించాడు. 1920 నాటికే తెలుగులో ప్రసిద్ధ కవిగా గుర్తింపు తెచ్చుకొన్నాడు. విశ్వనాథ 25 పైచిలుకు కావ్యాలు, 6 శతకాలు, 13 గేయకావ్యాలు, 15 నాటకాలు, 58 నవలలు, 10 సంస్కృత నాటకాలు, 10 విమర్శన గ్రంథాలు, మరెన్నో వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాలు రచించాడు. అతని రచనలను కొన్ని ఇతర భాషలలోకి అనువదించారు. రేడియో కోసం నాటకాలు, ప్రసంగాలు రూపొందించారు. 1961లో కరీంనగర్ ప్రభుత్వ

of ***'Andhra Maha Bhagavatam'***, published by Telugu Academy, Hyderabad. He worked at the Department of Telugu at Osmania University, Hyderabad, as a professor and head of this department for 25 years. Khandavalli Lakshmi Ranjanam, Divakarla Venkata Avadhani, B. Rama Raju, and C. Narayana Reddy were associated with him as professors.

His translations are: *Anumati* (Permission), *Bhaja Govindamu* (Prayer to Govinda) (Telugu translation of Shankaracharya's Bhaja Govindham), *Soundarya Lahari* (Below of Beauty) (Telugu translation of Shankaracharya's Soundarya Lahari), *Sundara Kanda* (Beauty Section) (Telugu translation of Valmiki Ramayana), *Dootha Mattebhamu* (Messenger Elephant), *Lalitha* (Telugu translation of ***The Hermit*** of [Oliver Goldsmith], *Madhukala* (Telugu) etc. He wrote many independent works like *Trunakankanamu* (Grass Bracelet), *Andhravali* (Andhra Row), *Kashta Kamala* (Kamala in Distress), *Ramyalokamu* (Beautiful Sight), Swapnakumaramu, *Telugutoata* (Telugu Garden), *Vanamala* (Forest Necklace), *Misra Manjari* (Mixed Bouquet), *Kannepatalu* (Virgin Songs), *Jadakutchulu* (Braid Tassels), His works are mainly Khanda kavyas. He was died on 1984 June 30 at the age of 92. One patriotic verse by Subba Rao, "*Edesamegina Endukalidina*" (also known as "*Janmabhumi*"), is a perennial favourite, being regularly sung and recited. It was particularly popular for public events in the pre-Independence Andhra region. The verse has been adapted many times into a song for use in Telugu films.

'Edesamegina endukalidina
epeetamekkina evaremanina
Pogadara Neetalli Bhoomi Bharatini
Nilupara neejaati nindu gauravamu'
English translation by A. Viswam
To whichever country you go,
And wherever you place your feet
Whatever honour you get
And whatever people say,
Praise Bharati, your motherland.
Hold aloft your nations (full) honour.

కళాశాలలో ప్రిన్సిపాలుగా పదవీ విరమణ చేసిన తరువాత పూర్తి స్థాయిలో తన సమయాన్ని సాహితీ వ్యాసాంగానికి కేటాయించారు. విశ్వనాథ రచనల్లో ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవాల్సినవి ఆంధ్రపౌరుషము, రామాయణ కల్పవృక్షము, వేయిపడగలు, కిన్నెరసాని పాటలు, పురాణ వైరగ్రంథమాల, కాశ్మీర చారిత్రక నవలలు, విశ్వనాథ మధ్యాక్కఱలు, నన్నయ ప్రసన్నకథాకలితార్థయుక్తి వంటివి. తెలుగు తనమన్నా, తెలుగు భాష అన్నా విశ్వనాథకు ప్రత్యేక అభిమానం. ఆంధ్ర పౌరుషం, ఆంధ్రప్రశస్తి అతను మొదటి రచనలలోనివి. విశ్వనాథ రచనలలో అతని పాండిత్యమే కాక, రచనాశిల్పం, పాత్ర చిత్రణ, చారిత్రక అవగాహన అద్భుతంగా కనిపిస్తుంటాయి.

విమర్శ :

విశ్వనాథ వ్యక్తిత్వం కూడా ప్రాచీన విధానాలకు, ఆచారాలకు కట్టుబడ్డది. భారతీయత మీద, తెలుగుదనంమీద అభిమానం కలిగింది. తన అభిప్రాయాలను, ఇష్టాయిష్టాలను నిక్కచ్చిగా తెలిపేవారు. ఇందువల్ల విశ్వనాథను వ్యతిరేకించినవారు చాలామంది ఉన్నారు. ఛాందసుడు అనీ, "గతకాలమె మేలు వచ్చుకాలము కంటెన్" అనేవాడు అనీ శ్రీశ్రీ విమర్శించారు.

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు :

ఇరవయ్యో శతాబ్దపు తెలుగు సాహిత్యాన్ని శాసించిన మహాకవి శ్రీశ్రీ. శ్రీశ్రీగా ప్రసిద్ధి చెందిన శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు (ఏప్రిల్ 30, 1910 – జూన్ 15, 1983), ప్రముఖ తెలుగు కవి. విప్లవ కవిగా, సంప్రదాయ, ఛందస్సు కవిత్వ విమర్శకుడిగా, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం అధ్యక్షుడిగా, విప్లవ రచయితల సంఘం వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడిగా, సినీ గేయ రచయితగా ప్రసిద్ధి. అతను హేతువాది మరియు నాస్తికుడు. మహాప్రస్థానం అతని ప్రసిద్ధ రచనలలో ఒకటి. శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు శ్రీశ్రీగా గొప్ప కవిగా పేరు తెచ్చుకున్నారు.

శ్రీశ్రీ జీవితం :

Sri Rayaprolu Subba Rao was awarded the ***'Kalaprapoorna'*** from Andhra University in 1977, and he was given the ***Sahitya Akademi Award*** in 1965. For those who have studied the sentimental poetry and beauty of the Rayaprolu with interest, the Rayaprolu pulses, heartbeats, and readings can be perceived. Raiprolu are the pioneers of the era, along with '***Acharya and Abhinavadarsha Marga'***, the education providers for Andhra Vani. It is our duty to pay homage and tribute to the people of Andhra literature and to the lovers of literature.

3.11 Visawanatha Satyanarayana:

Viswanatha Satyanarayana (1895-1976) was a 20th-century Telugu writer entitled ***"Kavi Samrat"***. His works include poetry, novels, dramatic drama, short stories, and speeches. History, philosophy, religion, sociology, political science, linguistics, psychology, consciousness studies, epistemology, aesthetics, and spirituality are many different subjects. Vishwanatha wrote in a modern, classical style, in complex ways. He wrote many poems, novels, plays, poems, essays, criticisms, essays, stories, and histories; he had erudition and talents.

3.11.1 Early Life:

Vishwanatha was born on 10th September 1895, in Nandamuru (Unguturu mandal) of Krishna district. Father Sobhanadri and mother Parvati. He belongs to a Telugu-Vedic Brahmin family. He enjoyed a comfortable in his childhood. Viswanatha Satyanarayana has said many times that his father Sobhanadri's influence was tremendous on him. Vishwanatha claimed that his virtues like generosity and devotion came from his father. He did his primary education in Nandamuru, Indupalli, and Pedapadu villages. Chellapilla Venkata Sastri was his teacher at Bandaru High School.

While studying at Viswanatha Satyanarayana College in 1921, he left the college to participate in the non-cooperation movement from the call of Mahatma Gandhi. From 1921 to 1926, he worked as a teacher at Andhra National College, Bandar. After completing his B.A. in 1926-27, he joined the Bandar Hindu College as a lecturer. He has worked in several colleges, and he has served in various capacities. He faced a lot of financial problems after his father's death, but he became famous as a poet during this period. In 1957, Viswanatha served as the Vice President of the Andhra Pradesh Sahitya Akademi, and in 1958, he was a nominated member of the Legislative Council. Vishwanatha Satyanarayana's first

శ్రీశ్రీ ఏప్రిల్ 30, 1910న పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య మరియు అప్పలకొండ దంపతులకు జన్మించారు. శ్రీశ్రీని శ్రీరంగం సూర్యనారాయణ దత్తత తీసుకున్నాడు మరియు అతని ఇంటిపేరు శ్రీరంగంగా మార్చబడింది. ప్రాథమిక విద్య విశాఖపట్నంలో సాగింది. 1925లో SSLC ఉత్తీర్ణత, అదే సంవత్సరం వెంకట రమణమ్మతో వివాహం జరిగింది. 1931లో మద్రాసు యూనివర్సిటీలో బిఏ (జువాలజీ) పూర్తి చేశారు. 1935లో విశాఖలోని శ్రీమతి ఏవీఎస్ కళాశాలలో ప్రదర్శనకారుడిగా (డిమాన్స్ట్రేటరు) గా చేరారు. 1938లో మద్రాసు ఆంధ్రప్రభలోసబ్ ఎడిటర్ గా చేరారు. ఆ తర్వాత ఢిల్లీలోని ఆకాశవాణిలో, మిలటరీలో, నిజాం నవాబు దగ్గర, ఆంధ్రవాణి పత్రికలో రకరకాల ఉద్యోగాలు చేశారు.

1933 నుండి 1940 వరకు 'మహాప్రస్థానం', జగన్నాథుని రథచక్రాలు, గర్జించే రష్యా'వంటి గొప్ప కావ్యాలను సంకలనం చేసి మహాప్రస్థానం అనే గ్రంథంగా ప్రచురించారు. తెలుగు సాహిత్యం దశ, దిశను మార్చిన పుస్తకం ఇది. 1947లో మద్రాసు తిరిగి వచ్చారు. అక్కడే స్థిరపడ్డారు. తన రచనా జీవితాన్ని కొనసాగించి మరెన్నో గొప్ప రచనలు చేశాడు. ఎన్నో సినిమాలకు పాటలు, మాటలు రాశారు. సంతానం లేకపోవడంతో 1949లో ఓ అమ్మాయిని దత్తత తీసుకున్నాడు. 1956లో సరోజను రెండో పెళ్లి చేసుకున్నాడు. అతనికి రెండవ భార్య ద్వారా ముగ్గురు కుమార్తెలు మరియు ఒక కుమారుడు ఉన్నారు. శ్రీశ్రీ 1952 సాధారణ ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టుల తరపున చురుకుగా ప్రచారం చేశారు.

1969లో ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం ఉధృతంగా ఉన్న సమయంలో శ్రీశ్రీ శ్రీవావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య సమైక్యాంధ్ర కోసం ఖమ్మంలో ప్రదర్శన నిర్వహించారు. అతను అనేక సార్లు వివిధ దేశాలు పర్యటించారు. ఎన్నో అవార్డులు అందుకున్నాడు. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు మరియు మొదటి "రాజా లక్ష్మి ఫౌండేషన్" అవార్డు వీటిలో కొన్ని. అభ్యుదయ రచయితల

wife's name was Varalakshmi. They had a son named Achyutadevaraya. His first wife, Varalakshmi, who had turned him into an alchemist, died of illness. That separation left a deep impression on Viswanatha's life and thoughts. His marriage to Varalakshmi and her untimely death had a profound impact on his life and literature. The period from 1932 to 1938 was the most difficult in his life. During this time, he suffered financial hardships as he had to survive without a steady job.

3.11.2 Literary Works of Viswanatha:

Vishwanatha's writing career began in 1916 with ***"Vishvesvara Shatakam".*** He wrote ***"Andhra Pourushamu"*** under the influence of the Indian National movement. Already in 1920, he had gained recognition as a famous poet in Telugu. His works have been translated into several other languages. He has produced plays and speeches for radio. After retiring as principal of Karimnagar Government College in 1961, he devoted his full time to writing Telugu literature. Vishwanatha gave the name to portray a winsome and unique character. He analyses the mentality of the characters depending on the situation and the scene. In his poems, Self-eloquent characters, self-luminous characters, magnificent and beautiful sculptures were made. Their portrayal of female characters is amazing.

Viswanatha's literary works include 30 poems, 20 plays, 60 novels, 10 critical estimates, 200 *Khanda kavyas*, 35 short stories, three play lets, 70 essays, 50 radio plays, 10 essays in English, 10 works in Sanskrit, three translations, 100 introductions and forewords, as well as radio talks. Some of his poems and novels have been translated into English, Hindi, Tamil, Malayalam, Urdu, and Sanskrit. ***Veyipadagalu*** was later translated into Hindi by former Prime Minister PV Narasimha Rao as *Sahasraphan.* He wrote many more articles and lectures.

Some of Viswanatha's works worth mentioning are: *Andhrapaurusham* (the Andhra valour), *Andhra Prashasti* (the fame of the Andhras), *Ramayana Kalpavriksham, Eka Veera*, *Veyipadagalu, Kinnerasani songs, Puranavaira Granthmala, Nepali Rajavamsa Charita, Kashmiri* historical novels, Viswanatha Madhakkars, Nannaya Prasanna Katha Kalitarthayukti, etc. Viswanatha Satyanarayana's many works have become key texts in many literary theories and arguments in 20th-century Telugu literature.

In Viswanatha's writings, not only his erudition but also his penmanship, characterization, and historical understanding are excellent.

సంఘం (అరసం) అధ్యక్షునిగా పనిచేశారు. 1970లో ఆయన షష్టిపూర్తి ఉత్సవం విశాఖపట్నంలో జరిగింది. ఆ సందర్భంలోనే ఆయన అధ్యక్షతన విప్లవ రచయితల సంఘం (విరసం) ఏర్పడింది. కొంతకాలంగా క్యాన్సర్ తో బాధపడుతూ జూన్ 15, 1983న శ్రీశ్రీ మరణించారు.

శ్రీశ్రీ సాహిత్య రచనలు :

శ్రీశ్రీ తన ఏడవ సంవత్సరంలో తన రచనా జీవితాన్ని ప్రారంభించాడు. అతని మొదటి కవితల పుస్తకం ఎనిమిదో సంవత్సరంలో ప్రచురించబడింది. 1928లో తన 18వ ఏట 'ప్రభవ' అనే కవితా సంపుటిని ప్రచురించాడు. అతను ఈ రచనను సాంప్రదాయ పద్ధతిలో వ్రాసాడు. తరువాతి కాలంలో, అతను మాత్రాచందస్సులో కవిత్వం రాశాడు. మహాప్రస్థానం కావ్యం 1950లో మొదటిసారిగా ప్రచురించ బడింది. ఇది 'మహాప్రస్థానం, జగన్నాథుని రథచక్రాలు, బాటసారి, భిక్షువర్షియసి' మొదలైన కవితల సంపుటి. ఈ కవితాసంపుటికి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో అత్యున్నత స్థానంలో ఉంది. తెలుగు సాహిత్యం శ్రీశ్రీని గొప్ప కవిని చేసింది. తర్వాత మరోప్రస్థానం, ఖడ్గ సృష్టి, కవితా సంకలనాలు, చరమరాత్రి, కథల సంపుటి, రేడియో నాటకాలు రాశారు. మహాప్రస్థానం శ్రీశ్రీ సొంత చేతివ్రాతతో ముద్రించబడి 1981లో లండన్లో ప్రచురించబడింది. అతని రచనలు మార్క్సిజం ప్రతిబింబిస్తాయి, కానీ అతను మార్క్సిజం గురించి తనకు తెలియదని స్వయంగా చెప్పాడు. శ్రీశ్రీ అంటే ఛందస్సుకు, శ్లేషకు పెట్టింది పేరు. తన ధ్వని ప్రయోగంలో కొత్తదనం చూపించాడు. ఆయన 'ప్రగతి' వారపత్రికలో ప్రశ్నలు మరియు జవాబులు (ప్రజా) అనే శీర్షికనునిర్వహించారు. పాఠకుల ప్రశ్నలకుసమాధానమిచ్చే శీర్షిక ఇది. చతుర్భుజాలు మరియు శ్లేషలతో కూడిన ఈశీర్షిక బాగా ప్రాచుర్యం పొందింది.

"నేను సైతం ప్రపంచాగ్నికి సమిధనొక్కటి ఆహుతిచ్చాను"

Each novel impresses the readers with its intriguing story, unique style, and remarkable characters. Shatakams play a prominent role in Viswanatha Satyanarayana's major works of literature like *Srigiri satakam, Kalahasthi satakam, Bhadragiri, Kulaswami, Sheshadri, Draksharama, Nandamuru,* etc. Vishwanatha's personality was also bound by ancient practices and rituals. He loved Indianness and the Telugu language. He expressed his opinions and preferences honestly. Because of this, there were many people who opposed Vishwanatha. He had respect for western literature. In the course of time, he studied the works of poets like Shakespeare, Milton, and Shelley. Vishwanatha has a unique style. His world experience hangs in his writings. These words about him describe his style: "All my poetry is based on my life experiences. I have become a poet of the world".

3.11.3 Awards:

The Andhra people honoured him with the title *"Kavi Samrat"* in accordance with their traditions. In 1964, *Andhra Vishwa Kalaparishad* honoured him with the title ***"Kalaprapurna".*** In 1942 for Sankranthi, he was honoured with *"Gajarohanam"* in the temple. In 1956, his celebrations were also held in Gudivada. Sri Venkateswara University, Tirupati awarded the D.Litt. In 1962, he was awarded the *'Kendra Sahitya Akademi* Prize for his work *"Vishvanatha Madhakkarlu".* In 1970, the Andhra Pradesh government honoured him as a court poet. In 1970, the government of India honoured him with the *Padma Bhushan* award. In 1971, he received the *Jnana Peetha award* for the ***"Ramayana Kalpavriksha***". He was the first Telugu writer to win the *Jnanpeetha Award*. Postage stamp bearing Viswanatha Satyanarayana's figure were released on 26th April, 2017. Along with Raiprolu Subbarao and Devulapalli Krishna Sastri, Viswanatha Satyanarayana is also known as a prominent figure in the field of sentimental poetry. Vishwanatha's poems like *Ritusamharam* and *Telugu Ritulu* are famous for his subtle descriptions of the seasons in Telugu drama. Devotions are important among his many poetic works.

3.12.Gurrram Jashua (1895-1971)

Guram Jashua (1895-1971) was a Telugu poet who ranks among the modern Telugu poets. He moved away from the sentimental poetic style of contemporary poetry and wrote with the expectation of social benefit. He was born into a lower caste that was considered low, and he

అని ప్రారంభమయ్యే ఈ ఖండిక వాడుక భాషకి దగ్గరగా ముత్యాలసరంలో రాయబడింది. శ్రీశ్రీ దృష్టి విశాలమైంది. ఒక గమ్యం ఏర్పడుతోంది. ఒక ధ్యేయం కనిపించింది. శ్రీశ్రీ కంఠంతో పలుకుతున్న శ్రామికుడు. ప్రపంచాభ్యుదయం కోసం అతడెన్నో త్యాగాలు చేశాడు. ఎంతో కృషి చేశాడు.

"మరో ప్రపంచం మరో ప్రపంచం
మరో ప్రపంచం పిలిచింది
పదండి ముందుకు పదండి త్రోసుకు
కదంత్రొక్కుతూ పదం పాడుతూ
హృదంతరాళం గర్జిస్తూ
పదండి పోదాం
వినబడ లేదామరో ప్రపంచపు జలపాతం"

అని ప్రారంభమైన మహా ప్రస్థాన గేయం ఒక సమరగీతిలా నడిచింది. ఇదొక వీరగానం. మహాప్రస్థానం అంటే గొప్ప ప్రయాణం. ఈ దోపిడీ వ్యవస్థ నుంచి, ఈ పీడిత సమాజం నుంచి సామ్యవాద వ్యవస్థకి, సమసమాజ వ్యవస్థకి పయనించటమే మహాప్రస్థానం. అభ్యుదయ పథంవైపు ప్రస్థానం సాగించాలన్నది శ్రీశ్రీ ప్రబోధం. భావావేశానికి తగిన శబ్ద ప్రయోగంతో శ్రీశ్రీ మహాప్రతిభకి దర్పణం పడుతుంది.

"కుక్కపిల్లా, అగ్గిపుల్లా, సబ్బుబిళ్ళా హీనంగా చూడకు దేన్నీ, కవితామయమేనోయ్ అన్నీ"అంతేకాదు. "కాదేదీ కవిత కనర్హం" అని కొత్త సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించాడు. కవిత్వమొక తీరని దాహంగా ఉండటమే అవసరమన్నాడు. "కవితా, ఓ కవితా", "ఒక రాత్రి", "చేదుపాట", "దేనికొరకు", "కేక" వంటి ఖండికల్లో శ్రీశ్రీ ఆత్మాశ్రయ, కాల్పనిక, నిరాశావాద ధోరణులు స్పష్టంగా కనబడతాయి. "ఐ" అనే గేయంలో శ్రీశ్రీ ప్రతిభ, ఆత్మవిశ్వాసం, కొత్త గొంతుక వెల్లడవుతాయి అని కొందరంటే, అన్వయం లేని శబ్దాల కూర్పు అది అని కొందరన్నారు.

faced many humiliations. But Joshua turned against these superstitions using poetry as a weapon; he got rewards even though he was met with slander.

3.12.1 Early Life:

Jashua was born on 28th September 1895, to Gurram Veeraya and Lingamma in Chatragadpadu, Vinukonda Mandal, Guntur District, Andhra Pradesh. Parents belong to different castes. His father was a Yadav, his mother was of a scheduled caste, and his father worked as a Fastor. This one thing is enough to face insults and slander in a society full of superstitions. Childhood passed comfortably in the green fields of Vinukonda village. After entering school to study, Joshua began to struggle. He faced many insults from teachers and fellow children. If the upper-caste children taunted them in the name of caste, he turned around and beat them. He married Mary in 1910. He used to work in a missionary school on a salary of three rupees per month. After losing that job, he went to Rajahmundry and worked there as a film reader in 1915-16. He worked for 10 years as a teacher in the Lutheran Church in Guntur. Later, from 1928 to 1942, he worked as a Telugu scholar at a high school in Guntur. He also worked as a war propagandist during World War-II. Between 1957 and 1959, he worked as a programme producer at the Madras Radio Centre. Joshua worked many jobs for a living, got membership in the Andhra Pradesh Legislative Council in 1964. Gurram Jashua died on 24th July, 1971 at Guntur.

3.12.2 Literary Works of Jashua:

From childhood, Jashua had creative energy. He used to draw pictures and sing songs. He developed an interest in poetry in the company of his childhood friend Deepala Picchaiah Shastry. Jashua learned Meghasandesam, Raghuvamsam, and Kumara Sambhavam from Hanumanchshastry. Jashua wrote 36 texts and many other poetic passages. ***The Gabbilam*** (1941) is one of his best works. Kalidasa follows the pattern of Meghasandesh. In this novel, the poet sends a message with a Gabbilam (a bat) to Kasi Viswanath about his problems. The way the protagonist's agony is depicted is heart-wrenching. **'*Firdausi', Muntaj Mahal, and 'Christu'*** in 1932 were other major works of Jashua. He wrote **'*Andhra Bhija'* (1934), *Kandhi Siku (1945), 'Bapuji, Netaji'* (1948), and *Christu Charitra in (1958*).** The last work was **'*Nagarjuna Sagaram* and *'Na Kadha'*** in 1966.

మహాప్రస్థానంపై మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతం ప్రభావం ఉందని సి. నారాయణ రెడ్డి తమ సిద్ధాంత వ్యాసంలో సోదాహరణంగా నిరూపించారు. "మహా ప్రస్థానం"లో గల "దేశ చరిత్రలు" అనే గేయం గతితార్కిక భౌతిక వాదానికి నిలువుటద్దం అన్నారు. యుద్ధాలు, విజయాలు, రాజ్యకాంక్షలు ఇవే చరిత్ర అని బూర్జువా చరిత్రకారులు, సంప్రదాయ వాదులు నమ్మింపజేశారు. వాటిని నిరసిస్తూ అంటాడు శ్రీశ్రీ "ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా ఏమున్నది గర్వకారణంనరజాతి చరిత్ర సమస్తం పరపీడన పరాయణత్వం" రాజ్య విస్తరణ కాంక్ష స్వార్థం గల రాజుల చరిత్ర చరిత్ర కాదు. దానివల్ల జాతి గౌరవం, ప్రతిష్ఠ కలగవు అని మార్క్సిజం చెప్తుంది.

గుర్రం జాషువా :

గుర్రం జాషువా (1895–1971) ఆధునిక తెలుగు కవులలో స్థానం పొందిన తెలుగు కవి. సమకాలీన కవిత్వంలోని భావ కవిత్వ శైలికి దూరమై సామాజిక ప్రయోజనాన్ని ఆశించి రాశారు. అతను తక్కువ కులంలో జన్మించినందు వలన అనేక అవమానాలు ఎదుర్కొన్నాడు. కానీ జాషువా కవిత్వాన్ని ఆయుధంగా చేసుకుని ఈ మూఢాచారాలపై తిరగబడ్డాడు జాషువా ఛీత్కారాలు ఎదురైన చోటే సత్కారాలు పొందాడు.

తొలి జీవితం :

జాషువా సెప్టెంబరు 28, 1895న గుర్రం వీరయ్య, లింగమ్మ దంపతులకు ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని గుంటూరు జిల్లా, వినుకొండ మండలం, చట్రగడ్డపాడులో జన్మించారు. తల్లిదండ్రులు వివిధ కులాలకు చెందినవారు. అతని తండ్రి యాదవుడు, అతని తల్లి షెడ్యూల్డ్ కులానికి చెందినది. అతని తండ్రి పాస్టర్ గా పనిచేశారు. మూఢనమ్మకాలతో నిండిన సమాజంలో అవమానాలు, దూషణలు ఎదుర్కొన్నాడు. వినుకొండ గ్రామంలోని పచ్చని పొలాల్లో బాల్యం హాయిగా గడిచింది. చదువుకోవడానికి పాఠశాలలో ప్రవేశించిన తర్వాత, జాషువా కష్టపడటం ప్రారంభించాడు. ఉపాధ్యాయులు,

He wrote many texts, novels, and poetic works. Visalandhra Publishing House published Jashua's works in four volumes.

3.12.3 Titles and Awards:

Jashua received many titles and awards during his lifetime. Chellapilla Venkata Shastri, one of the Venkata poets of Tirupati, put a *Gandapenderam* on the feet of Jashua and said that he blessed his birth by touching the feet of this poet. Jashua considered it the highest award he had ever received. He was called the "Poet of the Millennium" for his timeless pieces of poetry and literature. He received many titles and honours. *'Kavitha Visarada, Kavikokila, Kavi Diggaja, Navayuga Kavichakravarti, Mathura Srinatha, and Vishvakavi Samrat'* became famous. The *Central Sahitya Akademi Award* for his writing *'History of Christ'* in 1964. He was appointed a member of the Andhra Pradesh Legislative Council in the same year. In 1970, Andhra University honoured him with the Kalaprapurna'. In 1970, he was awarded the *Padma Bhushan* by the Government of India.

3.12.4 Jashua Memorial Awards:

The Jashua Foundation, established by Jashua's daughter Hemalatha Lavanam, gives the Jashua Sahitya Award to writers in Indian languages who have written works with human values. The Jashua Research Centre at the Telugu Academy presented the Poets and Writers Awards on September 28 (Jashua's birthday). ***Joshua Sahitya Vishita Award*** for outstanding contribution to Dalit literature.

3.13 Boyi Bhimanna (1911-2005):

Boyi Bhimanna was a poet and writer who enriched Telugu literature by writing works with the aspirations of social consciousness. Boyi Bhimanna was born in a remote village to a Dalit family. He is a poet who has received many honours and awards, including the Central *Sahitya Akademi Award* and the ***Padma Bhushan***. Along with poverty, Bheemanna experienced evils like untouchability from childhood. Dr.B.R.Ambedkar's book on caste eradication was translated into Telugu.

3.13.1 Early Life of Bhimanna:

Bhimanna was born on 19th September 1911in Mamidikuduru village of East Godavari district in a Harijan family. Nagamma and Pullaiah are his parents. Five sons and one daughter were born to them. Bhimanna graduated in 1935 with a B.A. B.Ed in 1937. After passing the examination, he dedicated his life to telugu literature. Boyi Bhimanna is a

తోటి పిల్లల నుంచి ఎన్నో అవమానాలను ఎదుర్కొన్నాడు. అగ్రవర్ణాల పిల్లలు కులం పేరుతో దూషిస్తే తిరగబడి కొట్టాడు. అతను 1910 లో మేరీని వివాహం చేసుకున్నాడు. మిషనరీ స్కూల్ నెలకు మూడు రూపాయల జీతంతో పనిచేసేవాడు. ఆ ఉద్యోగం పోగొట్టుకున్న తర్వాత రాజమండ్రి వెళ్లి 1915-16లో ఫిల్మ్ రీడర్ గా పనిచేశాడు.

గుంటూరులోని లూథరన్ చర్చిలో ఉపాధ్యాయునిగా 10 సంవత్సరాలు పనిచేశాడు. తరువాత 1928 నుండి 1942 వరకు గుంటూరులోని ఉన్నత పాఠశాలలో తెలుగు పండితునిగా పనిచేశాడు. అతను రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో యుద్ధ ప్రచారకుడిగా కూడా పనిచేశాడు. 1957 మరియు 1959 మధ్య, అతను మద్రాసు రేడియో సెంటర్లో ప్రోగ్రామ్ ప్రొడ్యూసర్ గా పనిచేశాడు. జాషువా 1964లో ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనమండలిలో సభ్యత్వం పొందారు. గుర్రం జాషువా జీవనోపాధి కోసం అనేక ఉద్యోగాలు చేసి, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ శాసన మండలిలో సభ్యత్వం పొంది, 1971 జూలై 24న గుంటూరు లోమరణించారు.

జాషువా సాహిత్య రచనలు :

చిన్నప్పటి నుంచి జాషువాకు సృజనాత్మక శక్తి ఉండేది. బొమ్మలు గీసేవారు, పాటలు పాడేవారు. తన చిన్ననాటి స్నేహితులు దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రితో కలిసి కవిత్వంపైఆసక్తిని పెంచుకున్నారు. జూపూడి హనుమంచశాస్త్రి వద్ద మేఘసందేశం, రఘువంశం, కుమారసంభవం నేర్చుకున్నారు. జాషువా 36 గ్రంథాలు మరియు అనేక ఇతర కవితా భాగాలను రచించాడు.

"గబ్బిలం" (1941) అతని అత్యుత్తమ రచనలలో ఒకటి. కాళిదాసు మేఘసందేశాన్ని అనుసరిస్తాడు. ఈ ఖండకావ్యంలో కవి తన సమస్యల గురించి కాశీ విశ్వనాథుడికి గబ్బిలం (గబ్బిలం)తో సందేశం పంపాడు. కథానాయకుడి వేదనను చిత్రించిన తీరు హృదయాన్ని పిండేస్తుంది. 1932లో 'ఫిర్దౌసి', 'ముంతాజ్ మహల్' మరియు 'క్రీస్తు' ఇతర ప్రధాన రచనలు.

famous writer. He wrote about 70 books. Besides poetry, he wrote lyrical works and dramas. An investigative focus is evident in the prefaces written to various books. He wrote many sentimental songs for radio broadcasts. Along with all this, he translated some of Ambedkar's works into Telugu and wrote in praise of his life and personality. Dr. Darla Venkateswara Rao commented, Jaya Jaya Ambedkara! ', written by them, is the national anthem of Dalits and is still sung as a prayer song.

3.13.2 Literary Service:

Potti Sri Ramulu Telugu University Sahitya Peetha named Boyi Bhimanna is being established, and all his works are being published, including Boyibhimanna from ***'Paleru to Padmashri,"*** written by Haimavati. It is like a rudder that expresses their literary outlook. Bhimanna remained a nationalist throughout his life. Nationalism involves the aspiration to live with self-respect while conforming to the domestic reality of one's birth and upbringing. Boyi Bhimanna is a writer who continued Ambedkar's ambition in literature. Telugu University released the first volume, titled ***'Boyi Bhimanna Aggregasahitya'***. It contains 'Ambedkar in Songs' (Pages 306-462). It contains 118 songs describing Ambedkar's personality and ideology. It is in this context that Bhimanna used the term ***'Dalit'.*** However, he declared in his last days that he did not want to use the word Dalit. According to him, Dharma is religion; Buddhism is Dharma.

He wrote that Dharma that does not uplift the Dalits is lame. Dalits are described as ***'Avarnas, Panchamas,*** **and** ***Harijans'.*** He was a dramatist who was strongly opposed to the abolition of caste. A distinctive feature of Bhimanna's literature is that not all people in the society are bad but there are also good people. In the 1973 poem ***'Gudiselu Kalipapanayi'***, the ambition of Dalits to create awareness among Dalits about why Dalit huts are burning every year and why only new huts are coming up again is seen. In the play ***'Kuliraju'*** (1946), he touched upon caste as well as economics. Bhimanna is a staunch opponent of violence. He opposed them, saying that all Dalits are workers. He dedicated the play *'Paleru'* to Konada Suryaprakasarao, who worked in the Communist Party and advocated the separation of caste and class. In the play, Paleru Bhimanna clearly declared his views on class and caste. There is no caste system in India. Varna means caste system. "Untouchability must be removed first for all the labourers to

ఆయన 'ఆంధ్ర భోజుడు' (1934), 'కాందిశీకుడు' (1945), 'బాపూజీ', 'నేతాజీ' (1948), 'క్రీస్తు చరిత్ర' 1958 లో రాశారు. చివరి రచన 1966లో 'నాగార్జున సాగరం' మరియు 'నా కథ'. ఆయన అనేక గ్రంథాలు, నవలలు, కవితా రచనలు రాశారు. విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ జాషువా రచనలను నాలుగు సంపుటాలుగా ప్రచురించింది. "కఠిన చిత్తుల దురాగతములు ఖండించి కనికార మొలకించు కలమునాది" అందుకే "నిమ్న జాతుల కన్నీటి నీరదములు పిడుగులై దేశమును కాల్చివేయునని" హెచ్చరించాడు– గర్జించాడు – శపించాడు. అసలు ఈ చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థనే నిలదీస్తూ జాషువా విప్లవమూర్తిగా సాక్షాత్కరిస్తాడు. పంచమ కులం ఎక్కడుందని హుంకరి స్తున్నాడు?

"ముసలివాడైన బ్రహ్మకు పుట్టినారునలువురు కుమారులనుట విన్నాముగాని పసరమునకన్న హీనుడభాగ్యుడైన యైదవకులస్థు డెవరమ్మా, సవిత్రి? "కులం వల్ల కలిగిన అవమానం, దారిద్ర్యం వల్ల దైన్యం రెండూ జాషువాని కలచివేశాయి. పచ్చి నిజమైన సంఘటనిచిన్ననాడే జాషువా ఎదుర్కొన్నాడు.

బిరుదులు మరియు అవార్డులు :

జాషువా తన జీవితకాలంలో అనేక బిరుదులు మరియు అవార్డులు అందుకున్నాడు. తిరుపతి వేంకట కవులలో ఒకరైన చెళ్లపిళ్ల వేంకట శాస్త్రి జాషువా పాదాలకు గండపెండేరం వేసి, ఈ కవి పాదాలను తాకి తన జన్మ ధన్యమైందన్నారు. జాషువా తనకు లభించిన అత్యున్నత పురస్కారంగా భావించాడు. అతని కవిత్వం మరియు సాహిత్యం కోసం అతను "మిలీనియం కవి" అని పిలువబడ్డాడు. ఎన్నో బిరుదులు, సత్కారాలు అందుకున్నాడు. "కవితా విశారద, కవికోకిల, కవి దిగ్గజ, నవయుగ కవిచక్రవర్తి, మధుర శ్రీనాథ, విశ్వకవి సామ్రాట్" వంటి ప్రముఖ బిరుదులు పొందారు. 1964లో 'క్రీస్తు చరిత్ర'కి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు అదే సంవత్సరంలో

progress here," he said. He hoped that due to inter-caste marriages, caste destruction would take place.

3.13.3 Writings and Awards:

He wrote fifteen poems. Kendra Sahitya Akademi Award for the book ***'Gudiselu Kalipothunnai'*** . In 2001, the Government of India honoured Bhimanna with the ***'Padma Bhushan'.*** He wrote several plays like ***'Paleru, Kuliraju, Asuya, Pragathi, Veda Vyasa, Navajevan Patrika, Balayogi',*** etc. He also wrote text works like Ambedkarism, Edigo Edi Bhagavadgita, Dharmam Kosam Poratam, etc. He has conferred several awards in his account, i.e., Kala Prapurna by Andhra Vishwa Kala Parishad (1971), Padma Shri Award (1973), Central Sahitya Akademi Award (1975), Kashi Vidyapeeth Honorary Doctorate (1976), Nagarjuna University has given an honorary doctorate, Distinguished Award in Literature from Telugu University (1991), Padma Bhushan Award (2001), and Tangirala Krishnaprasad Memorial Award (2004), etc.

3.14 Srirangam Srinivasa Rao:

Srirangam Srinivasa Rao (1910-1983), popularly known as Sri Sri, was a prominent Telugu poet. He is famous as a revolutionary poet, a critic of traditional and rhythmic poetry, the president of the Progressive Writers Association, the founder president of the Revolutionary Writers Association, and a film lyricist. He is a rationalist and an atheist. ***'Mahaprasthanam'*** is one of his famous works. Mahakavi Sri Sri ruled the Telugu literature of the twentieth century. He was a rationalist and an atheist. Sri Sri is widely recognized as a great poet.

3.14.1 Sri Sri's Early Life and Career:

Sri Sri was born on 30th April 1910, to Pudipeddi Venkataramaniah and Appalakonda. Srirangam was adopted by Suryanarayana, and his surname changed to Srirangam. He did his primary education in Visakhapatnam. He was passed out SSLC in 1925. In the same year, he got married to Ramanamma. He completed his BA (Zoology) at Madras University in 1931. In 1935, he joined Mrs. AVS College in Visakhapatnam as a demonstrator. In 1938, he joined the Madras Andhra Prabha as a sub-editor. After that, he did various jobs in Akashavani, Delhi. He was also worked with Nizam Nawab, and in ***'Andhra Vani'*** magazine.

ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనమండలి సభ్యునిగా నియమితులయ్యారు. 1970లో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం కళాప్రపూర్ణ బిరుదుతో సత్కరించింది. 1970లో భారత ప్రభుత్వం పద్మభూషణ్ తో సత్కరించింది.

జాషువా మెమోరియల్ అవార్డులు :

జాషువా కుమార్తె హేమలత లవణం నెలకొల్పిన 'జాషువా ఫౌండేషన్'మానవీయ విలువలతో కూడిన రచనలు చేసిన భారతీయ భాషల్లోని రచయితలకు జాషువా సాహిత్య పురస్కారాన్ని అందజేస్తుంది. తెలుగు అకాడమీలోని జాషువా పరిశోధనా కేంద్రం సెప్టెంబర్ 28న (జాషువా జయంతి) కవులు, రచయితలకు అవార్డులను ప్రదానం చేస్తారు. దళిత సాహిత్యానికి విశేష కృషి చేసినందుకు జాషువా సాహిత్య విశేష పురస్కారం ప్రదానం చేస్తారు.

స్వీయ చరిత్ర : నాకథ (పద్యరచన)

బోయి భీమన్న (1911-2005) :

బోయి భీమన్న సామాజిక స్పృహ ఆకాంక్షలతో రచనలు చేసి తెలుగు సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన కవి మరియు రచయిత. ఓ మారుమూల గ్రామంలో దళితకుటుంబంలో జన్మించిన బోయి భీమన్న కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు, పద్మభూషణ్ సహా లెక్కలేనన్ని సన్మానాలు, పురస్కారాలు అందుకున్న కవి. భీమన్నకు పేదరికంతో పాటు అంటరానితనం వంటి దురాచారాలను చిన్నతనం నుంచే అనుభవించాడు. కులనిర్మూలనపై అంబేద్కర్ రాసిన పుస్తకాన్ని తెలుగులోకి అనువదించారు.

భీమన్న తొలి జీవితం :

భీమన్న 1911 సెప్టెంబర్ 19న తూర్పుగోదావరి జిల్లా మామిడికుదురు గ్రామంలో హరిజన కుటుంబంలో జన్మించాడు. నాగమ్మ, పుల్లయ్య అతని తల్లిదండ్రులు. వీరికి ఐదుగురు కుమారులు, ఒక కుమార్తె జన్మించారు. భీమన్న 1935లో బి.ఎ. Bed 1937లో పరీక్షలో ఉ

From 1933 to 1940, he compiled his great poems like Mahaprasthanam, Jagannath's chariot wheels, and Roaring Russia and published them as a book called Mahaprasthanam. It was a book that changed the phase and direction of Telugu literature. He returned to Madras in 1947 and settled there. He continued his writing career and wrote many more great works. He wrote songs and lyrics for many movies. He adopted a girl in 1949 due to childlessness. In 1956, he married Saroja for the second time. He had three daughters and one son by his second wife. Sri Sri actively campaigned on behalf of the Communists in the general elections of 1955. In 1969, when the separate Telangana movement was at its height, Sri Sri Vavilala Gopalakrishnaiah held a demonstration in Khammam, calling for unity. He travelled many times to different countries. He received many awards. ***'Kendra Sahitya Akademi Award'*** and the First ***"Raja Lakshmi Foundation Award"*** is some of these. He served as the president of the Abhyudaya Writers' Association (Arasam). In 1970, his ***Shastipurthi Utsav*** was held in Visakhapatnam. It was on that occasion that the Revolutionary Writers' Association (Virasam) was formed under his chairmanship. Sri Sri died on 15th June 1983, after suffering from cancer for some time.

3.14.2 Literary Works of Sri Sri:

Sri Sri started his writing career in his seventh year. His first book of poems was published in the eighth year. In 1928, at the age of 18, he published a volume of poetry titled ***"Prabhava".*** He wrote this work in the traditional way. In the later period, he wrote poetry in vernacular prose. Mahaprasthanam Kavyam was published for the first time in 1950. It is a collection of poems like ***'Mahaprasthanam, Jagannath's Rathachakras, Batasari, Bhikshuvarshiyasi'***, etc. This poem stands at the highest place in modern Telugu literature and makes Sri Sri a great poet. Later he wrote ***'Maroprasthanam, Khadga Srishti',*** poetry collections, Charamaratri, a collection of stories, and radio dramas. Mahaprasthanam was printed in Sri Sri's own handwriting and published in London in 1981. Mahaprasthanam is one of his famous poems. This book was written to inform people of other languages in India especially. His works are reflected Marxism, but he himself expressed that he don't know about Marxism. Sri Sri is the name given to rhyme and fun. He showed innovation in his sound experiment. He edited a column titled Questions and Answers (Praja) in ***'Pragathi***

త్తీర్ణులయ్యారు. బోయి భీమన్న ప్రముఖ రచయిత. దాదాపు 70 పుస్తకాలు రాశారు. కవిత్వంతో పాటు, అతను గేయ రచనలు మరియు నాటకాలు రాశాడు. వివిధ పుస్తకాలకు రాసిన ముందుమాటల్లో పరిశోధనాత్మక దృష్టి కనిపిస్తుంది. రేడియో ప్రసారాల కోసం ఎన్నో భావగీతాలు రాశారు. వీటన్నింటితో పాటు అంబేద్కర్ రచనలు కొన్నింటిని తెలుగులోకి అనువదించి ఆయన జీవితాన్ని, వ్యక్తిత్వాన్ని కీర్తిస్తూ రాశారు. వారు వ్రాసిన జయ జయ అంబేద్కరా! దళితుల జాతీయ గీతం మరియు ఇప్పటికీ ప్రార్థన పాటగాపాడబడుతుంది.

సాహిత్య సేవ :

పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం డా. బోయి భీమన్న పేరుతో సాహిత్య పీఠాన్ని స్థాపించి ఆయన రచనలన్నీ ప్రచురిస్తున్నారు. హైమావతి చక్కని కథనాత్మక శైలిలో వ్రాసిన 'పాలేరు నుంచి పద్మశ్రీ వరకు' వారి సాహితీ దృక్పథాన్ని చాటిచెప్పే చుక్కానిలా ఉంది. దానిలోని సూచనల్ని గమనిస్తే, ఆయన వ్రాసిన రచనల్లో పరిశోధకులకు, విమర్శకులకు తమదైన విశ్లేషణకు ప్రేరణ దొరుకుతుంది.

బోయి భీమన్న తన జీవితాంతం జాతీయవాది. జాతీయత అనేది తన పుట్టుక, పెంపకం అనే దేశీయ వాస్తవికతకు అనుగుణంగా ఆత్మగౌరవంతో జీవించాలనే ఆకాంక్షను కలిగి ఉంటుంది. బోయి భీమన్న సాహిత్యంలో అంబేద్కర్ ఆశయాన్ని కొనసాగించిన రచయిత బోయి భీమన్న, బోయి భీమన్న పాటల్లో అంబేద్కర్ వ్యక్తిత్వాన్ని, భావజాలాన్ని వివరించే 118 పాటలు ఉన్నాయి. ఈ నేపథ్యంలోనే భీమన్న 'దళితుడు' అనే పదాన్ని వాడాడు. ధర్మమే మతంబీ బౌద్ధమంటే ధర్మం. దళితులను ఉద్ధరించని ధర్మం కుంటుపడుతుందని రాశారు. దళితులను అవర్ణాలు, పంచమలు, హరిజనులుగా అభివర్ణించారు. కులనిర్మూలనను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిన నాటకకర్త. భీమన్న సాహిత్యంలోని విశిష్ట లక్షణం సమాజంలో అందరు

Weekly'. It is a title that answers the reader's questions. The title with quatrains and funs became very popular.

3.14.3 Service to Telugu Cinema:

As he was in Madras and a modern poet, he was well known to the filmmakers. He wrote the lyrics and songs for the first Telugu dubbed movie ***'Aahuti'***. He worked for Hindi and Kannada dubbing films. He wrote 12 songs in one day in Mysore. This is a record in the world of cinema. He established himself as a dubbing writer and song writer. He wrote songs and lyrics for dubbed movies. He also wrote songs for ordinary films. He wrote all kinds of songs, especially passionate and exciting ones.

He has composed many movie songs that have thrilled Telugu people. ***"Telugu Veera Levara,"*** written by him for the movie ***Alluri Sita Rama Raju,*** is one of Sri Sri's hits. He himself made a dubbing film called ***'Chevilo Rahasyam'***, but he lost financially. Later, he established a company called ***'Ushasree Pictures'*** and tried to make a film called ***'Rukmini Kalyanam'***, but it was not successful. Along with his second wife, Saroja, he wrote the lyrics for the films. There are many conflicting feelings and strange conflicts in Sri Sri's personality. The rivalry between ***Sri Sri and Jnana Peetha awardee Vishwanatha Satyanarayana*** is famous.

Sri Sri's words used to have some kind of sabdalankaras (Sound Phonetics) and witticisms. Sri Sri is famous for his witty dialogue and use of puns. His chants are spreading in many parts of the world. Biographer, famous writer, and linguist *Budaraju Radhakrishna* wrote: *"There is no other poet in the history of Telugu literature of at least a thousand years who has defined poetry in this way, described it so poetically, and created such a wonderful creation. This puts him at the pinnacle of literature".*

Literary Poets Photos:

Rayaprolu

Vishwanadha

Gurram Jashuva

Boyi Bhimanna

Sri Sri

చెడ్డవారు కాదు మంచివారు కూడా ఉండడం.

1973 కవితలో 'గుడిసెలు కాలిపోతున్నాయి 'కవితాసంపుటికి 1975 కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ అవార్డు లభించింది. దళితుల ఆశయం చైతన్యం. దళితుల గుడిసెలు ఏటా ఎందుకు తగలబడుతున్నాయి, మళ్లీ కొత్త గుడిసెలు ఎందుకు వస్తున్నాయి అనే విషయం దళితుల్లో కనిపిస్తుంది. 'కూలిరాజు' (1946) నాటకంలో కులంతో పాటు ఆర్థికాంశాలను కూడా స్పృశించారు. భీమన్న హింసకు గట్టి వ్యతిరేకి. దళితులంతా కార్మికులే అంటూ భీమన్న వారిని ఎదిరించాడు. కమ్యూనిస్టు పార్టీలో పనిచేసి కుల, వర్గ విభజనను సమర్థించిన కోనాడ సూర్యప్రకాశరావుకు పాలేరు నాటకాన్ని అంకితమిచ్చాడు. నాటకంలో పాలేరు భీమన్న వర్గ, కులాలపై తన అభిప్రాయాలను స్పష్టంగా ప్రకటించారు. "భారతదేశంలో కుల వ్యవస్థ లేదు. వర్ణం అంటే కుల వ్యవస్థ. కార్మికులందరూ ఇక్కడ పురోగమించాలంటే ముందుగా అంటరానితనాన్ని తొలగించాలి" అని అన్నారు. కులాంతర వివాహాల వల్ల కుల విధ్వంసం జరుగుతుందని ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు. "భీమన్న నిజమైన కవి. ఆర్తి ఆయన కవిత్వానికి ప్రాణం. వ్యంగ్యం జీవకళ"అని ఎన్. గోపి (వ్యాస నవమి) వివరించారు. మన సమాజంలో అసమానతలు ఉన్నంత వరకు భీమన్న కవితలు బతికి వుంటాయన్న గోపీతో ఏకీభవిస్తూ భీమన్న గారి దళిత స్వరం ఎలావుందో గమనించండి. "నేను సూర్యుణ్ణి కాదు – చంద్రుణ్ణి. నాకున్నది ఎండ కాదు – గుండె. నేను కోరేది మీ దయాధర్మ భిక్ష కాదు, నాకు రావలసిన బాకీ" అనటంలో శాంతి విప్లవమే వ్యక్తమవుతుంది. ప్రతి పార్టీ పేదల్ని, దీనుల్ని ఓటు కోసం దుర్వినియోగ పరుచుకోవటం రాజకీయాలలో సామాన్యమైంది. ఆ 'ఓట్ల బ్యాంక్' కోసం వలలు పన్నే నాయకుల పట్ల జాగ్రత్త అవసరమని బోయి భీమన్న బోధిస్తారు. "కొట్టండిరా గుడిసెల గొర్రెల్లారా జై కొట్టండి మన శార్దూలం గారికి శార్దూలంగారు ఎన్నికల్లో గెలవాలి. వారు మంత్రో ముఖ్యమంత్రో కావాలి

3.15 Short Questions:

1. Writings of Kandukuri Veeresa Lingam
2. Social Reforms of Raghupati Venkataratnam Naidu
3. Komarraju Venkata Lakshmana Rao
4. Vignana Chandrika Mandali
5. Andhra Vignana Sarvaswam
6. Raya Prolu Subba Rao
7. Writings of Viswanatha Satya Narayana
8. Gurram Jashua
9. Boyi Bhimanna
10. Sri Sri Mahaprasthanam

3.16 Essay Questions:

1. Discuss the causes for Social Reform Movement in Andhra?
2. Evaluate the Kandukuri Veeresa Lingam and his contribution to Social Reform Movement in Andhra?
3. Write an essay on New Literary Movements in Andhra?
4. Explain the Viswanatha Satya Narayana and his contribution to New Literary Movement in Andhra?
5. Describe the common features of Social reformers in Andhra?

3.17 Bit Bank:

1. Who found Andhra Prakasika, Th first Political weekly in Telugu?
   a) Parthasaradhi Naidu
   b) Lakshminarasu Shetty
   c) Nyapati Subba Rao
   d) Kandukuri Veersalingam
   Ans: A
2. Where Komarraju Venkata Lakshmana Rao did established a Publishing house called Vignana Chandrika Mandali (1905)?
   a) Madras
   b) Vijayawada
   c) Guntur
   d) Hyderabad
   Ans: D

వారు, వారి పార్టీలవారు కుబేరులైమా బిచ్చగాళ్ళ దోసిట్లో దానకర్ణులు కావాలి" ఓటర్ల మనస్తత్వం పై భీమన్న విసిరిన వ్యంగ్యాస్త్రాలు ఎన్నో: "బలంకలవాడు పులితెలివి కలవాడు నక్క ఈ ఇరువర్గాలకూ ఆహారంగా బ్రతుకుతున్న మూర్కులు గొర్రెలు". బోయి భీమన్న దళితుల అభ్యుదయాన్ని, హరిజనుల ఉన్నతిని కోరుతారు. కానీ, సంప్రదాయం పై తిరుగుబాటు చేస్తూ భారతీయ సంస్కృతినే ఆరాధిస్తారు. జాతీయభావం గల కవి. సాయుధ పోరాటమన్నా, పగ అన్నా గిట్టదు. భీమన్న దృష్టిలో"బెంగలను బాధలను తొలగించినిరాశా నిస్పృహలను ఊదేసి మనస్సులు ఉత్తేజపరచి ఆత్మను అలరించేది కవిత".

రచనలు మరియు అవార్డులు :

బోయి భీమన్న పదిహేను కవితలు రాశాడు. 'గుడిసెలు కాలిపోతున్నాయి' పుస్తకానికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డువచ్చింది. 2001లో భారత ప్రభుత్వం భీమన్నను పద్మభూషణ్ తో సత్కరించింది. 'పాలేరు, కులిరాజు, ఆసూయ, ప్రగతి, వేదవ్యాస, నవజీవన పత్రిక, బాలయోగి' మొదలైన అనేక నాటకాలు రచించారు. అంబేద్కరిజం, ఇదిగో ఇది భగవద్గీత, ధర్మం కోసం పోరాటం మొదలైన వచన రచనలను కూడా రచించారు. అనేక అవార్డులను తన ఖాతాలో వేసుకున్నారు. అంటే, ఆంధ్ర విశ్వ కళా పరిషత్ వారి కళా ప్రపూర్ణ (1971), పద్మశ్రీ అవార్డు (1973), కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు (1975), కాశీ విద్యాపీఠం గౌరవ డాక్టరేట్ (1976), నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు శాఖ నుండి సాహిత్యంలో గౌరవ డాక్టరేట్ ఇచ్చింది. 1991లో తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం నుండి సాహిత్యలో విశిష్ట పురస్కారం, పద్మభూషణ్ అవార్డు (2001), మరియు తంగిరాల కృష్ణప్రసాద్ స్మారక అవార్డు (2004), మొదలైనవి.

3. In Which Year Sri Komarraju Lakshmana Rao established " Srikrishna Devaraya Andhra Bashanialayam was established?
   a) 1902
   b) 1904
   c) 1901
   d) 1905
   Ans: C
4. Which of the following is incorrect?
   a) Telangana Writers Association- Sri Dasarathi
   b) Navya Sahiti Samithi- Ravi Narayana Reddy
   c) Andhra Sarasatha Prishad-Adi Raju Veera Bhadra Rao
   d) Vaitalika Samihi-Kaloji Narayana Rao
   Ans: C
5. Raghupati Venkataratnam Naidu servd as principal of which of the following colleges in Hyderabad?
   a) Mahaboob College
   b) Koti College
   c) Nizam College
   d) Chadarghat College
   Ans: A
6. First Telugu Social Novel Raja Sekara Charitra written by?
   a) Ragupati Venkatratnam Naidu
   b) Kandukuri Versa Lingam
   c) Sri Sri
   d) Gurajada Appa Rao
   Ans: B

7) In which year, First Widow Remarriage took place in Andhra?
   a) November 11, 1891
   b) December 11, 1881
   c) October 11, 1881
   d) December 11, 1871
   Ans: B

8) Who was the first Telugu Writer to win Gnanapeet Award?
   a) Sri Sri
   b) Dr.C.Narayana Reddy
   c) Viswanatha Satya Narayana
   d) Gurajada Appa Rao
   Ans: C

9) The famous '*Kanyasulkam'* Novel was written by?

a) Raghupati Venkat Ratnam Naidu
b) Gurajada Appa Rao
c) Sri Sri
d) Boyi Bhimanna

Ans: B

10) Who wrote *"Huts are Collapsing*" (Gudesalu Kalipotunnai) Poetry?

a) Sri Sri
b) Boyi Bhimanna
c) Vishwanatha Satya Narayana
d) Gurajada

Ans: B

3.18 Reference Books:

1. P.RaghunadhaRao., *History and Culture of Andhra Pradesh from earliest Times to 2019,* Sterling Publications, 2021.
2. Suravaram Pratap Reddy., *Andhrula Sangika Charitra*, Pallavi Publications, 2015
3. Vakulabaranam Ramakrishna (Ed)., Andhra Desamlo Sanga Samskaranodyamalu, Hyderabad Book Trust, 1986.
4. Prasada Rao., *Compressive History of Modern Andhra Pradesh*, Emesco, Vijayawada.
5. Etukuri BalaRamamMurty., *Andhrula Sangshiptha Charitra*, Vishalandhra Publishing House, 2016.
6. B.S.L.HanumanthaRao., *Socio-Cultural History of Ancient and Medieval Andhra*, Telugu University, 2008.
7. KomarrajuVenkata Lakshmana Rau., *History and Culture of the Andhras,* Telugu University, 2008.

యూనిట్ - IV
ఆంధ్రాలో స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం

4.0. అభ్యాసన ఫలితాలు

4.1. పరిచయం

4.2. ఆంధ్రాలో రాజకీయ చైతన్యం వృద్ధి చెందడానికి కారణాలు

4.2.1. బ్రిటీష్ దోపిడీ పాలన

4.2.2. పాశ్చాత్య విద్య

4.2.3. సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన ఉద్యమం యొక్క ప్రభావం

4.2.4. ప్రెస్ మరియు వార్తాపత్రికలు

4.2.5. రవాణా సాధనాల అభివృద్ధి

4.2.6. ప్రజా సంఘాలు

4.2.7. రష్యా - జపాన్ యుద్ధం ప్రభావం

4.2.8. బెంగాల్ విభజన / వందేమాతరం ఉద్యమం

4.3. ఆంధ్రలో వందేమాతరం ఉద్యమం

4.3.1. బిపిన్ చంద్రపాల్ పర్యటన (ఏప్రిల్, 1907)

4.3.2. రాజమండ్రి కళాశాల సంఘటన (ఏప్రిల్ 24, 1907)

4.3.3. కాకినాడ అల్లర్ల కేసు (1907)

4.3.4. కోటప్పకొండ సంఘటన (1909)

4.3.5. తెనాలి బాంబు కేసు (1909)

4.4. స్వదేశీ ఉద్యమం

4.5. హోమ్ రూల్ ఉద్యమం

4.6. భారత రాజకీయాల్లోకి మహాత్ముని ప్రవేశం

4.7. సహాయనిరాకరణ ఉద్యమం (1920 - 1922)

4.7.1. చీరాల - పేరాల ఉద్యమం

Unit-IV
Freedom Movement in Andhra

4.0. Learning outcomes
4.1. Introduction
4.2. Factors for the Growth of Political Consciousness in Andhra
4.2.1. The Exploitative British Rule
4.2.2. Western Education
4.2.3. Influence of the Cultural Renaissance Movement
4.2.4. Press and News Papers
4.2.5. Development of Means of Communications
4.2.6. Establishment Public Associations
4.2.7. Impact of Russian –Japanese War
4.2.8. Partition of Bengal/ Vandemataram Movement
4.3. Vandemataram Movement in Andhra
4.3.1. Bipin Chandrapal Tour (April, 1907)
4.3.2. Rajahmundry College Incident (April 24th, 1907)
4.3.3. Kakinada Riot Case (1907)
4.3.4. Kotappakonda Incident (1909)
4.3.5. Tenali bomb Case (1909)
4.4. Swadeshi Movement
4.5. Home Rule Movement
4.6. Entry of Mahatma into Indian Politics
4.7. Non-Cooperation Movement (1920 - -1922)
4.7.1. Chirala – Perala Movement
4.7.2. Forest Satyagraha
4.7.3. Pedanandipadu No-Tax Campaign
4.7.4. The Rampa Rebellion
4.8. Simon Commission
4.9. Poorna Swaraj
4.10. Salt Satyagraha
4.11. Quit India Movement
4.12. Declaration of Independence
4.13. Let Us Sumup
4.14. Model Questions
4.15. References

4.7.2. పల్నాడు అటవీ సత్యాగ్రహం

4.7.3. పెదనందిపాడు పన్నులనిరాకరణ ఉద్యమము

4.7.4. రంపా తిరుగుబాటు

4.8. సైమన్ కమిషన్

4.9. పూర్ణ స్వరాజ్

4.10. ఉప్పు సత్యాగ్రహం

4.11. క్విట్ఇండియా ఉద్యమం

4.12. స్వాతంత్ర్య ప్రకటన

4.13. సారాంశం

4.0. అభ్యాసన ఫలితాలు :

ఈ యూనిట్ చదివిన తరువాత విద్యార్థి ఆంధ్రాలో జరిగిన జాతీయోద్యమాన్ని, ఉద్యమానికి దారితీసిన కారణాలను తెలుసుకోగలగాలి వందేమాతరం మరియు హోమ్ రూల్ ఉద్యమాలు మరియు ముఖ్యమైన సంఘటనలకు కారణాలను అర్థం చేసుకోగలగాలి సహాయనిరాకరణ, శాసనోల్లంఘన మరియు క్విట్ఇండియా ఉద్యమాల గురించి అవగాహన చేసుకోగలగాలి రంపా తిరుగుబాటు మరియు అల్లూరి సీతారామరాజు పాత్రను అర్థం చేసుకోగలగాలి ఆంధ్ర స్వాతంత్ర్యఉద్యమ చరిత్రపై సమగ్ర అవగాహన చేసుకోగలగాలి.

4.1 పరిచయం :

భారత జాతీయ ఉద్యమం నిస్సందేహంగా ఆధునిక సమాజం చూసిన అతిపెద్ద ప్రజా ఉద్యమాలలో ఒకటి. ఇది అన్ని వర్గాలకు చెందిన వేలకొలది ప్రజలను స్వాతంత్ర్య సమరంలోకి ప్రేరేపించిన ఉద్యమం. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం నుండి రాజకీయ విముక్తి కోసం జరిగిన పోరాటంలో ఆంధ్ర ప్రాంతం కూడా విశేషమైన పాత్రను పోషించింది. 19వ శతాబ్దంలో భారతీయులలో అభివృద్ధి చెందిన జాతీయతా భావం 20వ శతాబ్దంలో

4.0. Learning Outcomes : After reading this unit, the student should be able to

- Know the National Movement in Andhra and the factors that led to the outbreak of the movement.
- Understand the causes of the rise of the Vandemataram and Home Rule movements and important incidents.
- Learn about the non-cooperation, civil disobedience, and Quit India movements.
- Understand the Rampa Rebellion and the role of Alluri Sita Rama Raju.
- Learn a comprehensive understanding of the Andhra Freedom Movement's history.

4.1. Introduction

The Indian National Movement was undoubtedly one of the biggest mass movements modern society has ever seen. It was a movement that galvanised millions of people of all classes and ideologies into political action. The Andhra Pradesh region also played a remarkable role in the nation's struggle for political emancipation from British imperialism. The sense of nationalism that developed among the Indians in the 19th century took vivid forms in the 20th century. After the Sepoy Mutiny of 1857, the British policies of racial superiority, alienation, and others towards the Indians spoiled the relationship between the rulers and the ruled. A sense of nationalism gradually emerged among the Indians due to various reasons, as stated below.

4.2. Factors for the Growth of Political Consciousness in Andhra

Many factors contributed to the political consciousness in Andhra. They are

4.2.1. The Exploitative British Rule

Though India got united under English rule, the colonial British masters exploited the resources of India for the benefit of their country. All three sectors of the economy suffered. The primary sector, namely agriculture, got affected by the exorbitant demand for land tax in the Permanent Settlement and Ryotwari systems introduced in Andhra. The vagaries of monsoons, frequent famines, the commercialization of agriculture, and rural indebtedness broke the backs of the agriculturists. The secondary sector, namely the industrial sector, was no better. The small-scale and cottage industries shattered as they were unable to

స్పష్టమైన రూపాన్ని సంతరించుకుంది. 1857 నాటి సిపాయిల తిరుగుబాటు తరువాత, భారతీయుల పట్ల జాతి ఆధిపత్యం, పరాయీకరణ వంటి బ్రిటిష్ విధానాలు పాలకులు మరియు పాలితుల మధ్య ఉన్న సంబంధాలను చెడగొట్టాయి. కింద పేర్కొన్న వివిధ కారణాల వల్ల భారతీయులలో క్రమంగా జాతీయతా భావం అభివృద్ధి చెందింది.

4.2 ఆంధ్రాలో రాజకీయ చైతన్యం వృద్ధి చెందడానికి కారణాలు :

ఆంధ్రాలో రాజకీయ చైతన్యానికి అనేక అంశాలు దోహదం చేశాయి. అవి :

4.2.1. బ్రిటీష్ దోపిడీ పాలన :

ఆంగ్లేయుల పాలనలో భారతదేశం ఐక్యమైనప్పటికీ, వలసరాజ్య పాలకులు తమ దేశ ప్రయోజనాల కోసం భారతదేశ వనరులను దోచుకున్నారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలోని అనేక రంగాలు పూర్తిగా దెబ్బతిన్నాయి. ఆంధ్రాలో ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వతశిస్తు నిర్ణయం మరియు రైత్వారీ విధానంవల్ల వ్యవసాయ రంగం ఎంతో ప్రభావితమైంది. రుతుపవనాల అస్థిరతలు, తరచుగా వచ్చే కరువులు, వ్యవసాయాన్ని, వాణిజ్యీకరించడం మరియు గ్రామీణ రుణభారం వ్యవసాయదారుల వెన్ను విరిచాయి. ద్వితీయ రంగం అంటే పారిశ్రామిక రంగం సైతం మెరుగ్గా లేదు. చిన్న తరహా మరియు కుటీర పరిశ్రమలు, రైల్వేలు మరియు రహదారుల ద్వారా రవాణా చేయబడిన ఇంగ్లండ్ లో చౌకగా తయారు చేయబడిన మిల్లు ఉత్పత్తులతో పోటీ పడలేకపోయాయి. ఎక్సేంజ్ సెక్టార్ అయిన మూడో రంగంలో సైతం భారతీయ వ్యాపారులు తమ మార్కెట్టును కోల్పోయారు. భారతదేశ సంపద ఇంగ్లండ్ తరలించుకు పోయింది.

4.2.2. పాశ్చాత్య విద్య :

బ్రిటీష్ వారు సామ్రాజ్య అవసరాల కోసం పాశ్చాత్య విద్యను ఆంగ్ల మాధ్యమంగా భారతదేశంలో ప్రవేశపెట్టారు. బ్రిటిష్ పాలనలో అనేక విద్యా

compete with the cheap, mill-made products of England distributed by a network of railways and roadways. In the third sector, which is the exchange sector, Indian merchants and traders lost their market. The wealth of India was drained into England. Further, the British adopted racial discrimination in India. The educated Andhras could not get any employment. Hence, the Andhra people hated the misrule of the English.

4.2.2. Western Education

The British introduced Western education in India with English as the medium of instruction for imperial needs. Under British rule, many educational institutions were established. The Christian missionaries started schools and colleges, which reaped the benefits of the grant-in-aid scheme implemented by the Wood's Dispatch. The government established Madras University in 1857, and higher education in Andhra Pradesh made much progress with it. The Madras government and Christian missionaries founded colleges at Machilipatnam, Rajahmundry, Visakhapatnam, Guntur, Kakinada, and other important towns in the Andhra region. In spite of the defects of western education, it brought new ideas to young minds by studying western intellectuals and liberation movements. With modern knowledge, they were able to analyse the imperialist and exploitative nature of British rule. Soon they organised anti-imperialistic political movements for the liberation of India from alien rule.

4.2.3. Influence of the Cultural Renaissance Movement

Due to the criticism of the Christian missionaries on Hinduism and the influence of western education, some socio-religious movements like the Brahma Samaj, Arya Samaj, Theosophical Society, and Ramakrishna Mission were founded in the 19th century. They started their branches in Andhra Pradesh. Social reformers like Kandukuri Veeresalingam, Gurajada Appa Rao, Raghupathi Venkataratnam Naidu, etc. played a major role in enlightening the people of Andhra Pradesh.

4.2.4. Press and News Papers

The press was an important agency for spreading the spirit of nationalism. There were as many as 20 newspapers circulated in the Andhra region. Important among them were The Hindu, founded by Subramania Aiyer, Andhra Prakasika, edited by Pardhasaradhi Naidu, Vivekavardhini of Veerasalingam, and The Crescent of Gajula. Lakshmi Narasu Chetty, Purushartha Pradhayani, Loka Ranjani, Sesirekha,

సంస్థలు స్థాపించబడ్డాయి. క్రిస్టియన్ మిషనరీలు పాఠశాలలు మరియు కళాశాలలను ప్రారంభించారు. ఇవి వుడ్స్ డిస్పాచ్ ద్వారా అమలు చేయబడిన గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ పథకం యొక్క ప్రయోజనాలను పొందాయి. ప్రభుత్వం 1857లో మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయాన్ని స్థాపించింది. ఆంధ్రలో ఉన్నత విద్య దానితో చాలా పురోగతి సాధించింది. మద్రాసు ప్రభుత్వం మరియు క్రైస్తవ మిషనరీలు మచిలీపట్నం, రాజమండ్రి, విశాఖపట్నం, గుంటూరు, కాకినాడ మరియు ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని ఇతర ముఖ్య పట్టణాలలో అనేక కళాశాలలను స్థాపించారు. పాశ్చాత్య విద్యలో లోపాలు ఉన్నప్పటికీ, పాశ్చాత్య మేధావులు విముక్తి ఉద్యమాలను అధ్యయనం చేయడం ద్వారా అది యువ మనస్సులలో కొత్త ఆలోచనలను తీసుకువచ్చింది.

4.2.3. సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనోద్యమం యొక్క ప్రభావం :

హిందూమతంపై క్రైస్తవ మిషనరీల విమర్శలు, పాశ్చాత్య విద్య ప్రభావం కారణంగా, బ్రహ్మ సమాజం, ఆర్య సమాజం, థియోసాఫికల్ సొసైటీ మరియు రామకృష్ణ మిషన్ 19 వ శతాబ్దంలో స్థాపించబడ్డాయి. అవన్నీ ఆంధ్రాలో తమ శాఖలను ప్రారంభించాయి. కందుకూరి వీరేశలింగం, గురజాడ అప్పారావు, రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు వంటి సంఘసంస్కర్తలు ఆంధ్ర ప్రజలను జాగృతం చేయడంలో ప్రధానపాత్ర పోషించారు.

4.2.4. ప్రెస్ మరియు వార్తాపత్రికలు :

ఆంధ్రప్రజలను జాగృతం చేయడంలో వార్తాపత్రికలు ప్రధానపాత్ర పోషించాయి. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో దాదాపు 20 వార్తాపత్రికలు ప్రచురించ బడ్డాయి. వాటిలో ముఖ్యమైనవి సుబ్రమణ్య అయ్యర్ స్థాపించిన ది హిందూ, పార్థసారధి నాయుడు సంపాదకత్వంలోని ఆంధ్ర ప్రకాశిక, వీరేశలింగం వివేకవర్ధిని, గాజులలక్ష్మి నరసు చెట్టి క్రిసెంట్‌బీ అలాగే పురుషార్థప్రదాయని, లోకరంజని, శశిరేఖ, గౌతమి, దేశాభిమాని, సుజన మనోల్లాసినిబీ కొండ

Goutami, Desabhimani, Sujana Manollasini, Krishna Patrika started by Konda Venkatappaiah, and Andhra Patrika founded by Kasinadhuni Nageswara Rao in 1908. These papers exposed and severely criticised British policies and their exploitation. The vernacular newspapers published the views of the intelligentsia with regard to political, economic, social, religious, and other matters. The newspapers were devoted to almost all branches of humanity, and some of them created whirlwinds in the literary and political spheres. Thus, the press contributed to a great extent to the political awakening of the people.

The cause of nationalism in India was also greatly furthered by the emergence of national literature. A significant contribution in the field of national literature was made by Bankim Chandra Chatterjee, the author of Ananda Mutt, which contains the national hymn Vandemataram. During the long struggle for freedom from 1905 to 1947, it was the rallying cry of the patriotic Indians. It served as an inspiration, radiating the spirit of resistance to foreign rule in all its forms, until India got freedom. In Telugu, Chilakarnarti Lakshminarasimham took the lead in writing patriotic poetry, stories, and novels of Rajput chivalry. Chilakamarti composed a popular Telugu song during the visit of Bipin Chandra Pal, which runs as follows:

"India is a gentle milch cow,
And the starved calves are Indians.
The subtle cowherds muzzle them.
To snatch the entire store of milk".

Chilakamarti was followed by several other eminent writers like Guruzada Appa Rao, Rayaprolu Subba Rao, Duvvuri Rami Reddy, Mangipudi Venkata Sarma, Tummala Sitarama Murty, and others. In 1910, Chilukuri Veerabhadra Rao published the first volume of Andhrula Charitra. It instilled self-confidence among the Telugu people after knowing about their past glory.

4.2.5. Development of Means of Communication

The colonial masters developed the means of communication in the 19th century to cater to imperialistic needs, especially to transport the raw materials used in the factories of England from the hinterland to the ports, to carry the imported British goods from the ports to the interior, and to facilitate troop movement. The trunk road that connected Madras and Calcutta passed through the whole length of Andhra Pradesh from south to north. The East Coast Railway that traversed through Andhra

వెంకటప్పయ్య ప్రారంభించిన కృష్ణాపత్రిక మరియు కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు స్థాపించిన ఆంధ్రపత్రిక నాటి ప్రధాన పత్రికలు. ఈ పత్రికలు బ్రిటిష్ విధానాలను మరియు వారి దోపిడీని బహిర్గతం చేసి, తీవ్రంగా విమర్శించాయి. రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక, మతపరమైన మరియు ఇతర విషయాలకు సంబంధించి మేధావుల అభిప్రాయాలను ప్రాంతీయ వార్తాపత్రికలు ప్రచురించాయి. తద్వారా ప్రజల రాజకీయ జాగృతికి అవి ఎంతగానో దోహదపడ్డాయి.

జాతీయసాహిత్యం ద్వారా సైతం జాతీయభావం మరింత ముందుకు సాగింది. ఆనందమఠ రచయిత బంకిం చంద్ర ఛటర్జీ వందేమాతరం గీతం జాతీయ సాహిత్య రంగంలో గణనీయమైన మార్పుకి దోహదపడింది. 1905 నుండి 1947 వరకు స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిగిన సుదీర్ఘ పోరాటంలో వందేమాతరం గీతం దేశభక్తిని ప్రేరేపించింది. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చే వరకు అన్ని రూపాల్లో విదేశీ పాలనకు వ్యతిరేకంగా ఇది పనిచేసింది. బిపిన్ చంద్రపాల్ ఆంధ్ర దేశం సందర్శన సమయంలో చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం ఒక ప్రసిద్ధ గేయాన్ని రచించారు.

“భరత ఖండంబు చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై ఏడ్చుచుండ
తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు
పితుకు చున్నారు మూతులు బిగియగట్టి”.

4.2.5. రవాణా సాధనాల అభివృద్ధి :

19వ శతాబ్దంలో సామ్రాజ్యవాద అవసరాలను తీర్చడానికి కమ్యూనికేషన్ సాధనాలను అభివృద్ధి చేశారు. ముఖ్యంగా ఇంగ్లాండు లోని కర్మాగారాల్లో ఉపయోగించే ముడిసరుకును లోతట్టు ప్రాంతాల నుండి ఓడరేవులకు రవాణా చేయడానికి మరియు దిగుమతి చేసుకున్న బ్రిటిష్ వస్తువులను ఓడరేవుల నుండి లోపలికి తీసుకువెళ్లడానికి మరియు

was opened to traffic in 1899. They considerably enhanced the nationalistic spirit among the people as it became easier for Telugus to travel and share their feelings with fellow Indians.

4.2.6. Establishment of Public Associations

Some enlightened Indians and educated intelligentsia recognised the need for public associations to redress the grievances of the people. Gajula Lakshmi Narasu Chetty, a prominent merchant in Madras, started the Madras Native Association in 1852. In 1852 and 1861, the Association submitted petitions to the government, raising its voice against the British and championing the cause of poor peasants and the religious policy of the British. The Madras Mahajanasabha was started by prominent Telugu people like Rangaiah Naidu and Anandacharyulu in 1884. The aim of the Madras Mahajana Sabha was to give proper direction to the growing national consciousness among the people. Though many prominent leaders thought of starting an all-India body, A.O. Hume, a retired Indian civil servant, organised the first session of the Indian National Congress at Bombay in December 1885, which was presided over by W.C. Benerjee. Some prominent Telugu leaders like Rangaiah Naidu, Anandacharyulu, and Nyapati Subba Rao As many as 21 delegates from Andhra Pradesh attended the second session held in Calcutta in 1886. Anandacharyulu rose to the position of President of the Congress by 1891.

The formation of the Indian National Congress gave a boost to the district associations. Andhra leaders took the lead in forming district associations in Andhra on the models of the National Congress. The first district association to be formed in the Madras Presidency was the Krishna District Association in 1892. The other district associations started were Godavari in 1895, Vizagapatam in 1897, Guntur in 1904, Ganjam in 1906, Anantapur in 1907, Cuddapah, Nellore, and Kurnool in 1908, and Chittor in 1911.

4.2.7. Impact of the Ruso-Japanese War

The defeat of Russia, the European giant, at the hands of Japan, the Asian dwarf, in 1905 gave a great stimulus to the growth of nationalism all over Asia. It helped the Indians cast away their inferiority complex and regain self-confidence. Japan's victory profoundly influenced the Andhra people too. Adipudi Somanadha Rao wrote a history of Japan in Telugu and dedicated it to the Raja of Munagala. On his part, the Raja

సులభతరం చేయడానికి ఎంతగానో ఉపయోగ పడ్డాయి. మద్రాసు మరియు కలకత్తాను కలిపే ట్రంక్ రోడ్డు దక్షిణం నుండి ఉత్తరం వరకు ఆంధ్ర మొత్తం పొడవునా సాగింది. ఈస్ట్ కోస్ట్ రైల్వే 1899లో తెరవబడినా అది ఆంధ్రా మీదుగా ప్రయాణించింది. దీంతో తెలుగువారు ప్రయాణించడం మరియు తోటి భారతీయులతో తమ భావాలను పంచుకోవడం సులభతరం కావడంతో ప్రజల్లో జాతీయవాద స్ఫూర్తి గణనీయంగా పెరిగింది.

4.2.6. ప్రజా సంఘాలు :

ప్రజల మనోవేదనలను పరిష్కరించడానికి ప్రజా సంఘాల అవసరాన్ని గుర్తించారు. గాజుల లక్ష్మినరసు చెట్టి మద్రాసుకు చెందిన ప్రముఖ వ్యాపారి. 1852లో మద్రాస్ నేటివ్ అసోసియేషన్ ప్రారంభించాడు. పేద రైతులు మరియు బ్రిటీష్ వారి మతపరమైన విధానానికి వ్యతిరేకంగా ఈ సంఘం 1852 మరియు 1861 లో ప్రభుత్వానికి వినతిపత్రాలను సమర్పించింది. 1884లో రంగయ్య నాయుడు, ఆనందాచార్యులు వంటి ప్రముఖ తెలుగు వ్యక్తులు మద్రాసు మహాజనసభను ప్రారంభించారు. అలాగే రిటైర్డ్ ఇండియన్ సివిల్ సర్వెంట్ A.O. హ్యూమ్ 1885 డిసెంబర్‌లో బొంబాయిలో W.C. బెనర్జీ అధ్యక్షతన జరిగిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ మొదటి సమావేశాన్ని నిర్వహించారు. రంగయ్య నాయుడు, ఆనందా చార్యులు, న్యాపతి సుబ్బారావు వంటి ప్రముఖ తెలుగు నాయకులు ఈ సమావేశములో పాల్గొనడం జరిగింది. 1886లో కలకత్తాలో జరిగిన రెండవ సమావేశానికి ఆంధ్రా నుండి 21 మంది ప్రతినిధులు హాజరయ్యారు. ఆనందాచార్యులు 1891 నాటికి కాంగ్రెస్ అధ్యక్షునిగా ఎదిగారు.

భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఏర్పాటు జిల్లా సంఘాల ఏర్పాటుకు స్ఫూర్తినిచ్చింది. జాతీయ కాంగ్రెస్ తరహాలో ఆంధ్రాలో జిల్లా సంఘాలను ఏర్పాటు చేయడంలో ఆంధ్ర నాయకులు ముందున్నారు. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో ఏర్పడిన మొదటి జిల్లా సంఘం 1892లో ఏర్పడిన కృష్ణా

named his two sons Togo and Nogi after the famed military officers. Veerabrahmam, a native of Machilipatnam, wrote a play entitled Japaniyam. It should be noted that Japan became a role model for the Telugus. During the Swadeshi movement, students were sent to Japan to learn industrial arts.

4.2.8. Partition of Bengal-Vandemataram Movement

The partition of Bengal caused by Lord Curzon in 1905 fostered the nationalist spirit among the Indians. Though Curzon announced that partition of Bengal had been contemplated on administrative grounds, it was deliberately meant to drive a wedge between Hindus and Muslims and to weaken the national movement in Bengal. The agitation for the annulment of Bengal was popularly known as the Vandemataram Movement, as the Vandemataram song was widely used during the course, almost like a war cry. Since then, it has become a formality to greet by saying Vandemataram whenever two people meet. It became a customary habit to also wear Vandemataram badges. The Swadeshi Movement, the constructive side of the Vandemataram Movement, was an integral part of the agitation as the leaders appealed to Indians to boycott foreign goods and use native products. With the advent of the Vandemataram movement, the era of moderate nationalism ended and ushered in extremist nationalism. At the national level, the movement was spearheaded by Lala Lajapathi Rai, Bala Gangadhara Tilak, and Bipinchandra Pal, known in history as Lal, Bal, and Pal.

4.3. Vandemataram Movement in Andhra

In Andhra, Krishna Patrika played a significant role in spreading the ideals of the Vandemataram movement and the cause of Swadeshi. An organisation known as Balabharathi Samiti was formed at Rajahmundry in 1907, and it began to work for the spread of the Swarajya and Swadeshi movements. In Andhra, Kauta Srirama Sastri used to sing the Vandemataram song passionately and make people excited.

4.3.1. Bipin Chandrapal Tour (April, 1907)

Bipinchandra Pal's tour of Andhra towns in April 1907, arranged by Mutnuri Krishna Rao, editor of Krishna Patrika, resulted in inculcating burning faith in Swarajya and Swadeshi. As a part of his tour, Pal visited Andhra towns like Vizainagaram, Visakhapatnam, Kakinada, Rajahmundry, and Bezwada and delivered a series of lectures. He elaborated on the need for gaining Swarajya and the importance of the

జిల్లా సంఘం. ఇతర జిల్లా సంఘాలు 1895లో గోదావరి, 1897లో విశాఖపట్నం, 1904లో గుంటూరు, 1906లో గంజాం, అనంతపురం 1907, కడప, కర్నూలు, నెల్లూరు జిల్లా సంఘాలు 1908 లో మరియు 1911లో చిత్తూర్ జిల్లా సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి.

4.2.7. రష్యా–జపాన్ యుద్ధ ప్రభావం :

1905లో ఆసియా మరుగుజ్జు అయిన జపాన్ చేతిలో యూరోపియన్ దిగ్గజం రష్యా ఓటమి ఆసియా అంతటా జాతీయవాదం పెరగడానికి గొప్ప ప్రేరణనిచ్చింది. ఇది భారతీయులు తమ న్యూనతాభావాన్ని పోగొట్టుకోవ డానికి, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని తిరిగి పొందడానికి సహాయపడింది. జపాన్ విజయం ఆంధ్ర ప్రజలను కూడా తీవ్రంగా ప్రభావితం చేసింది. ఆదిపూడి సోమనాధ రావు 'జపాన్ చరిత్ర' ను తెలుగులో వ్రాసి మునగాల రాజుకు అంకితం చేశారు. రాజా తన ఇద్దరు కుమారులకు ప్రఖ్యాత సైనిక అధికారుల పేరు మీద 'టోగో' మరియు 'నోగి' అని పేరు పెట్టాడు. మచిలీపట్నానికి చెందిన వీరబ్రహ్మం 'జపనీయం' అనే నాటకాన్ని రచించాడు. జపాన్ తెలుగువారికి రోల్ మోడల్ గా నిలిచిందని గమనించాలి. స్వదేశీ ఉద్యమ సమయంలో విద్యార్థులను పారిశ్రామిక మెళకువలు నేర్చుకోవడానికి జపాన్ కు పంపారు.

4.2.8. బెంగాల్ విభజన / వందేమాతరం ఉద్యమం :

1905లో లార్డ్ కర్జన్ చేపట్టిన బెంగాల్ విభజన భారతీయులలో జాతీయవాద స్ఫూర్తిని పెంపొందించింది. పరిపాలనా ప్రాతిపదికన బెంగాల్ విభజన చేపట్టినట్లు కర్జన్ ప్రకటించినప్పటికీ, ఉద్దేశపూర్వకంగా హిందూ–ముస్లింల మధ్య చీలిక తెచ్చేందుకు మరియు బెంగాల్‌లో జాతీయ ఉద్యమాన్ని బలహీనపరిచేందుకు ఉద్దేశించబడింది అని యావత్భారత దేశం విశ్వసించినది. బెంగాల్ రద్దు కోసం జరిగిన ఆందోళన వందేమాతరం ఉ ద్యమంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఎందుకంటే వందేమాతరం గీతం విస్తృతంగా ఉపయోగించబడింది. అప్పటి నుంచి ఇద్దరు కలిసినప్పుడల్లా వందేమాతరం

Swadeshi. Due to the untiring efforts of the leaders of Andhra, the students and youth gave up their fear of the British and expressed their latent feelings by wearing Vandemataram badges and by greeting one another with the Vandemataram slogan. As a consequence of all these intense political activities, some major incidents occurred in Andhra too. They were the Rajahmundry College incident, the Kakinada riot case, the Kotappakonda incident, and the Tenali bomb case.

4.3.2. Rajamundry College Incident: (April 24th, 1907)

Bipinchandra Pal's lectures were the immediate cause of an incident in Rajahmundry. Mark Hunter was the principal of the two colleges at Rajahmundry, viz., the teacher training college and the Rajahmundry Government Arts College. Harisarvothama Rao presented an address on Bipanchandra Pal during his visit to Rajahmundry. Hunter convened a joint session of both the colleges under his control on March 19, 1907, and ordered them not to utter the word Vandemataram or wear such badges. He banned slogans or placards of Vandemataram on the college campus. Hunter also ordered that no single college student should be a member of BalaBharathi. Under the leadership of Gadicherla Harisarvothama Rao, the students of the training college attended the college wearing Vandemataram badges. Mark Hunter wanted to teach a lesson to the students for defying his orders. Out of a total of 222 students, he barred 110 from taking examinations for two years. Harisarvothama Rao, the leader of the students, was barred from employment as a teacher in any government-aided institution. Another student, namely Ramachandra Rao, was also declared ineligible for government jobs. The Rajahmundry College incident marked the beginning of the students' participation in the freedom struggle.

Later, Harisarvothama Rao became the editor of an English magazine being published by Bodi Narayana Rao. Harisarvothamas severely criticised the brutality of this English in the incidents that took place in Tinnelveli. As a result, both the editor and publisher were sentenced to prison in 1908. Harisarvotthama Rao and Bodi Narayana Rao became famous as the first freedom fighters from Andhra to go to jail during the Vandemataram movement.

4.3.3. Kakinada Riot Case (1907)

The Kakinada students who studied in Rajahmundry set up an organisation called the Vandemataram Protective League and began to

అంటూ పలకరించడం లాంఛనమయ్యింది. వందేమాతరం బ్యాడ్జీలు కూడా ధరించడం ఆనవాయితీగా మారింది. వందేమాతరం ఉద్యమం యొక్క నిర్మాణాత్మక పక్షమైన స్వదేశీ ఉద్యమం ఆందోళనలో అంతర్భాగంగా ఉంది. ఎందుకంటే నాయకులు విదేశీ వస్తువులను బహిష్కరించాలని మరియు స్వదేశీ ఉత్పత్తులను ఉపయోగించాలని భారతీయులకు విజ్ఞప్తి చేశారు. వందేమాతరం ఉద్యమం ప్రారంభం కావడంతో మితవాద జాతీయవాద శకం అంతమై అతివాద జాతీయవాదానికి నాంది పలికింది. జాతీయ స్థాయిలో ఉద్యమాన్ని లాలా లజపతి రాయ్, బాలా గంగాధర తిలక్ మరియు బిపిన్ చంద్రపాల్ నడిపించారు. చరిత్రలో ఈ ముగ్గురూ లాల్, బాల్, పాల్ గా ప్రసిద్ధి చెందారు.

4.3. ఆంధ్రలో వందేమాతరం ఉద్యమం :

ఆంధ్రాలో వందేమాతరం ఉద్యమ ఆశయాలను, స్వదేశీ ఆశయాలను వ్యాప్తి చేయడంలో కృష్ణా పత్రిక ప్రముఖ పాత్ర పోషించింది. బాలభారతి సమితి అనే సంస్థ 1907లో రాజమండ్రిలో ఏర్పడి స్వరాజ్య, స్వదేశీ ఉద్యమాల వ్యాప్తికి గణనీయమైన కృషి చేయడం ప్రారంభించింది. ఆంధ్రలో కౌతా శ్రీరామశాస్త్రి వందేమాతరం గీతాన్ని ఉద్వేగభరితంగా పాడి ప్రజలను ఉత్తేజపరిచేవారు.

4.3.1. బిపిన్ చంద్రపాల్ పర్యటన (ఏప్రిల్, 1907) :

కృష్ణా పత్రిక సంపాదకుడు ముట్నూరి కృష్ణారావు ఏర్పాటు చేసిన ఆంధ్ర పట్టణాలలో బిపిన్ చంద్రపాల్ పర్యటన స్వరాజ్యం మరియు స్వదేశీపై విశ్వాసాన్ని కలిగించింది. తన పర్యటనలో భాగంగా పాల్ విజయనగరం, విశాఖపట్నం, కాకినాడ, రాజమండ్రి మరియు బెజవాడ వంటి ఆంధ్ర పట్టణాలను సందర్శించి వరుస ఉపన్యాసాలు ఇచ్చారు. వాటిలో స్వరాజ్యం పొందవలసిన అవసరాన్ని, స్వదేశీ ప్రాముఖ్యతను వివరించారు. ఆంధ్రా నాయకుల అలుపెరగని కృషి వల్ల విద్యార్థులు, యువకులు బ్రిటీష్ వారి

propagate the ideals of the Vandemataram movement. In an incident that took place on May 31, 1907, Captain Kemp, the Medical Officer of the district, became enraged when a boy by the name of Kopalle Krishna Rao cried Vandemataram. He got enraged and beat one of the boys by the name of Kopalle Krishna Rao. He was badly hurt and left unattended. Knowing this, the people were outraged and attacked the European Club, where Kemp hid himself to protect them. On hearing this, J.A. Cunning, the Collector, reached there with force and dispersed the crowd. Knowing the grave situation, Kemp left Kakinada secretly. Later, the police arrested 20 people. The accused were sentenced to a fine and imprisonment. The Kakinada riots case was the first of its kind in Andhra.

4.3.4. Kotappakonda Incident (1909)

The Kotappakonda incident took place in 1909. Kotappakonda is a hillock on which a temple of Siva is situated, with open plain ground on all sides. Decorated cars known as Prabhas, drawn by bullocks to Kotappakonda, were the norm, followed by the nearby villagers in all pomp and splendour. On February 18, 1909, on Sivratri day, Gade Chinnapa Reddy of Reddypalem brought a 60-foot Prabha to Kotappakonda, drawn by his bullocks. That year, many people attended the festival beyond their expectations. The police were excessively severe in controlling the mass and started beating the people in the name of maintaining discipline. The bulls of Chinnapa Reddy became unruly, and the police opened fire on them and killed them. One of the constables tried to attack Chinnappa Reddy when the latter threw him down on the ground. The police thought that the constable had been killed. Immediately, about five or six constables rushed to the spot, arrested Chinnappa Reddy, and took him to the police station. The infuriated mob demanded the release of Chinnappa Reddy, and when it was refused, they set fire to the palmyra leaves of the shed that constituted the police station. Even women were so infuriated that they started attacking the police. The cries of Vandemataram filled the air, and the police, seeing the infuriated condition of the mob, ran away. In the course of the riot, a constable and a peon attached to the Salt Department were killed, and several police officers were seriously injured. On the side of the people, two Reddy boys died. The government arrested 45 people in this connection, of whom 21 were convicted. Chinnappa Reddy was sentenced to death, while four others were sentenced to life, and the

పట్ల భయాన్ని వీడి వందేమాతరం బ్యాడ్జీలు ధరించి, వందేమాతరం నినాదాలతో ఒకరికొకరు అభివాదం చేసుకుంటూ తమ భావాలను చాటుకున్నారు. ఇన్ని తీవ్రమైన రాజకీయ కార్యకలాపాల పర్యవసానంగా ఆంధ్రాలో కూడా కొన్ని ముఖ్య సంఘటనలు జరిగాయి. అవి రాజమండ్రి కాలేజీ ఘటన, కాకినాడ అల్లర్లు, కోటప్పకొండ ఘటన, తెనాలి బాంబు కేసు.

4.3.2. రాజమండ్రి కళాశాల సంఘటన (ఏప్రిల్ 24,1907) :

రాజమండ్రిలో జరిగిన సంఘటనకు బిపిన్ చంద్రపాల్ ఉపన్యాసాలు తక్షణ కారణం. మార్క్ హంటర్ రాజమండ్రిలోని రెండు కళాశాలలకు అనగా ఉపాధ్యాయ శిక్షణ కళాశాల మరియు రాజమండ్రి ప్రభుత్వ ఆర్ట్స్ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ గా ఉన్నారు. రాజమండ్రిలో బిపిన్ చంద్రపాల్ జరిపిన పర్యటనలో గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు అనే విద్యార్థి ప్రసంగించారు. హంటర్ మార్చి 19, 1907న తన ఆధీనంలో ఉన్న రెండు కళాశాలల సంయుక్త సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసి, వందేమాతరం అనే పదాన్ని ఉచ్చరించవద్దని లేదా అలాంటి బ్యాడ్జీలు ధరించవద్దని ఆదేశించాడు. కాలేజీ ప్రాంగణంలో వందేమాతరం నినాదాలు లేదా ప్లకార్డుల ప్పురదర్శనను నిషేధించారు. హంటర్ బాలభారతి సమితిలో ఏ ఒక్క కాలేజీ విద్యార్థి కూడా సభ్యుడు కాకూడదని ఆదేశించాడు కుడా. గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు నేతృత్వంలో శిక్షణ కళాశాల విద్యార్థులు వందేమాతరం బ్యాడ్జీలు ధరించి కళాశాలకు హాజరయ్యారు. మార్క్ హంటర్ తన ఆదేశాలను ధిక్కరించినందుకు విద్యార్థులకు గుణపాఠం చెప్పాలను కున్నాడు. మొత్తం 222 మంది విద్యార్థుల్లో 110 మంది విద్యార్థులను రెండేళ్లపాటు పరీక్షలు రాయకుండా డిబార్ చేశాడు. విద్యార్థుల నాయకుడైన హరిసర్వోత్తమ రావు ఏ ప్రభుత్వ లేదా ఎయిడెడ్ సంస్థల్లో ఉపాధ్యాయుడిగా ఉద్యోగం చేయకుండా డిబార్ చేయబడ్డాడు.

4.3.3. కాకినాడ అల్లర్ల కేసు (1907) :

కాకినాడలో వందేమాతరం ప్రొటెక్టివ్ లీగ్ అనే సంస్థను స్థాపించి

remaining was given various sentences. Ballads were composed extolling his martyrdom, and even today they are sung by the people of the area.

4.3.5.Tenali Bomb Case: (1909)

Another incident that took place in Andhra Pradesh during the Vandemataram movement was the Tenali bomb case. In 1909, a Dalit boy by the name of Chennugudu was killed in a bomb explosion at Kancharla Palem. The bomb was planted by three patriots, namely Chukkapalli Ramaiah, Kotamraju Venkatarayudu, and Lakkaraju Basavayya. They were arrested on April 6, 1909. Chukkapalli Ramaiah was sentenced to 10 years transportation, whereas Venkatarayudu and Basavayya were sentenced to two years transportation.

4.4. Swadeshi Movement

Swadeshi was the constructive aspect of the Vandemataram Movement. The Indian National Congress, which met in Calcutta in 1906, framed the Swadeshi movement as a means of countering the economic loss of Britain by encouraging indigenous industries and boycotting foreign goods. Receiving the call of the National Congress, the Andhras jumped into the Swadeshi movement. Swadeshi spread too many parts of the country, including Andhra. Bipin Chandrapal's visit to Andhra Pradesh in 1907 gave a good impetus to the Swadeshi movement.

The important features of it were

1. To boycott foreign goods and use Swadeshi goods.
2. To boycott the government educational institutions and establish national institutions instead.
3. To boycott the British courts and set up panchayat courts.
4. To discard government jobs and government titles
5. To disobey the government's laws peacefully, non-payment of taxes, etc.

A Swadeshi League was formed in Madras in 1906 to promote the cause of the Swadeshi movement and encourage the sale of Swadeshi goods. On behalf of it, Nyapati Subbarao and K. Venkata Ramana Rao organised the Swadeshi movement campaign in Andhra Pradesh. Vernacular presses like Deshamata, published in Rajahmundry, Krishna Patrika, published in Machilipatnam, and Swarajya, published in Vijayawada, significantly contributed to the propagation of the movement. As a result, organisations such as Balabharati Samiti in Rajahmundry, Yuvajana Swarajya Samiti in Machilipatnam, Mahila Bharati Sangam in

వందేమాతరం ఉద్యమాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకుని ప్రచారం చేయడం ప్రారంభించారు. మే 31, 1907లో జరిగిన ఒక సంఘటనలో కోపల్లె కృష్ణారావు అనే బాలుడు వందేమాతరం అంటూ కేకలు వేయడంతో జిల్లా వైద్యాధికారి కెప్టెన్ కెంప్ ఆగ్రహానికి గురయ్యాడు. దీంతో ఆగ్రహించిన అతను కోపల్లె కృష్ణారావు అనే అబ్బాయిని కొట్టాడు. అతను తీవ్రంగా గాయపడ్డాడు. కెంప్ గమనించకుండా ఆబాలుడిని వదిలేశాడు. ఈ విషయం తెలుసుకున్న ప్రజలు ఆగ్రహించి యూరోపియన్ క్లబ్‌పై దాడి చేశారు. అక్కడ వారి నుండి రక్షించుకోవడానికి కెంప్ దాక్కున్నాడు. ఇది విన్న జేఏ కన్నింగ్, కలెక్టర్ అక్కడికి చేరుకుని జనాన్ని చెదరగొట్టారు. పరిస్థితి విషమించడంతో కెంప్ కాకినాడ నుంచి రహస్యంగా వెళ్లిపోయారు. అనంతరం 20 మందిని పోలీసులు అదుపులోకి తీసుకున్నారు. నిందితులకు జరిమానాతో పాటు జైలు శిక్ష విధించారు.

4.3.4. కోటప్పకొండ సంఘటన (1909) :

కోటప్పకొండ సంఘటన 1909లో జరిగింది. కోటప్పకొండ అనేది ఒక కొండ. దానిపై శివాలయం ఉంది. దానికి అన్ని వైపులా మైదానంలో ఉంది. కోటప్పకొండకు ఎద్దులచే అత్యంత వైభవంగా అలంకరించబడిన ఎద్దుల బండ్లను గ్రామస్తులు ఊరేగింపుగా తీసుకుని వెళ్ళేవారు. 1909 ఫిబ్రవరి 18న మహాశివరాత్రి రోజున రెడ్డిపాలెంకు చెందిన గాదె చిన్నప రెడ్డి తన ఎద్దుల చేత అలంకరించిన 60 అడుగుల ప్రభను కోటప్పకొండకు తీసుకొచ్చాడు. ఆ ఏడాది ఉత్సవాలకు అంచనాలకు మించి చాలా మంది హాజరయ్యారు. జనాన్ని అదుపు చేయడంలో పోలీసులు కఠినంగా వ్యవహరించారు. క్రమశిక్షణ పేరుతో ప్రజలను కొట్టడం ప్రారంభించారు. చిన్నప రెడ్డికి చెందిన ఎద్దులు అదుపు తప్పడంతో పోలీసులు ఎద్దులపై కాల్పులు జరిపారు. చిన్నప్ప రెడ్డిపై కానిస్టేబుల్‌లలో ఒకరు దాడికి యత్నించారు. కానిస్టేబుల్ మృతి చెందిన కారణంగా దాదాపు ఐదారుగురు

Sattenapally, Lajapatirai Vidyabhivardhani Sangam in Visakhapatnam,Prodduturu Taluk Sangham, Modukuru Grama Sangham, etc. were established.

Several Swadeshi stores and national educational institutions came into existence during this period. In starting the national educational institutions at Rajahmundry, Gunneswara Rao, the Karnam of the place, played a prominent part. Apart from founding the Bala Bharati Samiti, he also started the Vandemataram Night School at Rajahmundry. The National High School at Rajahmundry was also started during this period, for which one Perraju donated a landed property. In Masulipatam, the National College was started through the efforts of Mutnuri Krishna Rao. In Guntur, the Swadeshi movement was led by Konda Venkattappayya and Vinjamuri Bhavanachari. National institutions were also opened at places like Ongole, Cuddapah, etc. In Nellore, a Swadeshi society was started in 1908 by Mahankali Srinivasa Sastrulu, and a night school was also started in the house of Vennalakanti Narasiah. The Swadeshi movement spread among the merchant class and the enlightened public too. Several leading merchants in Rajahmundry responded to the Swadeshi movement by agreeing to sell only Swadeshi goods. In Cuddapah, a Swadeshi cloth shop was started. Swadeshi fairs (*Santalu*) were conducted to encourage the use and sale of Swadeshi goods.

The boycott of foreign goods and the use of native products resulted in the necessity of establishing native industries. Bhavanachari of Guntur suggested the idea of sending young men to Japan for industrial training in order to start industries at home after their return. The appeals of the leaders to the patriotic elite to send the young men at their expense to Japan were properly responded to. Certain organisations also came forward to fund such people. Malladi Venkata Subba Rao of Kakinada was sent to Japan in 1906 to learn pencil making. S. Rama Rao, a student of Bellary, was sent in 1906 to learn glass and watch making.Mamidi Devendram of Rajahmundry was sent to learn electroplating and its ancillary industries.

The Swadeshi movement also touched literature and drama. Several books in Telugu were written during this period in support of the Swadeshi movement. Attili Suryanarayana wrote Hindu Daridryamu, and Mangapudi Venkata Sarma and Venkata Subbarayudu authored Bharata Matru Satakamu. The people of Krishna district promoted cultural

కానిస్టేబుళ్లు సంఘటనా స్థలానికి చేరుకుని చిన్నప్ప రెడ్డిని అదుపులోకి తీసుకుని పోలీస్ స్టేషన్‌కు తరలించారు. దానితో ఆగ్రహించిన గుంపు చిన్నప్ప రెడ్డిని విడుదల చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. నిరాకరించడంతో వారు పోలీస్ స్టేషను ఏర్పాటు చేసిన షెడ్‌లోని తాటి ఆకులను తగులబెట్టారు. మహిళలు సైతం పోలీసులపై దాడికి దిగారు. వందేమాతరం నినాదాలు మిన్నంటాయి. చిన్నప్ప రెడ్డికి మరణశిక్ష విధించగా, మరో నలుగురికి జీవిత ఖైదు, మిగిలిన వారికి వివిధ శిక్షలు విధించారు. చిన్నప్ప రెడ్డి బలిదానాన్ని కీర్తిస్తూ అనేక గీతాలు రచించ బడ్డాయి మరియు నేటికీ అవి ఆ ప్రాంత ప్రజలచే పాడబడుతున్నాయి.

4.3.5. తెనాలి బాంబు కేసు (1909) :

వందేమాతరం ఉద్యమం సమయంలో ఆంధ్రాలో జరిగిన మరో సంఘటన తెనాలి బాంబు కేసు. 1909లో ఒక దళిత బాలుడు చెన్నుగూడు కంచర్ల పాలెం బాంబు పేలుడులో మృతి చెందాడు. చుక్కపల్లి రామయ్య, కోటంరాజు వెంకటరాయుడు మరియు లక్కరాజు బసవయ్య అనే ముగ్గురు దేశభక్తులు ఈ బాంబును అమర్చారు. వారిని 1909 ఏప్రిల్ 6 న అరెస్టు చేశారు. రామయ్యకు పదేళ్లు, వెంకటరాయుడు, బసవయ్యలకు రెండేళ్లు శిక్ష విధించారు.

4.4. స్వదేశీ ఉద్యమం :

వందేమాతరం ఉద్యమంలో స్వదేశీ నిర్మాణాత్మక అంశం. 1906లో కలకత్తాలో సమావేశమైన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ విదేశీ వస్తువులను బహిష్కరించడం, స్వదేశీ పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించడం ద్వారా బ్రిటన్ ఆర్థిక నష్టాన్ని ఎదుర్కోవడానికి స్వదేశీ ఉద్యమాన్ని రూపొందించింది. జాతీయ కాంగ్రెస్ పిలుపు అందుకున్న ఆంధ్రులు స్వదేశీ ఉద్యమంలోకి దూకారు. స్వదేశీ ఆంధ్రతో సహా దేశంలోని అనేక ప్రాంతాలకు విస్తరించింది. బిపిన్ చంద్రపాల్ 1907లో జరిపిన ఆంధ్ర పర్యటన స్వదేశీ ఉద్యమానికి మంచి ఊపునిచ్చింది.

institutions like the National Theatre to instill nationalism through plays. The Vandemataram Movement in Andhra Pradesh ceased with the annulment of the partition of Bengal in 1911. However, the movement played a major role in creating a sense of nationalism among the Andhras in an unprecedented manner. Thus, between 1905 and 1911, Andhra people were in the grip of Vandemataram spirit, which accelerated the process of anti-British sentiment.

4.5. Home Rule Movement

There was a comparative lull in political activity in India after the annulment of the Partition of Bengal and the shifting of the capital from Calcutta to Delhi. Another important stage in Indians fight for freedom was the Home Rule Movement. During this period, political leaders started constitutional agitation against the British government, demanding self-rule. The First World War began on August 14, 1914. Britain depended on her colonies for material help during the war. Above all, the British relied on the vast Indian army and Indian material resources. The British Government, in principle, expressed that her goal was responsible government for India. Annie Besant, the leader of the Theosophical Society, who had joined the Indian National Congress earlier, saw India's opportunity in England's need. She started the Home Rule Movement in 1916.

There emerged two home rule leagues, not in opposition but in close cooperation with each other. One was started by Bala Gangadhara Tilak, and another, as stated earlier, by Annie Besant. Tilak confined his League's activities to Maharastra, Central Province, and Berar, whereas Annie Besant covered the rest of India. The object of the Home Rule Movement was to attain self-government for India as an integral part of the British Empire by all constitutional means and to educate and organise public opinion in the country towards the attainment of the same. Annie Besant carried on intense propaganda for home rule through two of her journals, The New India and The Common Wheel.

The Theosophical Society branches in the Andhra region prepared the ground for the Home Rule Movement. The Andhra people overwhelmingly supported the home rule movement. The Andhra Branch of the Home Rule League was formed with Gadicherla Harisarvothama Rao as its secretary. Prominent leaders of Andhra Pradesh like Konda Venkatappayya, Unnava Lakshmi Narayana, and Gollapudi Sitarama

స్వదేశీ ఉద్యమం ముఖ్య లక్షణాలు :

విదేశీ వస్తువులను బహిష్కరించడం మరియు స్వదేశీ వస్తువులను ఉపయోగించడం ప్రభుత్వ విద్యా సంస్థలను బహిష్కరించి, బదులుగా జాతీయ సంస్థలను స్థాపించడం బ్రిటిష్ కోర్టులను బహిష్కరించి, పంచాయితీ కోర్టులను ఏర్పాటు చేయడం ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు మరియు ప్రభుత్వ బిరుదులను త్యజించడం ప్రభుత్వ చట్టాలను శాంతియుతంగా ఉ ల్లంఘించడం మరియు పన్నులు చెల్లించకపోవడం మొదలైనవి.

స్వదేశీ ఉద్యమాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు స్వదేశీ వస్తువుల అమ్మకాలను ప్రోత్సహించడానికి 1906 లో మద్రాసులో స్వదేశీ లీగ్ ఏర్పడింది. దాని తరపున న్యాపతి సుబ్బారావు మరియు కె. వెంకట రమణ రావు ఆంధ్రాలో స్వదేశీ ఉద్యమ ప్రచారాన్ని నిర్వహించారు. రాజమండ్రి నుండి ప్రచురించబడిన దేశమాత, మచిలీపట్నం నుండి ప్రచురించబడిన కృష్ణా పత్రిక మరియు విజయవాడ నుండి ప్రచురించబడిన స్వరాజ్యం వంటి ప్రాంతీయ పత్రికలు ఉద్యమ ప్రచారానికి గణనీయంగా దోహదపడ్డాయి.

అలాగే అనేక స్వదేశీ దుకాణాలు మరియు జాతీయ విద్యా సంస్థలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి. రాజమండ్రిలో జాతీయ విద్యాసంస్థ, భారతి సమితి రాజమండ్రిలో వందేమాతరం రాత్రి పాఠశాల, రాజమండ్రిలో నేషనల్ హైస్కూల్ కూడా ఈ కాలంలోనే ప్రారంభించబడింది. మచిలిపట్నంలో ముట్నూరి కృష్ణారావు కృషితో జాతీయ కళాశాల ప్రారంభమైంది. గుంటూరులో కొండా నేతృత్వంలో స్వదేశీ ఉద్యమం నడిచింది. స్వదేశీ వస్తువుల వినియోగాన్ని మరియు అమ్మకాలను ప్రోత్సహించడానికి స్వదేశీ ఫెయిర్లు (సంతలు) నిర్వహించబడ్డాయి. విదేశీ వస్తువులను బహిష్కరించడం మరియు స్వదేశీ ఉత్పత్తులను ఉపయోగించడం వల్ల స్వదేశీ పరిశ్రమలను స్థాపించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. గుంటూరుకు చెందిన భావనాచారి,

Sastry joined the League. All these leaders strove hard to educate the masses during the course of the Home Rule movement. Pamphlets were released to create public opinion in favour of home rule in the Telugu districts. Important of them were *Paramoddesamu* (The Ideal of Home Rule), *Swatantra Varadana Patramu* (The Magna Carta of India), *Swarajya Sabdamu-Bhavamu* (Swaraj, the word and meaning), *Swarajyamu Korutaku Karanamu* (Reason for Home Rule), and *Nootana Haindava Matru Geethamu* (Modern Hindu National Hymn). Besant toured Andhra towns for the propagation of home rule ideals. She addressed meetings at Kakinada, Rajahmundry, Eluru, and Chittoor on home rule and explained the various aspects of the movement in a convincing manner. By the middle of 1917, as many as fifty-two Home Rule League branches were functioning satisfactorily in Andhra districts. Watching the momentum of the Home Rule Movement, the government resorted to oppressive measures. Besant was barred from entering several provinces of British India, and those orders were resented by the Indians. The activities of Annie Besant alarmed the government. On June 16, 1917, the Governor of Madras, Lord Pentland, ordered the internment of Besant and her two colleagues, Wadia and Arundale. The repressive measures hardened the attitude of the national leaders and strengthened their resolve to resist the government. The action of the Madras government added strength to the movement. Meetings protesting against the internment were held at Tenali, Bapatla, and Guntur. Slowly, home rule became a *mantra* in every village. When pressure was mounting against the government, Besant and her colleagues were released on September 17, 1917. Thus, the Home Rule movement prepared the people with the rightful methods of how to face the British Government and the organising agitation methods, and as a result, the people actively participated in the movements that were launched in due course of time.

4.6. Entry of Mahatma into Indian Politics

The year 1919 was important in the freedom struggle of India, as it marked the entry of Mahatma Gandhi into Indian politics. From then on, Gandhi dominated the political scene until the country attained independence in 1947. The Indian National Congress had until then confined itself mostly to the educated middle class. But when Gandhi entered the scene, the Congress attained the stature of a fighting force with a mass base. Gandhi earned a great name for successfully leading

యువకులు తిరిగి వచ్చిన తర్వాత స్వదేశంలో పరిశ్రమలు ప్రారంభించేందుకు, పారిశ్రామిక శిక్షణ కోసం జపాన్‌కు పంపాలని సూచించారు. మల్లాది వెంకట సుబ్బా రావును 1906లో పెన్సిల్ మేకింగ్ నేర్చుకోవడానికి జపాన్‌కు పంపారు. 1906లో బళ్లారి విద్యార్థి ఎస్. రామారావును గాజులు, గడియారాల తయారీ నేర్చుకోవడానికి పంపారు. మామిడి ఎలక్ట్రోప్లేటింగ్ మరియు దాని అనుబంధ పరిశ్రమలను నేర్చుకోవడానికి రాజమండ్రికి చెందిన దేవేంద్రం పంపబడ్డారు. స్వదేశీ ఉద్యమం సాహిత్యం మరియు నాటకాన్ని కూడా తాకింది. స్వదేశీ ఉద్యమానికి మద్దతుగా ఈ కాలంలో తెలుగులో అనేక పుస్తకాలు రచించబడ్డాయి. కృష్ణా జిల్లా ప్రజలు నాటకాల ద్వారా జాతీయవాదాన్ని నింపేందుకు నేషనల్ థియేటర్ వంటి సాంస్కృతిక సంస్థలను ప్రోత్సహించారు. 1911లో బెంగాల్ విభజన రద్దుతో ఆంధ్రలో వందేమాతరం ఉద్యమం ఆగిపోయింది.

4.5. హోమ్ రూల్ ఉద్యమం :

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ఆగష్టు 14, 1914న ప్రారంభమైంది. యుద్ధ నిర్వహణకు సహాయం కోసం బ్రిటన్ తన కాలనీలపై ఆధారపడింది. అన్నింటికి మించి బ్రిటిష్ వారు విస్తారమైన భారతీయ సైన్యం మరియు భారతీయ భౌతిక వనరులపై ఆధారపడ్డారు. భారతదేశానికి బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వమే లక్ష్యం అని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం సూత్రప్రాయంగా వ్యక్తం చేసింది. అంతకుముందు ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెస్‌లో చేరిన థియోసాఫికల్ సొసైటీ నాయకురాలు అనీబిసెంట్, ఇంగ్లండ్ అవసరంలో భారతదేశం యొక్క అవకాశాన్ని చూసింది. ఆమె 1916లో హోంరూల్ ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. రెండు హోమ్ రూల్ లీగ్‌లు ఆవిర్భవించాయి. ఒకటి బాలా గంగాధర తిలక్ మరియు ఇంకొకటి ముందుగా అనీబిసెంట్ చే ప్రారంభించబడింది. తిలక్ తన లీగ్ కార్యకలాపాలను మహారాష్ట్ర, సెంట్రల్ ప్రావిన్స్ మరియు బేరార్‌లకు పరిమితం చేశారు. అయితే అనీబిసెంట్

Satyagraha movements in South Africa and India, at Champaran and Kheda for the peasants and Ahmadabad for the mill workers.

Gandhi reacted sharply to the Rowlatt Bills passed in the first week of March 1919. Gandhi asked the country to observe April 6, 1919, as a day of fasting, prayer, and national humiliation against the Rowlatt Bills and to observe a complete *hartal*. The Andhra people responded to Gandhi's call by observing fasting, a peaceful *hartal,* and holding public meetings on April 6 in all important towns. The incidents in Punjab added fuel to the fire. General Dyer fired at a peaceful meeting at Jallianwala Bagh in Amritsar on April 13, 1919, killing nearly 400 people and injuring thousands. After the Jallianwala Bagh massacre, martial law was proclaimed in several cities in Punjab. The Guntur Bar Association demanded the impeachment of General Dyer, who was responsible for the Jallianwala Bagh atrocities. Meanwhile, the Ali brothers started the Khilafat Movement as a protest against the treatment meted out to the Caliph, the religious head of the Muslims of the world, after the First World War. The Jallianwala Bagh tragedy and the Khilafat question brought the Hindus and the Muslims together in their opposition to the British. Gandhi wished to support the Khilafat Movement to get the support of Muslims for the ongoing national movement.

4.7. Non-Cooperation Movement (1920–1922)

In the backdrop of the Punjab wrongs, the Khilafat, and the dissatisfaction generated by the Montagu-Chelmsford Reforms of 1919, the Special Session of the Congress met at Calcutta in 1920. It passed the non-cooperation resolution moved by Mahatma Gandhi. In the programme of non-cooperation were included the surrender of titles, honorary offices, and nominated seats on local bodies; the boycott of British courts by lawyers and litigants; the establishment of private arbitration courts; the boycott of elections that were to be held soon; and the boycott of foreign goods. Adhering to the general pattern of the 1921–22 non-cooperation movement, the movement in Andhra also followed the following:

1. Boycott of elections
2. Surrender of titles and honorary offices
3. Boycott of educational institutions
4. Boycott of law courts
5. Extension of non-cooperation to municipalities

భారతదేశంలోని మిగిలిన ప్రాంతాలను కవర్ చేశారు. హోం రూల్ ఉద్యమం యొక్క లక్ష్యం అన్ని రాజ్యాంగ మార్గాల ద్వారా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో అంతర్భాగంగా భారతదేశానికి స్వయం పాలనను సాధించడం. అనీబిసెంట్ తన రెండు పత్రికలు, ది న్యూఇండియా మరియు ది కామన్ వీల్ ద్వారా హోమ్ రూల్ యొక్క ప్రచారాన్ని కొనసాగించారు.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని థియోసాఫికల్ సొసైటీ శాఖలు హోంరూల్ ఉద్యమానికి రంగం సిద్ధం చేశాయి. హోంరూల్ ఉద్యమానికి ఆంధ్ర ప్రజలు పెద్దఎత్తున మద్దతు పలికారు. గాడిచెర్లతో ఆంధ్రా బ్రాంచ్ ఆఫ్ హోమ్ రూల్ లీగ్ ఏర్పడింది. హరిసర్వోత్తమ రావు దీనికి కార్యదర్శి. కొండా వెంకటప్పయ్య, ఉన్నావ లక్ష్మి నారాయణ, గొల్లపూడి సీతారామ శాస్త్రి లాంటి ఆంధ్రా ప్రముఖ నాయకులు లీగ్ లో చేరారు. ఈ నాయకులందరూ హోంరూల్ ఉద్యమ సమయంలో ప్రజలకు అవగాహన కల్పించడంలో తీవ్రంగా కృషి చేశారు. తెలుగు జిల్లాల్లో హోంరూల్ కు అనుకూలంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించేందుకు కరపత్రాలను విడుదల చేశారు. హోంరూల్ ఆదర్శాల ప్రచారం కోసం బెసెంట్ ఆంధ్ర పట్టణాల్లో పర్యటించారు. కాకినాడ, రాజమండ్రి, ఏలూరు, చిత్తూరులో జరిగిన సభల్లో ఆమె హోం రూల్ పై ప్రసంగిస్తూ ఉద్యమంలోని పలు అంశాలను ఉద్ధృతంగా వివరించారు. 1917 మధ్య నాటికి ఆంధ్రా జిల్లాల్లో యాభై రెండు హోం రూల్ లీగ్ శాఖలు సంతృప్తికరంగా పనిచేశాయి. హోం రూల్ ఉద్యమం ఊపందుకోవడంతో ప్రభుత్వం అణచివేత చర్యలకు దిగింది. బ్రిటీష్ ఇండియాలోని అనేక ప్రావిన్సులలోకి ప్రవేశించకుండా బిసెంట్ నిషేధించబడింది. ఆ ఆదేశాలను భారతీయులు ఆగ్రహించారు. అనీబిసెంట్ కార్యకలాపాలు ప్రభుత్వాన్ని అప్రమత్తం చేశాయి. జూన్ 16, 1917 న మద్రాసు గవర్నర్ లార్డ్ పెంట్ ల్యాండ్, బిసెంట్ మరియు ఆమె ఇద్దరు సహచరులు వాడియా మరియు అరుండేల్ లను నిర్బంధించవలసిందిగా

6. Defiance of forest rules
7. Encouragement of Swadeshi and boycott of foreign cloth
8. Promotion of temperance by advocating the prohibition of intoxicating liquors,
9. Resignation of village officers, and last but not least,
10. The no-tax campaign In Andhra Pradesh, Unnava Laxminarayana, Gollapudi Sitarama Sastry, Narasimha Charyulu, N.V.L. Narasimha Rao, and Polisetty Hanumaiah Gupta gave up their legal practises. Konda Venkatappayya, Bhupathiraju Venkatapati Raju, C. Narasimha Raju, and Narasimha Iyyer resigned for membership in the Legislative Council. Educational institutions were also boycotted, and student demonstrations were arranged at every centre. The boycott of foreign clothing was also taken up with great zeal by Andhra Pradesh. Some of the Congress workers, mostly young student volunteers, used to go about the countryside, asking people to give up their foreign clothes and wear Swadeshi clothes. On account of the activities of temperance workers, the anti-drink campaign made a tremendous impact in Guntur, Nellore, Bellary, Anantapur, Kurnool, and the Godavari districts.

The All India Congress Committee met at Bezawada on March 31 and April 1, 1921. It had a great impact on the pace of the freedom struggle in Andhra Pradesh. At this session, it was decided to collect one crore rupees towards the Tilak Swaraj Fund, enlist one crore Congress members, and introduce twenty lakh *Charkas.* It was in this meeting that Gandhiji approved the design of the Congress tricolour, designed by Pingali Venkaiah, with some changes. Later, it became the national flag of India, with some more changes.

After the Vijayawada Congress meeting, Gandhiji toured Kakinada, Rajahmundry, Eluru, Machilipatnam, Guntur, Nellore, Bapatla, Cheerala, and Vetapalem and encouraged people to participate in the non-cooperation movement. Wherever Gandhi went, people came in droves to visit him and make contributions to the Tilak Swaraj Fund. At the behest of the leaders of Andhra Pradesh, women in large numbers came out of their houses and gave all their gold ornaments to the Tilak Swarajya Fund. The famous actress Yamina Poorna Tilakam offered her jewels and everything to the Mahatma, renounced her profession, and dedicated her life to the non-cooperation movement. Andhra districts,

ఆదేశించారు. అణచివేత చర్య జాతీయ నాయకుల వైఖరిని కఠినతరం చేసింది మరియు ప్రభుత్వాన్ని ప్రతిఘటించాలనే వారి సంకల్పాన్ని బలపరిచింది. మద్రాసు ప్రభుత్వ చర్య ఉద్యమానికి మరింత బలం చేకూర్చింది. తెనాలి, బాపట్ల, గుంటూరులో నిర్బంధాన్ని నిరసిస్తూ సభలు జరిగాయి. మెల్లమెల్లగా ప్రతి పల్లెలో హోంరూల్ మంత్రంగా మారింది. ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి పెరగడంతో, 1917 సెప్టెంబర్ 17 న బెసెంట్ మరియు ఆమె సహచరులు విడుదలయ్యారు.

4.6. భారత రాజకీయాల్లోకి మహాత్ముని ప్రవేశం :

భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో 1919 సంవత్సరం ముఖ్యమైనది. ఎందుకంటే ఇది భారత రాజకీయాల్లోకి మహాత్మా గాంధీ ప్రవేశాన్ని సూచిస్తుంది. అప్పటి నుంచి 1947లో దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చే వరకు గాంధీ రాజకీయ రంగంపై ఆధిపత్యం చెలాయించారు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అప్పటి వరకు విద్యావంతులైన మధ్యతరగతి వర్గానికే పరిమితమైంది. కానీ, గాంధీ రంగ ప్రవేశం చేసినప్పుడు, కాంగ్రెస్ ప్రజా పునాదితో పోరాట శక్తి స్థాయిని సాధించింది. దక్షిణాఫ్రికా మరియు భారతదేశంలో రైతుల కోసం చంపారన్ మరియు ఖేడా మరియు మిల్లు కార్మికుల కోసం అహ్మదాబాద్ లో సత్యాగ్రహ ఉద్యమాలను విజయవంతంగా నడిపించినందుకు గాంధీ గొప్ప పేరు సంపాదించారు.

జలియన్ వాలాబాగ్ దారుణాలు:

రౌలత్ బిల్లులపై గాంధీ తీవ్రంగా స్పందించారు. రౌలత్ బిల్లులకు వ్యతిరేకంగా ఏప్రిల్ 6 , 1919ని ఉపవాసం, ప్రార్థన మరియు జాతీయ అవమానకరమైన దినంగా పాటించాలని మరియు సంపూర్ణ హర్తాళ్ పాటించాలని గాంధీ దేశాన్ని కోరారు. గాంధీ పిలుపు మేరకు ఆంధ్ర ప్రజలు నిరాహారదీక్షలు, శాంతియుత హర్తాళ్ పాటించి ఏప్రిల్ 6 న అన్ని ముఖ్యమైన పట్టణాల్లో బహిరంగ సభలు నిర్వహించారు. పంజాబ్ ఘటనలు అగ్నికి

especially Guntur District, became the laboratories of Gandhian techniques of satyagraha. In this connection, mention should be made of the people of Chirala and Perala, who waged an epic struggle against the imposed decision of a municipality, the Palnad Forest Satyagraha, and the No-Tax Campaign in the Pedanandipadu.

4.7.1. Chirala-Perala Movement

Chirala, a small town in the former Guntur district, earned nationwide fame with its non-violent agitation during the Non-Cooperation Movement, when a municipality was imposed by the Government of Madras much against the wishes of the people. The boycott of the municipality famed as the Chirala-Perala Struggle was marked by its uniqueness not only in the history of Andhra but also in the history of the freedom struggle in India.

The villages, namely Chirala, Old Chirala, Perala, Jandrapeta, and Veeraraghavapet, were under the administration of a union called the Chirala Union. After frequent attacks of the plague, the chairman of the union and the sanitary officer examined the conditions and submitted a proposal for the conversion of the union into a municipality to provide better sanitary facilities. The *taluq* and district boards endorsed the proposal. The Government of Madras constituted Chirala and Perala into a municipality with effect from April 1, 1920, excluding the remaining villages, which continued to be under a union. The Chirala Municipal Council was constituted with the Revenue Divisional Officer as Chairman and eleven nominated councillors to carry out the administration of the municipality. When Chirala and Perala were made into municipalities, the tax burden increased. The people had to pay about six to seven times more than they were paying under the union, and they felt the taxation was oppressive.

Duggirala Gopalakrishnayya, a native of Penugranchiprolu entered the arena; he became the leader of the dissatisfied public. Duggirala started the anti-municipal movement, linking it with the non-cooperation movement that was ongoing in his own style with *bhajans*, songs, and *puranic* renderings with his melodious tone. He appealed to the people not to pay municipal taxes. The boycott of the municipality and withholding of the payment of taxes were near total. He personally met with the municipal councillors and requested that they resign their memberships. In February 1921, all councillors resigned.

ఆజ్యం పోశాయి. జలియన్ వాలాబాగ్ లో జరిగిన శాంతియుత సమావేశం పై జనరల్ డయ్యర్ కాల్పులు జరిపాడు. 1919 ఏప్రిల్ 13 న అమృత్సర్ లోని జలియన్ వాలాబాగ్ లో దాదాపు 400 మంది మరణించారు మరియు వేలాది మంది గాయపడ్డారు. జలియన్ వాలాబాగ్ మారణకాండకు కారణమైన జనరల్ డయ్యర్ ను అభిశంసించాలని గుంటూరు బార్ అసోసియేషన్ డిమాండ్ చేసింది. ఇంతలో, అలీ సోదరులు మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత ప్రపంచంలోని ముస్లింల మతపరమైన అధిపతి ఖలీఫా పట్ల వ్యవహరించినందుకు నిరసనగా ఖిలాఫత్ ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. జలియన్‌వాలాబాగ్ విషాదం మరియు ఖిలాఫత్ ప్రశ్న హిందువులు మరియు ముస్లింలను ఏకతాటిపైకి తెచ్చింది. కొనసాగుతున్న జాతీయ ఉద్యమానికి ముస్లింల మద్దతు పొందడానికి ఖిలాఫత్ ఉద్యమానికి మద్దతు ఇవ్వాలని గాంధీ ఆకాంక్షించారు.

4.7. సహాయనిరాకరణ ఉద్యమం (1920 – 1922) :

ఖిలాఫత్ మరియు 1919 నాటి మాంటగు–చేమ్స్ ఫోర్డ్ సంస్కరణల ద్వారా ఉత్పన్నమైన అసంతృప్తి నేపథ్యంలో, కాంగ్రెస్ ప్రత్యేక సమావేశం 1920లో కలకత్తాలో సమావేశమైంది. ఇది మహాత్మాగాంధీచే ప్రతిపాదించబడిన సహాయ నిరాకరణ తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. ఆంధ్రలో ఉద్యమం క్రింది మార్గాలను అనుసరించింది: 1. ఎన్నికల బహిష్కరణ, 2. బిరుదులు త్యజించడం 3. విద్యా సంస్థల బహిష్కరణ 4. న్యాయస్థానాల బహిష్కరణ 5. మున్సిపాలిటీలకు సహాయ నిరాకరణన 6. అటవీ నిబంధనలను ధిక్కరించడం 7. స్వదేశీని ప్రోత్సహించడం మరియు విదేశీ వస్త్రాలను బహిష్కరించడం 8. మద్యపానాన్ని నిషేధము 9. గ్రామ అధికారులు రాజీనామా 10. పన్నుల నిరాకరణ. ఆంధ్రలో ఉన్నావ లక్ష్మీనారాయణ, గొల్లపూడి సీతారామ శాస్త్రి, NVL నరసింహ రావు, పోలిశెట్టి హనుమయ్య గుప్తా న్యాయవాద వృత్తిని వదులుకున్నారు. కొండా

The government initiated steps to collect taxes by force and prosecuted those who refused to pay taxes under the criminal procedure code. In March 1921, twelve of those who refused to pay the taxes, including an elderly lady by the name of Ravuri Alamelumangamma, were arrested and sentenced to imprisonment. Ravuri Alamelumangamma, perhaps, was the first woman arrested in the entire country to be sent to prison for a political offence. Gandhi visited Chirala on April 6, 1921, as a part of his tour of Andhra Pradesh, soon after the Bezawada Congress meeting, and appreciated the popular agitation in Chirala.

Gopalakrishnayya put forward a plan to evacuate the municipality's area. The plan was that if people left the area and settled outside the municipality for more than six months, they would forego their vote in that area, and the population of the municipality would come down below 15000, which would force the government to abolish the municipality. He convinced everyone. The people evacuated the municipal limits and constructed hundreds of thatched sheds to accommodate the people outside Chirala and Perala. He named the village Ramnagar. The evacuation started at midnight on April 25th, 1921, with the beat of drums and cries of 'Mahatma Ganghi ki jai'. 13,572 villagers out of a total population of 15,326 evacuated their homes from the municipality. The bulk of them were sheltered by the 'parnasalas," also known as 'swarajyam pakalu," built of bamboo and palmyra. The evacuated Chiral and Perala villages fell into dilapidated condition with the mass exodus. Gopalakrishnayya started a volunteer corps known as Ramadandu. He instilled discipline and patriotism among the volunteers of Ramadandu. With its smart, rigid discipline and patriotic fervour, Ramadandu impressed the delegates who attended the Bezawada special session of the Indian National Congress. The volunteers of Ramadandu played a prominent part in the construction of huts, the digging of wells, and transfer work, and they also became the guardians of law and order as a police force. The Ramadandu took on the responsibility of protecting the huts from fire and theft and avoiding disputes. Gopalakrishnayya kept up the morale of the people with his *sankirtans* and *bhajans*.

The people of Chirala spent nearly eleven months in those palmyra huts amidst sun and rain; despite threats and governmental persecutions, they stayed at Ramnagar in total loyalty to the chief, Duggiralayya. Gopalakrishnayya tried to establish an idealistic state based on the

వెంకటప్పయ్య, భూపతిరాజు వెంకటపతి రాజు, సి. నరసింహ రాజు మరియు నరసింహ అయ్యర్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ సభ్యత్వానికి రాజీనామా చేశారు. విద్యాసంస్థలను కూడా బహిష్కరించి ప్రతి కేంద్రం వద్ద విద్యార్థుల ప్రదర్శనలు ఏర్పాటు చేశారు. విదేశీ వస్త్రాల బహిష్కరణను కూడా ఆంధ్ర దేశం ఎంతో ఉత్సాహంతో చేపట్టింది.

1921 మార్చి 31 , ఏప్రిల్ 1 వ తేదీన బెజవాడలో అఖిల భారత కాంగ్రెస్ కమిటీ సమావేశమైంది. ఇది ఆంధ్రాలో స్వాతంత్ర్య పోరాటముపై గొప్ప ప్రభావాన్ని చూపింది. ఈ సమావేశంలో తిలక్ నిధికి కోటి రూపాయలు వసూలు చేయాలని నిర్ణయించారు. కోటి మంది కాంగ్రెస్ సభ్యులను చేర్చుకోవడం మరియు ఇరవై లక్షల చరఖాలు ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించారు. ఈ సమావేశంలోనే పింగళి వెంకయ్య పొందించిన కాంగ్రెస్ త్రివర్ణ పతాకాన్ని గాంధీజీ కొన్ని మార్పులతో ఆమోదించారు. తర్వాత మరికొన్ని మార్పులతో అది భారత జాతీయ జెండాగా మారింది.

ఆంధ్రా జిల్లాలు, ప్రత్యేకించి గుంటూరు జిల్లా సత్యాగ్రహం యొక్క గాంధేయ పద్ధతుల ప్రయోగశాలగా మారింది. చీరాల మున్సిపాలిటీ నిరాకరణ, పల్నాడు అటవీ సత్యాగ్రహం, పెదనందిపాడు పన్నుల నిరాకరణ ఉద్యమాలను గురించి ఈ సందర్భంగా ప్రస్తావించాలి.

4.7.1. చీరాల – పేరాల ఉద్యమం :

సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమం సమయంలో ప్రజల అభీష్టానికి విరుద్ధంగా మున్సిపాలిటీని విధించినప్పుడు పూర్వ గుంటూరు జిల్లాకు చెందిన చిన్న పట్టణం చీరాల అహింసాయుతంగా చేసిన ఉద్యమం దేశవ్యాప్త ఖ్యాతిని పొందింది. చీరాల–పేరాల పోరాటంగా పేరొందిన మున్సిపాలిటీని బహిష్కరించడం ఆంధ్రా చరిత్రలోనే కాకుండా భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాట చరిత్రలోనే ప్రత్యేకతను సంతరించుకుంది.

చీరాల, పాత చీరాల, పేరాల, జాండ్రపేట మరియు వీరరాఘవపేట

concepts of *swaraj* and *swadharma*. He practically established and ran a popular, idealistic parallel government. Gopalakrishnayya was the president of it. There was a parliament with a couple hundred members to manage affairs, with representatives from all the communities. Gopalakrishnayya passed the necessary legislative enactments, issued administrative orders, and acted as a judicial tribunal, deciding all disputes. They established a panchyat court to dispense justice. Law and order were under complete control. People in the 'parnasalas' opened libraries, and in the new areas they continued their daily business, functions, marriages, and festivals. For the success of a parallel government, it needed a lot of funds. For this, Gopalakrishnayya, with his Ramadandu, went round the villages and collected contributions, and many Congress leaders donated money for the cause.

The success of the movement was immensely recognised by other areas far and near. Many Congress leaders from Madras visited Chirala and delivered speeches to keep the morale of the people alive. The government took the movement seriously. The publicity bureau of the government of Madras issued a statement flouting false allegations against the people of Chirala and Perala**.** The government officials and the paid chairman resorted to repressive measures and devised various methods to break people's determination. The revenue authorities levied a penal cess on the pretext that the thatched houses of Ramnagar were pitched on government lands. The inmates of about 200 huts were evicted, alleging that they were encroachments on government *poramboke* lands, and about 100 more hut owners were served with similar notices. The people of Chirala refused to pay municipal taxes, and consequently, some were prosecuted and fined. They refused even to pay the fines and underwent imprisonment in default of payment of the fine. Their movable properties, consisting of household utensils, were attached and offered for sale by public auction, but as a result of the preaching of the non-co-operators, the sale fetched no bids. The Chirala property was purchased for low prices, mostly by reserved constables, office clerks, and other officials. The Chirala-Perala issue was raised in the Madras Legislative Council. The members who asked the government to abolish the municipality were countered by Justice Party members. On November 17, 1921, a motion for the abolition of Chirala Municipality was proposed. The council debates clearly revealed that the government was strongly determined to suppress the movement while continuing the municipality in Chirala.

గ్రామాలు చీరాల యూనియన్ అనే యూనియన్ పాలనలో ఉన్నాయి. ప్లేగు వ్యాధి సంభవించిన తరువాత, యూనియన్ చైర్మన్ మరియు శానిటరీ అధికారి పరిస్థితులను పరిశీలించారు. మరియు మెరుగైన పారిశుద్ధ్య సౌకర్యాలను అందించడానికి యూనియన్‌ను మున్సిపాలిటీగా మార్చడానికి ప్రతిపాదనను సమర్పించారు. ఈ ప్రతిపాదనకు తాలూకా, జిల్లా బోర్డులు ఆమోదం తెలిపాయి. 1 ఏప్రిల్ 1920 నుండి మద్రాసు ప్రభుత్వం చీరాల మరియు పేరాల మున్సిపాలిటీగా ఏర్పాటు చేసింది. చీరాల, పేరాలను మున్సిపాలిటీగా చేశాక పన్నుల భారం పెరిగింది. ప్రజలు యూనియన్ కింద చెల్లిస్తున్న మొత్తంలో ఆరు నుండి ఏడు రెట్లు ఎక్కువ చెల్లించాల్సి వచ్చింది. దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య మునిసిపల్ వ్యతిరేక ఉద్యమాన్ని సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమంతో ముడిపెట్టి ప్రారంభించారు. మున్సిపల్ పన్నులు చెల్లించవద్దని ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేశారు. మున్సిపాలిటీని బహిష్కరించడం మరియు పన్నుల చెల్లింపును నిలిపివేయడం దాదాపు పూర్తి స్థాయిలో జరిగింది. మున్సిపల్ కౌన్సిలర్లను స్వయంగా కలిసి సభ్యత్వాలకు రాజీనామా చేయాలని అభ్యర్థించారు. ఫిబ్రవరి 1921లో కౌన్సిలర్లందరూ రాజీనామా చేశారు.

మార్చి 1921లో, రావూరి అలమేలుమంగమ్మ అనే వృద్ధ మహిళతో సహా పన్నులు చెల్లించడానికి నిరాకరించిన పన్నెండు మందిని అరెస్టు చేసి జైలు శిక్ష విధించారు. రావూరి అలమేలుమంగమ్మ, బహుశా, రాజకీయ నేరం కోసం జైలుకు పంపబడిన మొత్తం దేశంలో అరెస్టయిన మొదటి మహిళ. బెజవాడ కాంగ్రెస్ సమావేశం ముగిసిన వెంటనే గాంధీ తన ఆంధ్ర పర్యటనలో భాగంగా 1921 ఏప్రిల్ 6 వ తేదీన చీరాలను సందర్శించారు మరియు చీరాల ప్రజాందోళనను ప్రశంసించారు.

ప్రజలు మున్సిపాలిటీ ప్రాంతాన్ని విడిచిపెట్టి, ఆరు నెలలకు పైగా మున్సిపాలిటీ వెలుపల స్థిరపడితే మున్సిపాలిటీ రద్దుఅవుతుందని అందరినీ ఒప్పించాడు. ప్రజలు మునిసిపల్ పరిమితులను ఖాళీ చేసి, చీరాల మరియు

Duggirala was busy collecting funds for the relief activities for the Chirala-Perala movement through his tours and delivering speeches in important towns like Guntur, Ellore, Bezawada, and Ananthapur. He spoke on the Chirala Perala Movement, apart from various other aspects, and appealed to them to liberally contribute funds for his struggle. The fiery and sarcastic speeches earned the ire of the police and the government. Gopalakrishnayya delivered fiery speeches at Berhampur in September 1921, condemning the government for the continued enforcement of the municipality in Chirala against the will of the people. Gopalakrishnayya was arrested at the Berhampore railway station and sentenced to one year of simple imprisonment.

In February 1922, Gandhiji suspended the Non-Cooperation Movement. But the people of Chirala Perala continued the movement and did not leave their new habitat. However, nearly 200 hunters were burned to ashes in a fire accident in Ramnagar. No one from the provincial leadership came forward to reconstruct the huts. Lack of adequate funds and a leader were other causes for the failure of the movement. Further, the evacuation considerably dislocated their economic lives. The demoralised people were left with no alternative except to go back to their old homes. The Chirala and Perala struggle came to an unsuccessful end not only because Gopalakrishnayya was imprisoned, but also because the people were coerced into submission by prosecutions, threats, the burning of cottages, and inducements through diplomatic offers, which all resulted in the return of the people to their old town without achieving their main object, viz. the abolition of the municipality. They became demoralised, went back upon their resolve, and accepted the very municipality on which they had waged such a bitter struggle for so long.

4.7.2. Forest Satyagraha

Palnad *Taluqwas* a dry eco zone in the Guntur District. As the place abounded in forests, the people were heavily dependent upon the forests for means of livelihood like grazing cattle, making agriculture implements, collecting minor forest produce, and removing earth from the forests. But most of the forests were declared "reserved" as per the Forest Act of 1882. The people were barred from entering the reserved forests. An exorbitant grazing tax called *pullari was* levied. The people demanded a reduced grazing tax, the removal of the compounding fee, a

పేరాల వెలుపల వందలాది గడ్డి షెడ్లను నిర్మించారు. ఆ గ్రామానికి రాంనగర్ అని పేరు పెట్టాడు. ఏప్రిల్ 25, 1921 అర్ధరాత్రి మహాత్మా గాంధీకీ జై అనే డప్పులు మరియు కేకలతో తరలింపు ప్రారంభమైంది. మొత్తం 15, 326 జనాభాలో 13,572 మంది గ్రామస్తులు మున్సిపాలిటీ నుండి తమ ఇళ్లను ఖాళీ చేశారు. స్వరాజ్యం అని కూడా పిలువబడే పర్ణశాలల లో ఆశ్రయం పొందారు. గోపాలకృష్ణయ్య రామదండు అనే స్వచ్ఛంద సంస్థను ప్రారంభించారు. రామదండు వాలంటీర్లలో క్రమశిక్షణ, దేశభక్తిని పెంపొందించాడు. చురుకైన, కఠినమైన క్రమశిక్షణ మరియు దేశభక్తి ఉ త్సుకతతో, రామదండు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ బెజవాడ ప్రత్యేక సమావేశానికి హాజరైన ప్రతినిధులను ప్రజలను ఆకట్టుకుంది. రామదండు వాలంటీర్లు గుడిసెల నిర్మాణం, బావుల తవ్వకం పనులలో ప్రముఖ పాత్ర పోషించారు. గుడిసెలను అగ్నిప్రమాదాలు, దొంగతనాలు జరగకుండా కాపాడే బాధ్యతను రామదండు తీసుకుంది. గోపాలకృష్ణయ్య తన సంకీర్తనలు, భజనలతో ప్రజలలో మనోధైర్యాన్ని నింపాడు.

చీరాల ప్రజలు దాదాపు పదకొండు నెలల పాటు ఎండ మరియు వానల మధ్య ఆ తాటాకు గుడిసెలలో గడిపారు. గోపాలకృష్ణయ్య సెప్టెంబరు, 1921లో బెర్హంపూర్ లో ఆవేశపూరిత ప్రసంగాలు చేశారు. గోపాలకృష్ణయ్యను బెర్హంపూర్ రైల్వే స్టేషన్‌లో అరెస్టు చేసి ఒక సంవత్సరం సాధారణ జైలు శిక్ష విధించారు.

1922 ఫిబ్రవరిలో గాంధీజీ సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమాన్ని నిలిపివేశారు. కానీ చీరాల ప్రజలు ఉద్యమాన్ని కొనసాగించడం జరిగింది. అయితే రాంనగర్‌లో జరిగిన అగ్ని ప్రమాదంలో దాదాపు 200 నివాసాలు కాలి బూడిదయ్యాయి. గుడిసెలను పునర్నిర్మించడానికి ఎవరూ ముందుకు రాలేదు. తగినంత నిధులు లేకపోవడం నాయకుడు అరెస్టు కావడం ఉద్యమం వైఫల్యానికి దారి తీసింది. నిరుత్సాహానికి గురైన ప్రజలు తిరిగి

single permit for the entire forest of the district, etc. The non-cooperation movement provided an opportunity for the people to oppose the unpopular forest regulations.

The people of the Palnad *taluq*, particularly those belonging to the villages of Macherla, Veldurti, Ottipalem, Srigiripadu, and Rentachintala, came under the influence of the ongoing national movement. On several occasions, they led large herds of cattle into the reserve forest in contravention of the forest rules. When the government forest guards tried to impound the cattle, the villagers used to go in organised parties and rescue the cattle. At Nadipalem, when the forest guards wanted to impound about 100 buffaloes, the villagers, led by a young woman, attacked the ranger and his party and brought back the cattle. In Srigiripadu, about 700 cattle were impounded. The enraged villagers decided to organise a social boycott of the officials belonging to the Forest and Revenue Departments. In Macherla, a social boycott of the officials was organised on a wider scale. Shopkeepers refused to sell any commodity to the officials, and the servicing communities, like washermen and barbers, denied serving them. The social boycott was a total success. The situation was so serious that Deputy Tahsildar could not even get milk for his infant daughter. On receiving the reports of the boycott, the Collector of the Guntur District visited the area. He was also subjected to a social boycott. The collector could get neither supplies nor conveyance for himself or for the superintendent of police. When he wanted to make his orders known by the beat of drums, the village Munsif stated that all the drums in the village were damaged.

The Congress Committee deputed Unnava Lakshminarayana and Madabushi Vedantam Narasimhacharyulu to make inquiries about the grievances of the people. The Collector summoned the two leaders to appear before him and to show because why they should not furnish security for good behaviour. The people took them to the collector's camp in procession on horseback with the beat of drums, the very drums that the collector was unable to secure. When Lakshminarayana and Narasimha Charyulu refused to furnish security, both of them were arrested and sentenced to one year's imprisonment. The people of the district protested the arrests and expressed their resentment through all peaceful means.

తమ పాత ఇళ్లకు వెళ్లడం మినహా ప్రత్యామ్నాయం లేకుండా పోయింది.

4.7.2. అటవీ సత్యాగ్రహం :

పల్నాడు గుంటూరు జిల్లాలో భాగం. ఈ ప్రదేశంలో అడవులు అధికంగా ఉండడంతో, పశువులను మేపడం, వ్యవసాయ పనిముట్లను తయారు చేయడం, చిన్నపాటి అటవీ ఉత్పత్తుల సేకరణ, అడవుల నుంచి మట్టిని తొలగించడం వంటి జీవనోపాధి కోసం ప్రజలు అడవులపైనే ఎక్కువగా ఆధారపడుతు ఉండేవారు. కానీ 1882 అటవీ చట్టం ప్రకారం చాలా అడవులు రిజర్వుగా ప్రకటించబడ్డాయి. ప్రజలు రిజర్వ్ చేయబడిన అడవుల్లోకి ప్రవేశించకుండా నిరోధించబడ్డారు. పుల్లరి అనే మేత పన్ను విధించబడింది. మేత పన్ను, కాంపౌండింగ్ రుసుము ఎత్తివేత, జిల్లాలోని మొత్తం అడవులకు ఒకే పర్మిట్ తదితరాల కోసం ప్రజలు డిమాండ్ చేశారు. ప్రజావ్యతిరేకమైన అటవీ నిబంధనలను వ్యతిరేకించేందుకు సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమం ప్రజలకు అవకాశం కల్పించింది. పల్నాడు ప్రజలు ముఖ్యంగా మాచర్ల, వెల్దుర్తి, ఒట్టిపాలెం, శ్రీగిరిపాడు మరియు రెంటచింతల గ్రామాలకు చెందిన ప్రజలు జాతీయోద్యమ ప్రభావంలోకి రావడం జరిగింది. అనేక సందర్భాల్లో వారు అటవీ నిబంధనలకు విరుద్ధంగా పెద్ద సంఖ్యలో పశువులను రిజర్వ్ ఫారెస్ట్‌లోకి తీసుకెళ్లారు. ప్రభుత్వ ఫారెస్ట్ గార్డులు పశువులను పట్టుకునేందుకు ప్రయత్నించినప్పుడు గ్రామస్తులు పార్టీలు ఏర్పాటు చేసుకుని పశువులను రక్షించేవారు. నదిపాలెం వద్ద, అటవీగార్డులు సుమారు 100 గేదెలను స్వాధీనం చేసుకోవాలనుకున్నప్పుడు, ఒక యువతి నేతృత్వంలోని గ్రామస్థులు రేంజర్ మరియు అతని బృందంపై దాడి చేసి పశువులను వెనక్కి తీసుకువచ్చారు. శ్రీగిరిపాడులో సుమారు 700 పశువులను అటవీఅధికారులు స్వాధీనం చేసుకున్నారు. దీంతో కోపోద్రిక్తులైన గ్రామస్తులు అటవీ, రెవెన్యూ శాఖల అధికారులపై సాంఘిక బహిష్కరణ చేయాలని నిర్ణయించారు. మాచర్లలో అధికారుల సామాజిక బహిష్కరణ

On September 23, 1921, the forest officials, assisted by the armed reserve police, conducted a raid in Mutpur forest reserve, near Minchalapadu, and captured 300 cattle. But the villagers, consisting of 200 to 300 men and women, tried to rescue the cattle by hurling stones at the police guards and by shouting and whistling so that the cattle might be frightened away. The police had to open fire and disperse the crowd, during which their leader, Kanneganti Hanumanthu, and a few others were shot dead. The next day, the collector and the superintendent of police visited the village and arrested 28 men and 9 women. The death of their leader, the large number of arrests, and the continued use of force by the police demoralised the people. By March 1922, normalcy was restored in Palnad. However, the sacrificing of three lives in Minchalapadu in the police firing was the first of its kind in Andhra Pradesh for the nationalist cause. Similarly, forest laws were defied at Kondur, near Vijayawada. In the Rayachoti taluq of Cuddapah district, the Satyagraha was extremely serious, and the Collector had to call the punitive police to restore normalcy.

4.7.3. Pedanandipadu No-Tax Campaign

The Guntur district, and more particularly the Pedanandipadu *firka,* achieved great name and fame in the annals of the freedom struggle in Andhra Pradesh by carrying on a no-tax campaign even before Gandhiji experimented with it in Bardoli. The Guntur District Congress Committee met at Ponnur on January 12th, 1922, under the leadership of Konda Venkatappayya and Gollapudi Sitarama Sastry, and decided that January *kist* should not be paid throughout the district except in some of the *firkas* of Tenali, Guntur, Ongole, and Repalle taluqs. On account of the efforts of the leaders, several village *Munsifs* (headmen) and *Karanams* (accountants) from different places in Guntur district resigned. The leader of the movement was Machiraju Ramamurthy, the *Karanam* of Chandavolu. Machiraju Ramamurthy and Parvataneni Veeraiah Chowdary, who spearheaded the no-tax campaign in Pedanandipadu *firka,* toured villages and were responsible for the wholesome resignations of the village officers in Pedanandipadu *firka* of the Bapatla *taluq*.

The government did all it could to break the solidarity of the village officers and withhold their resignations. The government took strong measures to stifle the campaign when their efforts failed. The village officers were informed that their resignations would not be accepted and that

కార్యక్రమాన్ని విస్తృత స్థాయిలో నిర్వహించారు. అధికారులకు ఏ వస్తువును విక్రయించడానికి వారు నిరాకరించారు. చాకలివారు, బార్బర్‌లు వంటి సేవలు వారికి అందించడానికి నిరాకరించారు. సామాజిక బహిష్కరణ మొత్తం విజయవంతమైంది. డిప్యూటీ తహశీల్దార్ పసిపాపకు పాలు కూడా దొరకని పరిస్థితి నెలకొంది. బహిష్కరణ నివేదికలు అందుకున్న గుంటూరు జిల్లా కలెక్టర్ ఆ ప్రాంతాన్ని సందర్శించారు. కలెక్టర్ సైతం సామాజిక బహిష్కరణకు గురయ్యాడు. డప్పుల మోత ద్వారా తన ఆదేశాలను తెలియజేయాలను కున్నప్పుడు, గ్రామంలోని డ్రమ్ములన్నీ పాడైపోయిన స్థితిలో ఉన్నాయని గ్రామ మున్సిఫ్ పేర్కొన్నాడు. కాంగ్రెస్ కమిటీ తరపున ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ మరియు మాడబుషి వేదాంతం నరసింహాచార్యులు ప్రజల ఫిర్యాదులపై ఆరా తీశారు. కలెక్టర్ తన ఎదుట హాజరుకావాలని ఇద్దరు నేతలను పిలిచారు. అప్పుడు ప్రజలు డప్పుల మోతతో గుర్రంపై ఊరేగింపుగా కలెక్టర్ క్యాంపు వద్దకు ఇద్దరు నేతలను తీసుకెళ్లారు. వారిద్దరినీ అరెస్టు చేసి ఒక సంవత్సరం జైలు శిక్ష విధించారు. అరెస్టులను నిరసిస్తూ జిల్లా ప్రజలు శాంతియుత మార్గాల ద్వారా తమ ఆగ్రహాన్ని వ్యక్తం చేశారు. మించాలపాడు సమీపంలో 300 పశువులను పట్టుకున్నారు. అయితే 200 నుండి 300 మంది పురుషులు మరియు మహిళలు పోలీసు గార్డులపై రాళ్లు రువ్వడం ద్వారా పశువులను రక్షించడానికి ప్రయత్నించారు. పోలీసులు కాల్పులు జరిపి గుంపును చెదరగొట్టవలసి వచ్చింది. ఈ క్రమంలో వారి నాయకుడు కన్నెగంటి హనుమంతుతో పాటు మరికొంత మందిని కాల్చి చంపారు. మరుసటి రోజు కలెక్టర్ మరియు పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ గ్రామాన్ని సందర్శించి 28 మంది పురుషులు మరియు 9 మంది మహిళలను అరెస్టు చేశారు. తమ నాయకుడి మరణం, పెద్ద సంఖ్యలో అరెస్టులు మరియు పోలీసుల బలప్రయోగం ప్రజలను నిరుత్సాహపరిచాయి. మార్చి 1922 నాటికి పల్నాడులో సాధారణ స్థితి ఏర్పడింది. అయితే మించలపాడులో

those who did not withdraw their resignations would be dismissed from service. They were also warned that the government contemplated legislation by which the families of the dismissed officers would be deprived of hereditary rights. The second measure contemplated was the quartering of punitive police forces. The government tried to fill the vacancies that arose on account of the resignations. Under the leadership of Parvataneni Veeraiah Chowdary, popularly known as Andhra Sivaji, a volunteer corps called *Santisena* was formed with a view to preparing the people for the withholding of *kist* and instilling confidence in the agriculturists against the government's strong-arm tactics. When the people refused to pay taxes, the government tried to seize and auction their property, but when it tried to do so, it was found that the house numbers were wiped off so that the government servants would not know to whom the house belonged. Finding that even the auctioning of household articles had no effect on the people, the government, in order to create fear among them, wanted to seize their lands and cattle and sell and distribute them among the depressed classes. But even these repressive measures by the government did not deter the ryots. Soldiers with machine guns conducted route marches in the various villages of Pedanandipadu *Firka.* Armoured cars also appeared on the scene. The police force was considerably increased. The government also resorted to the destruction and attachment of both movable and immovable properties. The rules in force were amended for this purpose. Land was brought to auction. The government officials themselves had to take up the onerous task of measuring grain, tying it up into bags, and writing attachment lists, which took considerable time. Such was the effectiveness and efficiency of the non-co-operators that no coolies were made available to carry the baggage.

The Andhra leaders were divided on the advisability of carrying on the no-tax campaign. They also appointed a committee to look into the agitation. The committee was afraid that the masses might ultimately get out of control if the government were to employ inhuman oppression. Hence, they wanted the movement to be suspended. While matters were in such a state, Mahatma Gandhi himself wrote a letter to Konda Venkatappayya, asking him to suspend the Pedanandipadu No-Tax campaign till he tried a similar No-Tax campaign at Bardoli. It dampened the enthusiasm of the people. Obeying the orders of Gandhiji, Andhra Congress leaders called off the No-Tax Campaign.

పోలీసు కాల్పుల్లో ముగ్గురు ప్రాణాలు బలిగొనడం ఆంధ్రా జిల్లాల్లో ఇదే తొలిసారి.

4.7.3. పెదనందిపాడు పన్నుల నిరాకరణ ఉద్యమం :

గుంటూరు జిల్లా మరియు ముఖ్యంగా పెదనందిపాడు ఫిర్కా గాంధీజీ బార్డోలీలో సత్యాగ్రహ ప్రయోగాలు చేయకముందే ఆంధ్రాలో పన్నుల నిరాకరణ ప్రచారాన్ని నిర్వహించడం ద్వారా గొప్ప పేరు మరియు కీర్తిని సాధించారు. జనవరి 12న పొన్నూరులో గుంటూరు జిల్లా కాంగ్రెస్ కమిటీ కొండా వెంకటప్పయ్య నేతృత్వంలో సమావేశమైంది. కొన్ని ఫిర్కాలలో తప్ప జిల్లా అంతటా పన్నులు చెల్లించకూడదు అని తీర్మానించడం జరిగింది. నాయకులు పలు గ్రామాల కరణముల కృషి కారణంగా గుంటూరు జిల్లాలోని వివిధ ప్రాంతాలకు చెందిన అకౌంటెంట్స్ రాజీనామా చేశారు. పర్వతనేని వీరయ్య చౌదరి పెదనందిపాడులో నో ట్యాక్స్ ప్రచారానికి నాయకత్వం వహించారు. ఫిర్కా గ్రామాల్లో పర్యటించి పెదనందిపాడులో గ్రామాధికారుల రాజీనామాలకు బాధ్యత వహించారు. అణిచివేసేందుకు ప్రభుత్వం గట్టి చర్యలు తీసుకుంది. వారి రాజీనామాలను ఆమోదించబోమని, రాజీనామాలు ఉపసంహరించుకోని వారిని సర్వీసుల నుంచి తొలగిస్తామని గ్రామ అధికారులకు తెలియజేశారు. తొలగించబడిన అధికారుల కుటుంబాలకు వారసత్వ హక్కులు లేకుండా చేసే చట్టాన్ని ప్రభుత్వం యోచిస్తున్నదని కూడా వారు హెచ్చరించారు. రాజీనామాల కారణంగా ఏర్పడిన ఖాళీలను భర్తీ చేసేందుకు ప్రభుత్వం ప్రయత్నించింది. పర్వతనేని నేతృత్వంలో వీరయ్య చౌదరి ఆంధ్ర శివాజీగా ప్రసిద్ధి చెందారు. శాంతిసేన అనే స్వచ్ఛంద దళం ఏర్పాటు చేయబడింది. ప్రజలు పన్నులు చెల్లించడానికి నిరాకరించడంతో, ప్రభుత్వం వారి ఆస్తులను స్వాధీనం చేసుకోవడానికి మరియు వేలం వేయడానికి ప్రయత్నించింది. కానీ అలా చేయడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు, ప్రభుత్వోద్యోగులు ఇల్లు ఎవరికి చెందినదో తెలియకుండా ఇంటి నంబర్లు

4.7.4: The Rampa Rebellion

Another important episode of the freedom struggle in Andhra was the rebellion of Alluri Sitarama Raju. Alluri Sitarama Raju adopted violence as a means of driving away the British from India. It was popularly called the Rampa Rebellion. The rebellions of Sita Rama Raju were confined to the tribal region of East Godavari and the Visakhapatnam districts of Andhra Pradesh. It lasted for a period of two years and five months, i.e., from January 1922 to May 1924. The Rampa Rebellion and its young hero, Sitarama Raju, have left behind a glowing memory in the hearts of three crore Andhras of his heroism.

Rama Raju belonged to Mogallu village in the west Godavari district. He was born on July 4, 1897, in a Kshatriya family. He acquired knowledge in palmistry, astrology, and ayurvedic medicine. He was also proficient in horse riding, shooting, throwing arrows, and spear-throwing feats with a sword. He read the Ramayana, Mahabharata, and Bhagavad Gita. He was proficient in Sanskrit, English, and Hindi. He was thoroughly influenced by the prevailing political atmosphere.

Sitarama Raju went to Chittagong in July 1921 and participated in the secret meetings of the revolutionary committees. After returning from Chittagong, he toured the Gudem hills and tribal villages, preached temperance among the people, and also asked them not to go to court but to settle their disputes through the indigenous panchayats. Rumours were ripe of Raju's fituri (rebellion) in January 1922. So, he was allotted 30 acres of land at Pydiputli village and was kept under police surveillance. However, he got permission to visit Nepal. Instead, he left for the tribal areas and started the rebellion. Many reasons are attributed to the outbreak of the Rampa Rebellion, such as the oppression of the local taluq officer, Mr. Bastian, the Muttadari system, and the forest reservation policy of the British Government. The people in the agency tracts were dissatisfied with the restrictions placed on jungle clearance and podu cultivation. The repressive policies of Bastian, the Deputy Tahsildar of Gudem, and his corrupt overseer, Santanam Pillai, added to the discontent. The dissatisfied Gam brothers acted as the able lieutenants of Sitarama Raju. Gam Mallu Dora was dismissed from the office of the village munsiff of Battapankalu, and his brother Gam Mallu Dora was deprived of his lands. Another tribal leader, Yendu Padal, was disgruntled with the British as he was not made the Muttadar of Peddavalasa. The

తుడిచిపెట్టినట్లు తేలింది. ఇళ్లలో ఉన్న వస్తువులను వేలం వేయడం వల్ల కూడా ప్రజలపై ఎలాంటి ప్రభావం లేదని గుర్తించిన ప్రభుత్వం, వారిలో భయాందోళనలు సృష్టించేందుకు వారి భూములు, పశువులను స్వాధీనం చేసుకుని అణగారిన వర్గాలకు విక్రయించి పంపిణీ చేయాలన్నారు. కానీ ప్రభుత్వం యొక్క ఈ అణచివేత చర్యలు కూడా ఎలాంటి ఫలితాలు ఇవ్వలేదు. పెదనందిపాడులోని వివిధ గ్రామాల్లో మెషిన్‌గన్‌లతో సైనికులు రూట్‌మార్చ్ నిర్వహించారు. సాయుధ దళాలు కూడా రంగంలోకి దిగాయి. పోలీసు బలగాలను గణనీయంగా పెంచారు. ప్రభుత్వం కూడా చర మరియు స్థిరాస్తులను అటాచ్‌మెంట్ చేయడం వంటివి చేసింది. దీని కోసం అమలులో ఉన్న నిబంధనలను సవరించారు. భూమిని వేలానికి తీసుకొచ్చారు. ప్రభుత్వ అధికారులు స్వయంగా ధాన్యాన్ని కొలవడం, వాటిని సంచులలోకి చేర్చడం మరియు అటాచ్‌మెంట్ జాబితాలు రాయడం వంటి భారమైన పనిని చేపట్టాల్సి వచ్చింది . నాన్-కో-ఆపరేటర్ల ప్రభావం మరియు సమర్థత ఏమిటంటే, సామాను తీసుకెళ్లడానికి కూలీలు ఎవరూ అందుబాటులోకి రాలేదు. అనంతరం పన్నుల నిరాకరణ కొనసాగించడంపై ఆంధ్రా నేతలు విభేదించారు. ఆందోళనల పరిశీలనకు కమిటీని కూడా నియమించారు. ప్రభుత్వం అమానవీయమైన అణచివేతకు పాల్పడితే చివరికి ప్రజానీకం అదుపు తప్పుతుందని కమిటీ భయపడింది. అందుకే ఉద్యమాన్ని నిలిపివేయాలని కోరారు. పరిస్థితులు ఇలా ఉండగా మహాత్మా గాంధీ స్వయంగా కొండాకు లేఖ రాశారు. బర్డోలిలో తాను ఇలాంటి నో టాక్స్ ప్రచారాన్ని ప్రయత్నించే వరకు పెదనందిపాడు నో టాక్స్ ప్రచారాన్ని నిలిపివేయమని వెంకటప్పయ్య ను కోరాడు. గాంధీజీ ఆదేశాలను పాటిస్తూ ఆంధ్రా కాంగ్రెస్ నాయకులు పన్ను నిరాకరణ ఉద్యమాన్ని విరమించుకున్నారు.

4.7.4. రంపా తిరుగుబాటు :

అల్లూరి సీతారామ రాజు భారతదేశం నుండి బ్రిటిష్ వారిని తరిమికొట్టడానికి

persecuted ex-Muttadar of Gudem, namely Muttadam Veeraiah Dora, also joined in the rebellion. They played a considerable part in leading the tribal people against the British.

The rebels under Raju adopted a policy of raiding police stations to lay their hands on arms and ammunition. The first police station to be attacked by 200 rebels was Chintapalli on August 22, 1922, and looted for arms and ammunition. The police stations at Krishnadevipeta and Rajavommangi were the next targets. Raju and his followers obtained 27 carbines, 38 bayonets, 20 swords, and hundreds of cartridges from these raids. The government got reinforcements from various places. The rebels under Rama Raju adopted the guerrilla method of fighting with the English. The first encounter between the rebels and the police took place at Onjeri Ghat on September 3. The police retreated as Tremenhere, the commanding officer, was severely wounded. On September 23, the rebels had another success at Damanapalli. In a fight against the police, the rebels killed two police officers, namely Scot Coward and Heyter, and four other policemen. The police withdrew, leaving behind a great deal of ammunition and six 303 rifles.

The government sent special Malabar police forces to deal with the situation. The government resumed the offensive against Raju after the arrival of the Malabar police. A surprise attack was made on the rebels on December 6 at Peddagaddapalem, where Sitarama Raju and his men received, for the first time, a reverse. The government did not know his movements for months, though he and his forces were passing through the hilly regions. The government also proclaimed an award of Rs. 1,500 for the capture of Raju, Rs. 1,000 each for the capture of the Gam brothers and Veeraiah Dora, and Rs. 50 each for other rebels.

On September 18, Gam Mallu Dora was captured at Nadimpalli village. Despite the loss, Raju resumed his raids and attacked Gangaraju Madgole and Pedduru police stations. The police retaliated by opening fire on them. Raju decided to attack the Gudem military camp on October 26, 1923, to procure arms. But the police offered stiff resistance, and Raju had to make a retreat with several of his followers wounded and one killed. The government sent two companies of Assam Rifles and appointed Rutherford as the Special Commissioner in charge of operations against Sitarama Raju. Rutherford created fear among the tribal's by issuing 238 warrants against the near relatives of the rebels. Raju

హింసను ఒక సాధనంగా స్వీకరించాడు. ఇది రంప తిరుగుబాటుగా ప్రసిద్ధి చెందింది. సీతా రామరాజు తిరుగుబాట్లు ఆంధ్రలోని తూర్పు గోదావరి, విశాఖపట్నం జిల్లాల్లోని గిరిజన ప్రాంతానికే పరిమితమయ్యాయి. ఇది రెండు సంవత్సరాల ఐదు నెలల పాటు కొనసాగింది (జనవరి, 1922 నుండి మే, 1924 వరకు).

రామరాజు పశ్చిమగోదావరి జిల్లా మొగల్లు గ్రామానికి చెందినవారు. అతను జూలై 4, 1897న క్షత్రియ కుటుంబంలో జన్మించాడు. అతను హస్తసాముద్రికం, జ్యోతిషశాస్త్రం మరియు ఆయుర్వేద వైద్యంలో జ్ఞానాన్ని సంపాదించాడు. అతను గుర్రపు స్వారీ, తుపాకి కాల్చడం, బాణాలు విసరడం మరియు కత్తితో, ఈటెలు విసరడంలో కూడా ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు. రామాయణం, మహాభారతం, భాగవతం, గీత చదివాడు. సంస్కృతం, ఆంగ్లం మరియు హిందీలో ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు.

సీతారామ రాజు జూలై, 1921లో చిట్టగాంగ్ వెళ్లి విప్లవ కమిటీల రహస్య సమావేశాల్లో పాల్గొన్నారు. చిట్టగాంగ్ నుండి తిరిగి వచ్చిన తరువాత, అతను గూడెం కొండలు మరియు గిరిజన గ్రామాలలో పర్యటించాడు. మరియు కోర్టులకు వెళ్లవద్దని, వారి వివాదాలను స్థానిక పంచాయతీల ద్వారా పరిష్కరించుకోవాలని కూడా కోరాడు. రాజుపై పుకార్లు వచ్చాయి. కాబట్టి, అతనికి పైడిపుట్ట గ్రామంలో 30 ఎకరాల భూమి కేటాయించబడింది మరియు పోలీసు నిఘాలో ఉంచబడింది. అయితే నేపాల్ సందర్శించేందుకు అనుమతి సైతం అతడికి లభించింది. అయితే నేపాల్ బదులుగా, అతను గిరిజన ప్రాంతాలకు వెళ్లి తిరుగుబాటును ప్రారంభించాడు. స్థానిక తాలూకా అధికారి మిస్టర్ బాస్టియన్ అణచివేత, ముత్తదారి వ్యవస్థ మరియు బ్రిటీష్ ప్రభుత్వ అటవీ రిజర్వేషన్ విధానం వంటి అనేక కారణాలు రంప తిరుగుబాటుకు కారణమయ్యాయి. జంగిల్ క్లియరెన్స్, పోడు సాగుపై విధించిన ఆంక్షలపై ఏజెన్సీ ప్రాంతాల్లోని ప్రజలు అసంతృప్తి వ్యక్తం చేశారు.

continued his movements as before. In an encounter on May 6, 1924, near the Madderu River, a prominent associate of Raju, namely Pericherla Suryanarayana, popularly known as Aggiraju, was captured. On May 7, Rama Raju was surprised in one of his hideouts by Jameder Kanchu Menon of the East Coast Special Police and was brought before Major Goodall. According to the government report, Raju made an attempt to escape, but he was shot dead. His body was cremated at Krishnadevipeta. Later, on May 26, Padal was killed by two villagers, while on June 7th, Gantam Dora lost his life in a skirmish with the police. Thus, by the middle of 1924, the Rampa Rebellion had come to an end.

4.8.Simon Commission

There was a comparative lull in political activity in India after the suspension of the Non-Cooperation Movement in February 1922. In 1927, the British provided a chance to break the slumber and resurrect political activity in India. As per the provisions of the Government of India Act of 1919, a commission would be appointed and sent to India after ten years to examine and review the effects of constitutional reforms and to suggest the necessary changes. As promised, the British Government appointed a statutory commission, popularly known as the Simon Commission, to examine the state of constitutional reforms in India and suggest needed changes. It was composed of seven members of the British Parliament under the chairmanship of John Simon. All its members were white men, and not even a single Indian was accommodated in it. Hence, the Indian National Congress decided to boycott the Simon Commission and organise demonstrations and observe *hartal* on the day of the arrival of the Simon Commission in India. The commission arrived in India on February 3, 1928 A.D. A nationwide *hartal* was observed. There was a deserted look to almost all the places in India. The Commission was greeted with black flags as a protest with the slogan "Simon Go Back," which reverberated in all the cities, towns, and even villages.

In Andhra, Guntur and Ongole were selected for the commission's visit. The Commission arrived in Guntur on February 23, 1928. There were *hartals*, processions, black flag demonstrations with placards reading 'Simon Go back," and protest meetings were the order of the day in Guntur. The students of Guntur belonging to various educational institutions enthusiastically took part in the boycott programme. It is worth

గాం సోదరులు సీతారామ రాజుకు సమర్థులైన లెఫ్టినెంట్‌లుగా వ్యవహరించారు. వీరితో పాటుగా ఎండుపడాలు కుడా బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా గిరిజన ప్రజలను నడిపించడంలో రాజుకు సహకరించడం జరిగింది.

రాజు ఆధ్వర్యంలోని తిరుగుబాటుదారులు పోలీసు స్టేషన్లపై దాడి చేయడం మరియు ఆయుధాలు మరియు మందుగుండు సామాగ్రి స్వాధీనం చేసుకొనే విధానాన్ని అనుసరించారు. 1922 ఆగస్టు 22న చింతపల్లిలో 200 మంది తిరుగుబాటుదారులు దాడి చేసి ఆయుధాలు, మందుగుండు సామగ్రిని దోచుకున్నారు. కృష్ణదేవిపేట, రాజవొమ్మంగి పోలీస్ స్టేషన్లు తదుపరి టార్గెట్‌గా మారాయి. ఈ దాడుల నుండి రాజు మరియు అతని అనుచరులు 27 కార్బైన్‌లు, 38 బయోనెట్‌లు, 20 కత్తులు మరియు వందలాది కాట్రిడ్జ్‌లను స్వాధీనం చేసుకున్నారు. ప్రభుత్వం వివిధ ప్రాంతాల నుంచి బందోబస్తు ఏర్పాటు చేసింది. రామరాజు ఆధ్వర్యంలోని తిరుగుబాటుదారులు ఆంగ్లేయులతో పోరాడే గెరిల్లా పద్ధతిని అవలంబించారు. తిరుగుబాటుదారులకు, పోలీసులకు మధ్య మొదటి ఎన్‌కౌంటర్ ఒంజేరి ఘాట్ సెప్టెంబర్ 3లో జరిగింది. సెప్టెంబర్ 24 న దామనపల్లిలో తిరుగుబాటుదారులు మరో విజయం సాధించారు. పోలీసులకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటంలో, తిరుగుబాటుదారులు స్కాట్ కవార్డ్ మరియు హేటర్ అనే ఇద్దరు పోలీసు అధికారులను మరియు మరో నలుగురు పోలీసులను చంపారు.

పరిస్థితిని ఎదుర్కొనేందుకు ప్రభుత్వం ప్రత్యేక మలబార్ పోలీసు బలగాలను దింపింది. మలబార్ పోలీసులు వచ్చిన తర్వాత ప్రభుత్వం రాజుపై దాడిని తిరిగి ప్రారంభించింది. రాజు ఉన్న పెద్దగడ్డపాలెంలో డిసెంబర్ 6వ తేదీన తిరుగుబాటుదారులపై ఆకస్మిక దాడి జరిగింది. రాజు మరియు అతని మనుషులు మొదటిసారి పరాభవం చెందారు. ప్రభుత్వం రాజును

recalling the heroic behaviour of Tanguturi Prakasam Panthulu when the Simon Commission visited Madras. During the agitation against the Commission, there was a police firing in which a person by the name of Parthasaradhi was killed. Prakasam was proceeding with a batch of followers towards the spot of firing. The police blocked his movement, upon which he defiantly bared his chest and told them that "we are determined to move on and have a look at the dead body of our comrade; shoot me if you want". The police were taken aback by his boldness and courage and allowed him to proceed. The courageous behaviour of Tanguturi Prakasam earned him the title Andhra Kesari.

4.9.Poorna Swaraj

Annoyed with the protests against the Simon Commission, the British challenged India to prepare a constitution acceptable to all sections of Indians. The Congress accepted the challenge and assigned the work to Motilal Nehru. After working hard, the Nehru Report was prepared in 1928. Citing the objections of Mohammad Ali Jinnah, the British rejected the Nehru Report. After the denial of the Nehru Report by the British, the Congress met at Lahore in 1929 on the banks of the River Ravi under the leadership of Jawaharlal Nehru. The session was momentous as the Indian National Congress Party had declared that *Poorna Swarajya,* or complete independence, was the sole aim of the freedom struggle. It was also decided to observe January 26 as *Poorna Swarajya* Day every year. The ripples of the call could be seen even in small towns and villages.

4.10.Salt Satyagraha

On March 12, 1930, Gandhi started the famous Dandi March from his ashram at Sabarmati in Ahmadabad with 78 *satyagrahis* to Dandi. They were joined by people as they proceeded. The procession became longer and longer as more people joined the march. The March reached Dandi on April 5. On April 6, Gandhi broke the salt law by raising salt from the sea. The breaking of salt laws was a deliberate act of defiance against the mighty British Government. It attracted enormous publicity and attention from the entire country and even worldwide through the press. At Darasana, 2,500 satyagrahis raided a salt depot under the leadership of Sarojini Naidu. The police resorted to merciless repression. The movement gained momentum by June 1930. Gandhi was arrested on May 4 at 1.10 a.m. before he could offer *satyagraha.* He was taken to Boriwal Station and then to Yerawada Jail.

పట్టుకున్నందుకు రూ.1500, గామ్ సోదరులను పట్టుకున్నందుకు ఒక్కొక్కరికి 1000 మరియు వీరయ్య దొర మరియు ఇతర తిరుగుబాటుదారులకు ఒక్కొక్కరికి 50 బహుమతిగా ప్రకటించింది. సెప్టెంబర్ 18న గాం మల్లు దొర నడింపల్లి గ్రామం వద్ద పట్టుబడ్డాడు. నష్టపోయినప్పటికీ, రాజు తన దాడులను తిరిగి ప్రారంభించడం జరిగింది. రాజు 1923 అక్టోబర్ లో గూడెం సైనిక శిబిరంపై దాడి చేసి ఆయుధాలు సంపాదించాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. కానీ పోలీసులు గట్టిగా ప్రతిఘతించడం జరిగింది. ప్రభుత్వం అస్సాం రైఫిల్స్‌కు చెందిన రెండు కంపెనీలను పంపింది మరియు సీతారామరాజుపై ఆపరేషన్స్‌కు ప్రత్యేక కమిషనర్ గా రూథర్ ఫోర్డ్ ని నియమించింది. రూథర్ ఫోర్డ్ తిరుగుబాటు దారుల సమీప బంధువులపై 238 వారెంట్లు జారీ చేయడం ద్వారా గిరిజనుల్లో భయం సృష్టించడం జరిగింది. 1924 మే 6వ తేదీన మద్దేరు నది దగ్గర జరిగిన ఎన్‌కౌంటర్‌లో రాజుకు చెందిన ప్రముఖ సహచరుడు అగ్గిరాజుగా ప్రసిద్ధి చెందిన పేరిచెర్ల సూర్యనారాయణ పట్టుబడ్డాడు. మే 7వ తేదీన, జమేదర్ కంచుమీనన్ రామరాజును పట్టుకోవడం మరియు మేజర్ గూడాల్ ముందు హాజరుపరచడం జరిగింది. అక్కడ, ప్రభుత్వ నివేదిక ప్రకారం, రాజు తప్పించుకోవడానికి ప్రయత్నించగా అతడిని కాల్చి చంపబడడం జరిగింది. అనంతరం కృష్ణదేవిపేటలో రాజు భౌతికకాయానికి అంత్యక్రియలు నిర్వహించారు. తరువాత, మే 26న, పడాల్ ను ఇద్దరు గ్రామస్థులు చంపగా, జూన్ 7న, పోలీసులతో జరిగిన పోరాటంలో గంటం దొర ప్రాణాలు కోల్పోయాడు. ఆ విధంగా 1924 మధ్య నాటికి రంప తిరుగుబాటు ముగిసింది.

4.8. సైమన్ కమిషన్ :

ఫిబ్రవరి 1922లో సహాయ నిరాకరణ ఉద్యమం నిలిపివేయబడిన తర్వాత భారతదేశంలో రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో ప్రశాంత వాతావరణం ఏర్పడి

The Andhra Provincial Congress Working Committee met at Guntur on March 29, 1930. The Andhra Provincial Working Committee appointed Konda Venkatappayya as the Provincial Dictator of Andhra Province. As per the suggestion of Gandhiji, it was decided to offer *satyagraha* simultaneously at different centres in each district. Before the actual course of action was initiated, training was given to *satyagrahis* in the Congress *sibirams* (centres) to break the salt laws non-violently at places like Pallipadu Ashram in Nellore District, Guntur, Bezawada, Machilipatnam, Eluru in West Godavari, Sitanagaram Ashram in East Godavari District, Vizainagaram in Visakhapatnam District, and Bellary for the ceded districts. When the Satyagraha volunteers went marching to the Sibirams, they were normally received with music and songs by the local people. Meetings were held praising them for their patriotic sense, wishing them all success in their venture, and appealing to the youth at large to come forward and volunteer to serve the nation. It was during this 1930 Salt Satyagraha movement that the famous lyric was written. Veera Gandhamu Tecchinaramu Veerulevvaro Telupudi (Tell us who the heroes are. We have come to anoint them.) of Tripuraneni Ramaswamy Choudhary was composed. As the Rayalaseema had no coastal region, other programmes like the anti-drink and Swadeshi movements were successfully resorted to.

When the Salt Satyagraha gained momentum, the Gandhi-Irwin Pact was signed on March 5, 1931. Congress discontinued the Civil Disobedience Movement and participated in the Round Table Conference as per the Pact. Slowly, the tempo waned, and the movement was unable to regain momentum when the civil disobedience movement was relaunched after the Round Table Conference. Mahatma Gandhi issued a statement recommending the suspension of the Civil Disobedience Movement after his release on May 8, 1933. The Congress suspended the movement at first for six months and extended it for another six weeks. Ultimately, mass civil disobedience was discontinued, and individual civil disobedience was permitted.

After the three Round Table Conferences, the British Government issued a White Paper in 1933, which became the basis of the Government of India Act of 1935. Elections were held as per the Act in 1937, and Congress Ministries were formed in seven out of eleven provinces. In the Madras Presidency, Congress swept the elections. The popular

ఉంది. 1927లో బ్రిటీష్ వారు భారతదేశంలో రాజకీయ కార్యకలాపాలను పునరుజ్జీవింపజేసేందుకు అవకాశం కల్పించారు. 1919 భారత ప్రభుత్వ చట్టంలోని నిబంధనల ప్రకారం, రాజ్యాంగ సంస్కరణల ప్రభావాన్ని పరిశీలించడానికి, సమీక్షించడానికి మరియు అవసరమైన మార్పులను సూచించడానికి ఒక కమిషన్ ను నియమించి, పదేళ్ల తర్వాత భారతదేశానికి పంపబడుతుంది. వాగ్దానం చేసినట్లుగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతదేశంలోని రాజ్యాంగ సంస్కరణల స్థితిని పరిశీలించడానికి మరియు అవసరమైన మార్పులను సూచించడానికి సైమన్ కమిషన్ గా ప్రసిద్ధి చెందిన చట్టబద్ధమైన కమీషన్ ను నియమించింది. ఇది జాన్ సైమన్ అధ్యక్షతన బ్రిటిష్ పార్లమెంటులోని ఏడుగురు సభ్యులతో కూడి ఉంది. దాని సభ్యులందరూ శ్వేతజాతీయులు మరియు ఒక్క భారతీయుడు కూడా అందులో లేకపోవడంతో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సైమన్ కమిషన్ ను బహిష్కరించాలని నిర్ణయించింది. అలాగే సైమన్ కమిషన్ భారతదేశానికి వచ్చిన రోజున ప్రదర్శనలు నిర్వహించాలని మరియు హర్తాళ్ పాటించాలని నిర్ణయం తీసుకుంది. 3 వ తేదీ ఫిబ్రవరి 1928 న దేశవ్యాప్తంగా కమిషన్ భారతదేశానికి చేరుకోవడంతో హర్తాళ్ పాటించారు. భారతదేశంలోని దాదాపు అన్ని ప్రాంతాలు నిర్మానుష్యంగా కనిపించాయి. అన్ని నగరాలు, పట్టణాలు మరియు గ్రామాలలో కూడా 'సైమన్ గో బ్యాక్' నినాదంతో కమిషన్ కు నల్ల జెండాలతో స్వాగతం పలికారు.

ఆంధ్రాలో గుంటూరు, ఒంగోలులను కమిషన్ పర్యటనకు ఎంపిక చేశారు. కమీషన్ ఫిబ్రవరి 23, 1928న గుంటూరుకు చేరుకుంది. గుంటూరులో హర్తాళ్లు, ఊరేగింపులు, సైమన్ గోబ్యాక్ అనే ప్లకార్డులతో నల్లజెండా ప్రదర్శనలు, నిరసన సభలు జరిగాయి. గుంటూరులోని వివిధ విద్యాసంస్థలకు చెందిన విద్యార్థులు బహిష్కరణ కార్యక్రమంలో ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు. ఈ సందర్భంగా టంగుటూరిప్రకాశం పంతులు వీరోచిత

Congress Ministry was formed in Madras on July 14, 1937, with C. Rajagopalachari as the Chief Minister. Andhra leaders like Tanguturi Prakasam Panthulu, V.V. Giri, and Bezawada Gopal Reddy got ministerial berths in the new government. The Congress ministries resigned when the English unilaterally announced that India was at war with the Allies.

4.11: Quit India Movement

The Congress Working Committee met in 1940 and declared that nothing short of complete independence was acceptable to the Indian people and decided not to contribute in any way to the war efforts. The British Government came out with proposals through the Viceroy in 1940 known as the "August Offer'. But the Congress turned down the 'August Offer' and insisted on the establishment of a provisional national government immediately. After that, Gandhi started the Individual Satyagraha on October 17, 1940, and it continued till the end of 1941. Vinoba Bhave was the first to offer individual satyagraha at Pallanar village near Wardha on October 17, 1940.

England sent Stafford Cripps in March 1942 with a draught declaration to win over Indian support during its critical period. The Indian National Congress as well as the Muslim League rejected the proposals on various grounds. The failure of the Cripps Mission, the success of the Japanese in Southeast Asia, and the presence of the Japanese forces at the very gate of India brought about a great change in the attitude of the Congress. The Congress Working Committee met in July 1942 and passed the resolution calling upon Britain to withdraw from India.

The Quit India Movement, also known as the 'August Revolution," was the last great campaign launched by Gandhi in 1942. The AICC met in Bombay and adopted the historic Quit India Resolution with the mantra "do or die'. On the next day, Gandhiji and other prominent Congress leaders were arrested. However, the appeal of Gandhi evoked a nationwide upsurge in which millions of people took part. The patriotic emotion rose high when all the leaders were arrested in no time. The masses directed their efforts towards the disruption of communications and public utility services and organising strikes.

In Andhra, the Provincial Congress Committee had issued a circular popularly known as the Kurnool Circular since the full text of the circular was available in the Kurnool District Committee office, and it is also popularly known as the Andhra Circular. Later, copies of the circular

ప్రవర్తనను గుర్తుచేసుకోవాలి. సైమన్ కమిషన్ మద్రాసు సందర్శించినప్పుడు కమిషన్ కు వ్యతిరేకంగా జరిగిన ఆందోళనలో పార్థసారధి అనే వ్యక్తి పోలీసు కాల్పుల్లో మరణించాడు. ప్రకాశం అనుచరుల బృందంతో కాల్పులు జరిగిన ప్రదేశానికి వెళ్లాడు. పోలీసులు అతని కదలికను అడ్డుకున్నారు. ప్రకాశం పోలీస్ వారి ఆజ్ఞలను ధిక్కరిస్తూ అతని ఛాతీని చూపించి వారితో ఇలా అన్నాడు: "మేము ముందుకు సాగాలని మరియు మా కామ్రేడ్ మృతదేహాన్ని చూడటానికి నిశ్చయించుకున్నాము, మీరు కావాలంటే నన్ను కాల్చండి". అతని ధైర్యానికి పోలీసులు అవాక్కయ్యారు.ప్రకాశం ని ముందుకు వెళ్ళడానికి అనుమతించారు. టంగుటూరి సాహసోపేతమైన ప్రవర్తన ఆయనకు 'ఆంధ్రకేసరి' బిరుదును అందించింది.

4.9. పూర్ణ స్వరాజ్ :

సైమన్ కమిషన్ కు వ్యతిరేకంగా జరిగిన నిరసనలతో విసిగిపోయిన బ్రిటీష్ వారు భారతీయులలోని అన్ని వర్గాల వారికి ఆమోదయోగ్యమైన రాజ్యాంగాన్ని సిద్ధం చేయమని సవాలు చేశారు. కాంగ్రెస్ సవాలును స్వీకరించి మోతీలాల్ నెహ్రూకు పని అప్పగించింది. నెహ్రూ నివేదికను 1928లో తయారు చేశారు. మొహమ్మద్ అలీ జిన్నా అభ్యంతరాలను ఉటంకిస్తూ నెహ్రూ నివేదికను బ్రిటిష్ వారు తిరస్కరించారు. నెహ్రూ నివేదికను బ్రిటిష్ వారు తిరస్కరించిన తరువాత, కాంగ్రెస్ 1929లో లాహోర్ లో జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నాయకత్వంలో సమావేశమై పూర్ణ స్వరాజ్ లేదా సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం తమ ఏకైక లక్ష్యం అని భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రకటించింది. జనవరి 26 వ తేదీని ప్రతి సంవత్సరం స్వరాజ్య దినోత్సవం గా నిర్వహించాలని కూడా నిర్ణయించారు.

4.10. ఉప్పు సత్యాగ్రహం :

ఉప్పుసత్యాగ్రహం లో భాగంగా 1930 మార్చ్ 12 న, గాంధీ అహ్మదాబాద్‌లోని సబర్మతిలోని తన ఆశ్రమం నుండి 78 మంది

issued by Kala Venkata Rao also came to the attention of the government in Nellore, Krishna, and East Godavari Districts of Andhra Pradesh. Copies of an identical programme were issued to some of the Tamil Nadu Provincial Congress Committees. The Kurnool Circular formulated a six-phase programme to lead the movement. They included disobeying all prohibitory orders, preparing salt freely, boycotting educational institutions, quitting government posts, organising labour strikes, picketing shops selling foreign goods, toddy shops, etc., stopping the trains, travelling without tickets, forest satyagraha, withdrawing all money from all the banks, disconnecting telegraph and telephone wires, non-payment of all taxes, hoisting Congress flags on all the government buildings, etc.

The Madras Government arrested important leaders of Andhra at midnight on August 8, 1942. With the sudden removal of the leaders, the people grew desperate and were left without any responsible person to guide them. The whole movement was spontaneous, incidental, and leaderless. Though all categories of people participated in the movement, the youth and students took the lead with a burning passion and zeal. Acts of sabotage like cutting telephone and telegraph wires, tampering with railway tracks and road transport, and causing damage to railway stations, police stations, offices where administrative work was carried out, and to government property in general, formed part of the Quit India Movement in Andhra Pradesh. The important events in connection with the Quit India Movement in Andhra were as follows:

At Tenali, the crowd attacked the railway station and destroyed the signal post. The crowd set fire to the railway station and the booking office, along with books, records, and currency. The Puri passenger from Madras was stopped by destroying the signals and assaulting the engine driver. They burned five compartments of the Puri passenger after asking passengers to detrain by using kerosene brought from the railway station. The mob pelted stones at the police, resulting in injuries to some of the police personnel. Later, the police opened fire, and six people were killed and eleven injured. However, it was said that nine people were killed.
At Guntur, a crowd of 2,000 consisting mostly of students began to pelt stones at the cars and at the police. To disperse the crowd, the police resorted to lathi charges, but this produced little effect. A number of police officers received injuries on account of stone-throwing. The police opened fire on the mob. Though the official information mentions that

సత్యాగ్రహులతో దండి వరకు ప్రసిద్ధ దండి మార్చ్ ను ప్రారంభించారు. మార్చి 5 వ తేదీన మార్చ్ దండికి చేరుకుంది. ఏప్రిల్ 6న గాంధీ సముద్రం నుండి ఉప్పును తీసుకోని ఉప్పుచట్టాన్ని ఉల్లంఘించారు. ఉప్పుచట్టాలను ఉ ల్లంఘించడంతో ఉప్పు సత్యాగ్రహం దేశం మొత్తం ప్రారంభమైంది. దరిశన వద్ద సరోజినీనాయుడు నాయకత్వంలో 2,500 మంది సత్యాగ్రహులు ఉ ప్పు డిపోను ముట్టడించారు. పోలీసులు నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచివేతకు పాల్పడ్డారు. ఉద్యమం జూన్, 1930 నాటికి ఊపందుకుంది. గాంధీ మే 4వ తేదీ తెల్లవారుజామున అరెస్టు చేయబడ్డారు. అతన్ని ఎరవాడ జైలుకు తరలించారు.

ఆంధ్రా ప్రావిన్షియల్ వర్కింగ్ కమిటీ 29 మార్చి 1930 న గుంటూరులో సమావేశమైంది. కొండా వెంకటప్పయ్యను ఆంధ్ర ప్రాంతానికి డిక్టేటర్ గా నియమించింది. గాంధీజీ సూచన మేరకు ప్రతి జిల్లాలోని వివిధ కేంద్రాల్లో ఏకకాలంలో సత్యాగ్రహం చేయాలని నిర్ణయించారు. అసలు కార్యాచరణ ప్రారంభించకముందే, నెల్లూరు జిల్లా పల్లిపాడు ఆశ్రమం, గుంటూరు, బెజవాడ, మచిలీపట్నం, పశ్చిమగోదావరిలోని ఏలూరు, సీతానగరం వంటి చోట్ల ఉప్పు చట్టాలను ఉల్లంఘించేందుకు సత్యాగ్రహులకు శిక్షణ ఇచ్చారు. 1930 ఉప్పు సత్యాగ్రహ ఉద్యమంలో వీర గంధము తెచ్చినారము వీరులెవ్వరో తెల్పుడీ అనే త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి గీతం ప్రజలను ఉర్రూతలూగించిది. రాయలసీమకు కోస్తా ప్రాంతం లేనందున, ఇతర కార్యక్రమాలు మద్యపానం మరియు స్వదేశీ వ్యతిరేక ఉద్యమాలు విజయవంతంగా నిర్వహించబడ్డాయి.

ఉప్పు సత్యాగ్రహం నిర్విగ్నంగా జరుగుచున్న సందర్భంలో, గాంధీ–ఇర్విన్ ఒప్పందం 5 మార్చి, 1931న జరిగింది. కాంగ్రెస్ శాసనోల్లంఘన ఉద్యమాన్ని నిలిపివేసింది. ఒప్పందం ప్రకారం రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ లో పాల్గొంది. రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ తర్వాత శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం

only two people died in the incident, the Andhra Patrika stated that four people died and nine more were injured.

At Bhimavaram, 2,000 people attacked the Revenue Divisional Office and broke open the office. They went and set fire to the office of the divisional officer as well as the building of the Deputy Inspector of Schools. From there, they went to the Collector's Office and insisted that the Collector resign from his office and also made him hold a Congress flag. The Congress flag was hoisted at the Collector's Office. The records in the office were burned. From there, they proceeded towards the police station and set fire to the police lines. The police opened fire, kill four people. Then a section of the crowd marched towards the railway station and set fire to a railway trolley, while others attacked the Sivaraopet station and burned it down.

Extensive damage was done to the railways during the Quit India Movement in Andhra. The people attacked the railway stations and, on occasion, burned them. In fact, the Tenali incidents ignited these attacks. At many places, the railroad records were deliberately burned. In many incidents, the rails and fish plates were removed so as to sabotage the railway network, causing derailments on occasion. At places with railway signals, communication systems were disrupted. As a result, many trains were running late, and many more got cancelled.

One of the programmes, as stated in the Andhra Circular, was disrupting the lines of communication by cutting telephone and telegraph wires. Obstructing the flow of information from one government office to another was the main agenda of such deliberate acts. Many such incidents were reported in Andhra Pradesh. Many cases of attacks on post offices were reported in Andhra Pradesh during the Quit India movement, with incidents of burning the offices, records, and postal bags. Many government offices and assets became the target of attacks during the Quit India Movements, damaging property and records.

The Ongole Bomb case was one of the important episodes of the Quit India Movement in Andhra Pradesh. The brain behind the incident was Chimakurthi Seshagiri Rao, belonging to the Prakasam District. A major explosion to destroy the record room of the District Munsif Court was planned at Ongole. That many incendiary bombs were bundled together for that explosion. While manufacturing the bomb, due to some problems with gelatin tissue placed on the acid bulb, it exploded. Three people involved in the making of the bomb were injured.

మళ్లీ ప్రారంభించబడినప్పుడు నెమ్మదిగా జరిగింది. అయితే ఉద్యమం అంతగా ఊపందుకోలేకపోయింది. మహాత్మాగాంధీ 8 మే 1933 న విడుదలైన తర్వాత శాసనోల్లంఘన ఉద్యమాన్ని నిలుపుదల చేయాలని సిఫార్సు చేస్తూ ఒక ప్రకటన విడుదల చేశారు. కాంగ్రెస్ మొదట ఆరు నెలల పాటు ఉద్యమాన్ని సస్పెండ్ చేసి, మరో ఆరు వారాల పాటు పొడిగించింది. అంతిమంగా సామూహిక శాసనోల్లంఘన నిలిపివేయబడింది మరియు వ్యక్తిగత శాసనోల్లంఘన అనుమతించబడింది.

మూడు రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాల తర్వాత, బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 1933లో ఒక శ్వేతపత్రాన్ని విడుదల చేసింది. ఇది 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టమునకు ఆధారం అయ్యింది. చట్టం ప్రకారం 1937లో ఎన్నికలు జరిగాయి. ఇందులో పదకొండు ప్రావిన్సులలో ఏడింటిలో కాంగ్రెస్ మంత్రిత్వ శాఖలు ఏర్పడ్డాయి. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ విజయం సాధించింది. సి. రాజగోపాలాచారి ముఖ్యమంత్రిగా 1937 జూలై 14 న మద్రాసులో కాంగ్రెస్ మంత్రివర్గం ఏర్పడింది. కొత్త ప్రభుత్వంలో టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు, వివి గిరి మరియు బెజవాడ గోపాల్ రెడ్డి లాంటి ఆంధ్రా నాయకులకు మంత్రి పదవులు దక్కాయి. మిత్రరాజ్యాలతో భారతదేశం రెండో ప్రపంచ యుద్ధంలో పాల్గొంటుంది అని ఆంగ్లేయులు ఏకపక్షంగా ప్రకటించడంతో కాంగ్రెస్ మంత్రిత్వ శాఖలు 1939 లో రాజీనామా చేశాయి.

4.11. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం :

1940లో కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ సమావేశమై, భారత ప్రజలకు పూర్తి స్వాతంత్ర్యం కావాలని ప్రకటించింది మరియు యుద్ధ ప్రయత్నాలకు ఏ విధంగానూ సహకరించకూడదని నిర్ణయించుకుంది. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 1940లో "ఆగస్ట్ ఆఫర్" గా పిలువబడే ప్రతిపాదనలను చేసింది. కానీ కాంగ్రెస్ ఆగస్టు ఆఫర్ ని తిరస్కరించింది మరియు తక్షణమే తాత్కాలిక జాతీయ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని పట్టుబట్టింది. ఆ తరువాత, గాంధీ

Railway stations, telephone and telegraph lines, and other government installations became the special targets of mob fury, bringing the government to naught. Protest meetings, processions, boycotts, strikes, *hartals,* and defying the government became the order of the day. In its communiqué, the government stated that "the damage done was so extensive as to make it incredible that it could have been perpetrated on the spur of the movement without special implements and previous preparation, and in many instances the manner in which it was done displayed a great deal of technical knowledge". The leaderless movement resorted to a number of acts that deviated from Gandhi's principle of non-violence. Perhaps the people were convinced that radical and revolutionary methods were inevitable to achieve freedom.

The Madras Government took stern measures to suppress the Quit India Movement in Andhra Pradesh by employing various repressive methods. There were a number of arrests of leaders, along with those involved in sabotage and arson, which were put behind bars. Congress and student and youth organisations like the National Students' Organisation and the National Youth League were declared unlawful. The police frequently resorted to lathi charges against the people to disperse the mobs on occasions of meetings, processions, and attacks on government properties. The police opened fire at three places in Andhra Pradesh. At many places, Section 144 was clamped, prohibiting the unlawful assembly of people at public places. A curfew was clamped at Chirala, Ponnuru, Nidubrolu, and Bapatla, ranging from one to two months. It was intimated to the public by *Tom Tom* that no one should come out of their houses from 6 p.m. to 5 a.m. punitive fines were collected from the supposedly erring places. Such fines were collected from seven Andhra districts, namely Ananthapur, Cuddapah, West Godavari, Guntur, Krishna, Kurnool, and Nellore, indicating the intensity of the movement. The highest amount of Rs. 3, 21,681 was collected from Guntur, and West Godavari was the second in the list with Rs. 2,48,285.

The Colonial government claimed that it had largely been able to suppress the movement in India within a month and crush it completely by the end of the year. For this, it arrested 60,000 people, detained 18,000 without trial, and resorted to firing 533 times, killing 940 and injuring 1,630. These figures were bound to be far less than the actual number of arrests and casualties. As per another official estimate, the

1940 అక్టోబర్ 17న వ్యక్తిగత సత్యాగ్రహాన్ని ప్రారంభించారు. అది 1941 చివరి వరకు కొనసాగింది. 1940 అక్టోబరు 17న వార్ధా సమీపంలోని పల్లనార్ గ్రామంలో తొలిసారిగా వ్యక్తిగత సత్యాగ్రహం చేసిన వ్యక్తి వినోబాబావే.

ఇంగ్లండ్ మార్చి 1942లో స్టాఫోర్డ్ క్రిప్స్ నాయకత్వంలో తన క్లిష్టమైన కాలంలో భారత మద్దతును పొందేందుకు రాయబారాన్ని పంపింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అలాగే ముస్లిం లీగ్ వివిధ కారణాలతో ప్రతిపాదనలను తిరస్కరించాయి. క్రిప్స్ మిషన్ వైఫల్యం, ఆగ్నేయాసియాలో జపాన్ విజయం సాధించడం, భారత్ ద్వారం వద్ద జపాన్ బలగాల మోహరింపు ఆంగ్లేయుల వైఖరిలో గొప్ప మార్పు తెచ్చింది. 1942 జూలైలో కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ సమావేశమై బ్రిటన్ భారతదేశం నుండి వైదొలగాలని తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది.

క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం 'ఆగస్టు విప్లవం' అని కూడా పిలువబడుతుంది. 1942లో గాంధీ ప్రారంభించిన చివరి గొప్ప ఉద్యమం క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం. బొంబాయిలో సమావేశమైన AICC "డూ ఆర్ డై" అనే నినాదంతో చారిత్రాత్మక క్విట్ ఇండియా తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. మరుసటి రోజు గాంధీజీ మరియు ఇతర ప్రముఖ కాంగ్రెస్ నాయకులను అందరినీ అరెస్టు చేశారు. గాంధీ యొక్క విజ్ఞప్తి దేశవ్యాప్త తిరుగుబాటును రేకెత్తించింది. దీనిలో మిలియన్ల మంది ప్రజలు పాల్గొన్నారు. నేతలందరినీ అరెస్టు చేయడంతో దేశభక్తి ఉప్పొంగింది. కమ్యూనికేషన్లు మరియు పబ్లిక్ యుటిలిటీ సేవలకు అంతరాయం కలిగించడం మరియు సమ్మెలు నిర్వహించడం పట్ల ప్రజలకు దిశానిర్దేశం చేశారు.

ఆంధ్రాలో ప్రొవిన్షియల్ కాంగ్రెస్ కమిటీ 'కర్నూల్ సర్క్యులర్' గా ప్రసిద్ధి చెందిన సర్క్యులర్‌ను జారీ చేసింది. సర్క్యులర్ యొక్క పూర్తి పాఠం కర్నూలు జిల్లా కమిటీ కార్యాలయంలో లభ్యం కావడంతో దానిని కర్నూల్

number of people killed was 1,028 and the number of wounded was 3,200. However, the unofficial figure of the dead was stated to be 25,000.

4.12. Declaration of Freedom

England became weak after the Second World War, even though England was on the victorious side. In such a situation, the British government felt that it would be difficult to keep India under its control for long and decided to hand over the responsible government to the Indians. Hence, the newly elected Atlee Government declared that a Cabinet Mission would visit India to make recommendations regarding constitutional reforms to be introduced in India. The mission envisaged the establishment of a constituent assembly to frame the constitution as well as an interim government. It consisted of Lord Pethic Lawrence, the Secretary of State for India; Sir Stafford Cripps, President of the Board of Trade; and A. V. Alexander, the First Lord of the Admiralty. The Mission arrived on March 24, 1946. After extensive discussions with the Congress and the Muslim League, the Cabinet Mission put forward its own proposal on May 16, 1946. In 1946, an Indian government was formed with Jawaharlal Nehru as its leader. The British Government handed over all the departments, including defense, to the Indian Government.

On March 22, 1947, Lord Mountbatten arrived as the last Viceroy of India. He announced that power would be transferred from British to Indian hands by June 1948. Lord Mountbatten entered into a series of talks with the Congress and the Muslim League. In the end, he came to the conclusion that partitioning the country was the only solution to end the impasse. Mountbatten proposed the division of the country and announced his June 3 plan. The Congress accepted the proposal in view of the deteriorating law and order in the country due to communal riots. Immediately after that, Mountbatten took steps for the partition of the country into India and Pakistan. On August 15, 1947, India became independent from British rule, and on that day, the Union Jack of the British was hauled down, and in its place, Nehru hoisted the tri-colour Indian National Flag. That brought an end to the fascinating saga of India's independence movement.

4.13. Conclusion

The Telugu area of Madras Presidency, which included Andhra and Rayalaseema, played a prominent role in the Freedom Movement

సర్క్యులర్ పిలవడం జరిగింది. అది 'ఆంధ్రా సర్క్యులర్'గా కూడా ప్రాచుర్యం పొందింది. అనంతరం కళా వెంకటరావు జారీ చేసిన సర్క్యులర్ కాపీలు ఆంధ్రాలోని నెల్లూరు, కృష్ణా, తూర్పుగోదావరి జిల్లాల్లో కూడా ప్రభుత్వం దృష్టికి వచ్చాయి. ఉద్యమాన్ని నడిపించేందుకు కర్నూలు సర్క్యులర్ ఆరు దశల కార్యక్రమాన్ని రూపొందించింది.

అర్ధరాత్రి నుండి ఆంధ్రాలోని ముఖ్యమైన నాయకులను ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసింది. నాయకులను ఆకస్మికంగా అరెస్టు చేయడంతో ప్రజలు నిరాశకు గురయ్యారు. వారికి మార్గనిర్దేశం చేసే బాధ్యతగల వ్యక్తి లేకుండా పోయారు. ఉద్యమం మొత్తం ఆకస్మికంగా, యాదృచ్ఛికంగా మరియు నాయకత్వరహితంగా జరిగింది. అన్ని వర్గాల ప్రజలు ఉద్యమంలో పాల్గొన్నప్పటికీ యువకులు, విద్యార్థులు ముందున్నారు. టెలిఫోన్ మరియు టెలిగ్రాఫ్ వైర్లను కత్తిరించడం, రైల్వే ట్రాక్‌లు మరియు రహదారి రవాణాను నిలువరించడం, రైల్వే స్టేషన్లు, పోలీసు స్టేషన్లు, పరిపాలనా కార్యాలయాలు మరియు సాధారణంగా ప్రభుత్వ ఆస్తులకు నష్టం కలిగించడం వంటి విధ్వంసక చర్యలు ఆంధ్రలో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో భాగంగా జరిగాయి. ఆంధ్రాలో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమానికి సంబంధించి అనేక ముఖ్యమైన సంఘటనలు జరిగాయి.

ఆంధ్రాలో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాన్ని అణచివేయడానికి మద్రాసు ప్రభుత్వం అనేక అణచివేత పద్ధతులను అనుసరించి కఠిన చర్యలు తీసుకుంది. విధ్వంసకాండలు, దహనకాండలకు పాల్పడిన వారితో పాటు అనేకమంది నాయకులను అరెస్టు చేసి కటకటాల వెనక్కి నెట్టారు. కాంగ్రెస్ మరియు నేషనల్ స్టూడెంట్స్ ఆర్గనైజేషన్ మరియు నేషనల్ యూత్ లీగ్ వంటి విద్యార్థులు మరియు యువజన సంఘాలు చట్టవిరుద్ధమని ప్రకటించబడ్డాయి. సమావేశాలు, ఊరేగింపులు, ప్రభుత్వ ఆస్తులపై దాడుల సందర్భంగా గుంపులను చెదరగొట్టేందుకు పోలీసులు తరచూ ప్రజలపై

of India. Though the region entered into political agitation in the first decade of the 20th century, it made its mark in all the major movements. Vandemataram became a mantra during the Partition of Bengal movement, in which people belonging to all sections of society participated. The Chirala Perala movement was unique in its own right, and a woman became the first political prisoner during the movement. The effective social boycott during the forest satyagraha, the no tax campaign in Pedananadipadu even before that of Bardoli, and the preparation of the future national flag were the other important episodes of the non-cooperation movement in Andhra Pradesh. During the Salt Satyagraha and Quit India Movement, the Andhra people contributed much to the cause of the nation. The cult of bomb, as reported in Tenali and Ongole, and the Rampa Rebellion were the testimonies of the violent path taken by the Andhra people.

Model Questions and Answers :

I. Multiple choice - Choose the correct Answers

1. Who among the following was the leader of Rampa Rebellion ( )
   a) D. Gopalakrishnaiah b) Konda Venkatappaiah
   c) Swami Sitaram d) Alluri Sitarama Raju
2. Rama Dandu was organized during which of the following movement ( )
   a) Vandemataraam b) Non-Cooperation
   c) Salt Satyagraha d) Quit India
3. Who among the following was the 1st Dictator during the Salt Satyagraha Movement? ( )
   a) D. Gopalakrishnaiah b) Konda Venkatappaiah
   c) Swami Sitaram d) Alluri Sitarama Raju

లాఠీచార్జీలకు దిగారు. ఆంధ్రాలో మూడు చోట్ల పోలీసులు కాల్పులు జరిపారు. చాలా చోట్ల 144 సెక్షన్ విధించి, బహిరంగ ప్రదేశాల్లో చట్టవిరుద్ధంగా ప్రజలను సమావేశపరచడాన్ని నిషేధించారు. చీరాల, పొన్నూరు, నిడుబ్రోలు, బాపట్లలో ఒక నెల నుంచి రెండు నెలల వరకు కర్ఫ్యూ విధించారు. సాయంత్రం 6-30 గంటల నుండి ఉదయం 5-00 గంటల వరకు ఎవరూ ఇళ్ల నుంచి బయటకు రావద్దని టాం టాం ద్వారా ప్రజలకు తెలియజేశారు. తప్పు చేసిన ప్రదేశాల నుండి జరిమానాలు వసూలు చేయబడ్డాయి. ఉద్యమ తీవ్రతను సూచిస్తూ అనంతపురం, కడప, పశ్చిమ గోదావరి, గుంటూరు, కృష్ణా, కర్నూలు, నెల్లూరు వంటి ఏడు ఆంధ్రా జిల్లాల నుంచి ఈ తరహా జరిమానాలు వసూలు చేశారు. అత్యధిక మొత్తంలో గుంటూరు నుంచి 3,21,681 వసూలు చేయగా, పశ్చిమగోదావరి రెండో స్థానంలో 2,48,285 ఉంది.

4.12. స్వాతంత్ర్య ప్రకటన :

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత విజయం వైపు ఉన్నప్పటికీ ఇంగ్లాండ్ బలహీనంగా మారింది. అటువంటి పరిస్థితిలో భారతదేశాన్ని ఎక్కువ కాలం తన ఆధీనంలో ఉంచుకోవడం కష్టమని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భావించి, బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వాన్ని భారతీయులకు అప్పగించాలని నిర్ణయించుకుంది. అందువల్ల, భారతదేశంలో ప్రవేశపెట్టబోయే రాజ్యాంగ సంస్కరణలకు సంబంధించి సిఫార్సులు చేయడానికి క్యాబినెట్ మిషన్ భారతదేశాన్ని సందర్శిస్తుందని కొత్తగా ఎన్నికైన అట్లీ ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. రాజ్యాంగం మరియు మధ్యంతర ప్రభుత్వాన్ని రూపొందించడానికి రాజ్యాంగ సభను ఏర్పాటు చేయాలని మిషన్ భావించింది. ఇందులో లార్డ్ పెథిక్ లారెన్స్, భారతదేశానికి సంబంధించిన స్టేట్ సెక్రటరీ సర్ స్టాఫోర్డ్ క్రిప్స్, బోర్డ్ ఆఫ్ ట్రేడ్ ప్రెసిడెంట్ %ూాఎ% అలెగ్జాండర్ సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఈ మిషన్ 24 మార్చి 1946 న భారతదేశం చేరుకుంది. కాంగ్రెస్ మరియు

4. Which of the following Paper was started by Gajula Lakshmi Narasu Chetty ( )
   a) The Crescent b) Krishna Patrika
   c) Andhra Patrika d) The Hindu
5. Who among the following was the Secretary for the Andhra branch of Home Rule League. ( )
   a) Gadicherla Harisarvothama Rao b) Swami Sitaram
   c) Annie Besant d) Arundale

Answers : 1) d; 2) b; 3) b; 4) a; 5) a

II. Fill in the blanks

1) ———— was the 1st District Association established in 1892.
2) ———— was the leader hanged during Kotappakonda incident.
3) ———— was the 1st President of Madras Mahajana Sabha.
4) ———— elected as President of Indian National Congress in 1891.
5) Bipin Chandra Pal visited Andhra in the year ————

Answers 1) Krishna District Association
2) Gade Chinnappa Reddy
3) P.Rangaiah Naidu
4) P.Anandacharyulu
5)1907

III. Match the following

1) Vandemataram Movement	( )	a) 1942
2) Home Rule Movement	( )	b) 1920
3) Non-Cooperation Movement	( )	c) 1929
4) Poorna Swaraj	( )	d) 1916
5) Quit India Movement	( )	e) 1905

Answers : 1) e, 2) d, 3) b, 4) c, 5) a

IV. Short answer questions

1) Rajmundry College Incident
2) Kotappakonda Incident
3) Dandi March
4) Pal's visit of Andhra
5) Alluri Sitarama Raju

V. Essay answer questions

1) Enumerate the factors for the growth of Political Consciousness in Andhra.
2) What were the ideals of Swadeshi Movement?

ముస్లింలీగ్ తో విస్తృతమైన చర్చల తర్వాత, క్యాబినెట్ మిషన్ 16 మే 1946న తన ప్రతిపాదనను ముందుకు తెచ్చింది. అనంతరం1946 లో జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నాయకుడిగా భారత ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం రక్షణ శాఖతో సహా అన్ని శాఖలను భారత ప్రభుత్వానికి అప్పగించింది.

22 మార్చి 1947 న, లార్డ్ మౌంట్ బాటన్ భారతదేశానికి చివరి వైస్రాయి గా వచ్చారు. జూన్ 1948 నాటికి బ్రిటిష్ వారి నుండి భారతీయుల అధికారం బదిలీ చేయబడుతుందని అతను ప్రకటించాడు. లార్డ్ మౌంట్ బాటన్ కాంగ్రెస్ మరియు ముస్లిం లీగ్ తో వరుస చర్చలు జరిపాడు. అంతిమంగా, ప్రతిష్టంభనను తొలగించడానికి దేశ విభజన ఒక్కటే పరిష్కారమని ఆయన నిర్ణయానికి వచ్చారు. మౌంట్ బాటన్ దేశ విభజనను ప్రతిపాదించి తన ప్రణాళికను ప్రకటించాడు. మతపరమైన అల్లర్ల కారణంగా దేశంలో శాంతిభద్రతలు క్షీణిస్తున్న నేపథ్యంలో కాంగ్రెస్ కుఉడా ఈ ప్రతిపాదనను ఆమోదించింది. ఆ వెంటనే మౌంట్ బాటన్ భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ గా దేశ విభజనకు చర్యలు తీసుకున్నాడు. 1947 ఆగస్టు 15 వ తేదీన భారతదేశం బ్రిటిష్ వలసపాలన నుండి స్వతంత్రం పొందింది. ఆ రోజున బ్రిటీష్ యూనియన్ జాకి ని క్రిందికి లాగి, దాని స్థానంలో నెహ్రూ త్రివర్ణ భారత జాతీయ పతాకాన్ని ఎగురవేశారు. దీంతో భారతదేశ స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం యొక్క మనోహరమైన గాథ ముగిసిట్లు అయ్యింది.

3) Describe the events during Vandemataram Movement in Andhra.
4) Examine the Non-Cooperation Movement in Andhra.
5) Analyze the role of Andhra in Quit India Movement.

VI. Suggested readings

1) H.K.Sherwani, - History of the Qutub Shahi Dynasty
2) K. Sathyanarayana, - A Study of the History and Culture of Andhras
3) B. Kesava Narayana, - Political and Social Factors in Andhra
4) K.V.Narayana Rao, - The Emergence of Andhra Pradesh
5) M. Venkatarangaiya, - The Freedom Struggle in Andhra Pradesh
6) P.R.Rao, - History of Modern Andhra
7) Sarojini Regani, - Highlights of Freedom Movement in Andhra Pradesh
8) V. Ramakrishna, - Social Reform in Andhra (1848-1919)

యూనిట్ - V

ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఉద్యమం - ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ

5.1.1 ఉపోద్ఘాతం :

ఆధునిక యుగం ప్రారంభంలో, తెలుగు ప్రజలు రెండు వేర్వేరు పరిపాలనల క్రింద విభజించబడ్డారు. ఈస్టిండియా కంపెనీ కోస్తా ఆంధ్ర మరియు రాయలసీమ ప్రాంతాలను ఆక్రమించి ఆ ప్రాంతాలను మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో భాగంగా చేసింది. తెలంగాణ ప్రాంతం హైదరాబాద్ నిజాం పాలనలో ఉండిపోయింది. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో తమిళం మరియు తెలుగు భాషలు మాట్లాడే ప్రజలు ఉన్నారు. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో భాగమైన ఆంధ్రులు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఆంధ్రప్రాంతం 58 శాతం ఉంది. తెలుగు వారి జనాభా దాదాపు 40 శాతం ఉన్నారు. అయితే తమిళులతో పోలిస్తే తెలుగువారు వెనుకబడి ఉన్నారు. మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక గుర్తింపు లేదు. విద్య, ఉద్యోగాలు, వ్యవసాయం, పారిశ్రామిక రంగాలలో ఆంధ్రులకు సమాన అవకాశాలు లేవు. ఆంధ్రా ప్రాంతంలోని ఉన్నత పాఠశాలలు, కళాశాలల్లో ఆంధ్రేతరులు అధికారులుగా పని చేసేవారు. గుంటూరు, మచిలీపట్నం, బాపట్ల, రాజమండ్రి, విశాఖపట్నం మొదలైన కళాశాలలకు ప్రధానోపాధ్యాయులుగా ఆంధ్రేతరులు నియమితులయ్యారు. 1915 నాటికి మద్రాసు రాష్ట్రంలో 31 కళాశాలలు ఉండగా ఆంధ్రప్రాంతంలో ఎనిమిది మాత్రమే స్థాపించబడ్డాయి. ఆంధ్రాలో ఒక్క ఇంజినీరింగ్, మెడికల్, లా కాలేజీ కూడా ఉండేదికాదు. రైల్వేల నిర్మాణంలో కూడా తమిళ ప్రాంతాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడంవల్ల ఆంధ్రప్రాంతం ఆర్థికంగా చాలా వెనుకబడి ఉంది. మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఎన్నో అవమానాలకు గురయ్యారు. తమిళులు ఆంధ్రులను

Unit-5

Movement for Separate Andhra State

Learning Outcomes :

- Overall understanding of the political conditions of the Madras Presidency under British rule.
- Know the conflict between coastal Andhra Pradesh and Rayalaseema.
- analyses the causes of the demand for a separate Andhra state
- Understand the martyrdom of Poti Sriramulu for the sake of Andhra Pradesh.
- Visualise the gradual changes in public opinion towards the formation of Andhra Pradesh.
- Learn the factors for the formation of Andhra.
- Know the Gentlemen's Agreement and the formation of Andhra Pradesh.

5.1. Movement for Separate Andhra State (1912-1947)
5.1.1. Introduction
5.1.2. Imaginary phase (1904-1912)
5.1.3. Propagation Phase (19012-1920)
5.1.4. Hidden phase during National Movement
5.1.5. Resolutionary phase 1935-47
5.2. Formation of Andhra State (1947-53)
5.1.1. Introduction.
5.2.2. Dhar Commission.
5.2.3. JVP Report
5.2.4. Partition committee
5.2.5. Hunger strike of Swami Sitaram(15.8.1951 to 19.9.51)
5.2.6. Madras Assembly elections 1952
5.2.7. Martyrdom of Potti Sri Ramulu
5.3. Formation of Andhra Pradesh 1956.
5.3.1. Introduction
5.3.2. Role of Communists
5.3.3. The first Visalandhra Mahasabha
5.3.4. Congress Meetings
5.3.5. The second Visalandhra Maha Sabha
5.3.6. Role of Leaders and Newspapers
5.3.7. 1952 Elections and Local Politics

అనుమానించారు మరియు అవమానించారు. వారు అన్ని రంగాలలో అవమానానికి గురయ్యారు. బ్రిటిష్ అధికారులు కూడా తమిళ ప్రజలను ప్రోత్సహించి ఆంధ్రులను పట్టించుకోలేదు. ఉత్తర భారతీయులు వారిని 'మద్రాసీ' అని పిలిచారు, ఇది ఆంధ్రుల గుర్తింపును తగ్గించింది. 19వ శతాబ్దంలో ఆంధ్రదేశంలో సాంఘిక, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన ఉద్యమాలు ప్రారంభమై తెలుగు ప్రజల్ని మేల్కొలిపాయి. జాతీయోద్యమ ప్రభావం వల్ల తెలుగు ప్రజలలో రాజకీయ చైతన్యం మొదలైంది. వందేమాతరం మరియు స్వదేశీ ఉద్యమం ఆంధ్రులను వారి సంస్కృతి, భాష మరియు సాహిత్యాన్ని రక్షించుకోవడానికి ప్రేరేపించింది. 1910లో విజ్ఞానచంద్రిక మండలి ప్రచురించిన 'ఆంధ్రుల చరిత్ర' గ్రంథం ఆంధ్రుల చరిత్ర, సంస్కృతిని కీర్తించింది. ఇది ఆంధ్రప్రజల ఆత్మగౌరవాన్ని పెంచింది. అందుకే ఆంధ్రా ప్రజలు తమ ప్రయోజనాలను కాపాడుకోవడానికి పత్ర్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని కోరుకున్నారు. ప్రత్యేక రాష్ట్రడిమాండ్ ఉపాధికోసం జరిగిన ఘర్షణ అని కొందరు అభిప్రాయపడ్డారు. అయితే అది నిజం కాదు. పట్టాభి సీతారామయ్య ఆంధ్రోద్యమాన్ని ఉప జాతీయోద్యమం అన్నారు. భారతదేశ చరిత్రలో భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రం కావాలని మొట్టమొదట డిమాండ్ చేసింది. ఆంధ్ర ప్రజలు ఆధునిక విద్యావిధానం ఆంధ్రోద్యమం పట్లప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించింది. జిల్లా సంఘాల సదస్సుల వల్ల ఈ భావన క్రమంగా ఊపందుకుంది. జిల్లా సంఘాలు చురుగ్గా పనిచేస్తూ స్థానిక అవసరాలపై చర్చించడం, స్థానిక సమస్యల పరిష్కారం కోరడం, అధికారులకు వినతిపత్రాలు సమర్పించడం వంటి కార్యక్రమాలను నిర్వహించాయి. ఆ విధంగా ఆంధ్రులలో రాజకీయ స్పృహను పెంపొందించేందుకు దోహద పడుతూ 1892లో కృష్ణా జిల్లా సంఘం ప్రారంభించబడింది.ఇది ప్రధానంగా స్థానిక సామాజిక-ఆర్థిక సమస్యలపై పోరాటాన్ని ప్రారంభించింది. క్రమంగా రాజకీయ అంశాలను ప్రజల వద్దకు తీసుకెళ్లె శక్తివంతమైన సంస్థగా నిరూపించుకుంది. దీని పక్కనే కాకినాడలో 1895లో గోదావరి జిల్లాల

5.3.8. Appointment of State Reorganisation Committee
5.3.9. Recommendations of Fazal Ali Commission
5.3.10. Gentlemen's Agreement 1956
5.4. Essay Questions
5.5. Short Questions
5.6. References

5.1 Introduction :

At the beginning of the modern era, the Telugu people were divided under two different administrations. The East India Company occupied the territories of coastal Andhra and Rayalaseema and made those areas part of Madras presidency. The Telangana region remained in the native state of the Nizam of Hyderabad. The Madras presidency consisted of Tamil and Telugu-speaking people. The Andhra, who were part of the Madras presidency, started the movement for a separate Andhra state. The area of the Andhra Pradesh region was about 58 percent of Madras state. Telugu people make up about 40 percent of their population. However, compared to the Tamils, the Telugus were backward. Andhra Pradesh did not have a distinct identity in Madras State. Andhra Pradesh did not have equal opportunities in education, jobs, agriculture, or industry. Non-Andhras used to work as officials in high schools and colleges in the Andhra region. Andhra people have been appointed as headmasters, principals, and high school teachers in colleges in Guntur, Machilipatnam, Bapatla, Rajahmundry, Visakhapatnam, etc. By 1915, there were 31 colleges in Madras state, while only eight were established in the Andhra region. There was not a single engineering, medical, or law college in Andhra Pradesh. Even in the construction of railways, Tamil regions were given priority, and thus the Andhra region was very backward economically. The Tamilians illtreated and insulted the Andhras. They were humiliated in all fields. The British officials also encouraged the Tamil people and ignored the Andhras. The northern Indians called them "Madrasis," which lowered the identity of the Andhra.

In the 19th century, social and cultural revival movements started in Andhra Pradesh, and the Telugu people were awakened. Due to the influence of the National Movement, political consciousness started among the Telugu people. The Vandemataram and Swadeshi movements inspired the Andhras to protect their culture, language, and literature. In 1910, the book *'Andhrula Charitra*," published by Vignanachandrika

సదస్సు జరగగా, క్రమంగా మిగిలిన జిల్లాలు కూడా వార్షిక సదస్సులు నిర్వహించాయి.

ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం కోసం జరిగిన ఆంధ్ర ఉద్యమాన్ని రెండు దశలుగా విభజించవచ్చు.

1. స్వాతంత్ర్యానికి ముందు ఆంధ్ర ఉద్యమం.
2. స్వాతంత్ర్యం తర్వాత ఆంధ్ర ఉద్యమం.

స్వాతంత్ర్యానికిపూర్వం జరిగిన ఆంధ్ర ఉద్యమాన్ని నాలుగు దశలుగా విభజించవచ్చు.

1. భావనా దశ (1904-1912)
2. ప్రచారం దశ (1913-1920)
3. మరుగున పడిన దశ (1920-1935)
4. తీర్మాన దశ (1935-1947)

1.2 భావనా దశ (1904-1912) :

మొదటిదశ ఆంధ్ర ఉద్యమ భావనకు అంకురార్పణ చేసింది. 1903-1904 మధ్య గుంటూరులో యంగ్ మేన్ లిటరరీ అసోసియేషన్ స్థాపించబడింది. అందులో జొన్నవిత్తుల గురునాథం ప్రముఖుడు. ఆయన గుంటూరు క్రైస్తవ కళాశాలలో లెక్చరర్‌గా, కురుపాం రాజా కార్యదర్శిగా పనిచేసి కేంద్ర శాసనమండలి సభ్యునిగా నియమితు లయ్యారు. యంగ్ మేన్ లిటరరీ అసోసియేషన్ సభ్యుడు జొన్నవిత్తుల గురునాథం హిందూ పత్రికలో సమస్యలపై వ్యాసాలు రాయడంతో ఆంధ్రోద్యమం భావన మొదలైంది. తెలుగు వారైన చల్లా శేషగిరిరావు, గొల్లపూడి సీతారామ శాస్త్రి, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య తదితరులు ఈ సంఘంలోని ఇతర ప్రముఖులు.

1905లో వందేమాతరం ఉద్యమంతో ఆంధ్రాలో రాజకీయ చైతన్యం మొదలైంది. స్వదేశీ ఉద్యమంలో భాగంగా ఆంధ్రులు తమ చరిత, సంస్కృతిని కాపాడు కోవాలన్నారు. వందేమాతరం ఉద్యమం ఫలితంగా 1911లో జరిగిన

Mandali, glorified the history and culture of the Andhras. It enhanced the self-respect of the people of Andhra Pradesh. Therefore, the Andhra people wanted a separate Andhra state to protect their interests. Some opined that the demand for the separate state was a clash for employment. But it is not true. Pattabhi Sitaramayya rightly said that the Andhra Movement was a semi-national movement. In the history of India, the Andhra people were the first to demand a linguistic state.

The modern education system has shaped public opinion towards Andhrodyama. This feeling gradually gained momentum due to the conferences of the district associations. The district associations are actively working and organising activities like discussing local needs, seeking solutions to local problems, and submitting petitions to the authorities. Thus contributing to the awareness of political consciousness among the Andhras, Krishna Zilla Sangam was started in 1892, the first of which started the struggle mainly on local socio-economic issues. Gradually, it introduced people to political issues and proved to be a powerful organisation. Next to this, the Godavari District Conference was held in Kakinada in 1895. Gradually, the rest of the districts also organised annual conferences.

Imaginary Phase (1904-1922) :

The first phase was the initiation of the concept of the Andhra Movement. A Young Men's Literary Association was established in Guntur between 1903 and 1904. Jonnavittula Gurunath is a prominent member of it. He was appointed as a lecturer at Guntur Christian College and a member of the Central Legislative Council, where the secretary of Kurupam Raja worked. The concept of Andhrodyam started when Jonnavittula Gurunatham, a member of the Young Men's Literary Association, wrote articles on the problems of the Telugu people in the Hindu paper. Challa Seshagiri Rao, Gollapudi Sitarama Shastri, Unnava Lakshminarayana, Duggirala Gopalakrishnaiah, etc. were other prominent members of this association. In 1905, political consciousness started in Andhra Pradesh with the Vandemataram Movement. As part of the Swadeshi Movement, the Andhras wanted to preserve their history and culture. The abolition of the partition of Bengal in 1911 as a result of the Vande Mataram movement inspired the separate state movement among the Andhras. As Biharis got a separate state, the aspiration for a separate state for Andhra also got stronger.

బెంగాల్ విభజన రద్దు ఆంధ్రుల్లో పత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమాన్ని ప్రేరేపించింది. బీహారీలకు ప్రత్యేక రాష్ట్రం రావడంతో ఆంధ్రాకు పత్యేక రాష్ట్ర ఆకాంక్ష కూడా బలపడింది.

వార్తా పత్రికలు పాత్ర : ఆంధ్రప్రదేశంలో పత్రికలు మరియు సాహిత్యం ఆంధ్రఉద్యమ భావనకు దోహదపడ్డాయి.

చిలుకూరి వీరభదర్రావు రచించిన "ఆంధ్రుల చరిత్ర" ద్వారా ఆంధ్రప్రజలు స్ఫూర్తిపొందారు. విజ్ఞాన చంద్రిక మండలి తెలుగు ప్రజలను జాగృతం చేయడానికి అనేక పుస్తకాలను ప్రచురించింది. వార్తా పత్రికలు ఆంధ్ర భావనను సమర్థిస్తూ వ్యాసాలు మరియు సంపాదకీయాలను కూడా ప్రచురించాయి. వారు ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు కొన్ని చర్యలను కూడా సూచించారు. 1911లో ప్రచురించబడిన హిందూ పత్రిక మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఆంధ్రుల వెనుకబడిన స్థితిని వివరిస్తూ 'ఆంధ్రుల ప్రస్తుత పరిస్థితులు' అనే అంశంపై ఆరు వ్యాసాల శ్రేణిని ప్రచురించింది. ఈ వ్యాసాలు ఆంధ్రుల వెనుకబాటుకు గల కారణాలను కూడా పరిశోధించాయి. మరియు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర భావనను పటిష్టం చేయడానికి ప్రజలను సమావేశ పరచాలని సూచించాయి.

1911లో ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, జొన్నవిత్తుల గురునాథం, చట్టి నరసింహారావు, వేమవరపు రామదాసు కలిసి తెలుగు ప్రాంతాల మ్యాపుల్ని రూపొందించారు. వారు మద్రాసు రాష్ట్రం, నిజాం రాజ్యం మరియు మైసూర్ రాజ్యంలోని తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలన్నింటినీ కలిపి ఆంధ్ర చిత్రపటాన్ని రూపొందించారు.

1911లో జరిగిన ఢిల్లీ దర్బార్లో తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలు మద్రాసు రాష్ట్రం నుండివిడిపోయి ప్రత్యేక పరిపాలనా విభాగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని మొదటిసారిగా వ్యక్తీకరించబడింది. ఆంధ్రకేసరి, దేశాభిమాని లాంటి వార్తాపత్రికలు బెంగాల్ నుంచి బీహార్ విడిపోయినట్లే మద్రాసు నుంచి ఆంధ్రాను వేరు చేయాలని కోరాయి. ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం

Role of News Papers :

Journals and literature in Andhra Pradesh contributed to the concept of the Andhra Movement. The people of Andhra were inspired by *"Andhrula Charitra",* written by Chilukuri Veerabhadrarao. Vigana Chandrika Mandali published a number of books to enlighten the Telugu people. The newspapers also published articles and editorials supporting the concept of Andhra. They also suggested some measures for the formation of a separate state. The Hindustan Review, the Modern Review of Calcutta, and the London-based Review of Reviews also emphasised the need for the Andhra movement. The Indian Patriot magazine from Madras not only published articles in support of the movement but also actively supported the Andhras in the campaign of the movement.

The newspapers that supported the Andhra Movement in its initial stages were Deshabhimani, Darbar, Carlielian, Hithakarini, Navayuga, and Andhra from Guntur; Krishna Patrika from Machilipatnam; Andhra Patrika weekly from Bombay; United India Native States; Sampad Abhyudaya; Sadhvi; and Mysore State from Mysore; Indian Patriot; Sasilekha; Vaisya; Swadesimitran; Dravidian and Hindu Nation from Madras; Dharma Prakashika; and Venkatesh Patrika from Tenali; Andhra Advocate from Visakhapatnam; Desamatha; and Andhra Kesari from Rajahmundry. The important newspapers that accelerated the Andhra Movement by publishing articles and editorials in support of the movement were Andhra Patrika, Krishna Patrika, Deshabhimani, Deshamata, Darbaru, etc. Books like Andhra Charitra, published by Vigyan Chandrika Mandali, inspired the Andhras. 1911, the Hindu paper published a series of six articles on the topic 'The present conditions of the Andhras', explaining the backward condition of the Andhras in the Madras state. These articles also probed into the reasons for the backwardness of the Andhras and advised them to summon confidence to consolidate the concept of a separate Andhra state.

In 1911, Unnava Lakshminarayana, Jonnavittula Gurunatham, Chatti Narasimharao, and Vemavarapu Ramadasu together prepared a map of the Telugu regions. They combined all the Telugu-speaking areas in the Madras state, the Nizam's kingdom, and the Mysore kingdom to create a portrait of Andhra Pradesh. It was expressed for the first time in the Delhi Durbar held in 1911 that the Telugu-speaking people should separate from the Madras state and form a separate administrative unit. Newspapers like Andhra Kesari and Deshabhimani wanted to separate

ప్రభుత్వం వద్దకు ప్రతినిధిబృందాన్నిపంపే ఆలోచన కూడా ఉంది. ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటుపై చర్చించేందుకు 1912 మేలో నిడదవోలులో కృష్ణా, గుంటూరు, గోదావరిజిల్లాల ఉమ్మడి సమావేశం జరిగింది. సభకు వేమవరపు రామదాసు అధ్యక్షత వహించారు. ఈ సమావేశంలో గుంటూరు ప్రజాప్రతినిధులు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర అంశాన్ని లేవనెత్తారు. కానీ గోదావరి జిల్లా ప్రజాప్రతినిధులు ఈ అభిప్రాయాన్ని మొదట అంగీకరించలేదు. కానీ ఎట్టకేలకు పత్ర్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం అఖిల ఆంధ్ర సదస్సు నిర్వహించేందుకు అంగీకరించారు. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, జొన్నవిత్తుల గురునాథం, చల్లా శేషగిరిరావు, కొండా వెంకటప్పయ్య, వింజమూరి భవనాచారి తదితరులు అఖిల ఆంధ్రసదస్సు నిర్వహించి పజ్రాభిప్రాయాన్ని సేకరించేందుకు కొండా వెంకటప్పయ్య కార్యదర్శిగా స్టాండింగ్ కమిటీని నియమించారు. గురునాథంతో పాటు ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆవశ్యకతను వివరిస్తూ పుస్తకాన్ని వెలువరించారు. ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఏర్పాటుపై చర్చ జరిగింది, అందులో పట్టాభి సీతారామయ్య సానుకూలంగా వాదించారు మరియు న్యాపతి సుబ్బారావు ప్రత్యేక వాదానికి వ్యతిరేకంగా వాదించారు.

1913లో బాపట్లలో మొదటి ఆంధ్ర మహాసభను నిర్వహించాలని నిర్ణయించారు. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై పత్రికల్లో భిన్నాభిప్రాయాలు వచ్చాయి. మద్దతు, వ్యతిరేకతతో పలు కథనాలు వెలువడ్డాయి. తమిళ పత్రికలు పరిపాలనా వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయడంలో ఆంధ్రుల సామర్థ్యాన్ని ప్రశ్నించాయి. హైకోర్టుకు న్యాయమూర్తులను, కార్యనిర్వాహక మండలి సభ్యులను ఆంధ్రావారు ఎలా నియమిస్తారని కూడా వారు ప్రశ్నించారు. పైపదవుల్లో ఆంధ్రులను నియమిస్తే ఆ పదవికి గౌరవం తగ్గుతుందని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇది ఆంధ్రుల ఆత్మగౌరవాన్ని దెబ్బతీసింది. స్టాండింగ్ కమిటీ 1912లో తన మేనిఫెస్టోను విడుదల చేసింది. ఇంగ్లీషు పేపర్ల ఏర్పాటు, ఆంధ్రా ప్రాంతానికి విశ్వవిద్యాలయం, సైనిక సేవల్లో ఆంధ్రుల నియామకం వంటి అంశాలకే మేనిఫెస్టో పరిమితమైంది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర

Andhra from Madras, just as Bihar was separated from Bengal. There was also an idea to send a delegation to the government for the establishment of a separate Andhra Pradesh state.

A joint meeting of Krishna, Guntur, and Godavari districts was held at Nidadavolu in May 1912 to discuss the formation of Andhra Pradesh. The meeting was presided over by Vemavarapu Ramadasu. In this meeting, the representatives of Guntur raised the issue of the separate state of Andhra Pradesh. But the representatives of Godavari district did not accept this view at first. But finally, it was agreed to organise an All Andhra Conference for the formation of a separate Andhra state.

Unnavava Lakshminarayana, Jonnavittula Gurunatham, Challa Seshagiri Rao, Konda Venkatappayya, Vinjamuri Bhavanachari, etc. appointed a Standing Committee with Konda Venkatappayya as Secretary to organise the All Andhra Conference and gather public opinion. He published a book explaining the need for a separate state along with Gurnaddham. There was a debate about the formation of a separate Andhra Pradesh, in which Pattabhi Sitaramayya argued positively and Nyapathi Subbaarao argued against the cause. It was decided to hold the first Andhra Mahasabha at Bapatla in 1913.

There were differences of opinion in the press about the formation of a separate state. Many articles have been published in support and opposition. The Tamil press questioned the capacity of the Andhra Pradesh in forming an administrative setup. They also questioned how the Andras could appoint the judges for the high court and members of the executive council. They opined that if Andras were appointed to the above posts, the dignity of the post would be decreased. This damaged the self-respect of the Andhra people. The standing committee released its manifesto in 1912. The manifesto is confined to non-conservational issues like the establishment of English papers, a university for the Andhra region, the appointment of Andhras in military services, etc. The separate state concept was not in the manifesto, which was adopted in the Bapatla session.

5.1.3: Propagation Phase (1912-1920) :

During this phase, the Andhra Mahasabha meetings were organised to consolidate the popular opinion for a separate Andhra state. Let's discuss them briefly.

The First Session of the Andhra Maha Sabha: (Bapatla 1913) :

In the month of May 1913, the first Andhra Mahasabha was held in Bapatla. About 800 representatives from the Telugu regions of

భావన మ్యానిఫెస్టోలో లేదు.

5.1.3 : ప్రచార దశ (19012–1920) :

ఈ దశలో ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం ప్రజాభిప్రాయాన్ని ఏకీకృతం చేసేందుకు ఆంధ్రమహాసభ సమావేశాలు నిర్వహించబడ్డాయి. వాటిని క్లుప్తంగా చర్చిద్దాం.

ఆంధ్రమహా సభ మొదటిసమావేశం, బాపట్ల1913: 1913 మే నెలలో మొదటి ఆంధ్రమహాసభ సమావేశం బాపట్లలో జరిగింది. సభకు మద్రాసు శాసనమండలి సభ్యులు బయ్య నరసింహేశ్వరశర్మ అధ్యక్షత వహించారు. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటులో ప్రయోజనాల కంటే నష్టాలే ఎక్కువగా ఉన్నాయని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. కాబట్టిఈ అంశంపై విస్తృత చర్చ జరగాలి. సబ్జెక్ట్ కమిటీలో, బహిరంగ సమావేశంలో ఈ అంశంపై తీవ్రచర్చ జరిగింది. ఈ సమావేశంలో మద్రాసుకు చెందిన వేమవరపు రామదాసు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర తీర్మానాన్ని ప్రతిపాదించారు. కానీ న్యాపతి సుబ్బారావు, మాచర్ల రామచందర్రావు, గంటి వెంకటరామయ్య తదితర నేతలు ఈ తీర్మానాన్ని వ్యతిరేకించారు. ప్రత్యేక ఆంధ్ర అంశాన్ని తదుపరి సమావేశాల్లో పరిశీలించాలని, ఈ అంశంపై ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించాలని నిర్ణయించారు.

ఆంధ్ర మహా సభ రెండవ సమావేశం, విజయవాడ, 1914 : రెండవ ఆంధ్రమహా సభ సమావేశం 1914లో విజయవాడలో జరిగింది. ఈ సమావేశానికి న్యాపతి సుబ్బారావు అధ్యక్షత వహించారు. వేమవరపు రామదాసు తీర్మానాన్ని బలపరిచారు. మెజారిటీ ప్రతినిధులు తీర్మానాన్ని ఆమోదించారు.

ఆంధ్ర మహా సభ మూడవ సమావేశం, విశాఖపట్నం, 1915 : మూడవ ఆంధ్రమహా సభ సమావేశం 1915లో విశాఖపట్నంలో జరిగింది. ఈ సమావేశానికి పానగల్ రాజు రాజారామ రాయనింగార్ అధ్యక్షత వహించారు. ఆయన మొదట్లో ప్రత్యేక ఆంధ్రా అంశాన్ని వ్యతిరేకించారు.

Madras state and observers from Nagpur, Warangal, and Hyderabad attended this meeting. Baiya Narasimheswara Sharma, a member of the Madras Legislative Council, presided over the meeting. In his presidential address, he asked the Andhras to be loyal to the British government. He opined that there are more disadvantages than advantages to forming a separate state. Therefore, there should be a wide discussion on this topic. There was a fierce debate on this issue in the subject committee and in the open conference. In this meeting, Vemavarapu Ramadasu of Madras proposed a separate Andhra state resolution. But leaders like Nyapati Subbarao, Macharla Ramachandrarao, Ganti Venkataramaiah, etc. opposed this resolution. It was agreed that the separate Andhra Pradesh matter should be considered in later meetings and that public opinion should be collected on the issue. After the meeting, the separate Andhra issue was discussed in various district meetings. Guntur, Vijayawada, Godavari, and Visakhapatnam districts passed resolutions in favour of a separate Andhra Pradesh state. Differences of opinion were expressed in the Ganjam district meeting. Nellore district has concluded that the time has not yet come for a separate Andhra Pradesh state. Seeded districts did not show much interest in this movement. A delegation headed by Konda Venkatappayya visited different parts of Andhra and propagated the concept of special Andhra. Krishna Patrika and Andhra Patrika propagated this concept. Pattabhi Sitaramaiah published articles in the Hindu Patrika advocating the desire for a separate Andhra Pradesh.

The Second Session of the Andhra Maha Sabha: (Vijayawada, 1914)

The second Andhra Maha Sabha session was held at Vijayawada in 1914. The session was presided over by Nyapati Subba Rao. In his presidential address, he did not mention the separate Andhra concept, which did not satisfy the delegates. Mantha Suryanarayana Rao proposed a resolution for the formation of a separate Andhra State with the areas of Telugu-speaking people in the state of Madras. Vemavarapu Ramadasu seconded the resolution. The majority of the delegates accepted the resolution.

The Third Session of the Andhra Maha Sabha (Visakhapatnam, 1915) :

The third Andhra Maha Sabha session was held at Visakhapatnam in 1915. The session was presided over by the Raja of Panagal, Raja Rama Rayanimgar. He initially opposed the concept of a separate Andhra Pradesh. But he accepted to preside over the session, and in his presidential address, he supported a separate Andhra Pradesh.

కానీ ఆయన సభకు అధ్యక్షత వహించడానికి అంగీకరించారు మరియు తన అధ్యక్ష ప్రసంగంలో ప్రత్యేక ఆంధ్రకు మద్దతు ఇచ్చారు.

ఆంధ్ర మహాసభ నాల్గవ సమావేశం, కాకినాడ, 1916: నాల్గవ ఆంధ్రమహా సభ సమావేశం 1916లో కాకినాడలో జరిగింది. ఈ సమావేశానికి మోచర్ల రామచంద్రరావు అధ్యక్షులు. ఆంధ్రులు ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం డిమాండ్ చేస్తున్న తరుణంలో, ఆంధ్రాలోని ఉత్తర సర్కార్ యువకులు యుద్ధసైన్యంలోకి రిక్రూట్‌మెంట్‌కు అర్హులు కాదని బ్రిటిష్ ఇండియా ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఇది ఆంధ్రా ప్రజలకు ఆగ్రహం తెప్పించింది. ఆంధ్రమహాసభ ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని నిరసిస్తూ, ఉత్తర్వులను రద్దు చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని పట్టుబట్టింది. ఆ ఉత్తర్వును ప్రభుత్వం రద్దు చేయవలసివచ్చింది. ప్రభుత్వంతో సమస్య పరిష్కారానికి ఆంధ్రమహాసభ చేసిన మొదటి ప్రయత్నం ఇది. ఈ ఉద్యమంలో మద్రాసు నగరంలో నివసిస్తున్న తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలను భాగస్వామ్యం చేసేందుకు 1917 ఏప్రిల్లో భయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మ అధ్యక్షతన 'ఆంధ్రరాజకీయ సంస్థ' పేరుతో ఒక సంఘం ఏర్పడింది.

ఆంధ్ర మహాసభ ఐదవ సమావేశం, నెల్లూరు, 1917: ఐదవ ఆంధ్ర మహాసభ సమావేశం 1917లో నెల్లూరులో జరిగింది. కొండా వెంకటప్పయ్య సమవేశానికి అధ్యక్షులు. 5వ సమావేశం లో పత్ర్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమంపై తీవ్రచర్చ, తీవ్ర వ్యతిరేకత నెలకొంది. రాయలసీమ ప్రజాప్రతినిధులు సర్కార్ జిల్లాల అభిప్రాయాలతో విభేదించారు. నెల్లూరు జిల్లాకు చెందిన ప్రతినిధులు కూడా రాయలసీమకు మద్దతు పలికారు. అందుకే నెల్లూరుతో పాటు రాయలసీమ జిల్లాలు ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని వ్యతిరేకించాయి. ప్రత్యేక ఆంధ్రా తీర్మానాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిన వారిలో ఎ.ఎస్. కృష్ణారావు, గుత్తి కేశవపిళ్లై మరియు ఏకాంబర్ అయ్యంగార్ ఉన్నారు.
గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు, బి.ఎన్. శర్మల కృషితో ఆంధ్రమ హాసభ 5వ సమావేశంలో తీర్మానం ఆమోదించబడింది.

1917లో మాంటేగ్‌తో ఆంధ్ర మహాసభ ప్రతినిధుల సమావేశం:

In this session, the resolution "to form a separate state with eleven districts is necessary and eligible" was passed. Other important resolutions of the session were that school education should be in Telugu and that the speakers of the session should speak in Telugu. The principle of primary education in the mother tongue was also welcomed by Tamil journals like 'Tamil Mitran."

The Fourth Session of the Andhra Maha Sabha (Kakinada, 1916) :

The fourth Andhra Maha Sabha session was held in Kakinada in 1916. Mocharla Ramachandra Rao was the president of the session. In this meeting, C.V. Narasimha Raju from Visakhapatnam made a proposal for the formation of a separate autonomous Andhra Pradesh with Telugu-speaking districts. A resolution was accepted to request the government for a separate Andhra state after the First World War. The delegates from Nellore and Cuddapah opposed the resolution. The delegates from Berhampur and Anantapur supported it. After the meeting, Bulusu Samba Murthy met Tilak and conveyed the demands of the Andhra people. At that moment, when the Andhras were demanding a separate state, the British India Government announced that the youth of the Northern Circulars of Andhra were not eligible for recruitment into the war army. This enraged the people of Andhra Pradesh. The Andhra Mahasabha protested the government's decision and insisted that the government cancel the order. The government was bound to cancel the order. This was the first attempt by the Andhra Mahasabha to solve a problem with the government. To involve the Telugu-speaking people living in Madras city in this movement, an association named 'Andhra Political Organisation' was formed under the presidentship of Bhaiya Narasimheshwara Sharma in April 1917.

The Fifth Session of the Andhra Maha Sabha (Nellore, 1917) :

The fifth Andhra Maha Sabha session was held at Nellore in 1917. Konda Venkatappayya was the president of the session. In the 5th session, there was a severe debate and strong opposition over the separate Andhra movement. The representatives of Rayalaseema disagreed with the opinions of the Circar districts. The delegates from Nellore district also supported Rayalaseema. Hence, the Rayalaseema districts, along with Nellore, opposed a separate state. A.S. Krishna Rao, Gutti Kesava Pillai, and Ekambar Ayyangar were among those who strongly opposed the separate Andhra resolution. With the efforts of Gadicharla Harisarvoththama Rao and B.N. Sarma, the resolution was passed in the 5th session of the Andhra Mahasabha.

ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమంలో పాల్గొన్నప్పటికీ, ఆంధ్ర ప్రజలు భారత జాతీయ ఉద్యమంలో పాల్గొని జాతీయ రాజకీయాల్లో గణనీయమైన పాత్రపోషించారు. పి. ఆనందాచార్యులు 1891లో నాగపూర్‌లో జరిగిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సమావేశానికి అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు. 1917 డిసెంబర్ 17న న్యాపతి సుబ్బారావు నేతృత్వంలోని ప్రతినిధిబృందం మాంటేగ్‌ని కలిసి ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటు తక్షణ ఆవశ్యకతను వివరించింది. ఈ ప్రతినిధి బృందంలో అన్ని జిల్లాలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయి. కొండా వెంకటప్పయ్య, కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు, పట్టాభి సీతారామయ్య, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు, ఓరుగంటి వెంకట రంగయ్య, పి. పట్టాభిరామి రెడ్డి, మోచర్ల రామచంద్రరావు, తదితరులు ప్రతినిధి బృందంలో ముఖ్యులు.

ఆంధ్రా ప్రావిన్షియల్ కాంగ్రెస్ కమిటీ ఏర్పాటు 22 జనవరి1918: భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సమావేశాల్లో ఆంధ్రా ప్రాంతానికి ప్రత్యేక కాంగ్రెస్ సర్కిల్ ఏర్పాటు చేయాలని ఆంధ్రులు చాలాసార్లు డిమాండ్ చేశారు. చివరకు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సమావేశం ఆంధ్రా ప్రాంతానికి ప్రత్యేక ఆంధ్రా ప్రాంతీయ కాంగ్రెస్ కమిటీని ఏర్పాటు చేయాలన్న డిమాండును ఆమోదించింది. ఆ నిర్ణయం ప్రకారం 1918 జనవరి 22న ఆంధ్రా ప్రావిన్షియల్ కాంగ్రెస్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. న్యాపతి సుబ్బారావు మొదటి అధ్యక్షుడు, కొండా వెంకటప్పయ్య మొదట కార్యదర్శి. ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమంలో ఇదొక మైలురాయి.

5.1.4 జాతీయోద్యమంలో మరుగునపడిన దశ :

1922 నుండి 1935 వరకు జాతీయోద్యమంలో ఆంధ్రులు గణనీయమైన పాత్రపోషించారు. అందుకే ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ కొంత వరకు నిష్క్రియాత్మకంగా మారింది.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం సాధించేవరకు వారు ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం తమ డిమాండులు వాయిదా వేశారు. వారు జాతీయ ఉద్యమం యొక్క డిమాండ్లతో పాటు డిమాండులు చేర్చడానికి ప్రయత్నించారు. వారి

Andhra Mahasabha with Montague in 1917 :

Although involved in the movement to separate Andhra Pradesh, the Andhra people participated in the Indian National Movement and played a significant role in national politics. P. Anandacharyulu was elected president of the Indian National Congress session in 1891 at Nagpur. They participated in every session of the Indian National Congress. They also took part in the Vande Mataram and Home Rule movements with a zeal for nationalism. The secretary of state for Indian affairs, Montague, visited India in 1917 to propose some constitutional reforms and get the support of Indians in the First World War. By 1917, there was a consensus among the Andhras on the formation of a separate Andhra. A special Andhra Mahasabha held at Vijayawada in the month of October 1917 decided that a delegation should meet Montague to explain the need for this. At first, the Madras State Government did not give permission for the meeting. But the persistence of the Andhra Pradesh members of the Madras Legislature finally got permission. On December 17, 1917, a delegation under the leadership of Nayapati Subbarao met Montague and explained the need for the immediate formation of a separate Andhra Pradesh state. All districts are represented in this delegation. Important among the members of the delegation were Konda Venkatappayya, Kashinadhuni Nageswara Rao, Pattabhi Sitaramaiah, Gadicharla Harisarvottam Rao, Oruganti Venkata Rangaiah, P. Pattabhirami Reddy, Mocharla Ramachandra Rao, etc.

Formation of the Andhra Provincial Congress Committee (January 22, 1918) :

The Andhra demanded a separate circle of Congress for the Andhra region in the sessions of the Indian National Congress many times. Even though the Andhras attended on a large scale the sessions of the Indian National Congress, their demand was rejected for no reason. Annie Besent was sympathetic to the demands of the Andhra people. The Calcutta Congress Session in 1917 was presided over by Annie Besent. Finally, the Indian National Congress Session accepted the demand to form a separate Andhra Provincial Congress Committee for the Andhra region. According to the decision, the Andhra Provincial Congress Committee was formed on January 22, 1918. Nyapathi Subba Rao was the first president, and Konda Venkatappayya was the first secretary. This was a milestone in the separate Andhra movement.

కృషితో మోతీలాల్ నెహ్రూ కమిటీ భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల సూత్రాన్ని నెహ్రూ నివేదికలో చేర్చింది.

ఈ కాలంలోని ముఖ్యమైన సంఘటనలు :

1922లో రామయ్య పంతులు ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం కేంద్రశాసన మండలిలో తీర్మానం ప్రవేశపెట్టారు. అయితే ఈ అంశాన్ని పరిశీలించేందుకు సమయం అనుకూలంగా లేదని, మద్రాసు శాసన మండలిలోని ఆంధ్రా సభ్యులంతా ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని డిమాండ్ చేస్తే కేంద్ర ప్రభుత్వం పరిశీలిస్తుందని హోం శాఖ సమాధానం ఇవ్వడంతో ఈ తీర్మానాన్ని ఉపసంహరించుకున్నారు.

జస్టిస్ పార్టీ ఏర్పాటు :

రాజకీయాల్లో బ్రాహ్మణ ఆధిపత్యాన్ని ఎదుర్కోవడానికి జస్టిస్ పార్టీ 1917లో ఏర్పడింది. ఇది మొదటి నుండి ఆంగ్లేయుల పాలనకు మద్దతు ఇచ్చింది. 1920లో మద్రాసు రాష్ట్ర ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ పార్టీ పాల్గొనలేదు. జస్టిస్ పార్టీ ఎన్నికలలో పాల్గొని మద్రాసు రాష్ట్ర మంత్రివర్గాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. అనేక మంది ప్రముఖ ఆంధ్రులు కూడా జస్టిస్ పార్టీలో సభ్యులుగా ఉన్నప్పటికీ, జస్టిస్ పార్టీ ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమానికి మద్దతు ఇవ్వలేదు.

ఆంధ్రా యూనివర్శిటీ స్థాపన – ఆంధ్రరాయలసీమ మధ్య అభిప్రాయ భేదాలు: జస్టిస్ పార్టీమంత్రివర్గంలో సభ్యులుగా ఉన్న ఆంధ్రులు ఆంధ్రప్రాంతానికి యూనివర్సిటీని స్థాపించడంలో విజయం సాధించారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం మొదటి వైస్ ఛాన్సలర్‌గా కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డితో 1926 ఏప్రిల్‌లో విజయవాడలో స్థాపించబడింది. అయితే యూనివర్సిటీ కేంద్రాన్ని ఎంపిక చేయడంలో ఆంధ్ర, రాయలసీమ ప్రజల మధ్య అనేక వివాదాలు తలెత్తాయి. ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ చట్టంలో యూనివర్సిటీ పరిపాలనా విభాగాలను విజయవాడలో ఏర్పాటు చేయాలని, రాజమండ్రిలో బోధనా విభాగాలను ప్రారంభించాలని నిర్ణయించారు. కానీ ప్రభుత్వం ఇలా చేయడం సరికాదని భావించి, రెండూ విజయవాడలోనే

Resolution of B.N. Sarma (6th February, 1918) :

B.N. Sarma proposed a resolution in the Central Legislative Council for the formation of a separate Andhra Pradesh, which was not successful due to the lack of support from unofficial representatives. Eminent people like Jinnah and Srinivasa Shastri also spoke against this resolution. Surendranath Banerjee opined that the time has not come for linguistic states. Tej Bahadur Sapru said that he would have supported this resolution if it were limited to Andhra Pradesh alone. With this, the resolution was defeated. Frustrated by the Andhras, the Krishna and Visakha District Associations decided to intensify the movement of linguistic states. The Montague-Chelmsford reforms were announced in the month of July 1918, which left the Andhras disappointed as there was no mention of a separate Andhra state. A joint meeting of the Andhra Mahasabha and the Andhra Provincial Congress Committee was held in Guntur under the presidentship of Kashinadhuni Nageswara Rao in the month of August 1918. In December 1918, Pattabhi Sitaramaiah proposed organising an All India Conference for Linguistic States. But Congress leaders did not agree. Mocharla Ramachandra Rao, on behalf of the Andhra Sangam, submitted a petition to the British Government in London for the formation of the Andhra State.

5.1.4. Hidden Phase during the National Movement :

From 1922 to 1935, the Andhras played a significant role in the National Movement. Hence, the demand for a separate state became passive to some extent. They postponed their demand for a separate state until the achievement of Indian Independence for India.They tried to incorporate the demand along with the demands of the national movement. With their efforts, the Motilal Nehru Committee included the linguistic states formula in the Nehru Report.

Important Events of this Period :

In 1922, Ramaiah Pantulu introduced a resolution in the Central Legislative Council for the formation of a separate Andhra Pradesh state. But this resolution was withdrawn when the Home Department replied that the time was not ready to consider the matter and that the Central Government would consider it if all the Andhra members of the Madras Legislative Council demanded a separate state.

Formation of the Justice Party :

The Justice Party was formed in 1917 to counter Brahmin supremacy in politics. It supported English rule from the beginning. In

ఏర్పాటు చేయాలని యూనివర్సిటీ సెనేట్‌కు సిఫార్సు చేసింది. దీంతో యూనివర్సిటీ కేంద్రంపై వివాదం నెలకొంది. మద్రాసు శాసనమండలిలోని రాయలసీమ సభ్యులు తమ ప్రాంతంలోనే యూనివర్సిటీ ఉండాలని పట్టుబట్టారు. వారి అభిప్రాయాన్ని పరిగణలోకి తీసుకున్న ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ సెనేట్ అనంతపురం కేంద్రంగా యూనివర్సిటీని ఆమోదించింది. దీన్ని మద్రాసు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ సెలెక్ట్ కమిటీ కూడా ఆమోదించింది. ముఖ్యమంత్రి డా॥ సుబ్బరాయన్ రాజమండ్రి యూనివర్సిటీ కేంద్రంగా అనువైన ప్రదేశంగా ప్రతిపాదించారు. చివరగా, విశాఖపట్నంలో విశ్వవిద్యాలయం స్థాపించబడింది మరియు రాయలసీమ జిల్లాలు మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం క్రింద ఉంచబడ్డాయి. దీంతో రాయలసీమ జిల్లాలు సర్కార్ జిల్లాలపై ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశారు. డాక్టర్ సుబ్బరాయన్ కావాలనే ఆంధ్ర,రాయలసీమ మధ్య చిచ్చు పెట్టారని పలువురు అభిప్రాయ పడుతున్నారు.

1927లో ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు సంబంధించి మద్రాసు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్లో 55 తీర్మానాలు నోటిఫై చేయబడ్డాయి. మార్చి 14న ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి అనుకూలంగా తీర్మానం చేశారు. మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ తీర్మానాన్ని యథావిధిగా కేంద్ర ప్రభుత్వానికి పంపింది. కానీ మద్రాసు ప్రభుత్వం సైమన్ కమిషన్‌కు సమర్పించిన దానిలో భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటును వ్యతిరేకించింది. గాంధీజీ రెండో రౌండ్ టేబుల్ సమావేశానికి లండన్ వెళ్తున్నప్పుడు పట్టాభి సీతారామయ్య, అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు గాంధీజీని కలుసుకుని ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు గురించి ప్రస్తావించారు. కానీ గాంధీజీ మాత్రం స్వాతంత్ర్యానంతరం ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడవచ్చని చెప్పారు. ఆంధ్ర నాయకులు వి.వి. గిరి, మోచర్ల రామచంద్రావు, బొబ్బిలి రాజా మరియు ఎ.పి. పాత్రో భారతదేశ అండర్ సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ లార్డ్ లూథరన్‌ను కలుసుకుని కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటులో ఆంధ్రను కూడా చేర్చాలని కోరారు. కానీ ఆంధ్రరాష్ట్రం విషయంలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఎలాంటి చర్యలు

1920, the Congress party did not participate in the Madras state elections. The Justice Party participated in the elections and formed the Madras State Cabinet. Although many prominent Andhras were also members of the Justice Party, the Justice Party did not support a separate Andhra movement.

Establishment of Andhra University :

Opinion between Andhra and Rayalaseema :

The Andhras, who were members of the Justice Party cabinet, succeeded in establishing a university for the Andhra region. Andhra University was established in Vijayawada in April 1926 with Kattamanchi Ramalinga Reddy as its first vice chancellor. However, many controversies arose among the people of Andhra and Rayalaseema over the choice of the centre of the university. In the Andhra University Act, it was decided that the administrative departments of the university should be established in Vijayawada and the teaching departments should be started in Rajahmundry. But the government found it inappropriate to be like this and recommended to the university Senate that both be established in Vijayawada. This led to controversy about the centre of the university. Members of Rayalaseema in the Madras Legislative Council insisted that the university should be in their area. Considering their opinion, the Andhra University Senate accepted Anantapur as the centre of the university. This was also accepted by the Select Committee of the Madras Legislative Council. Chief Minister Dr.Subbaramaniyan proposed Rajahmundry as a suitable place for the centre of the university. Finally, the university was established in Visakhapatnam, and Rayalaseema districts were kept under Madras University. With this, the Rayalaseema districts expressed their anger towards the Circar districts. Many are of the opinion that Dr. Subbarayan deliberately created a rift between Andhra and Rayalaseema.

- In 1927, 55 resolutions were notified to the Madras Legislative Council regarding the formation of a separate Andhra Pradesh state. On March 14th, a resolution was passed in favour of the separate Andhra Pradesh state. The Madras State Government forwarded this resolution to the Central Government as usual. But the Madras Government, in its submission to the Simon Commission, opposed the formation of linguistic states.
- When Gandhiji was going to London for the second Round Table Conference, Pattabhi Sitaramaiah and Ayyadevara Kaleswara Rao

తీసుకోలేదు. 1932లో బొబ్బిలి రాజా మద్రాసు ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు. ఆంధ్రరాష్ట్రఏర్పాటు వెంటనే జరగాలని గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు మద్రాసు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్లో తీర్మానం ప్రతిపాదించారు. ఇప్పటి వరకు ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమాన్ని బలోపేతం చేసిన బొబ్బిలి రాజా ముఖ్యమంత్రి కాగానే ఉద్యమాన్ని వ్యతిరేకించారు. దీనితో కోపోద్రిక్తులైన ఆంధ్రసభ్యులు అనేక ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర తీర్మానాలను ప్రతిపాదించారు, వీటిని నవంబర్ 1933లో మద్రాసు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ ఆమోదించింది. మద్రాసు ప్రభుత్వం ఎటువంటి సిఫార్సులు లేకుండానే ఈ తీర్మానం కాపీని కేంద్రానికిపంపింది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర సాధన కోసం 1934లో ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ స్వరాజ్ పార్టీని స్థాపించారు కానీ అది తన లక్ష్యాన్ని సాధించలేకపోయింది.

శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం సమయంలో ఆంధ్రఉద్యమం మరుగున పడింది. శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం తర్వాత, 1934లో ఆంధ్రమహాసభ సమావేశం ఆంధ్రా నిధిని ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించింది. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని ఒప్పించేందుకు 1935 మార్చి నెలలో ఆంధ్రాకు చెందిన ప్రతినిధుల బృందం లండన్ వెళ్లింది. ప్రభుత్వం ఎలాంటి స్పష్టమైన హామీ ఇవ్వలేదు.

5.1.5.తీర్మాన దశ 1935-47:

1935 నుంచి జాతీయ ఉద్యమం నిష్క్రియంగా మారడంతో కొంత కాలం ప్రత్యేక ఆంధ్ర ఉద్యమం మళ్లీ తెరపైకి వచ్చింది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ కోసం ప్రయత్నాలు జరిగాయి. వాటిలో ముఖ్యమైనది శ్రీబాగ్ ఒడంబడిక.

శ్రీబాగ్ ఒడంబడిక 1937: 1935 నాటికి ఆంధ్ర మరియు రాయలసీమ నాయకుల మధ్య విభేదాలు తారాస్థాయికి చేరుకున్నాయి. అనేక సంఘటనలు విభేదాలకు కారణం. వాటిలో ముఖ్యమైనవి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ కేంద్రాన్ని విశాఖపట్నానికి మార్చడం మరియు 1937లో ఏర్పడిన మద్రాసు ప్రభుత్వ మంత్రివర్గంలో రాయలసీమ నాయకులకు

met Gandhiji and mentioned the formation of Andhra Pradesh. But Gandhiji said that a separate Andhra Pradesh state could be formed after independence.

- Andhra leaders V.V. Giri, Mocharla Ramachandrarao, Bobbili Raja, and A.P. Patro met India's Under Secretary of State, Lord Lutheran, and asked him to include Andhra in the formation of new states. But the British government did not take any action in the case of Andhra Pradesh.
- In 1932, Bobbili Raja became the Chief Minister of Madras. Gadicharla Harisarvothamrao proposed a resolution in the Madras Legislative Council that the formation of Andhra Pradesh should take place immediately. Bobbili Raja, who had so far strengthened the separate Andhra movement, opposed the movement when he became the chief minister. Enraged by this, the Andhra members proposed several separate Andhra State Resolutions, which were passed by the Madras Legislative Council in November 1933. The Madras government sent a copy of this resolution to the Centre without any recommendations.
- The Andhra Congress Swaraj Party was formed in 1934 to achieve Andhra Pradesh, but it could not achieve its goal.
- During the civil disobedience movement, the Andhra movement faded into obscurity. After the civil disobedience movement, the Session of the Andhra Mahasabha in 1934 decided to set up the Andhra Nidhi. A group of representatives from Andhra Pradesh went to London in March 1935 to convince the British Government. The government has not given any clear assurance.

5.1.5. Revolutionary Phase 1935-47 :

From 1935 onwards, as the National Movement became passive for some time, the separate Andhra moment again came into the scene. Efforts were made to demand a separate state. The most important was the Sri Bagh Pact.

Sri Bagh Pact (1937) :

By 1935 the differences between the Andhra and Rayalaseema leaders reached a peak. Many incidents are the reason for the differences. Of them, the most important were the change of Andhra University to Visakhapatnam and the lack of representation for the Rayalaseema leaders in the ministry of the Madras Government formed in 1937. To lessen the differences, the Rayalaseema leaders were invited to the Silver Jubilee

ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వకపోవడం. విభేదాలను తగ్గించడానికి రాయలసీమ నాయకులను అక్టోబర్ 1937లో విజయవాడ వద్ద జరిగిన ఆంధ్రమహాసభ రజతోత్సవ సమావేశానికి ఆహ్వానించారు. హెచ్. సీతారామిరెడ్డి సభను ప్రారంభించగా, కడప కోటిరెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు. రాయలసీమ ప్రజలకు సర్కార్ జిల్లాల నాయకులు కొన్ని హామీలు ఇచ్చారు. 1937లో ఆంధ్ర, రాయలసీమ నాయకులు శ్రీబాగ్ ఒడంబడికగా పిలిచే ఒక ఒప్పందంపై సంతకాలు చేశారు.

శ్రీబాగ్ ఒడంబడికలోని ముఖ్యమైన అంశాలు :

ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ : ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ఆధ్వర్యంలో వాల్తేరు, అనంతపురంలో రెండు కేంద్రాలను అభివృద్ధి చేయనున్నారు. ఆంధ్రాలో వివిధ ప్రాంతాలలో సాంస్కృతిక కేంద్రాలను విస్తరించడం ద్వారా ఆంధ్రుల మధ్య సామాజిక-సాంస్కృతిక సంబంధాలకు అవకాశాలు కల్పించాలి. ఆయా సబ్జెక్టులకు అనువైన ప్రదేశాల్లో కళాశాలలు ఏర్పాటు చేయాలి.

నీటిపారుదల :

రాయలసీమ ప్రజల వ్యవసాయ-ఆర్థిక ప్రయోజనాలను కాపాడేందుకు, కోస్తా జిల్లాలతో సమానంగా అభివృద్ధిచెందడానికి వారికి పదేళ్లు లేదా అవసరమైనంత కాలం సాగునీటి విషయంలో ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి. ఈ ప్రాంతాలకు మేలు చేసే ప్రాజెక్టుల విషయంలో తుంగభద్ర, కృష్ణా, పెన్నా నదీజలాల వినియోగంపై ప్రత్యేక దృష్టిసారించాలన్నారు.

నవంబర్ 1947లో జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ పకటన :

అప్పటి భారత ప్రధాని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ 1947లో ఒక ప్రకటనను ప్రకటించారు. ఆయన తన ప్రకటనలో భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు మద్దతు ఇచ్చారు.

ఆంధ్రుల పత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ సహేతుకమైన డిమాండ్ మరియు ప్రభుత్వం డిమాండ్‌ను అంగీకరిస్తోంది మరియు అది రాజ్యాంగంలో చేర్చబడుతుంది అని కూడా ఆయన ప్రకటించారు. ఈ ప్రకటనతో తమ

session of the Andhra Mahasabha held in October 1937 at Vijayawada. H.Sita Ramireddy inaugurated the session, and Cuddapah Koti Reddy presided over the session. The leaders of circar districts assured some privileges to the Rayalaseema people. In 1937, an accord was signed by the leaders of Andhra Pradesh and Rayalaseema, which was known as the Sri Bagh Pact. As the pact was signed in the house of Bulusu Samba Murthy in Madras, which was known as Sri Bagh, the pact is also known as the Sri Bagh Pact.

Important aspects of the Sri Bagh Pact :

- Andhra University: Two centers are to be developed at Waltair and Anantapur under the supervision of Andhra University. Opportunities for socio-cultural relations between Andhras should be created by expanding cultural centres in different parts of Andhra. Colleges should be established in places suitable for the respective subjects of study.
- Irrigation: In order to protect the agro-economic interests of the people of Rayalaseema, they should be given special priority in the matter of irrigation for ten years or as long as necessary to enable them to develop at par with those of the coastal districts. Special attention should be paid to the use of Tungabhadra, Krishna, and Penna river waters in the case of projects beneficial to these areas.
- Legislature: All districts should have equal representation in terms of seats in the Legislative Assembly. All major institutions of civic priority should not be concentrated in one place. The capital and high court should be established at different places in Rayalaseema and Circar districts. An option is to be given to Rayalaseema to select either the capital or high court, whichever they want to establish in the Rayalaseema area. The university can continue where it is.

Resolutions:

- 1938 Konda Venkatappaaih proposed a resolution in the Madras Legislative Assembly in 1938 for a separate Andhra Pradesh state. The resolution was approved by the Madras legislative assembly.
- In 1938, the Andhra Mahasabha session was held at Madras. It was presided over by Sarvepalli Radha Krishnan. In the session, a resolution was passed that Madras would be the capital of Andhra Pradesh.
- In 1941, the Andhra Mahasabha session was held at Visakhapatnam. Sir Vijaya was the president of the session. Andhra Maha Sabha

డిమాండ్ నెరవేరుతుందని ఆంధ్రులు భావించారు.

5.2.ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటు(1947-1953)

5.2.1. పరిచయం :

స్వాతంత్ర్యానంతరం ఆంధ్రా ప్రజలు తమ ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ నెరవేరుతుందని ఆశించారు. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ ప్రకటన వారి డిమాండ్‌కు బలం చేకూర్చింది. 1947 నవంబర్ 27న జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ ప్రభుత్వం భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాలను పునర్వవస్థీకరిస్తామని ప్రకటించింది. అయితే స్వాతంత్ర్యానికి ముందు ఏర్పడిన రాష్ట్రాలను మాత్రమే రాజ్యాంగంలో చేర్చినట్లు రాజ్యాంగ పరిషత్ ప్రకటించింది. అందువల్ల ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటును రాజ్యాంగంలో చేర్చలేకపోయారు.

5.2.2 ధార్ కమిషన్ :

ఆంధ్రులతో పాటు కన్నడిగులు, మహారాష్ట్రీయులు కూడా ప్రత్యేక రాష్ట్రాల కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడితెచ్చారు. జూన్ 17, 1948న, లింగ్విస్టిక్ ప్రావిన్సెస్ కమిటీని రాజ్యాంగ సభ నియమించింది.

దీనిలో అలహాబాద్ హైకోర్టు మాజీ న్యాయమూర్తి ఎస్.కె. ధార్ అధ్యక్షుడిగా, డాక్టర్ పన్నా లాల్ మరియు జగత్ నారాయణల్ సభ్యులుగా ఉన్నారు. 1948లో ధార్ కమిషన్ మద్రాసు సందర్శించి అన్ని వర్గాల ప్రజల అభిప్రాయాలను సేకరించింది. తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలన్నీ కలిపి పత్ర్యేక రాష్ట్రం కావాలని ఆంధ్రమహాసభ ప్రతినిధులు డిమాండ్ చేశారు. రాయలసీమ మహాసభ ప్రతినిధులు ఎం.ఎన్. శాస్త్రి, హెచ్. లింగారెడ్డి తదితరులు మద్రాసు రాజధానిగా పత్ర్యేక రాయలసీమ రాష్ట్రాన్ని కోరుకున్నారు. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల సూత్రాన్ని కొన్నాళ్లు వాయిదా వేస్తే బాగుంటుందని నీలం సంజీవ రెడ్డి అన్నారు. ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడితే రాయలసీమకు చట్టపరమైన రక్షణ కల్పించాలని, శ్రీబాగ్ ఒప్పందాన్ని రాజ్యాంగంలో పొందుపరచాలని కోరారు. ధార్ కమిషన్ 1948 డిసెంబరులో తన నివేదికను సమర్పించింది. ఆంధ్ర, రాయలసీమ నాయకుల మధ్య

collected 1 lakh rupees to provide relief measures in the Rayalaseema area, which was hit by a severe famine.

- In 1942, Sir Vijaya submitted representations to the Cripps mission for the formation of a separate Andhra Pradesh state.
- The Andhra leaders Vavilala Gopala Krishnaiah, G.V. Punnavayya Sastry, Nadimpalli Venkata Lakshmi Narasimharao, and Tekumalla Ramachandra Rao were successful in getting the attention of the national leaders towards the separate Andhra movement.

Declaration of Jawaharlal Nehru in November 1947 :

Jawaharlal Nehru, the then prime minister of India, announced a declaration in 1947. In his declaration, he supported the formation of states on a linguistic basis. He also declared that the demand for the separate state of Andhra Pradesh is a reasonable demand. And the government is accepting the demand, and it will be included in the constitution. With this declaration, the Andhras thought their demand would be fulfilled.

5.2. Formation of Andhra State (194-530)

5.2.1. Introduction :

After independence, the people of Andhra hoped that their demand for a separate state would be fulfilled. The announcement by Jawaharlal Nehru gave strength to their demand. Tanguturi Prakasam and Acharya N.G. Ranga met the home minister, Sardar Vallabhai Patel, and requested him to look after the demands of the Andhras. On November 27, 1947, Jawaharlal Nehru announced that the government would reorganise the states on the basis of language. But the Constituent Assembly announced that the states that were formed prior to independence are only included in the constitution. Hence, the formation of Andhra Pradesh could not be included in the constitution. This was very shocking for the people of Andhra Pradesh. They were disappointed. The Communist Party capitalised on the situation and tried to strengthen the Andhra Pradesh area. In 1948, Nehru visited Visakhapatnam. The opposition parties demanded a separate Andhra state. To satisfy the feelings of Andras, Nehru announced the appointment of a committee to look after the demand for linguistic states.

5.2.2. Dhar Commission :

Along with the Andhras, the Kannaries and Maharashtrians also put pressure on the central government for separate states. On June 17, 1948, the Linguistic Provinces Committee was appointed by the

విభేదాలను కారణంగా తీసుకుని, భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు జాతీయ సమైక్యతకు, దేశ సంక్షేమానికి విఘాతం కలిగిస్తోందని ధార్ కమిషన్ పేర్కొంది. పరిపాలనా సౌలభ్యం ప్రాతిపదికన మాతమ్రే రాష్ట్రాల పునర్నిర్మాణం జరగాలని సూచించింది. ఈ రిపోర్టులోని విషయాలు విన్న వెంటనే ఆంధ్రులు ఉలిక్కిపడ్డారు. ఆంధ్రను సంతృప్తి పరచడానికి, 1948 జాతీయ కాంగ్రెస్ సమావేశంలో భాషాపర్రయుక్త రాష్ట్రాల పునర్నిర్మాణం అంశాన్ని పరిశీలించడానికి కాంగ్రెస్ తరపున ముగ్గురు సభ్యుల కమిటీని కాంగ్రెస్ నియమించింది. ఈ కమిటీలో జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, వల్లభాయ్ పటేల్, పట్టాభి సీతారామయ్య సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఈ కమిటీకి జెవిపి కమిటీ అని పేరు పెట్టారు.

5.2.3. JVP నివేదిక :

JVP కమిటీ తన నివేదికను 1949 ఏప్రిల్‌లో కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీకి సమర్పించింది మరియు భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటును కొంతకాలం వాయిదా వేయాలని సూచించింది. మద్రాసు నగరాన్ని రాజధానిగా చేయాలనే కోరికను ఆంధ్రులు వదులుకుంటే ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడుతుందని షరతు పెట్టింది. ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటుకు పొరుగు రాష్ట్రాల అంగీకారం కూడా అవసరమని అప్పటి కేంద్రమంత్రి టి.టి. కృష్ణమాచారి తెలిపారు. JVP నివేదిక పక్రారం ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటుకు మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరియు తమిళనాడు రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ కమిటీ అంగీకరించాయి. మద్రాసు నగరం లేకుండా పత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ ప్రభుత్వానికి సిఫార్సు చేసింది. ఆంధ్ర మహాసభ జనవరి 26, 1950 నాటికి ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. 1946 నుండి 53 వరకు ఆంధ్ర నాయకులు గ్రూపులుగా ఏర్పడ్డారు. టంగుటూరి ప్రకాశం మరియు పట్టాభి సీతారామయ్యల మధ్య ప్రముఖ పోటీ నెలకొంది. ఇతర ముఖ్యమైన గ్రూపు N.G. రంగా వర్సెస్ నీలం సంజీవ రెడ్డి గ్రూపు రాజకీయాల వల్ల ఆంధ్రా ఏర్పాటు ప్రక్రియ ఆలస్యమైంది.

Constituent Assembly with a former judge of the Allahabad High Court, S.K. Dhar, as president and Dr. Panna Lal and Jagat Narayanal as members. The Dar Commission should submit a report on the formation of new states, the determination of their boundaries, and the economic, administrative, and political consequences of the formation of new states. It means that the formation of Andhra Pradesh is linked to the formation of other states.

In 1948, the Dhar Commission visited Madras and gathered the views of people from all walks of life. Andhra Mahasabha representatives demanded a separate state with all the Telugu-speaking areas. Representatives of the Rayalaseema Mahasabha, M.N. Shastri, H. Lingareddy, etc. wanted a separate Rayalaseema state with Madras as the capital. Neelam Sanjiva Reddy said that it would be better to postpone the principle of linguistic states for a few years. He requested that legal protection be given to Rayalaseema if Andhra Pradesh is formed and the Pact of SriBagh be included in the constitution. The Dhar Commission submitted its report in December 1948. Taking the differences between the leaders of Andhra Pradesh as a reason, the Dhar Commission said that the creation of linguistic states is a hindrance to national unity and the welfare of the country. It suggested that the restructuring of states should be done only on the basis of administrative convenience. As soon as the Andhras heard the contents of this report, they were outraged. To satisfy Andhra Pradesh, the Congress appointed a three-member committee on behalf of the Congress to look into the issue of the restructuring of linguistic states in the 1948 National Congress Session. Jawahar Lal Nehru, Vallabhbhai Patel, and Pattabhi Sitaramaiah were members of this committee. The committee is named the JVP Committee after their initials.

5.2.3. JVP Report :

The JVP Committee submitted its report to the Congress Working Committee in April 1949 and suggested that the formation of linguistic states should be postponed for some time. It stipulated that the Andhra state would be formed if the Andhras gave up their desire for Madras as their capital. The then Union Minister T.T. Krishnamachari added that the consent of the neighbouring states was also necessary for the formation of Andhra Pradesh. With these reports, rifts and group politics strengthened in Andhra Pradesh. Andhra Pradesh Congress demanded the formation of Andhra Pradesh with half of Madras town.

5.2.4.విభజన కమిటీ :

మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటును చూసేందుకు విభజన కమిటీని నియమించింది. నాయకులలో అభిప్రాయభేదాలను ఉపయోగించుకుని ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటును వాయిదా వేసింది.

5.2.5. స్వామి సీతారామ్ నిరాహారదీక్ష (15.8.1951 నుండి 19.9.51) :

ఆంధ్రా కాంగ్రెస్ కమిటీ నాయకులు అంతర్గత గొడవలు, గ్రూపు రాజకీయాలకు పాల్పడ్డారు. గాంధీ సిద్ధాంతాల అనుచరుడైన స్వామి సీతారాం ప్రత్యేక రాష్ట్రసాధన కోసం నిరాహారదీక్ష చేయాలని నిర్ణయించుకున్నారు. 1951 ఆగస్టు 15న ఆమరణ నిరాహార దీక్ష ప్రారంభించాడు. 1951 అక్టోబరు 2 నాటికి ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని, మద్రాసు నగరాన్ని మూడేళ్లలోగా నిర్ణయించాలని, అప్పటి వరకు ఆంధ్రులు లేదా తమిళులు తమపై అధికారం చేపట్టరాదని సీతారాం ప్రకటించారు. సీతారామ్ నిరాహారదీక్షను నెహ్రూ విమర్శించారు అయితే సీతారామ్ కోరికను సానుకూలంగా పరిశీలిస్తామని చెప్పారు. ఆమరణ నిరాహారదీక్ష ఆంధ్రాలో ఆందోళనలకు దారి తీసి ఉద్రిక్త వాతావరణం సృష్టించింది. ఆచార్య వినోభా భావే ఈ విషయంలో జోక్యం చేసుకుని నిరాహార దీక్ష విరమించాలని సీతారాంకు సూచించారు. అందుకేస్వామి సీతారాం తన ఉపవాసాన్ని 20 సెప్టెంబర్ 1951న విరమించుకున్నారు. 35 రోజుల ఉపవాసం శాంతియుతంగా ముగిసింది. సాధించిందేమీ లేదు, కాంగ్రెస్ నాయకులపై ఆంధ్రా ప్రజలు విశ్వాసం కోల్పోయారు.

5.2.6 మద్రాసు అసెంబ్లీ ఎన్నికలు 1952 :

స్వతంత్ర భారతదేశంలో రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలతో పాటు మొదటి సాధారణ ఎన్నికలు 1952లో జరిగాయి. కాంగ్రెస్ పార్టీపట్ల ఆంధ్ర ప్రజల ఆగ్రహం మద్రాసు రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలలో ప్రతిబింబించింది. మద్రాసు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలోని 375 స్థానాలకు గానూ కాంగ్రెస్‌కు 152 సీట్లు మాత్రమే వచ్చాయి. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో 140 స్థానాలకు గాను కాంగ్రెస్ కేవలం 43

The Madras state government and the Tamil Nadu State Congress Committee agreed to form Andhra Pradesh, according to the JVP report. The Congress working committee also recommended the government form a separate Andhra Pradesh state without Madras city. The Andhra Mahasabha demanded the formation of Andhra Pradesh by January 26, 1950. From 1946 to 1953, the leaders of Andhra Pradesh formed groups, and group politics dominated the cause of a separate state. There were clashes and differences between the leaders of Andhra Pradesh in the Madras assembly. The prominent rivalry was between Tanguturi Prakasam and Pattabhi Sitaramayya. The other important popular group was N.G. Ranga versus Neelam Sanjeeva Reddy. The group politics delayed the process of formation of Andhra.

5.2.4. Partition Committee :

The Madras State Government appointed a partition committee to look after the formation of a separate state. Kumaraswamy Raja, the then chief minister of Madras State, was the chairman of the committee. Tanguturi Prakasam, Kala Venkatrao, Bejawada Gopala Reddy, and Neelam Sanjeeva Reddy were the members of the committee that represented the Andhra region. The members from the non-Andhra region were T.T. Krishnamachari, Bhaktavatsalam, and Madhava Menon. Prakasam proposed that the Government of Andhra, the Legislature, and the High Court of Andhra had to work from Madras City until the new capital and the seat of the High Court were established in the Andhra region. The non-Andhra members of the committee did not accept this proposal. They argued that Andhra should establish the provisional capital within the territorial limits of Andhra province. The government, the legislature, and the judiciary should work from the provisional capital. They agreed to establish some of the offices of Andhra Pradesh in Madras City for a temporary period. Then Prakasam sent a decent note on the difference of opinion on issues like temporary capital and the division of assets. The Central Government took this opportunity to postpone the establishment of a separate Andhra Pradesh state.

5.2.5. Hunger strike of Swami Sitaram (15.8.1951 to 19.9.51) :

The Constitution of India came into force in 1950. The proposal for a separate Andhra Pradesh state was not included in the constitution. The leaders of the Andhra Congress Committee were involved in internal clashes and group politics. In April 1951, elections were conducted for the post of president of the Andhra Congress Committee. In this election,

స్థానాలను మాత్రమే గెలుచుకుంది. మద్రాసు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలో కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ 41 స్థానాలను పొందడం ద్వారా తన స్థానాన్ని మెరుగు పరుచుకుంది. కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రముఖ నాయకులు కళా వెంకట్రావు, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, సంజీవరెడ్డి కూడా ఎన్నికల్లో ఓడిపోయారు.

టంగుటూరి ప్రకాశం స్థాపించిన కిసాన్ మజ్దూర్ పార్టీ కమ్యూనిస్టులతో కలిసి యునైటెడ్ డెమోక్రటిక్ ఫ్రంట్‌గా ఏర్పడింది. మద్రాసు శాసనసభలో యునైటెడ్ డెమోక్రటిక్ ఫ్రంట్‌గా అత్యధిక బలం ఉంది. అయితే యునైటెడ్ డెమోక్రటిక్ ఫ్రంట్ నాయకుడు ప్రకాశంను కాకుండా మంత్రి వర్గం ఏర్పాటు చేయాలని కాంగ్రెస్ నాయకుడు రాజగోపాలాచారిని మద్రాసు గవర్నర్ కోరారు. రాజగోపాలాచారికి మొదటి నుంచీ ఆంధ్రులంటే చిన్నచూపు. ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు పట్ల విముఖత చూపారు. ఆంధ్రుల ప్రయోజనాలను విస్మరించి తమిళులకు మేలు చేసేందుకు ప్రయత్నించారు. ఆంధ్రులకు అన్యాయం చేసి కృష్ణా పెన్నార్ ప్రాజెక్టును ప్రారంభించి కృష్ణా నదీ జలాలను మద్రాసుకు తరలించాలని నిర్ణయించారు. దీనికి వ్యతిరేకంగా ఆంధ్రాలో తీవ్ర అసంతృప్తి చెలరేగింది. కృష్ణా పెన్నార్ ప్రాజెక్టు సాంకేతికంగా పటిష్టంగా లేదని, దాని స్థానంలో నందికొండ ప్రాజెక్టును చేపట్టాలని కేంద్రం నియమించిన కోస్లా కమిషన్ అభిప్రాయపడింది.

5.2.7.పొట్టి శ్రీరాములు అమరవీరుడు :

ఇలాంటిపరిస్థితుల్లో మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఆంధ్రులకు తీవ్రఅన్యాయం జరుగుతుందని భావించిన పొట్టి శ్రీరాములు ప్రత్యేక రాష్ట్రసాధనకు నిరాహారదీక్ష తప్ప మరో మార్గం లేదని భావించారు. 1952 అక్టోబర్ 19న మద్రాసు నగరంలోని బులుసు సాంబమూర్తి ఇంటి వద్ద నిరాహారదీక్ష ప్రారంభించారు. ఆయన దీక్ష యొక్క లక్ష్యాలు త్వరితగతిన ఆంధ్రరాష్ట్ర స్థాపన మరియు ఆంధ్రనాయకుల మధ్య ఐక్యత. ఈ నిరాహారదీక్షను కేంద్రప్రభుత్వం పట్టించుకోలేదు. క్రమంగా పొట్టి శ్రీరాములు ఆరోగ్యం క్షీణించింది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర సమస్యను పరిశీలిస్తామని నెహ్రూ ప్రకటించారు.

Pattabhi Sitaramayya supported Neelam Sanjeeva Reddy as a candidate. At the same time, Prakasam supported N.G. Ranga. Sanjeeva Reddy won the election with a majority of five votes. As a result, Prakasam and N.G. Ranga left the Congress Party and founded the 'Kisan Mazdoor Party'. The leaders at the national level also made different statements on the issue. Swamy Sitaram, a follower of Gandhian ideology, decided to observe a hunger strike to achieve a separate state. He started fasting unto death on August 15, 1951. Sitaram announced that the Andhra state should be formed by October 2, 1951, and that Madras city should be decided within three years; until then, neither the Andhras nor the Tamils should claim power over that city. Nehru criticised Sitaram's hunger strike but said he would consider Sitaram's wish in a positive manner. The hunger strike led to anxieties in Andhra Pradesh and created a tense atmosphere. Aacharya Vinobha Bhave interfered in the issue and advised Sitaram to give up the hunger strike. Hence, Swami Sitaram gave up his fast on September 20, 1951. The 35-day fast resulted in a peaceful end. Nothing was achieved, and the people of Andhra lost confidence in the Congress leaders.

5.2.6. Madras Assembly Elections 1952 :

The first general elections along with state assemblies in independent India were held in 1952. The resentment of the Andhra people towards the Congress Party was reflected in the Madras State Assembly elections. The Congress got only 152 seats out of 375 in the Madras State Assembly. In the Andhra Pradesh region, Congress won only 43 seats out of 140. The Communist Party improved its position by getting 41 seats in the Madras State Assembly. The prominent leaders of the Congress Party, Kala Venkatrao, Bezawada, Gopala Reddy, and Sanjeeva Reddy, also lost their elections.

The Kisan Mazdoor Party :

This was founded by Tanguturi Prakasam, formed an alliance with the Communists as the United Democratic Front. The United Democratic Front has the highest strength in the Madras Legislative Assembly. But the Madras Governor asked Congress leader Rajagopalachari to form the cabinet and not United Democratic Front leader Prakasam. Rajagopala Chari had contempt for the Andhras from the beginning. He was averse to the formation of Andhra Pradesh. He ignored the interests of the Andhras and tried to benefit the Tamils. After doing injustice to the Andhras, he started the Krishna Pennar project

కానీ శ్రీరాములు ఆ మాటను నమ్మలేదు. నెహ్రూ నిరాహారదీక్షను కూడా విమర్శించారు. 58 రోజుల నిరాహార దీక్ష తర్వాత పొట్టి శ్రీరాములు 1952 డిసెంబర్ 15 రాత్రి మరణించారు. శ్రీరాములు ఆత్మబలిదానం ఆంధ్రా ప్రాంతాన్ని అగ్ని గుండంగా మార్చింది. తెలుగువారి భావోద్వేగాలు రెచ్చిపోయాయి. మూడు రోజులుగా ఎన్నడూ లేని విధంగా ఆంధ్ర దేశమంతటా ప్రదర్శనలు, హర్తాళ్లు అల్లర్లు జరిగాయి. రైల్వే స్టేషన్లు, పోస్టాఫీసులు, ప్రభుత్వ కార్యాలయాలు ధ్వంసమయ్యాయి. చాలా చోట్ల పోలీసు కాల్పులు జరిగాయి. ఈ కాల్పుల్లో ఏడుగురు చనిపోయారు. పలువురు గాయపడ్డారు. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం యొక్క పరిస్థితులు ఆంధ్రప్రాంతం అంతటా ఏర్పడ్డాయి. అప్పటికి కేంద్ర ప్రభుత్వం కళ్లు తెరిచింది. 1952 డిసెంబరు 19న నెహ్రూ లోక్ సభలో వివాదాస్పదంగా లేని తెలుగు ప్రాంతాలతో ఆంధ్ర రాష్ట్రం వెంటనే ఏర్పడు తుందని ప్రకటించారు. దీంతో ఆంధ్రాలో సాధారణ పరిస్థితులు నెలకొన్నాయి. పొట్టి శ్రీరాములు తన ఆత్మబలిదానంతో ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని సాధించారు.

వాంఛు కమిషన్ :

పార్లమెంట్లో నెహ్రూ చేసిన పకటనకు అనుగుణంగా నివేదిక సమర్పించేందుకు, ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటుకు అవసరమైన అన్ని అంశాలను పరిశీలించడానికి రాజస్థాన్ హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి కైలాసనాథ్ వాంచును కేంద్ర పభ్రుత్వం నియమించింది. ఆయన ఆంధ్ర దేశంలో విస్తృతంగా పర్యటించి 1953 మార్చి 23న తన నివేదికను సమర్పించారు. ఈ నివేదికను అనుసరించి శ్రీకాకుళం, విశాఖపట్నం, గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరు, నెల్లూరు, చిత్తూరు, కడప, అనంతపురం, కర్నూలు జిల్లాలతో కొత్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయవచ్చని కేంద్ర పభ్రుత్వం ప్రకటించింది. అదే సమయంలో శ్రీబాగ్ ఒప్పందం పక్రారం ఆంధ్ర రాష్ట్ర రాజధానిని రాయలసీమలో ఏర్పాటు చేయాలని రాయలసీమ ప్రతినిధులు కోరారు. కానీ కమ్యూనిస్టులు మాత్రం రాజధాని విజయవాడలోనే ఉండాలని

and decided to move the waters of the Krishna River to Madras. Against this backdrop, deep discontent erupted in Andhra Pradesh. The Kosla Commission, appointed by the Centre, opined that the Krishna Pennar project is not technically sound and should be replaced by the Nandikonda project.

5.2.7. Martyrdom of Potti Sri Ramulu :

In such circumstances, Potti Sri Ramulu, who thought that the Andhras would be treated with extreme injustice in the Madras state, felt that there was no other way to achieve a separate state than a hunger strike. On October 19, 1952, he started a hunger strike at Bulusu Sambamurthy's house in Madras. The objectives of his initiation were the speedy establishment of Andhra Pradesh and unity among Andhra leaders. The central government ignored this hunger strike earlier. Gradually, the health of Potti Sriramulu deteriorated. Nehru announced that he would look into the Andhra Pradesh problem. But Sri Ramulu did not believe that statement. Nehru also criticised the hunger strike. After 58 days of fasting, Potti Sri Ramulu died on the night of December 15, 1952.

Sri Ramulu's self-immolation turned the Andhra region into a fire pit. The emotions of the Telugu people broke free. Demonstrations, hartals, and riots took place all over Andhra Pradesh in an unprecedented manner for three days. Railway stations, post offices, and government offices were destroyed. Police firing took place in many places. Seven people died in the firing. Many were injured. The conditions of the Quit India Movement were created throughout the Andhra region. By that time, the central government had opened its eyes. On December 19, 1952, Nehru announced in the Lok Sabha that Andhra Pradesh would be formed immediately with the noncontroversial Telugu regions. With this, normal conditions have been established in Andhra Pradesh. Potti Sriramulu's self-immolation won a separate state for the Andhras.

Vanchu Commission :

The Central Government has appointed Rajasthan High Court Chief Justice Kailasanad Vanchu to examine all the matters necessary for the formation of Andhra Pradesh and submit a report in accordance with Nehru's announcement in Parliament. He toured Andhra Pradesh extensively and submitted his report on March 23, 1953. Following this report, the Central Government announced that a new state could be formed with Srikakulam, Visakhapatnam, Godavari, Krishna, Guntur,

పట్టుబట్టారు. దీంతో రాయలసీమ, సర్కార్ జిల్లాల మధ్య మళ్లీ అభిప్రాయ బేధాలు తలెత్తాయి. రాజధాని నిర్ణయంపై వాదనలు చెలరేగాయి. ఆంధ్రా కాంగ్రెస్ పార్టీనాయకుడిగా ఎన్నికైన నీలం సంజీవరెడ్డి, టంగుటూరి ప్రకాశం, ఎన్.జి. రంగాలను ఆశ్రయించారు. కిసాన్ మజ్దూర్ పార్టీ ప్రకాశం నాయకత్వంలో ప్రజా సోషలిస్ట్ పార్టీగా, రంగా నాయకత్వంలో కృషికార్ లోక్ పార్టీగా ఇప్పటికే చీలిపోయింది. కమ్యూనిస్టులకు భయపడి మళ్లీ కాంగ్రెస్‌తో చేతులు కలపాలని నిర్ణయించుకున్నారు. ఆంధ్ర రాష్ట్ర రాజధానిని నిర్ణయించడానికి మద్రాసు శాసనసభలోని ఆంధ్ర సభ్యులు మద్రాసులో సమావేశమయ్యారు. కాంగ్రెస్ ప్రజా సోషలిస్టు పార్టీ, కృషికార్ లోక్‌పార్టీ కర్నూలును రాజధానిగా అంగీకరించాయి. అయితే కృషికార్ లోక్‌పార్టీ మద్రాసు శాసనసభ సమావేశంలో తన నిర్ణయాన్ని మార్చుకుని తిరుపతిని రాజధానిగా చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. గుంటూరు–విజయవాడ మధ్య రాజధాని ఉండాలని కమ్యూనిస్టులు సవరణ ప్రతిపాదించగా ఒక్క ఓటు తేడాతో ఓడిపోయింది. ఈ ఓటింగ్‌లో ఆంధ్రేతరులు పాల్గొన వద్దని రాజగోపాలాచారి సూచించారు. అయితే ఐదుగురు ఆంధ్రేతరులు కర్నూలుకు అనుకూలంగా ఓటు వేశారు. కర్నూలు కొత్త రాష్ట్రానికి రాజధాని అయింది. దీంతో 1953 అక్టోబర్ 1న కర్నూలు రాజధానిగా ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడి టంగుటూరి ప్రకాశం తొలి ముఖ్యమంత్రి. నీలం సంజీవరెడ్డి ఉప ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు. త్రివేది తొలి గవర్నర్. 1954లో గుంటూరులో హైకోర్టు ఏర్పాటు చేయాలని ఆంధ్రశాసనమండలి తీర్మానం చేసింది. ఆంధ్రుల చిరకాల కోరిక నెరవేరింది.

5.2.8.పొట్టి శ్రీరాములు జీవితం మరియు విజయాలు :

పొట్టి శ్రీరాములు ఆంధ్ర రాష్ట్ర సాధన కోసం తన జీవితాన్ని త్యాగం చేశారు. ఆయన నిజమైన గాంధేయవాది. దేశభక్తుడు, వినయశీలి మరియు నిస్వార్థపరుడు. పొట్టి శ్రీరాములు 1911 మార్చి 16న మద్రాసులో ఆర్య వైశ్య కుటుంబంలో జన్మించారు. ఇతని తండ్రి గురువయ్య. తల్లి మహాలక్ష్మమ్మ.

Nellore, Chittoor, Kadapa, Anantapur, Kurnool districts, Aluru, Adoni, and Rayadurgam taluks in Bellary.

At the same time, the representatives of Rayalaseema requested to establish the capital of Andhra Pradesh in Rayalaseema as per the Sri Bagh Agreement. But the communists insisted that the capital stay in Vijayawada. With this, again, differences of opinion arose between the Rayalaseema Circar districts. Their arguments broke out over the capital's decision. Neelam Sanjeeva Reddy, who was elected as the leader of the Andhra Congress Party, sought the help of Tanguturi Prakasam and N.G. Ranga. The Kisan Mazdoor Party had already split into the Praja Socialist Party under the leadership of Prakasam and the Krishikar Lok Party under the leadership of Ranga. Fearing the communists, they decided to join hands with the Congress again. The Andhra members of the Madras Legislative Assembly met in Madras to decide the capital of the Andhra state. The Congress Praja Socialist Party and Krishi Kar Lo Party accepted Kurnool as the capital. But the Krishikar Lok Party changed its decision in the Madras legislative session and demanded Tirupati as the capital. The Communists proposed an amendment to have the capital between Guntur and Vijayawada, but it was defeated by a margin of one vote. Rajagopala Chari advised non-Andhras not to participate in this voting. However, five non-Andhras voted in favour of Kurnool. Kurnool became the capital of the new state. On October 1, 1953, a separate Andhra Pradesh state was formed with Kurnool as its capital, and Tanguturi Prakasam was the first Chief Minister. Neelam Sanjeeva Reddy became Deputy Chief Minister. Trivedi was the first governor. In 1954, the Andhra Pradesh Legislature passed a resolution to establish the High Court in Guntur. Andhra Pradesh's long wish has been fulfilled.

5.2.8.Potti Sriramulu's Life and Achievements :

Potti Sriramulu sacrificed his life for the cause of Andhra Pradesh. He was a true Gandhian. A patriot, humble, and selfless. Potti Sriramulu was born on March 16, 1911, in Madras, in an Arya Vaishya family. His father is Guruvayya. Mother Mahalakshmamma. After completion of education, I worked in railways. After the deaths of his wife and mother, he developed a theological tendency. Under these circumstances, he resigned from his job and joined the Sabarmati Ashram. Through his good conduct, he became a close disciple of Gandhiji. As a disciple of Gandhiji, he took part in the Non-Cooperation Movement, Salt Satyagraha, Civil Disobedience Movement, and Quit India Movements and was jailed several times.

చదువు పూర్తయిన తర్వాత రైల్వేలో పనిచేశారు. తన భార్య మరియు తల్లి మరణానంతరం, అతను వేదాంత ధోరణిని పెంచుకున్నాడు. ఈ పరిస్థితుల్లో ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేసి సబర్మతి ఆశ్రమంలో చేరారు. తన మంచి నడవడికతో గాంధీజీకి దగ్గరి శిష్యుడిగా మారాడు. గాంధీజీ శిష్యుడిగా సహాయ నిరాకరణోద్యమం, ఉప్పు సత్యాగ్రహం, శాసనోల్లంఘన ఉద్యమం, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాల్లో పాల్గొని అనేకసార్లు జైలు జీవితం గడిపారు. జాతీయోద్యమంలో పాల్గొని దేశానికిసేవ చేయడమే కాకుండా సామాజిక రంగంలో పజలకు ఎన్నో సేవలు అందించారు. ధార్వాడ్ గ్రామ సేవా సంఘం గాంధీజీ బంధువు శ్రీ నారాయణ దాస్ ప్రారంభించారు. శ్రీరాములు గాంధీతో కలిసి రెండున్నరేళ్లుగా ప్రజలకు సేవ చేశారు. తర్వాత ఆంధ్రదేశానికి వచ్చి కొమరవోలు, అంగలూరులోని గాంధీజీ ఆశ్రమంలో చేరి ఆంధ్రులకు ఎనలేని సేవ చేశారు. ఖద్దరు, మద్యపాన నిషేధం, హరిజనాభివృద్ధి, హిందూ ముస్లిం ఐక్యత వంటి నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలకు ఆయన తనవంతు కృషిచేశారు. ఆంధ్రాలో అంటరానితనాన్ని తొలగించేందుకు శ్రీరాములు చేసిన కృషి విశేషమైనది. 1944 నుంచి నెల్లూరు కేంద్రంగా హరిజన అభ్యున్నతికి కృషి చేశారు. 1946లో 23 రోజుల పాటు నిరాహార దీక్ష చేసి నెల్లూరు పట్టణంలోని మూలాపేటలో ఉన్న శ్రీ వేణుగోపాల స్వామి దేవాలయంలోకి హరిజనులను ప్రవేశించేలా చేశాడు. స్వాతంత్ర్యానంతరం 1948లో హరిజనుల మద్దతు కోసం 29 రోజుల పాటు ఆయన చేసిన నిరాహార దీక్షకు స్పందించిన మద్రాసు ప్రభుత్వం ప్రతి నెలా 30వ తేదీన హరిజన సంక్షేమ దినోత్సవాన్ని జరుపుకోవాలని ఉత్తర్వు జారీచేసింది. స్వాతంత్ర్యానంతరం ఆంధ్రుల చిరకాల వాంఛ అయిన ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం విస్మరించడం శ్రీరాములుకు బాధ కలిగించింది. జేవీపీ నివేదిక, స్వామి సీతారాముల నిరాహారదీక్ష ఎలాంటి ఫలితాన్ని ఇవ్వలేదు. 1952లో మద్రాసు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న శ్రీ రాజగోపాలాచారి ఆంధ్రుల ప్రయోజనాలకు విఘాతం కలిగించేచర్యలు చేపట్టారు. మూడు

Apart from participating in the national movement and serving the country, he also rendered many services to the people in the social sector. Dharwad Village Seva Sangam was started by Shri Narayana Das, a relative of Gandhiji. Sriramulu joined Gandhi and served the people for two and a half years. Later, he came to Andhra Pradesh and joined the ashrams of Gandhiji in Komaravolu and Angaluru, rendering immense service to the Andhras. He did his best for constructive programmes like Khaddar, Prohibition of Liquor, Harijan Development, and Hindu-Muslim Unity. Sri Ramulu's efforts to remove untouchability in Andhra Pradesh are remarkable. From 1944 on, he worked for the upliftment of Harijan, with Nellore as the centre. In 1946, he went on a fast for 23 days and made Harijans enter the Sri Venugopala Swamy temple in Mulapeta, Nellore town. After independence, in 1948, the Madras government responded to his hunger strike for 29 days for the support of Harijans and issued an order to celebrate Harijana Welfare Day on the 30th of every month.

Potti Sriramulu was saddened by the neglect of the Central Government for a separate Andhra state, even though it was Andhra's long-standing desire after independence. According to the JVP Report, Swami Sitaram's hunger strike did not yield any results. In 1952, Shri Rajagopalachari, who was the Chief Minister of Madras, took steps that were detrimental to the interests of the Andhras. Potti Sriramulu started a fast to death on October 19, 1952, at Bulusu Sambamurthy's residence in Madras for the realisation of three goals. One of his wishes is that the centre should make an announcement that the formation of Andhra Pradesh will take place immediately; two, the differences between Andhra leaders should be resolved; and three, Madras should be made a free state and a chief commissioner should be appointed. Potti Sri Ramulu's health is deteriorating so much that the Central Government has not taken any measures. An all-party meeting held by Tanguturi Prakasam on December 7 to save him failed. Later, as per the wish of the Andhra leaders, Jawaharlal Nehru sent a telegram to Sriramulu Garu to give up the fasting and the initiation so that he could look into the Andhra state formation issue on December 9. But Shri Ramulu remembered that Nehru had not fulfilled the promises made earlier and continued the initiation. Finally, on December 15, 1952, Potti Sriramulu passed away. There was anarchy in Andhra Pradesh. With this, Nehru announced the formation of Andhra Pradesh, excluding Madras town, on December 19, 1952, in Parliament.

లక్ష్యాల సాధన కోసం పొట్టి శ్రీరాములు 1952 అక్టోబర్ 19న మద్రాసులోని బులుసు సాంబమూర్తి నివాసంలో ఆమరణ నిరాహార దీక్ష ప్రారంభించారు. ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు తక్షణమే జరుగుతుందని కేంద్రం ప్రకటన చేయడం ఒకటి, రెండు, ఆంధ్రా నాయకుల మధ్య విభేదాలు పరిష్కరించడం, మూడు మద్రాసును విముక్తరాష్ట్రంగాచేసి చీఫ్ కమీషనర్‌ని నియమించాలని ఆయన కోరిక. పొట్టి శ్రీరాములు ఆరోగ్యం విషమించినప్పటికీ కేంద్ర ప్రభుత్వం ఎలాంటి చర్యలు తీసుకోలేదు. ఆయనను కాపాడేందుకు డిసెంబర్ 7న టంగుటూరి ప్రకాశం నిర్వహించిన అఖిలపక్ష సమావేశం విఫలమైంది. ఆ తర్వాత ఆంధ్రనాయకుల కోరిక మేరకు డిసెంబర్ 9వ తేదీన జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ నిరాహార దీక్ష విరమించమని ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు అంశాన్ని పరిశీలిస్తామని శ్రీరాములు గారికి టెలిగ్రామ్ పంపించారు. కానీ నెహ్రూ గతంలో ఇచ్చిన హామీలను నెరవేర్చలేదని శ్రీరాములు గుర్తుచేసుకుని దీక్ష కొనసాగించారు. చివరకు 1952 డిసెంబర్ 15న పొట్టి శ్రీరాములు కన్నుమూశారు. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో అరాచకం జరిగింది. దీంతో నెహ్రూ 1952 డిసెంబర్ 19న పార్లమెంట్లో మద్రాసు పట్టణాన్ని మినహాయించి ఆంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించారు. ఈ విధంగా పొట్టి శ్రీరాములు ఆత్మబలిదానంతో ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఆవిర్భవించింది.

5.3 ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ 1956 :

తెలంగాణ, కోస్తా ఆంధ్ర మరియు రాయలసీమలను ఒకే రాష్ట్రంగా ఏకీకృతం చేయడమే ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటు. అసఫ్‌జాహీల కాలంలో కోస్తా ఆంధ్ర, రాయలసీమలను ఈస్టిండియా కంపెనీకి అప్పగించారు. హైదరాబాద్ స్టేట్‌లో భాగంగా తెలంగాణ ప్రాంతం నిజాంల పరిపాలనలో ఉంది. 1948లో పోలీసు చర్యతో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం భారతదేశంలో విలీనమైంది. భారత ప్రభుత్వం హైదరాబాద్‌ను ఒక రాష్ట్రంగా ఏర్పాటు చేసింది. 1956లో హైదరాబాదు రాష్ట్రం మరియు ఆంధ్ర రాష్ట్రం యొక్క తెలంగాణ ప్రాంతం యొక్క ఏకీకరణ కోసం జరిగిన ఉద్యమాన్ని విశాలాంధ్ర ఉద్యమం అని

In this way, Andhra Pradesh was born with the self-sacrifice of Potti Sri Ramulu.

5.3. Andhra Pradesh (1956) :

The formation of Andhra Pradesh is the consolidation of Telangana, Coastal Andhra, and Rayalaseema as a single state. Coastal Andhra and Rayalaseema were handed over to the East India Company during the Asafzahi period. The Telangana region remained under the administration of the Nizams as part of Hyderabad State. In 1948, Hyderabad State was annexed to India by police action. The Government of India has made Hyderabad a state. The 1956 movement for the consolidation of the Telangana region of Hyderabad state and Andhra state was known as the Visalandhra Movement.

5.3.1 Circumstances that Led to the Visalandhra Movement :

The movement was led by the aspiration of all Telugu-speaking people to come under one administration. Telangana was backward during Nizam rule. Telugu language and literature lacked encouragement. So, people wanted all Telugu-speaking people to come to one state. The concept of Visalandhra germinated in coastal districts.

- ✓ In 1912, Unnavava Lakshminarayana and Jonnavittula Gurunatham created a portrait of Andhra Pradesh combined with the Telangana, Circar, and Seeded districts.
- ✓ In the second Andhra Mahasabha held in 1914, President Nyapati Subbarao proposed that all the people of the local Telugu kingdoms should be brought under one rule.
- ✓ In 1931, the British Government declared its aim to form a federal constitution with princely states and British India provinces. This concept gradually spread as representatives of Telangana attended Andhra Mahasabha meetings. But it did not gain prominence until 1936.
- ✓ In 1936, the Andhra Congress Swaraj Party, in its election manifesto, proposed that the Circars and Rayalaseema should merge into all the Telugu-speaking areas of Telangana to form Andhra State.
- ✓ In December 1937, Acharya Mamidipudi Venkatarangaiah, Principal of Andhra University Colleges, Visakhapatnam, said that all Telugu-speaking areas should be formed into one state with Hyderabad as its capital. The Andhra National Flag, designed in 1938 by the president of the Andhra Parliament, Pandrangi Keshava Rao, clearly represents the three Telugu regions.

పిలుస్తారు.

5.3.1 విశాలాంధ్రఉద్యమానికిదారితీసిన పరిస్థితులు :

తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలందరనీ ఒకేపరిపాలన కిందకు రావాలనే ఆకాంక్షతో ఉద్యమం జరిగింది. నిజాం పాలనలో తెలంగాణ వెనుకబడి ఉండేది. తెలుగు భాష, సాహిత్యానికి ప్రోత్సాహం కరువైంది. కాబట్టితెలుగు మాట్లాడేవారందరూ ఒకే రాష్ట్రంగా ఏర్పడాలని ప్రజలు కోరుకున్నారు. కోస్తా జిల్లాల్లో విశాలాంధ్ర భావనకు బీజం పడింది. 1912లోనే ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ మరియు జొన్నవిత్తుల గురునాథం తెలంగాణ, సర్కార్ మరియు సీడెడ్ జిల్లాలతో కలిపి ఆంధ్ర రాష్ట్ర చిత్రపటాన్ని రూపొందించారు. 1914లో జరిగిన రెండవ ఆంధ్రమహాసభలో అధ్యక్షుడు న్యాపతి సుబ్బారావు స్థానిక తెలుగు రాజ్యాల ప్రజలందరినీ ఒకే పాలనలోకి తీసుకురావాలని ప్రతిపాదించారు. 1931లో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ప్రిన్సీలీ స్టేట్స్ మరియు బ్రిటీష్ ఇండియా ప్రావిన్సులతో సమాఖ్య రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించాలని తన లక్ష్యాన్ని ప్రకటించింది. ఆంధ్రమహాసభ సమావేశాలకు తెలంగాణ ప్రతినిధులు హాజరుకావడంతో ఈ భావన క్రమంగా వ్యాపించింది. కానీ ఇది 1936 వరకు ప్రాముఖ్యత పొందలేదు.

1936లో ఆంధ్రా కాంగ్రెస్ స్వరాజ్ పార్టీ తన ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలో సర్కార్, రాయలసీమ, తెలుగు మాట్లాడే తెలంగాణలోని అన్ని ప్రాంతాలను కలిపి ఆంధ్రరాష్ట్రంగా ఏర్పాటు చేయాలని ప్రతిపాదించింది. 1937 డిసెంబర్‌లో విశాఖపట్నంలోని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలల ప్రిన్సిపాల్ ఆచార్య మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య, హైదరాబాద్ రాజధానిగా తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలన్నీ ఒకే రాష్ట్రంగా ఏర్పడాలని అన్నారు. ఆంధ్ర పార్లమెంటు అధ్యక్షుడు పాండ్రంగి కేశవరావు 1938లో రూపొందించిన ఆంధ్ర జాతీయ జెండా మూడు తెలుగు ప్రాంతాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నట్లు స్పష్టంగా ఉంది. 1940లో కడప కోటిరెడ్డి విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు సరైన చర్య అని అభిప్రాయపడ్డారు. 1941లో విశాఖపట్నంలో, 1943లో బళ్లారిలో జరిగిన

- ✓ In 1940, Kadapa Kotireddy opined that the formation of Visalandhra was an appropriate step. Sir Vijaya, who presided over the Andhra Mahasabha meetings held in Visakhapatnam in 1941 and Bellary in 1943, was a supporter of the Visalandhra formation. In October 1942, in the meeting of the Andhra Mahasabha working group, it was decided that the British Andhra regions should be merged with the Telugu regions of Hyderabad State to form Visalandhra state. 1954: The Hyderabad State Congress unanimously demanded the separation of Hyderabad State and the integration of Telangana, Marathwada, and Karnataka with their linguistic states.

5.3.2. Role of Communists :

The Communist Party of Hyderabad State had close relations with the Andhra Communist Party. It actually functions as a branch of the Andhra Communist Party, headquartered in Vijayawada. During the Andhra Movement in British Andhra, Communists became a great force in Telangana politics. They brought out the concept of Visalandhra on many occasions. The important communist leaders that propagated the cause of Visalandhra were Puchchalapalli Sundarayya, Ravi Narayana Reddy, Baddam Ella Reddy, and Arutla Ramachandra Reddy. Other Andhra and Telangana leaders also strengthened this movement. Puchchalapally Sundarayya wrote a book named 'Visalandhra Prajarajyam'. He named the Communist Party magazine "Vilandhra." Mainly, Communist Party leaders worked for the Visalandhra movement. Communists propagated the concept of Visalandhra even before the formation of Andhra Pradesh. The press took this movement to the masses. Since 1946, the Communists have advocated the formation of integrated linguistic states.

5.3.3. The First Visalandhra Mahasabha :

The Visalandhra Mahasabha was founded in November 1949 at Vijayawada under the leadership of Ayyadevara Kaleswara Rao. The first meeting of the Visalandhra MahaSabha was held in Warangal in 1950. Many leaders from the Andhra and Telangana regions participated in this meeting. It was resolved that Visalandhra should be built as the capital of Hyderabad. The prominent leaders that attended the session were Kodati Rajalingam, Dr. Murthy, T.S. Hayagriva Chary, Swamy Ramanandathirtha, D.G. Bindu, K.V. Reddy, M. Rama Koteswara Rao, T. Prakasam, P. Thimmaa Reddy,Chilukuri Narayana Rao, B.S. Murthy, N. Narayana Murthy, Vaman Murthy, Sardar Venkateswarlu, etc.

ఆంధ్ర మహాసభ సమావేశాలకు అధ్యక్షత వహించిన సర్ విజయ విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు మద్దతుదారు. 1942 అక్టోబరులో ఆంధ్ర మహాసభ కార్యవర్గం సమావేశంలో బ్రిటిష్ ఆంధ్రా ప్రాంతాలను హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని తెలుగు ప్రాంతాలతో కలిపి విశాలాంధ్ర రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని తీర్మానించారు. 1954 హైదరాబాదు రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ ఏకగ్రీవంగా హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని విభజించి, తెలంగాణ, మరాఠ్వాడా, కర్ణాటకలను వాటి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలతో కలపాలని డిమాండ్ చేసింది.

5.3.2.కమ్యూనిస్టుల పాత్ర :

హైదరాబాద్ స్టేట్ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆంధ్రా కమ్యూనిస్ట్ పార్టీతో సన్నిహిత సంబంధాలను కలిగి ఉంది. ఇది నిజానికి విజయవాడ కేంద్రంగా ఆంధ్ర కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ శాఖగా పనిచేస్తుంది. బ్రిటీష్ ఆంధ్రాలో జరిగిన ఆంధ్రోద్యమం సమయంలో తెలంగాణ రాజకీయాల్లో కమ్యూనిస్టులు గొప్ప శక్తిగా ఎదిగారు. వారు విశాలాంధ్ర భావనను అనేక సందర్భాల్లో తెర మీదకి తెచ్చారు. విశాలాంధ్రకోసం ప్రచారం చేసిన ముఖ్యమైన కమ్యూనిస్టు నాయకులు పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య, రావి నారాయణరెడ్డి, బద్దం ఎల్లారెడ్డి, ఆరుట్ల రామచంద్రారెడ్డి. ఇతర ఆంధ్ర, తెలంగాణ నాయకులు కూడా ఈ ఉద్యమాన్ని బలపరిచారు. పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య 'విశాలాంధ్రలో ప్రజా రాజ్యం' అనే గ్రంథాన్ని రచించారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ పత్రికకు విశాలాంధ్ర అని పేరు పెట్టారు. ప్రధానంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకులు విశాలాంధ్ర ఉద్యమం కోసం పనిచేశారు. ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడక ముందే కమ్యూనిస్టులు విశాలాంధ్ర భావనను ప్రచారం చేశారు. పత్రికలు ఈ ఉద్యమాన్ని ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్లాయి. 1946 నుండి కమ్యూనిస్టులు సమీకృత భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటును సమర్థించారు.

5.3.3 మొదటి విశాలాంధ్రమహాసభ :

అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు నేతృత్వంలో విజయవాడలో 1949 నవంబర్లో విశాలాంధ్ర మహాసభ స్థాపించబడింది. విశాలాంధ్ర మహాసభ

5.3.4. Congress Meetings :

The Hyderabad State Congress meeting was held in Nizamabad in 1950 and in Hyderabad in 1953. It was resolved that the state of Hyderabad should be divided on the basis of language into Vishalandhra, United Maharashtra, and United Karnataka. A sub-committee was appointed to prepare the necessary memorandum to be submitted to the State Reorganisation Committee appointed by the Central Government. In 1953, the Andhra Provincial Congress Committee resolved to form Visalandhra Hyderabad as its capital. These two resolutions strengthened the demand for Visalandhra.

5.3.5. The Second Visalandhra MahaSabha :

In 1954, the second Visalandhra MahaSabha was held in Hyderabad. In this meeting, the argument of a special Telangana was raised by some leaders. But Swami Ramananda Tirtha supported Visalandhra. He said that a separate Telangana would be a weak state, and democratic forces would be suppressed.

5.3.6. Role of Leaders and Newspapers :

Devulapalli Ramanuja Rao, Paga Pullareddy, Kodati Raju Lingam, Hayagrivachari,Hayagrivachari etc. propagated the Visalandhra Movement. Devarapalli Ramanuja Rao discussed this matter with Andhra Congress leaders. He published a book and some pamphlets. A delegation headed by Baga Pullar Reddy toured the Andhra and Telangana regions and propagated the idea of Visalandhra. Leaders like M. Narasimha Rao, Pandita Narendraji, Mehdi Nawaz Jung, Mir Mohammad Ali Khan, Mukdum Mohinuddin, etc. explained the benefits of Vishalandhra to the people through their announcements. Educated Muslims also supported the concept of Visalandhra. These efforts created a positive attitude towards Visalandhra among the people. All Telangana newspapers like Andhra Janata, Telugu Desam, Kakatiya, etc. published articles stating the need for Vishalandhra and took the concept of Vishalandhra to the masses.

5.3.7.1952 Elections and Local Politics :

In 1952, elections were held in Hyderabad state. By then, the communists had abandoned the armed struggle and participated in the elections. They have more seats in Telangana. But the Congress party got more seats in Kannada and Maratha areas of Hyderabad state. Thus, the Congress Party got the majority in the Hyderabad Legislative Assembly. Congress Party leader Burgula Ramakrishna Rao was appointed as Chief Minister of Hyderabad State.

మొదటి సమావేశం 1950లో వరంగల్‌లో జరిగింది. ఈ సభలో ఆంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన పలువురు నాయకులు పాల్గొన్నారు. హైదరాబాద్ రాజధానిగా విశాలాంధ్రను నిర్మించాలని తీర్మానించారు. ఈ సమావేశానికి హాజరైన ప్రముఖ నాయకులు కోదాటి రాజలింగం, డా. మూర్తి, టి.ఎస్.హయగ్రీవాచారి, స్వామి రామానందతీర్థ, డి.జి. బిందు, కె.వి.రెడ్డి, ఎం. రామ కోటేశ్వరరావు, టి.ప్రకాశం, పి.తిమ్మారెడ్డి, చిలుకూరి నారాయణరావు, బి.ఎస్.మూర్తి, ఎన్.నారాయణ మూర్తి, వామన్ మూర్తి, సర్దార్ వెంకటేశ్వర్లు తదితరులు.

5.3.4 కాంగ్రెస్ సమావేశాలు :

హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ సమావేశం 1950లో నిజామాబాద్‌లో 1953లో హైదరాబాద్‌లో జరిగింది. హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని భాషా ప్రాతిపదికన విశాలాంధ్ర, యునైటెడ్ మహారాష్ట్ర, యునైటెడ్ కర్ణాటకగా విభజించాలని తీర్మానించారు. కేంద్రప్రభుత్వం నియమించిన రాష్ట్ర పునర్వవ్యవస్థీకరణ కమిటీకి సమర్పించేందుకు అవసరమైన మెమోరాండం సిద్ధం చేసేందుకు సబ్ కమిటీని నియమించారు. 1953లో ఆంధ్రప్రావిన్షియల్ కాంగ్రెస్ కమిటీ విశాలాంధ్ర హైదరాబాద్‌ను రాజధానిగా ఏర్పాటు చేయాలని తీర్మానించింది. ఈ రెండు తీర్మానాలు విశాలాంధ్ర డిమాండ్‌కు బలం చేకూర్చాయి.

5.3.5 రెండవ విశాలాంధ్రమహాసభ :

1954లో రెండవ విశాలాంధ్ర మహాసభ హైదరాబాద్‌లో జరిగింది. ఈ సమావేశంలో కొందరు నేతలు ప్రత్యేక తెలంగాణ వాదనను లేవనెత్తారు. కానీ స్వామి రామానంద తీర్థ విశాలాంధ్రకు మద్దతుపలికారు. ప్రత్యేక తెలంగాణ బలహీన రాష్ట్రంగా మారుతుందని, ప్రజాస్వామిక శక్తులు అణచివేయబడతాయన్నారు.

5.3.6.నాయకులు మరియు వార్తాపత్రికల పాత్ర :

5.3.8. Appointment of State Reorganisation Committee :

With the formation of Andhra Pradesh in 1953, there was a demand for the formation of linguistic states across the country. On December 22, 1953, Prime Minister Nehru announced in the Lok Sabha that he was appointing a State Reconstruction Committee in response to public opinion. A committee was appointed under the chairmanship of Syed Fazal Ali. H.N. Kunjru and K.M. Panikkar were other members of this association. This committee was to submit its report by June 1955. The Fazl Ali Commission was accepted by the Telugu people.

Telugu, Kannada, and Maharashtra regions of Hyderabad state agreed to partition. With the appointment of the state reorganisation committee, separate Telangana and Vishalandhra arguments came to the fore again. Both are ready to showcase their strengths. In the month of October 1953, Nehru criticised the Visalandhra movement as Andhra imperialism. From that day on, the separate Telangana movement got stronger. Mahadeva Singh of the Hyderabad Praja Socialist Party also strengthened arguments for Telangana state. Konda Venkata Ranga Reddy strengthened the Visalandhra movement until 1953. But in 1954, after being elected president of the Telangana Congress, he declared that he was a special Telangana man. Marri Chenna Reddy and K.V. Ranga Reddy demanded a separate Telangana state. In June 1953, the general meeting of the Hyderabad Congress Committee decided to divide the state of Hyderabad into three states to form the states of Visalandhra, United Maharashtra, and United Karnataka. But in 1954, the Hyderabad Congress Committee rejected this resolution. It was announced that their representatives should meet and decide about the formation of states for the respective languages. The representatives of Maratwada decided to join Maharashtra, while the representatives of Karnataka decided to join Karnataka. But there were differences of opinion among the leaders in Telangana. Telangana Communists and a few Congressmen strengthened Visalandhra. In Andhra Pradesh, however, there is consensus for the establishment of Visalandhra.

5.3.9. Recommendations of the Fazal Ali Commission :

The Fazal Ali Commission gathered the opinions of people from various institutions in Hyderabad in the month of June 1954. They received many petitions. The report was submitted in September 1955.

దేవులపల్లి రామానుజరావు, పాగా పుల్లారెడ్డి, కోదాటిరాజు లింగం, హయగ్రీవాచారి తదితరులు విశాలాంధ్ర ఉద్యమాన్ని ప్రచారం చేశారు. ఈ విషయమై దేవులపల్లి రామానుజరావు ఆంధ్రా కాంగ్రెస్ నేతలతో చర్చించారు. అతను ఒక పుస్తకాన్ని మరియు కొన్ని కరపత్రాలను ప్రచురించాడు. పాగా పుల్లారెడ్డి నేతృత్వంలోని ప్రతినిధి బృందం ఆంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతాల్లో పర్యటించి విశాలాంధ్ర ఆలోచనను ప్రచారం చేసింది. ఎం. నరసింహారావు, పండిత నరేంద్రజీ, మెహదీనవాజ్ జంగ్, మీర్ మహ్మద్ అలీఖాన్, ముక్దుం మొహినుద్దీన్ తదితర నాయకులు తమ ప్రకటనల ద్వారా విశాలాంధ్ర ప్రయోజనాలను ప్రజలకు వివరించారు. విద్యావంతులైన ముస్లింలు కూడా విశాలాంధ్ర భావనకు మద్దతు పలికారు. ఈ ప్రయత్నాలు ప్రజలలో విశాలాంధ్ర పట్ల సానుకూల దృక్పథాన్ని సృష్టించాయి. ఆంధ్ర జనతా, తెలుగుదేశం, కాకతీయ తదితర తెలంగాణ పత్రికలన్నీ విశాలాంధ్ర ఆవశ్యకతను తెలుపుతూ కథనాలు ప్రచురించి విశాలాంధ్ర భావనను ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్లాయి.

5.3.7.1952 ఎన్నికలు మరియు స్థానిక రాజకీయాలు :

1952లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో ఎన్నికలు జరిగాయి. అప్పటికి కమ్యూనిస్టులు సాయుధ పోరాటాన్ని విడనాడి ఎన్నికల్లో పాల్గొన్నారు. తెలంగాణలో వారికి ఎక్కువ సీట్లు వచ్చాయి. కానీ హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని కన్నడ, మరాఠా ప్రాంతాల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీకి ఎక్కువ సీట్లు వచ్చాయి. దీంతో హైదరాబాద్ శాసనసభలో కాంగ్రెస్ పార్టీకి మెజారిటీ వచ్చింది. హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగా కాంగ్రెస్ పార్టీనాయకుడు బూర్గుల రామకృష్ణారావు నియమితులయ్యారు.

5.3.8 రాష్ట్రపునర్వ్యవస్థీకరణ కమిటీ నియామకం :

1953లో ఆంధ్రరాష్ట్ర ఏర్పాటుతో దేశ వ్యాప్తంగా భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు డిమాండ్ వచ్చింది. ప్రజాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా రాష్ట్ర పునర్నిర్మాణ కమిటీని నియమిస్తున్నట్లు 1953 డిసెంబర్ 22న ప్రధాన

Highlights of this report were :

1. All regions want the division of Hyderabad State. Hyderabad should be divided, Kannada areas should be merged with Mysore, and Marathwada areas should be merged with Bombay State.
2. The Visalandhra arrangement has many benefits. With the presence of three crore Andhras, the state has access to vast water resources, mineral wealth, electric power, and raw materials. If Hyderabad is made the capital city, the problem of the permanent capital of Andhra Pradesh will also be solved. Moreover, the creation of Visalandhra would result in a unified authority over the waters of the Krishna Godavari River. The construction of many dams will provide opportunities for the development of the state. This will benefit both areas. Food grains available in the Telangana region can also be used. The merging of the two regions will also reduce administrative costs. The majority of members of the Telangana state legislature want Visalandhra.
3. But it is strange that the Fazal Ali Commission condones their desire for a separate Telangana by saying that the establishment of Visalandhra is exemplary. This commission was of the opinion that it is not possible to dismiss the special claims of Telangana. K.V. Rangareddy and Marri Chenna Reddy argued that Telangana people are being treated unfairly in the fields of finance and education in the new state. Therefore, this commission recommended that Telangana be a separate state. If two-thirds of the legislators in the Telangana Legislative Assembly to be formed in 1961 support Visalandhra, Telangana can be merged with Andhra. Commenting on this report, Tenneti Vishwanatham sarcastically commented that all the arguments of the commission were in favour of Visalandhra and the decree was in favour of a separate Telangana. Special Telangana advocates expressed their joy at the contents of this report.

The Communists, on the other hand, announced that they would resign from their positions and re-contest on the Vishalandhra issue. Most of the Congress members in Telangana supported Vishalandhra. Seven of the ten district congress unions have declared their support for the formation of Visalandhra. When this matter was discussed in the Hyderabad Legislative Assembly, 147 out of 174 members expressed their views. 103 of them supported Visalandhra, and 29 supported a separate Telangana. 15 people were neutral. During this time, the Chief

మంత్రి నెహ్రూ లోక్‌సభలో ప్రకటించారు. సయ్యద్ ఫజల్ అలీ అధ్యక్షతన ఒక కమిటీని నియమించారు. H.N. కుంజ్రు మరియు K.M.పణిక్కర్ ఈ సంఘంలోని ఇతర సభ్యులు. ఈ కమిటీ జూన్ 1955 నాటికి తన నివేదికను సమర్పించాల్సి ఉంది. ఫజల్ అలీ కమిషన్‌ను తెలుగు ప్రజలు ఆమోదించారు. హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని తెలుగు, కన్నడ, మహారాష్ట్ర ప్రాంతాలు విభజనకు అంగీకరించాయి. రాష్ట్ర పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిటీ నియామకంతో మళ్లీ ప్రత్యేక తెలంగాణ, విశాలాంధ్ర వాదనలు తెరపైకి వచ్చాయి. ఇద్దరూ తమ సత్తా చాటేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నారు. 1953 అక్టోబర్ నెలలో నెహ్రూ విశాలాంధ్ర ఉద్యమాన్ని ఆంధ్ర సామ్రాజ్యవాదమని విమర్శించారు. ఆ రోజు నుంచి ప్రత్యేక తెలంగాణా ఉద్యమం ఉధృతమైంది. హైదరాబాద్ ప్రజా సోషలిస్ట్ పార్టీకి చెందిన మహదేవ సింగ్ కూడా తెలంగాణ రాష్ట్ర వాదనలను బలపరిచారు. కొండా వెంకట రంగారెడ్డి 1953 వరకు విశాలాంధ్ర ఉద్యమాన్ని బలపరిచారు. కానీ 1954లో తెలంగాణ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికైన తర్వాత తాను ప్రత్యేక తెలంగాణా వాడినని ప్రకటించుకున్నారు. మర్రిచెన్నారెడ్డి మరియు కె.వి. రంగారెడ్డి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం కావాలని డిమాండ్ చేశారు. జూన్ 1953 లో, హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ కమిటీ యొక్క సాధారణ సమావేశం హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని మూడు రాష్ట్రాలుగా విభజించి విశాలాంధ్ర, యునైటెడ్ మహారాష్ట్ర మరియు యునైటెడ్ కర్ణాటక రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించింది. కానీ 1954లో హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ కమిటీ ఈ తీర్మానాన్ని తిరస్కరించింది. ఆయా భాషలకు రాష్ట్రాల ఏర్పాటుపై తమ ప్రతినిధులు సమావేశమై నిర్ణయం తీసుకోవాలని ప్రకటించారు. మరట్వాడా ప్రతినిధులు మహారాష్ట్రలో చేరాలని నిర్ణయించగా, కర్ణాటక ప్రతినిధులు కర్ణాటకలో చేరాలని నిర్ణయించుకున్నారు. అయితే తెలంగాణ నేతల మధ్య భిన్నాభిప్రాయాలు వచ్చాయి. తెలంగాణ కమ్యూనిస్టులు, కొద్ది మంది కాంగ్రెస్ వారు విశాలాంధ్ర భావనను బలోపేతం చేశారు. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో మాత్రం విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు ఏకాభిప్రాయం ఉంది.

Minister of Hyderabad State, Burgula Ramakrishna Rao, acted wisely. In favour of public opinion, he went to Delhi and informed the Congress leadership about the Visalandhra arrangements. Finally, the Congress leadership gave its approval to the formation of Visalandhra. But Konda Venkata Ranga Reddy and Marri Chenna Reddy did not give up their special Telangana cause. With that, to remove the differences of opinion between Andhra and Telangana leaders, the Congress leadership organised a meeting in Delhi in February 1956 with the representatives of the two regions and concluded an agreement.

5.3.10. Gentlemen's Agreement 1956 :

The agreement signed between the Congresses leaders of Andhra Pradesh and Telangana is known as the Gentlemen's Agreement. Among these, Chief Minister of Andhra State Bejawada Gopala Reddy, Ministers Neelam Sanjiva Reddy and Gauthu Lacchanna, and Pradesh Congress President Alluri Satyanarayana Raju were present from the Andhra region. From the Telangana region, Hyderabad Chief Minister Burgula Ramakrishna Rao, Ministers Konda Venkata Reddy and Marri Chenna Reddy, and Hyderabad Congress President J.V. Narasimha Rao participated in this meeting. Discussions were held at the Hyderabad guest house in Delhi. Later, the leaders of both sides signed an agreement agreeing to the creation of Visalandhra and providing protection to Telangana, which is known as the Gentlemen's Agreement.

Highlights of the Gentlemen's Agreement :

1. Andhra Pradesh and Telangana shall bear the central general administrative expenditure of the state in proportion. Surplus funds from the Telangana region should be used only for the development of Telangana. This method should be revised after five years, and if the legislators of Telangana agree, it should be extended for another five years.
2. The prohibition on liquor in Telangana should be implemented only according to the decision of the legislators of the Telangana region.
3. The region should get the total educational facilities of Telangana. Priority should be given to Telangana in educational development. Only Telangana students should have admission in all educational institutions, including all technical educational institutions of the Telangana region, or they should be allotted one-third of the seats in all educational institutions of the state.

5.3.9 ఫజల్ అలీ కమిషన్ సిఫార్సులు : ఫజల్ అలీ కమిషన్ 1954 జూన్ నెలలో హైదరాబాద్‌లోని వివిధ సంస్థల నుండి ప్రజల అభిప్రాయాలను సేకరించింది. అనేక అర్జీలను స్వీకరించింది. 1955 సెప్టెంబర్ నెలలో నివేదిక సమర్పించబడింది. ఈ నివేదికలోని ముఖ్యాంశాలు

1. హైదరాబాద్ రాష్ట్ర విభజనను అన్ని ప్రాంతాలు కోరుకుంటున్నాయి. హైదరాబాద్‌ను విభజించి కన్నడ ప్రాంతాలను మైసూరులో, మరఠ్వాడా ప్రాంతాలను బొంబాయి రాష్ట్రంలో కలపాలి.

2. విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు వల్ల అనేక ప్రయోజనాలు ఉన్నాయి. మూడు కోట్ల మంది ఆంధ్రుల ఉనికితో రాష్ట్రానికి అపారమైన నీటి వనరులు, ఖనిజ సంపద, విద్యుత్ శక్తి మరియు ముడిసరుకు అందుబాటులో ఉంది. హైదరాబాద్‌ను రాజధానిగా చేస్తే ఆంధ్రుల శాశ్వత రాజధాని సమస్య కూడా తీరుతుంది. అంతేకాకుండా, విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు వల్ల కృష్ణా, గోదావరి నదీ జలాలపై ఏకీకృత అధికారం ఏర్పడుతుంది. అనేక డ్యామ్‌ల నిర్మాణం వల్ల రాష్ట్ర అభివృద్ధికి అవకాశాలు లభిస్తాయి. దీని వల్ల రెండు ప్రాంతాలకు మేలు జరుగుతుంది. రెండు ప్రాంతాలు విలీనం కావడం వల్ల పరిపాలనా వ్యయం కూడా తగ్గుతుంది. తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభలో మెజారిటీ సభ్యులు విశాలాంధ్రను కోరుకుంటున్నారు.

3. కానీ ఫజల్ అలీ కమీషన్ విశాలాంధ్రఏర్పాటు ఆదర్శప్రాయమని చెప్పి ప్రత్యేక తెలంగాణా వారికోరికను మన్నించడం విచిత్రం. తెలంగాణ ప్రత్యేక వాదనలను కొట్టివేయడం సాధ్యం కాదని ఈ కమిషన్ అభిప్రాయపడింది. కె.వి.రంగారెడ్డి, మర్రిచెన్నా రెడ్డి కొత్త రాష్ట్రంలో ఆర్థిక, విద్యా రంగాల్లో తెలంగాణ ప్రజలు అన్యాయానికి గురవుతారని వాదించారు. అందుకే తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఉండాలని ఈ కమిషన్ సిఫార్సు చేసింది. 1961లో ఏర్పడే తెలంగాణ శాసనసభలో మూడింట రెండొంతుల మంది శాసనసభ్యులు విశాలాంధ్రకు మద్దతిస్తే తెలంగాణను ఆంధ్రలో విలీనం చేయవచ్చు. ఈ నివేదికపై తెన్నేటి విశ్వనాథం వ్యాఖ్యానిస్తూ .. కమిషన్

4. If the jobs have to be reduced due to the merger of the states, it should be on a proportionate basis.
5. The recruitment should be done on the basis of the population of both regions in the future, in the ratio of the two regions.
6. The position of Urdu in the administrative and legal departments of the Telangana region should continue for five years. After that, the matter can be looked into by the regional committee. There should be no requirement to learn Telugu at the time of joining the job. Within two years of joining the job, they have to pass the prescribed Telugu examination.
7. A regional council should be set up for all-round development of the region in accordance with the needs of Telangana.
8. The sale of agricultural lands in the Telangana region should take place under the supervision of the regional council only.
9. 12 years of permanent residence in the region are mandatory for Telangana region jobs.
10. The regional council will have 20 members. Nine members from MLAs. Each MLA should be elected from the district through its district members. 6 members from the assembly or parliament elected by Telangana; 5 members from outside elected by Telangana.
11. This regional body should be given statutory powers. This association has decision-making powers in Telangana region planning, development, irrigation facilities, industrial development, and job placement.
12. In cases of conflict between this association and the state government, the central government takes the final decision. This arrangement should be reviewed after 10 years.
13. Andhra Pradesh and Telangana should have a 3:1 ratio of representation in the cabinet. Telangana ministers must have one Muslim.
14. If the chief minister is elected from Andhra Pradesh, the post of deputy chief minister should be given to Telangana. If the Chief Minister is elected from Telangana, the post of Deputy Chief Minister should be given to Andhra Pradesh. Telangana should be given any of two in the Home Department: Finance, Revenue, Planning and Development, Commerce, and Industry.
15. Hyderabad Pradesh Congress presidents wanted a separate Telangana Pradesh Congress until 1962, to which the Andhra Congress did not object.

వాదనలన్నీ విశాలాంధ్రకు అనుకూలంగా ఉన్నాయని, డిక్రీ మాత్రం ప్రత్యేక తెలంగాణకు అనుకూలంగా ఉందని వ్యంగ్యంగా వ్యాఖ్యానించారు. ఈ నివేదికలోని అంశాల పట్ల ప్రత్యేక తెలంగాణ వాదులు హర్షం వ్యక్తం చేశారు. మరోవైపు విశాలాంధ్ర సమస్యపై కమ్యూనిస్టులు తమ పదవులకు రాజీనామా చేసి మళ్లీ పోటీ చేస్తామని ప్రకటించారు. తెలంగాణలోని చాలా మంది కాంగ్రెస్ సభ్యులు విశాలాంధ్రకు మద్దతు పలికారు. విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు పది జిల్లాల కాంగ్రెస్ యూనియన్లలో ఏడు సంఘాలు మద్దతు ప్రకటించాయి. ఈ విషయమై హైదరాబాద్ శాసనసభలో చర్చ జరిగినప్పుడు 174 మంది సభ్యులకు గాను 147 మంది తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. వీరిలో 103 మంది విశాలాంధ్రకు, 29 మంది ప్రత్యేక తెలంగాణకు మద్దతు పలికారు. 15 మంది తటస్థంగా ఉన్నారు. ఈ సమయంలో హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావు తెలివిగా వ్యవహరించారు. ప్రజాభిప్రాయానికి అనుకూలంగా ఢిల్లీ వెళ్లి విశాలాంధ్ర ఏర్పాట్లను కాంగ్రెస్ అధిష్టానానికి తెలియజేసారు. చివరకు విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు కాంగ్రెస్ అధిష్టానం ఆమోదం తెలిపింది. కానీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డి, మర్రి చెన్నారెడ్డిలు తమ ప్రత్యేక తెలంగాణ వాదాన్ని వదులుకోలేదు. దాంతో ఆంధ్రా, తెలంగాణా నాయకుల మధ్య ఉన్న అభిప్రాయ భేదాలను తొలగించేందుకు కాంగ్రెస్ అధిష్టానం 1956 ఫిబ్రవరిలో ఢిల్లీలో ఇరు ప్రాంతాల ప్రతినిధులతో సమావేశం ఏర్పాటు చేసి ఒప్పందం కుదుర్చింది.

5.3.10 పెద్దమనుషుల ఒప్పందం 1956 :

ఆంధ్రా, తెలంగాణా కాంగ్రెస్ నాయకుల మధ్య జరిగిన ఒప్పందాన్ని పెద్దమనుషుల ఒప్పందం అంటారు. వీరిలో ఆంధ్రా ప్రాంతానికి చెందిన ఆంధ్ర రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, మంత్రులు నీలం సంజీవరెడ్డి, గౌతు లచ్చన్న, ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు అల్లూరి సత్యనారాయణరాజు తదితరులు పాల్గొన్నారు. ఈ సమావేశంలో తెలంగాణ ప్రాంతం నుంచి హైదరాబాద్ ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావు,

As soon as the Gentlemen's Agreement was signed, the efforts to establish Visalandhra gained momentum. The Andhra State Legislature met in Kurnool and passed a unanimous decision seeking the merger of Andhra and Telangana. On November 1, 1956, Neelam Sanjiva Reddy became the first Chief Minister, and C.M. Trivedi became the first Governor of Andhra Pradesh.

5.3.11. Multiple Choice Questions :

1. Who wrote articles on the problems of the Telugu people in the Hindu paper in 1905.? ( )
   a) Challa Seshagiri Rao b) Gollapudi Sitarama Shastri
   c)Unnavava Lakshminarayana, d) Jonnavithula Gurunadham
2. A joint meeting of Krishna, Guntur and Godavari districts was held in May 1912 to discuss the formation of Andhra State at ( )
   a) Nidadavolu b) Bapatla c) Kakinada d)Guntur
3. The first Andhra Mahasabha was presided over by ( )
   a) Nyapati Subbarao b) Mocherla Ramachandra Rao
   c) Baiya Narasimheswara Sharma d)Ganti Venkataramaiah
4. On 17th December 1917, a delegation met Montague and explained the need for the immediate formation of a separate Andhra state, under the leadership of ( )
   a) Konda Venkatappayya b)Nyapati Subbarao
   c) Kashinadhuni Nageswara Rao d) Pattabhi Sitaramaiah
5. The Indian National Congress accepted the demand to form a separate Andhra Provincial Congress Committee for the Andhra region in 1917 at this Session ( )
   a) Nagpur b)Bombay c) Calcutta d) Madras
6. Andhra University was established in Vijayawada in ( )
   a) 1925 b)1926 c)1928 d)1928
7. Sri Bagh Pact was signed by the leaders of Andhra and Rayalaseema in ( )
   a)1934 b)1935 c)1936 d)1937
8. As per the Sri Bagh Pact, two centers are to be developed under the supervision of Andhra University at ( )
   a) Waltair and Anantapur b) Waltair and Kurnool
   c) Kakinada and Anantapur d) Kakinada and Kurnool
9. Jawahar Lal Nehru declared that the demand for the separate state of the Andhras is a reasonable demand in ( )
   a) 1945 b)1946 c)1947 d)1948

మంత్రులు కొండా వెంకటరంగారెడ్డి, మర్రిచెన్నా రెడ్డి, హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు జేవీ నరసింహారావు పాల్గొన్నారు. ఢిల్లీలోని హైదరాబాద్ అతిథి గృహంలో చర్చలు జరిగాయి. అనంతరం పెద్దమనుషుల ఒప్పందంగా పేరొందిన విశాలాంధ్ర ఏర్పాటుకు, తెలంగాణకు రక్షణ కల్పిస్తూ ఇరుపక్షాల నేతలు ఒప్పందంపైసంతకాలు చేశారు.

పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలోని ముఖ్యాంశాలు :

ఆంధ్ర మరియు తెలంగాణ రాష్ట్ర కేంద్ర సాధారణ పరిపాలనా వ్యయాన్ని అనుపాతంలో భరించాలి. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని మిగులు నిధులను తెలంగాణ అభివృద్ధికి మాత్రమే వినియోగించాలి. ఐదేళ్ల తర్వాత ఈ పద్ధతిని సవరించాలని, తెలంగాణ శాసనసభ్యులు కోరితే మరో ఐదేళ్లపాటు పొడిగించాలని కోరారు. తెలంగాణలో మద్యపాన నిషేధం తెలంగాణ ప్రాంత శాసనసభ్యుల నిర్ణయం మేరకు మాత్రమే అమలు చేయాలి. తెలంగాణ మొత్తం విద్యా సౌకర్యాలను ఈ ప్రాంతం వారే పొందాలి. విద్యాభివృద్ధిలో తెలంగాణకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి. తెలంగాణా ప్రాంతంలోని అన్ని సాంకేతిక విద్యా సంస్థలతో సహా అన్ని విద్యాసంస్థల్లో తెలంగాణ విద్యార్థులు మాత్రమే ప్రవేశం కలిగి ఉండాలి. లేదా రాష్ట్రంలోని అన్ని విద్యా సంస్థల్లో వారికి మూడింట ఒక వంతు సీట్లను కేటాయించాలి. రాష్ట్ర విలీనం వల్ల ఉద్యోగాలు తగ్గించాల్సి వస్తే దామాషా ప్రాతిపదికన ఉండాలి. రిక్రూట్మెంట్ రెండు ప్రాంతాల నిష్పత్తిలో భవిష్యత్తులో ఉద్యోగాలలో రెండు ప్రాంతాల జనాభా ఆధారంగా చేయాలి.

తెలంగాణ ప్రాంతంలోని అడ్మినిస్ట్రేటివ్ మరియు లీగల్ విభాగాల్లో ఉర్దూ భాష యొక్క స్థానం ఐదేళ్లపాటు కొనసాగాలి. ఆ తర్వాత ఈ విషయాన్ని ప్రాంతీయ కమిటీ పరిశీలించవచ్చు. ఉద్యోగంలో చేరేసమయంలో తెలుగు భాష నేర్చుకోవాలనే నిబంధన ఉండకూడదు. ఉద్యోగంలో చేరిన రెండేళ్లలోపు వారు నిర్దేశించిన తెలుగు పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులు కావాలి. తెలంగాణ అవసరాలకు అనుగుణంగా ఈ ప్రాంత సర్వతోముఖాభివృద్ధికి ప్రాంతీయ మండలిని

10. The Linguistic Provinces Committee was appointed by the Constituent Assembly was ( )
    a) Vanchu Commission b) Dhar Commission
    c) Fazal ali Commission d)Kosla Commission
11. JVP Committee was appointed by ( )
    a) Central Government b) Madras State Government
    c) Congress Party d) Communist Party
12. A decent note on the difference of opinion on the issues like temporary capital, division of assets was sent by ( )
    a)Tanguturi Prakasam b)Kala Venkat Rao
    c) Bejawada Gopala Reddy d)Neelam Sanjeeva Reddy
13. In 1951, Prakasam and N.G.Ranga left the Congress Party and founded ( )
    a) Andhra Congress Swaraj Party b) Krishikar Lok Party
    c) Justice Party d) United DemocraticFront
14. After 58 days of fasting, Potti Sri Ramulu died on the night of
    a)15th December 1952 b)16th December 1952 ( )
    c)15th December 1953 d)16th December 1952
15. 'Visalandhra Prajarajyam' was written by ( )
    a) Puchalapalli Sundarayya b)Ravi Narayana Reddy
    c) Baddam Ella Reddy d)Arutla Ramachandra Reddy.
16. The Visalandhra Mahasabha was founded in November 1949 at Vijayawada under the leadership of ( )
    a) Kodati Rajalingam b) Ayyadevara Kaleswara Rao
    c) T.S.Hayagriva Chary d)Swamy Ramanandathirtha
17. In 1954, the second Visalandhra Mahasabha was held in ( )
    a) Warangal b) Bhuvanagiri
    c) Hyderabad d) Karimnagar
18. In December 1953 the Prime Minister Nehru appointed a State Reconstruction Committee under the chairmanship of ( )
    a) Syed Fazal Ali. b) H.N. Kunjru
    c) K.M.Panikkar d) T.T.Krishnamachari
19. The Gentlemen's Agreement was signed between the Congress leaders of Andhra and Telangana in ( )
    a)1953 b)1954 c)1955 d)1956
20. The first Chief Minister of Andhra Pradesh was ( )
    a)Tanguturi Prakasam b) BurgulaRamakrishna Rao
    c) Bezawada Gopalareddy d) Nilam Sanjeeva Reddy

ఏర్పాటు చేయాలి. తెలంగాణ ప్రాంతంలో వ్యవసాయ భూముల క్రయవిక్రయాలు ప్రాంతీయ మండలి పర్యవేక్షణలో మాత్రమే జరగాలి. తెలంగాణ ప్రాంత ఉద్యోగాలకు ఈ ప్రాంతంలో 12 సంవత్సరాల శాశ్వత నివాసం తప్పనిసరి. ప్రాంతీయ కౌన్సిల్‌లో 20 మంది సభ్యులు ఉంటారు. ఎమ్మెల్యేల నుంచి 9 మంది సభ్యులు. ప్రతి ఎమ్మెల్యే జిల్లా నుండి దాని జిల్లా సభ్యుల ద్వారా ఎన్నుకోబడాలి. తెలంగాణచే ఎన్నుకోబడిన అసెంబ్లీ లేదా పార్లమెంటు నుండి 6 మంది సభ్యులు, 5 మంది సభ్యులు తెలంగాణచే ఎన్నుకోబడతారు. ఈ ప్రాంతీయ సంస్థకు చట్టబద్ధమైన అధికారాలు ఇవ్వాలి. ఈ సంఘం తెలంగాణ ప్రాంత ప్రణాళిక, అభివృద్ధి, నీటిపారుదల సౌకర్యాలు, పారిశ్రామిక అభివృద్ధి, ఉద్యోగ నియామకాలలో నిర్ణయాధికారాలను కలిగి ఉంది. ఈ సంఘానికి, రాష్ట్రప్రభుత్వానికి మధ్య వివాదం తలెత్తితే కేంద్ర ప్రభుత్వమే తుదినిర్ణయం తీసుకుంటుంది. ఈ ఏర్పాటును 10 సంవత్సరాల తర్వాత సమీక్షించాలి. ఆంధ్ర, తెలంగాణ రాష్ట్రాలకు మంత్రివర్గంలో 3:2 నిష్పత్తిలో ప్రాతినిధ్యం ఉండాలి. తెలంగాణ మంత్రులకు ఒక్క ముస్లిం ఉండాలి. ఆంధ్రా ప్రాంతం నుంచి ముఖ్యమంత్రిని ఎన్నుకుంటే తెలంగాణకు ఉప ముఖ్యమంత్రి పదవి ఇవ్వాలి. తెలంగాణ నుంచి ముఖ్యమంత్రి ఎన్నికైతే ఉప ముఖ్యమంత్రి పదవి ఆంధ్రులకే ఇవ్వాలి. తెలంగాణకు హోం శాఖ, ఆర్థిక, రెవెన్యూ, ప్లానింగ్ అండ్ డెవలప్మెంట్, వాణిజ్యం మరియు పరిశ్రమలలో రెండింటిలో ఏదైనా ఇవ్వాలి. హైదరాబాద్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షులు 1962 వరకు ప్రత్యేక తెలంగాణ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కావాలని కోరుకున్నారు, దీనికి ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ అభ్యంతరం చెప్పలేదు. పెద్దమనుషుల ఒప్పందం కుదరగానే విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు ప్రయత్నాలు ఊపందుకున్నాయి. ఆంధ్రా, తెలంగాణ విలీనాన్ని కోరుతూ ఆంధ్ర రాష్ట్ర శాసనసభ కర్నూలులో సమావేశమైఏకగ్రీవ తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. నవంబర్ 1, 1956 న నీలం సంజీవరెడ్డి మొదటి ముఖ్యమంత్రి మరియు C.M. త్రివేది ఆంధ్రప్రదేశ్ మొదటి గవర్నర్ అయ్యారు.

5.4. Essay Questions :

1. Discuss the role of the Andhra Mahasabha in Andhra history?
2. What are the conflicts between coastal Andhra Pradesh and Rayalaseema?
3. Explain the role of Potti Sriramulu in the formation of Andhra Pradesh.?
4. Discuss the important principles of the Sri Bagh Pact.?
5. Critically explain the important incidents for the formation of Andhra Pradesh.?
6. Discuss the highlights of the Gentleman's Agreement?

5.5 Short Questions :

1. Fazal Ali Commission
2. Visalandhra Movement
3. Dhar Commission
4. Swami Sitaram
5. JVP Report
6. Vanchu Commission

5.6 References :

1. P.Raghunadha Rao.,History and Culture of Andhra Pradesh from earliest Times to 2019, Sterling Publications, 2021.
2. K.V.Narayanarao., the Emergence of Andhra Pradesh, Popular Prakasan, 1973.
3. Sarojini Regani., Highlights of the Freedom Movement in Andhra Pradesh, Ministry Cultural Affairs, Govt of Andhra Pradesh, 1972.
4. M. Venkatarangaiah(ed)., the Freedom Struggle in Andhra Pradesh (All Volums).
5. V.Ramakrishna (Ed)., Compressive History of Modern Andhra, Emesco Books Pvt Ltd, Vijayawada.
6. Jairam Ramesh., Old History, New Geography: Bifurcating Andhra Pradesh, Rupa Publications, 2016.
7. Etukuri BalaRamam Murty., Andhrula Sangshiptha Charitra, Vishalandhra Publishing House, 2016.
8. P.V.K. Prasada Rao., Compressive History of Modern Andhra Pradesh, Emesco, Vijayawada.
9. Andhra Pradesh Samagra Dharshini
10. Online Sources

APSCHE

A Accessible and affordable Higher Education ensuring Accountability

P Perspective plan for effective governance in Higher Education

S Strengthening institutional networking and global linkges

C Curricular restructing and Technology Enabled Learning

H Human Resource potential enrichment

E Enhancing quality and accelerating research

Significance of the Emblem

The Emblem Symbolizes Three Components:

DISSOLVING IGNORANCE

GERMINATION OF IDEAS

KNOWLEDGE

Second Year B.A.

HISTORY & CULTURE OF ANDHRA

(From 1512-1956 AD)

Published by

ANDHRA PRADESH STATE COUNCIL OF HIGHER EDUCATION

(A Statutory Body of the Government of A.P)

3rd, 4th and 5th floors, Neeladri Towers, Sri Ram Nagar, 6th Battalion Road, Atmakur (V), Mangalagiri (M), Guntur, Andhra Pradesh, Pin - 522 503

secretaryapsche@gmail.com

www.apsche.org